JACQUELINE PASCARL

CÂNDVA AM FOST PRINȚESĂ

COȘMARUL UNEI MAME

Jacqueline Pascarl

Cândva am fost prințesă

Coşmarul unei mame

Traducere din limba engleză
GEORGIANA HARGHEL

editura rao

Descrierea CIP a bibliotecii Naționale a României
PASCARL, JACQUELINE
Cândva am fost prințesă/Jacqueline Pascarl; trad.: Georgiana Harghel –
București: Editura RAO, 2011
ISBN 978-606-8255-51-4

I. Harghel, Georgiana (trad.)

364.821.111(94) 135.1

JACQUELINE PASCARL
Orice I was a Princess
© Jacqueline Pascarl, 1999
Toate drepturile rezervate

© Editura RAO, 2007
pentru versiunea în limba română

Pentru copiii mei, Iddin și Shahirah
Vă iubesc și vă voi iubi întotdeauna

Aceasta este povestea modului în care mi-a fost prezentată religia islamică și a felului în care am asimilat-o într-o anumită familie regală, a unei anumite națiuni și într-un anumit moment. Nu este menită a fi o acuzare a islamului și nici nu arată cu degetul, la grămadă, spre musulmani. Cred că toate religiile sunt, în esență, bune. Răul vine odată cu interpretările și prejudecățile inculcate de indivizii cu talente în manipularea politică și sociologică.

PREFAȚĂ

Când mi s-a sugerat prima dată să scriu o carte despre chinul în care s-a transformat viața mea după răpirea copiilor mei, în 1992, eram convinsă că nu sunt în stare să o fac, și numai gândul acesta mi-a dat fiori. Dar, cu timpul, mi-am dat seama că, într-o zi, Iddin și Shahirah vor trebui să știe adevărul despre ceea ce li s-a întâmplat și motivul care a stat la baza deciziilor pe care le-am luat în viață. Încurajată de nevoia copiilor mei de a cunoaște adevărul și totuși cu mare grijă m-am așezat la computer și am început să pun cap la cap fragmente din viața mea, împletindu-le într-un fel de povestire coerentă. Să îți scrii autobiografia la vârsta de 30 de ani poate părea un pic ridicol, chiar și pentru mine; dar, pentru ei, nu aveam altă soluție.

Uneori, era mult prea dureros să scriu. În asemenea zile, zăceam în pat și doream ca întreaga lume să piară, pur și simplu; în altele, se prăbușea cerul pe mine și trebuia să pun cartea deoparte și să intru iar în vârtejul bătăliei pentru Iddin și Shahirah. Dar, până la urmă, din toată această confuzie a ieșit un lucru bun: îmi făcea bine să dau la o parte, unul după altul, straturile de durere și să descopăr în ce fel de femeie mă transformasem în urma experiențelor trăite. Am învățat că unul dintre cele mai importante lucruri pe care le poți face în viață este să încerci să schimbi ceva rău în ceva bun și sper că, la timpul lor, acest lucru va putea fi făcut de copiii mei, chiar dacă nu voi fi acolo să-i învăț cum.

„Trăim cu speranța..."

PROLOG

Țipătul este îngrozitor, îmi zgârie creierii cu acutele lui, înecându-mă în valuri de panică, sufocându-mă cu disperarea sa. Simt că mă ia cineva în brațe și aud cuvinte, o voce. Dar percep în continuare țipătul, simt teroarea, chiar și în momentul în care mă trezesc și îmi dau seama că țipătul este al meu – e un coșmar, coșmarul meu, pe care îl am aproape în fiecare noapte, care mă face să îmi fie prea frică să merg la culcare și mă face să fiu prea îngrozită ca să închid ochii în timpul zilei.

Copiii mei, micuții mei, cu rânjetele lor imense, cu trupuri chircite și picioare subțiri ca bețele, nici măcar nu zâmbesc în coșmarul meu; se uită fix, cu ochi goi, în pereții de oglindă din fața lor. Închiși în dormitoare separate, fără ferestre, fără uși, stau pe pat și pot să văd cum încearcă să spună „mami “. Dar cuvintele pe care le aud nu apar în același ritm cu mișcarea buzelor, și ei mă strigă mereu și mereu, cu suferință și confuzie în glas. Încerc să trec dincolo de peretele de sticlă, să strig că vin, că îi iubesc, că totul va fi bine, dar nu mă aud. Copiii mei continuă să mă strige.

Apoi începe râsul: în bătaie de joc, crud și atât de familiar. Știu al cui e: al fostului meu soț. Yang Amat Mulia (AS Prințul) Raja Kamarul Bahrin Shah ibni Yang Amat Mulia (AS Prințul) Raja Ahmad Baharuddin Shah. Sau, mai simplu spus, Bahrin.

Visele mele seamănă cu filmele de groază și se derulează fără oprire. Mereu aceleași și mereu atât de reale. În timp ce îmi vin în fire, în brațele acelea salvatoare, bolborosesc cuvinte incoerente, încercând să fac legătura între amănuntele spaimei ce mă încearcă, pentru a-l putea atrage și pe el în aceeași nebunie. Și, din nou, brațele acelea care mă

cuprind şi mă leagănă, în timp ce eu oftez şi tremur, dându-mi putere pe măsură ce conştientul şi subconştientul meu se împacă, la primele ore ale dimineţii. Până la urmă, nu e decât un vis… un coşmar… coşmarul trăit de mine… plata pentru alegerea pe care am făcut-o la vârsta de şaptesprezece ani. Preţul pe care îl plătesc şi eu, şi copiii mei, Iddin şi Shah, pentru că, odinioară, am fost prinţesă.

UNU

Am aflat de la persoane în care am încredere, că primele mele amintiri merg înapoi în timp până la vârsta de şapte luni. Îmi amintesc de umbrele de pe pereţii dormitorului mamei mele – care apăreau pe înserat de serile unice ale verilor australiene – când vecinii îşi udau grădinile în nopţile fierbinţi –, de mirosurile care pătrundeau prin ferestrele deschise şi jaluzelele veneţiene. În mijlocul camerei, trona masa de toaletă albă, masivă, deasupra căreia se afla o oglindă rotundă, pe care se îngrămădeau nimicuri de porţelan, rozariul şi iubitul ei radio cu tranzistori. Mama dormea într-un pat de o singură persoană, unul dintre cele două care erau plasate pe laturile camerei, acoperite de cuverturi de un violet-pal, la vederea cărora mă simţeam mereu un pic tristă, căci păreau la fel de obosite şi trecute ca mama.

Îmi amintesc clar că stăteam în patul de vizavi de fereastră şi îmi mai amintesc chipul mamei aplecându-se spre mine când încerca uşor, cu mâinile tremurânde, să-mi schimbe scutecele. Era chipul pe care am ajuns să-l confund cu distanţa şi boala în primii ani ai copilăriei mele: păr blond-închis – strâns cu agrafe la ceafa –, ochi albaştri şi un nas galic, adesea destul de aproape de mine cât să-l ating şi să-l explorez cu degetele mele grăsuţe. Acea seară, în special, îmi revenea în memorie, de-a lungul anilor, de fiecare dată

când aveam de-a face cu scutece. M-a făcut să fiu încântată de scutecele de unică folosință, cu benzile adezive ce luaseră locul agrafelor. Cum să vă explic, în timp ce-mi schimba scutecele, mama reușise să-mi introducă un capăt al agrafei în carne și să-l scoată prin partea cealaltă, strângând tare scutecul pentru siguranță, în timp ce eu slobozeam un urlet puternic. Efectul a fost că am băgat-o în sperieți. Mi-a dat drumul pe pat și a plecat după ajutoare, lăsându-mă cu obiectul ascuțit, cauza chinului meu, încă strâns legat de abdomen. În acest scurt răgaz, în toată nebunia, îmi amintesc că am încetat să urlu o clipă, destul cât să-mi dau seama că durerea nu era chiar așa de mare, dar sigur nu aveam de gând să mai îndur mult, așa că am tras aer în piept și am început să țip din nou. Încă mai țipam când a apărut bunica să mă smulgă din mijlocul orei de „croitorie” a mamei. De fapt, după un asemenea episod, pot să spun că relația mea cu mama a fost într-o continuă deteriorare.

M-am născut la spitalul Jessie Macpherson, la Melbourne, în Australia, pe 5 iulie 1963, la ora 8.48 fix. Știu cu siguranță că mama era acolo, dar nu aș putea spune cine altcineva a mai fost prezent pentru a mă întâmpina. Cred că, în momentul în care m-a văzut, toate iluziile mamei au fost spulberate. Ca australiancă anglo-saxonă, blondă și cu ochi albaștri, se aștepta să îi semăn; nimic mai fals. Foarte puțin probabil, având în vedere că tata era chinez. S-a trezit, în schimb, cu o ființă care scâncea, cu ochii căprui și părul șaten, care nu semăna cu niciun alt bebeluș din maternitatea spitalului și care, în mod clar, nu era candidată pentru vreo reclamă la un produs la modă.

Mama îl cunoscuse pe tata, Chuan Huat, pe când el era un student străin, îmbrăcat țipător, venit tocmai din Malaysia. Mi-e teamă că o să vi-l închipuiți îmbrăcat precum Charlie Chan (în costum și pantofi albi), corcit cu un Marlon Brando asiatic, din câte se pare chiar conducând o motocicletă, în

acel moment al relației lor. După un an de legătură clandestină, în cele din urmă s-au căsătorit, în septembrie 1962. Am calculat că am fost, probabil, concepută în luna de miere. Legenda care circulă în familie spune că tata s-a însurat fără consimțământul sau știința părinților lui, care locuiau în Penang, în Malaysia, și care numai încântați n-au fost când au aflat că urma să mă nasc. Am intrat în lumea tatălui meu la timp, drept pentru care m-a părăsit la cinci zile după ce m-am născut.

Din păcate, știu foarte puține despre personalitatea ori despre slăbiciunile tatălui meu, care l-au făcut să părăsească Australia în așa mare grabă, fără a se mai întoarce vreodată. Pretextul ieșirii sale din scenă a fost că fratele lui era pe patul de moarte; trebuie să adaug că unchiul meu a murit, într-adevăr, la puțin timp după întoarcerea tatei în Malaysia. Totuși, bănuiesc că tata mai degrabă se săturase de crizele mamei și se hotărâse s-o șteargă. A stat la Melbourne destul cât să-mi arunce o privire și să se decidă asupra unui nume. Ani de-a rândul, am făcut speculații în legătură cu faptul că m-am născut fată și decizia tatei de „a da bir cu fugiții". M-am întrebat mereu dacă nu cumva lipsa „bijuteriilor de familie" din scutecele mele l-a determinat să facă pasul sau, mai bine zis, pași.

Biata mea mamă a intrat în derivă, lucru care se poate să fi declanșat flirtul ei prelungit cu sedativele. În scenă a intrat bunica mea: Irene Rosaleen Pascarl. Bunica era un mic monument de tenacitate, ținându-ne la un loc cât de bine putea și, dacă mă gândesc mai mult, anulând probabil instinctele și drepturile materne ale mamei în cursul acestui proces.

Copilăria și adolescența bunicii reprezintă o poveste unică de viață, petrecută în anii de după formarea Federației Australiene, în 1901. Era unul dintre cei patru copii ai lui Phoebe Ann Clarissa și ai soțului ei irlandez. Străbunicii mei

s-au cunoscut când tânărul domn Straftord, care tocmai debarcase de pe vaporul care venea din Galway, Irlanda (deşi o copie a certificatului lor de căsătorie menţionează că se născuse la Warnambool – un tertip folosit pentru a acoperi faptul că nu avea acte de identitate legale, în calitate de cetăţean al coloniei), a obţinut de lucru ca „tâmplar sezonier” pe proprietatea părinţilor lui Phoebe. La vârsta de 15 ani, viitoarea mea străbunică era o domnişoară rebelă şi alintată şi singura fiică a părinţilor ei. Descendenţi din nobilimea engleză şi franceză, printre ai cărei membri se numărau cel puţin un duce şi un mareşal al Franţei, erau o familie pentru care ruta obişnuită către Australia, în anii 1800, care începea cu o condamnare în tribunalele europene, nu era valabilă. Strămoşii ei (urmând tradiţia fiilor mai mici) se angajaseră în posturi administrative în cea mai nouă colonie a Angliei. Agitaţia pe care au stârnit-o precocele tribulaţii amoroase ale lui Phoebe, la vârsta de doar cincisprezece ani, şi care au făcut-o, în cele din urmă, să părăsească locuinţa părintească în compania domnului Strafford, un simplu angajat de origine şi vârstă incerte, a avut repercusiuni de neimaginat în sânul familiei, dar a rămas un secret bine păstrat decenii la rând.

Măritându-se cu iubitul ei irlandez, fără binecuvântarea părinţilor şi fără niciun pic de zestre, succesul căsătoriei lui Phoebe a fost afectat semnificativ. Când mariajul a început să scârţâie, în cele din urmă, bunica mea, Irene, a fost dată spre adopţie împreună cu fraţii săi, Gordon şi Lionel, şi cu o soră mai mică, Eileen. Mama ei, Phoebe, s-a întors în bogata casă părintească de unde fugise cu ceva timp în urmă. Mai apoi, s-a măritat din nou, devenind bigamă, şi nu a mai luat legătura cu fiica ei, bunica mea, până când aceasta a împlinit 20 de ani. Cel de-al doilea soţ al lui Phoebe nu a aflat niciodată de primul ei mariaj, atât de „fructuos", sau de copiii pe care îi abandonase. A fost un scandal îngropat

eficient sub un munte de bani şi relaţii.

Concepţiile sociale s-au schimbat semnificativ de când bunica şi fraţii ei fuseseră daţi în adopţie, înainte de Primul Război Mondial. Atunci, copiii au fost despărţiţi, bunica şi unchiul Gordon ajungând la o familie catolică, iar unchiul Lionel la alta. Micuţa Eileen, au hotărât autorităţile, trebuia să fie crescută de un cuplu anglican de bună-credinţă, care avea să se asigure că, în conformitate cu prejudecăţile religioase ale vremii, nu va avea niciun contact cu sora ei până nu va împlini 20 de ani. Distanţa impusă de structura socială a vremii s-a dovedit prea mare, iar cele două surori nu aveau să fie niciodată cu adevărat apropiate. Câtă ironie în faptul că religia avea să joace un rol atât de important în educaţia unor copii cu ascendenţa evreiască, hughenotă, engleză şi irlandeză!

Copilăria bunicii poate fi descrisă într-un singur cuvânt: brutală. De mică, s-a transformat într-o sclavă neplătită pentru familia adoptivă: freca podele la cinci dimineaţa, spăla, gătea şi avea grijă de o mulţime de cai şi alte animale care erau crescute în curte şi, în acelaşi timp, mergea la şcoală şi avea grijă de copiii mai mici din clan. Era adesea bătută şi rareori tratată ca un membru al familiei. La 14 ani, au angajat-o într-o fabrică, la confecţionat cutii, modestul ei salariu ajungând în mâinile mamei adoptive.

Când bunica se apropia de 20 de ani şi avansase de la munca de confecţioner de cutii la cea de pălărier, l-a întâlnit pe bunicul meu la un eveniment social, la biserică, eveniment care avea legătură cu dansul, dar şi cu fotbalul. Aşa a început o poveste de dragoste şi a urmat o foarte, foarte lungă logodnă. Rudele îmi spun că şi bunicul se asigura că nu va lăsa alte „grădini" nevizitate. E uimitor câte „teritorii" a putut cuceri bunicul fără ca bunica să bănuiască măcar. Când s-au căsătorit, în cele din urmă, chiar înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, „ieşeau" deja de mai bine de

zece ani. Hotărâseră că bunicul va încerca să construiască o locuință de vis, în timp ce bunica se concentra pe conținutul „cutiei speranțelor" sale. Îmi plăcea să o tachinez pe bunica, spunându-i că, după un deceniu, cutia se transformase în ditamai dulapul. Mama a fost singurul copil al bunicilor mei; s-au despărțit pe când ea avea 15 ani și, cu excepția nunții părinților mei, nu s-au mai văzut niciodată.

Din toate punctele de vedere, mama și bunica aveau o relație volatilă și cât se poate de tensionată. Acum, în anii consilierii psihologice și ai înțelegerii pe care o are societatea despre efectele abuzului asupra copiilor și a lipsei de afecțiune părintească în perioada copilăriei, este mai mult decât evident că bunica nu era „echipată” adecvat pentru a fi mamă și pentru a dărui, în acele momente în care propriii ei demoni nu se potoliseră încă.

Bunica nutrise mereu ambiții artistice pentru unicul ei copil. Mama a fost aruncată în arena emisiunilor radio la o vârstă fragedă, la *Swallows and the Junior' Show*[1]. A avut parte de lecții de canto, lecții de dicție, rochii de dantelă vaporoase, bucle și o educație particulară, chiar dacă sărăcăcioasă, la un colegiu catolic pentru fete.

Urmând îndrumările bunicii, mama a părăsit școala la o vârstă destul de fragedă și s-a angajat ca recepționeră la o mică firmă de produse chimice din oraș, unde a rămas până s-a măritat cu tata, la 21 de ani. Deși trăise timp de doi ani într-un „cămin pentru tinere doamne“ în Footscray, nu gătise niciodată, nici nu organizase o gospodărie și era, se pare, încă virgină în momentul în care s-a angajat în viața conjugală. De tata avusese mereu cineva grijă, mama sau o servitoare, până în momentul în care a venit la studii în Australia, și, din câte am înțeles, nu era virgin.

---

[1] Program radiofonic popular în Australia, în anii ’50 (n. Red.)

Părinții mei nu au petrecut mult timp împreună înainte de a se căsători și, în mod sigur, nu împărțiseră același pat. Problemele domestice s-au ivit din prima zi de căsnicie, când ce nu înțelegeau unul despre altul compensau cu petrecere după petrecere, asigurându-se că erau fie în oraș, fie înconjurați de prieteni. Acest model de fericire conjugală a primit lovitura de grație când tata nu a mai încasat alocația din partea familiei sale, care deținea un petrolier, și, în plus, au descoperit că unu și cu unu fac trei, dacă nu e folosit niciun mijloc de contracepție.

Așa că bărbatul elegant și cândva bogat a trebuit să abandoneze universitatea și să obțină o slujbă la o fabrică de vopsele, pentru a-și întreține soția gravidă și a păstra stilul de viață cu care se obișnuiseră. Părinții mei găseau în realitățile vieții conjugale și în presiunea diferențelor culturale un combustibil excelent pentru certuri și învinuiri. În momentul nașterii mele, zilele lor de cuplu căsătorit erau numărate: mai rămăseseră doar cinci.

DOI

Având în vedere că tata plecase pe neașteptate din Australia, viața mea a început sub domnia bunicii. Prima mea aniversare a fost întâmpinată cu un tort frumos, garnisit cu o rață, tort pe care îl făcuse nașa mea, mătușa Connie. Ea și cu unchiul Kevin, nasul meu, aveau să rămână oaza mea de normalitate și un prilej de distracție de-a lungul copilăriei.

Cea de-a doua aniversare a fost marcată de „moartea" mamei. Mama se tratase cu cantități industriale de calmante de la plecarea tatei, dar, de data asta, unul dintre ele se pare că nu i-a căzut bine. Se hotărâse, în acea zi, să le facă o vizită foștilor ei patroni și stătea pe un scaun, sorbindu-și cafeaua și sporovăind când, deodată, s-a prăbușit pe birou. Inima i s-a oprit și, cum nu mai respira, prietenii ei au luat-o în grabă,

au băgat-o într-o maşină şi s-au grăbit către Spitalul St. Vincent. A fost nevoie de peste şapte minute pentru a o readuce la viaţă, timp în care a fost declarată în moarte clinică.

Mama suferise o embolie, o criză în care un cheag de sânge şi o bulă de aer ajung la creier (sau, uneori, la plămân), cauzând moartea. În cazul mamei, „moartea" şi învierea ei ulterioară au lăsat-o cu o cicatrice pe creier, fără capacitatea de a vorbi şi fără alte funcţiuni intelectuale înalte, precum şi cu o epilepsie. Pe măsură ce îşi revenea, a trebuit să reînveţe să scrie şi să folosească din nou cuţitul şi furculiţa şi am descoperit că îşi pierduse parţial memoria.

Când s-a întors acasă, primele crize de *grand mal*[2] au început. Accesele aveau loc fără avertismente. Se prăbuşea pe podea şi se zvârcolea haotic, cu ochii rostogolindu-i-se în orbite. Scrâşnea din dinţi şi uneori îşi musca limba. Bunica a fost nevoită să înveţe să se descurce cu crizele mamei şi să aibă grijă de mine, în acelaşi timp.

Din momentul instalării epilepsiei şi a instabilităţii mintale a mamei, am început să petrec lungi perioade de timp şi majoritatea vacantelor la ferma de vaci a naşilor mei, care se afla într-o vale înconjurată de culmile munţilor Gippsland, smălţuită cu arbori-de-cauciuc singuratici, a căror scoarţă albă reflecta lumina crudă a zilei. Cei mai apropiaţi vecini locuiau la câteva mile depărtare, iar corespondenţa venea o dată pe săptămână, aruncata într-o cutie veche de lapte ce servea drept cutie poştală, prinsă în cuie pe poarta din faţă, aflată la treizeci de minute de mers pe jos de casă. Am petrecut acolo zile pline de fericire, mulgând vaci şi mozolindu-ne cu resturi de lapte, „construind căpiţe de fân şi urmărindu-l pe unchiul Kevin, cu

---

[2] Denumirea epilepsiei, în lb. Franceză (n. Red.)

picioruşele mele mici şi îndesate, pe dealurile abrupte şi pe potecile bătătorite de cirezi, în căutarea animalelor rătăcite. Căţăratul şi joaca de-a v-aţi ascunselea în livada de pruni şi meri cu căţelul pe care îl adoptasem, Tuppence, şi el o corcitură ciudată, la fel ca mine – în parte whippet, în parte fox terrier –, îmi umpleau zilele şi mă izolau de ceaţa indusă de medicamente în care se refugiase mama.

Pe măsură ce creşteam, începeam să-mi dau seama că mama avea să fie, probabil, mereu diferită de mamele pe care le vedeam la televizor. Nu aveau să existe niciodată momente în care fiica şi mama să gătească în bucătărie şi nici nu mă puteam aştepta să se joace cu mine. Nu puteam decât să visez la o lume unde mamele pieptănau părul fetiţelor lor şi le citeau poveşti înainte de culcare.

Până în momentul în care am împlinit patru ani, mama a existat doar într-o lume a umbrelor, o lume a bolii, unde zilele, poate chiar săptămânile, treceau fără ca eu să o văd. Uşa camerei ei, cu clanţă înaltă, cromată, rămânea închisă cu străşnicie şi se deschidea doar atunci când bunica intra şi ieşea grăbită din camera bolnavei.

Locul meu era cu bunica, în dormitorul nostru. Camera era mică, dreptunghiulară, cât o cutie de chibrituri, cu o singură fereastră, unica sursă de lumină naturală, care dădea către un gard şubred de lemn. Patul bunicii mele se afla chiar sub geamul pe care refuza să-l deschidă între orele patru după-amiază şi opt dimineaţa, în lunile de iarnă, întrucât era convinsă că aerul nopţii îmi va intra direct în plămâni şi că voi răci. Credea cu tărie în pericolul reprezentat de „răceală”. Una dintre propoziţiile ei favorite era „ai grijă să nu răceşti” şi nu obosea să mă avertizeze asupra consecinţelor cumplite ale unei răceli la rinichi. Spre disperarea mea, m-am surprins dând din cap cu gravitate şi avertizându-mi propriii copii asupra pericolelor „răcelii”, simţind mereu un fior secret de vinovăţie la gândul că şi bunica simţea la fel, chiar

dacă nu credeam cu adevărat acest lucru.

La picioarele paturilor noastre, de-a lungul peretelui, se aflau două dulapuri enorme, sculptate, în care erau depozitate toate comorile bunicii. Din aceste adevărate tezaure putea scoate lucruri extraordinare, care să mă ţină ocupată în zilele ploioase. Mormanul ei de mărunţişuri – articole de mercerie, rămase din vremea în care fusese vânzătoare – era o sursă de distracţii fără număr. Erau cutii întregi şi tăviţe pline cu nasturi tăiaţi în sidef, piele, lemn şi filigran de aur, unii sculptaţi în modele complicate – în formă de flori –, alţii simpli, obişnuiţi. Îi sortam după mărime, formă şi culoare, uneori îi prindeam de bucăţile de carton pe care le tezaurizase în acest scop; alteori, întindeam nasturii pe sfoară şi îi purtam în chip de mărgele. Probabil că am sortat şi răssortat aceiaşi nasturi de mii de ori, fără să-mi dau seama că bunica îi amesteca din nou, pentru a-mi da o ocupaţie în după-amiezile plicticoase.

Şi mai erau şi blănurile de vulpe, rămăşiţe ale „perioadei şic” a bunicii, de prin 1930-1940, mirosind puternic a naftalină şi bătrâneţe. Aveam voie să mă înfăşor în ele şi să defilez prin casă, fiind convinsă că sunt fermecătoare. Aveau un dispozitiv foarte ciudat de prindere: „moşii “şi „babele “fuseseră transformate în ceva ce semăna cu un cârlig pentru a se prinde bine în zona cozii vulpii, permiţându-i cochetei doamne să-şi înfăşoare întreaga blană în jurul umerilor, lăsând membrele, încă ataşate la bucata de blană, să atârne pe braţe şi pe piept. Asta era, după cum mă asigura bunica, culmea eleganţei „pe vremea ei “. Mă întrebam adesea cum de reuşea eleganta purtătoare a vulpii să nu înmoaie labele animalului în supă ori să nu lase urme de gheare în unt, când se apleca spre masă, în timpul vreunui dineu.

Când eram mică, aceleaşi dulapuri care găzduiau comorile bunicii îmi apăreau în cele mai îngrozitoare coşmaruri,

trântindu-şi uşile şi aplecându-se spre mine, gata să mă înghită de vie, cu interiorul lor cavernos flămând după fetiţe (cel puţin aşa gândeam în acel moment). Mă trezeam tremurând de frică şi săream în patul bunicii, cuibărindu-mă lângă ea în căutare de căldură şi alinare. Refuzam mereu să-i dezvălui cauza sentimentului de groază care mă cuprindea; mă gândeam că dulapurile vor auzi ce am spus şi se vor înfuria şi mai tare şi vor fi şi mai hotărâte să mă prindă. Chiar şi acum încerc o puternică aversiune faţă de uşile de dulap lăsate deschise.

Între paturile noastre se afla măsuţa de toaletă a bunicii. Era plină cu un amestec eterogen de nimicuri cu tentă religioasă: imagini sfinţite ale Sfintei Inimi[3] şi ale Fecioarei Maria, mărgele de rozariu, farfurii de porţelan, boluri de cristal şi milieuri de dantelă. De oglindă atârnau ostentativ pernuţe de brocart, de care era agăţată colecţia de broşe a bunicii, un suport de scrisori suspendat, unic în felul lui, făcut dintr-o veche cutie de îngheţată, legată cu fire de rafie, şi un crucifix de prost gust.

Aşa arăta lumea mea la vârsta de 4 ani. Pentru un copil, locuinţa părea enormă: livada din spatele casei era raiul pe care îl exploram şi în care îmi trăiam aventurile, iar grădina din faţă era tamponul care mă izola de „lume“. La 4 ani aveam mare nevoie de o zonă tampon în faţa necazurilor vieţii.

Am fost un copil născut în anii ’60, o epocă pe care o văd acum, ca adult, ca o vreme a schimbărilor sociale fundamentale şi a transformărilor: controlul naşterilor, Războiul din Vietnam, Beatles şi rebeliunea tineretului. Dar pentru mine, toate acestea însemnau foarte puţin. Pentru

---

[3] Sfânta Inimă a lui Iisus, căreia i se închină un cult de devoţiune în creştinismul romano-catolic (n. red.)

mine, anii ’60 şi începutul anilor ’70 nu au adus o schimbare de atitudine în suburbia-ghetou, cu mentalitate ruginită, în care trăiam – cel puţin, nu la modul concret în care m-au afectat pe mine şi pe ai mei.

TREI

Până când am început şcoala, la 4 ani, nu mă jucasem niciodată cu alţi copii şi nici nu mă aflasem în mijlocul unor grupuri mai mari de oameni. Din cauza epilepsiei mamei mele, familia noastră rămăsese izolată aproape complet în ceea ce, pentru un observator din afară, ar fi putut părea o comunitate foarte prietenoasă şi cu legături strânse. Şi presupun că, în felul său, aşa şi era, o comunitate de oameni cu aceleaşi orizonturi, care făceau prăjituri şi îşi supravegheau cu rândul copiii, dar pentru care consecinţele evenimentelor de la nivel mondial sau ale schimbărilor sociale abia dacă se făceau simţite.

În cei zece ani în care am locuit pe strada Blyth, în Murrumbeena, bunica nu li s-a adresat vecinilor altfel decât cu „dna Cutare” şi „dl Cutare”, rămânând şi ea pentru ei „doamna Pascarl”. Vecinele noastre păreau că îşi poartă starea maritală ca pe nişte titluri de onoare; niciuna dintre ele nu avea serviciu şi toate păreau mulţumite că aveau mese de bucătărie laminate, mulţumite de cinele pe care le pregăteau, cu carne şi trei feluri de legume. Nu am aflat niciodată dacă aveau personalităţi distincte sau opinii asupra vreunui subiect de oarecare importanţă. Păreau mulţumite să stea în umbra celor care câştigau pâinea în familie, să aibă grijă de copii şi să asiste duminică de duminică la slujba de la biserică. Dar, într-un fel, pentru mine reprezentau un soi de ţel social, o zonă de siguranţă pe care căsătoria părea a o face tangibilă, aproape un anonimat în spatele titlului de „doamnă “care le făcea să se integreze.

Iar anonimatul şi faptul de a fi acceptată de societate erau lucruri pe care mi le-am dorit mult, încă de la o vârstă fragedă. Odată cu şcoala, a venit teribila conştientizare a faptului că eram „altfel”. „Altfel”. Verdictul teribil, ameninţător, care, pentru majoritatea copiilor, înseamnă diferenţa dintre a primi o invitaţie politicoasă la o aniversare sau a avea cu cine să te joci în timpul recreaţiei, în curtea şcolii, şi a-ţi petrece pauza de masă stând singură şi fără prieteni într-o bancă, tânjind atunci când îi vezi pe ceilalţi copii jucându-se.

Indiferent cât de mult se străduia bunica să-mi pună părul pe moaţe, care mă chinuiau îngrozitor, pentru a avea bucle ca Shirley Temple, şi indiferent dacă mă ducea în fiecare duminică la biserică, tot eram altfel în ochii comunităţii noastre predominant albe, anglo-saxone. În ignoranţa lor, ei echivalau persoana mea, trăsăturile mele şi mariajul mamei cu o insultă personală împotriva limitelor înguste ale existenţei lor insulare. În acei ani ai Războiului din Vietnam, semănăm destul de bine, chiar dacă într-un mod cam neclar, cu inamicul „galben” pe care îl vedeau cum îi omoară pe soldaţii noştri australieni, în fiecare seară, la ştirile de la ora şase. Le era foarte simplu să tragă concluzia că mama era un soi de extremistă trădătoare, care se căsătorise cu tatăl meu pentru a întina puritatea rasială locală. Şi că eu aveam să mă infiltrez în jocurile copiilor lor şi să le contaminez cumva existenţa.

Cum puteau să ştie sau chiar să înţeleagă că ţinta urii lor rasiale era parte a unei familii care luptase pentru Australia în două războaie mondiale; că familia mea sosise în Australia încă din 1801, ca parte a unei expediţii de exploratori, şi că se mândrise mereu cu faptul de a se fi numărat printre pionierii care puseseră umărul la formarea unei tinere naţiuni; sau că eu eram singura din familie prin ale cărei vene curgea sânge asiatic? Dar oare ar fi schimbat asta ceva?

Oare sângele meu şi ascendenţa ar fi avut vreo importanţă şi m-ar fi apărat dacă aş fi purtat cu mine la şcoală arborele genealogic al familiei şi medaliile Anzac ale unchiului Gordon? Ar fi constituit un fel de scut? Nu cred.

Invariabil, copiii aduc cu ei la şcoală ignoranţa, prejudecăţile şi ura părinţilor lor; pot să depun mărturie pentru asta din proprie experienţă. Toţi copiii sunt tachinaţi, la un moment dat, în timpul anilor de şcoală, poate pentru că sunt stângaci sau pentru că le mai cade un dinte, poate din cauza numelui pe care îl poartă; de obicei, chinul îşi urmează cursul şi se termină firesc, după o scurtă perioadă. Nu şi în cazul meu.

De la grădiniţă şi până în clasa a patra, am fost subiectul bătăilor de joc şi chinuită fără milă, în mod sistematic. Când mă întorceam acasă de la şcoală, urcând dealul abrupt care ducea spre casă, în majoritatea serilor eram însoţită de un alai de copiii. La prima vedere, probabil că arătam ca şi cum ne aflam în plin joc, dar nu era cazul; copiii din cartier mă urmăreau ca o gloată furioasă, potolindu-şi setea de sânge cu un simbol (mai degrabă decât cu o cauză) al supărării lor. Vara, mă aşteptam să fiu bombardată cu prune stricate, scuipată şi să mi se strige insulte. Într-un acces de inteligenţă, compuseseră un cântecel despre mine, cu versuri care variau, pe care îl incantau la unison, iar şi iar: „Chinez, japonez, jegos, cărpănos “sau „Chinez, japonez, un rahat patentat”, însoţindu-l cu gesturi obscene, îmbrânceli, palme şi blesteme.

Iarna era aceeaşi poezioară, dar în loc de fructe stricate şi apă, primeam noroi, pietre şi murdărie din şanţurile pline de apă. Nimic din ceea ce făceam nu îi determina să înceteze să mă mai umilească şi să mă atace. Desigur, intervenţia făcută de bunica la şcoală a reuşit doar să înrăutăţească atitudinea copiilor faţă de mine: m-au calificat drept „turnătoare”, iar şicanele s-au înteţit. La un moment dat, nişte părinţi chiar au

scris la şcoală, cerând ca pupitrul fiicei lor să fie mutat de lângă cel al fetei „de culoare”.

Aşa că m-am retras într-o lume unde eram „normală”; în locuri şi timpuri pe care doar eu le controlam. Mi-am găsit refugiul în cărţi şi în dans.

PATRU

Cărţile mi-au arătat lumea. Mi-au făcut viaţa suportabilă şi mi-au oferit cunoştinţe şi ţeluri, dar şi o cale de scăpare accesibilă. Cuvântul scris m-a dus în regate ale fanteziei şi mi-a arătat cum să-mi folosesc imaginaţia şi cum să împac ficţiunea cu faptele. Mi-a pus la dispoziţie un teren comun de comunicare cu profesorii mei, dar m-a îndepărtat şi mai mult de cei de-o vârstă cu mine: am fost catalogată drept „favorita profesorilor “.

Nu îmi doream să fiu „favorită”: voiam doar să aflu mai multe. Cititul m-a făcut mereu să mă simt ca un burete însetat; chiar şi la 8 sau la 9 ani simţeam că nu sunt în stare să citesc şi să absorb tot ce avea de oferit o carte, într-un ritm destul de rapid. Cărţile m-au ajutat să nu mă mai simt singură; au avut mereu acest efect şi îl vor avea întotdeauna. Cărţile sunt obiecte preţioase pe care trebuie să le păstrezi şi să le preţuieşti. Sunt o reflexie de durată şi adevărată a istoriei noastre sociologice şi a timpurilor schimbătoare, mai mult decât orice altă modalitate de înregistrare a informaţiei. Încercaţi să-i explicaţi asta unui copil de 9 ani.

Desigur, mai era şi ultimul meu refugiu: dansul. Dansam şi dacă mă simţeam tristă, şi dacă eram fericită; mişcarea îmi dădea puterea de a mă reda mie însămi şi de a le închide gura copiilor care îmi ziceau că sunt urâtă şi străină. Când dansam, eu eram „eu“. Odată cu vârsta, am descoperit că a dansa pentru mine, singură, îmi oferea mai multe satisfacţii decât dacă dansam pentru alţii. Muzica mă învăluia, trecea

prin mine și nu conta dacă pașii erau de balet clasic, jazz sau o combinație între unduirile swahili și step, tot ceea ce conta era faptul de a fi în intimitate și împlinirea pe care o găseam în muzică și în dans. Și acum mă simt la fel: aud o melodie și imediat încep să-mi imaginez pași de dans.

Dar această conștiință de sine s-a instalat la ceva vreme după școala primară. Eram fericită când dansam; nu mergeam mai departe cu analiza. Încurajată de bunica, învățam orice formă de dans posibilă, memoram fragmente din musicaluri vechi, date la televizor, și prinsesem și vreo câteva mișcări de charleston sub atenta îndrumare a bunicii.

Dansul nu era un subiect pe care să-l discut cu cineva, mai ales după ce am mai crescut; era acolo, eu eram acolo și presupun că ne-am plăcut unul pe altul. Am luat o decizie prudentă când am hotărât să-mi ascund cât mai mult cu putință viața personală de ceilalți copii de la școală; nu puteam să am încredere că n-o să-mi transforme pasiunea pentru dans într-un subiect de batjocură. În plus, nu aveam vreun prieten anume, de fapt nu aveam niciun prieten. În cei șapte ani în care am frecventat școala primară, am fost invitată doar la cinci petreceri aniversare. Încă îmi mai amintesc numele copiilor: Leonie, Maryanne, Kevin, Cathy și Katrina.

Tânjeam tare mult să fiu inclusă în grupul „copiilor de aur“, să fiu o parte din mulțime, să excelez în sport și să fiu felicitată pentru că am făcut ceva deosebit pentru școală. Dar acest lucru era complet nerealist: mingile, crosele și persoana mea pur și simplu nu ajungeau la o relație de compatibilitate. Eram mereu ultima aleasă pentru a face parte dintr-o echipă. Când toată lumea se alinia pentru selecție, căpitanii de echipă se târguiau pentru punctele de handicap la care aveau dreptul, dacă erau destul de ghinionişti să mă includă în echipa lor.

Într-o zi de primăvară caldă și însorită, am avut ocazia să

joc chiar o partidă de baseball. Nu îmi aduc aminte cum s-a întâmplat; de obicei, toţi cei din echipa mea aveau extrem de multă grijă, încât mă apropiam de teren doar la pauză, şi atunci doar ca să servesc portocale. Când a venit timpul să lovesc mingea, presiunea era imensă: aerul parcă trepida şi îngrijorarea celor din asistenţă era aproape palpabilă; cu coada ochiului am văzut o călugăriţă făcându-şi discret cruce; mi-a trecut prin minte să mimez un acces subit de vomă ca să scap.

Tremuram în pantofi, iar stomacul mi se făcuse ghem în timp ce, de pe margine, colegii mei de echipă îmi strigau diverse indicaţii şi îmi aduceau aminte ce trebuie să fac. Din ceea ce strigau am înţeles că trebuie nu doar să am contact direct cu mingea – folosindu-mă de bâtă, fapt pe care îl consideram ridicol, având în vedere dimensiunile minuscule ale mingii –, dar să şi arunc bâta şi să alerg către bază. În mintea mea, aruncarea bâtei căpătase importanţa unei medalii la olimpiadă. Dar colegii mei luau totul foarte în serios, evident, şi astfel, cu aceste gânduri, am păşit pe teren. Am învârtit bâta şi am lovit mingea. Chiar am făcut-o; niciodată nu-mi mai ieşise o chestie de genul ăsta. Apoi am aruncat bâta, după cum mi s-a spus, direct în mulţimea de jucători din spatele meu.

După ce aceştia şi-au revenit de pe urma rănilor, peste câteva zile, călugăriţele au hotărât că pe viitor ar fi mai bine să rămân la împărţit portocale.

CINCI

Călugăriţe. Şcoala mea era condusă de călugăriţele din ordinul prezentării – mirese ale lui Hristos, minus corvoadele domestice ale căsătoriei şi hainele aruncate la întâmplare pe jos. Cu veşmintele cernite şi cu o stare sufletească la fel de întunecată, nu mergeau, ci lunecau pe

coridoarele şcolii ca nişte fantome fără picioare, întruchipări ale pietăţii. Cu acoperămintele pe care le purtau pe cap, cu vălurile şi mătăniile lor zornăitoare, se aventurau să ne umble prin minte şi prin suflet. Călugăriţele erau sacrosancte, aveau mereu dreptate şi ar fi trebuit să întruchipeze toată bunătatea Fecioarei Maria, dar şi toate răspunsurile şi soluţiile pentru a combate tentaţia păcatului care îl putea încerca pe orice copil slab de minte şi uşuratic.

A fost o zi cu adevărat extraordinară când directoarea, sora Philomena, ne-a anunţat că, din acel moment, va trebui să îi spunem sora Rosemary şi că şi celelalte călugăriţe îşi schimbă numele. Am avut parte de mai multe astfel de şocuri în luna care a urmat, când surorile au apărut cu picioare şi cu urme vizibile de ceva ce părea a fi păr. Dar faptul că anatomia călugăriţelor devenise ceva mai evidentă nu însemna că ritmul îndoctrinării noastre pierduse din viteză; orele continuau ca de obicei, ca să ne pregătească pentru primele confesiuni şi pentru prima comuniune. Îmi petreceam nopţile într-o stare de agitaţie, încercând să găsesc păcate cu care să-l delectez pe preotul parohiei la momentul potrivit. Dar, oricât aş fi încercat, nu am putut să găsesc ceva destul de suculent; prin urmare, ca orice bun catolic, am hotărât că modul cel mai expeditiv de a rezolva situaţia era să spun câteva gogoşi în confesional şi să fac pe toată lumea fericită. Totuşi, părintele Murphy a mirosit ceva nefiresc şi m-a pârât surorii Philomena; eram convinsă că mă va trimite direct în iad, cu un tatuaj pe frunte, însemnată ca unul dintre cei mai mari păcătoşi ai tuturor timpurilor. Ceea ce am primit în schimb a fost o predică despre „foc şi pucioasă” pentru necurăţenia din sângele care îmi curgea în vene şi o pălmuială sănătoasă. Bunica era îngrozită. Se ruga pentru mântuirea mea. Eu mă rugam pentru scăpare.

M-am luminat brusc – pentru un copil unic a fost ca o revelaţie divină. Pentru o singură, măreaţă zi, am fost privită

ca un copil normal de către colegii mei de clasă. Dacă un singur păcat putea să-mi aducă acceptarea din partea societății (cam ca în cazul Mariei Magdalena, mă gândeam), atunci câte se puteau realiza cu răutăți calculate? Am început misiunea de explorare a acestei posibilități.

Mai întâi, am hotărât că șușotitul în timpul slujbei de la biserică poate fi un păcat destul de grav. Misiunea îmi era totuși îngreunată, pentru că nu aveam niciun prieten cu care să șușotesc. Apoi am încercat să cânt mai ciudat în timpul repetițiilor pentru cor, dar nici asta nu mi-a îmbunătățit viața socială, așa că m-am hotărât să pun întrebări, cum ar fi: ce este o fecioară și cum știm că vinul și pâinea devin sângele și trupul lui Hristos? Mai apoi, mi-am lansat *la pièce de résistance*[4] – m-am certat cu călugărițele pentru afișele cu copii avortați, care erau lipite de ușile bisericii. Rezultatul a fost că un preot cu figură amenințătoare a chemat-o pe bunica pentru a discuta viitorul meu la respectiva școală.

Părintele Murphy a explicat că, deși era acceptabil faptul că eram în căutare de cunoștințe și că doream cu ardoare să-mi perfecționez gândirea, certurile pe teme teologice, dezbaterile și instigarea mulțimilor la frageda vârstă de 9 ani nu erau tipul de comportament care să ducă la continuarea studiilor la școala lor. Rezultatul a fost că eram redusă la tăcere și lipsită de dezbaterile pe tema misterelor și, ceea ce mi se părea cea mai mare ipocrizie, a catolicismului. Așa am descoperit că trebuia să-mi țin gura în fața misticismului și a dogmelor cu care ne împuiau capul la școală.

Campania mea de a câștiga popularitate nu avusese succes; cu toate acestea, servise unui scop: din mintea mea a dispărut pentru totdeauna orice urmă de acceptare orbească

---

4 Piesa de rezistență (în lb. franceză în original) (n. red.)

a autorității sau a cuvântului rostit de gura vreunui profesor. Scepticul, cu mari șanse de a deveni proverbialul obiect plasat în coaste, își începuse cariera.

ȘASE

Din cea mai pură necesitate am fost un copil precoce. Odată cu anii, a devenit evident că bunica nu avea calitățile necesare pentru a face față problemelor care se iveau din cauza bolii mamei. Avea tendința de a intra în panică în cele mai nepotrivite momente. În timpul unei crize, bunica a vârât o lingură între maxilarele mamei pentru a o împiedica să-și muște limba, spărgându-i dinții din față. A trebuit să învăț, și încă repede, cum să o ajut cu orice ar fi avut nevoie, în timpul crizelor de epilepsie ale mamei: cum să îi îndrept membrele, cum să îi pun un prosop ud între dinți, cum să o întorc și să o târăsc pentru a o așeza într-o poziție mai sigură pe podea, în timp ce convulsiile continuau. Apoi, plecam la școală.

Pe măsură ce trecea timpul, boala mamei se stabilizase, într-o anumită măsură, grație medicamentelor, și astfel s-a hotărât să reia unele activități sociale. La sugestia prietenei ei Lily, acest lucru a însemnat asistență oferită la evenimentele găzduite de Clubul „catolic” Stella Marus Seaman’s, pe docul din Melbourne. Și tot acest fapt a condus și la un șir de marinari, „prieteni prin corespondență”: Anton, Felix, Carl și Ashley. Niciunul dintre ei nu îmi plăcea, nu din cauza vreunui sentiment de gelozie, ci pentru că mama ținuse să mă lămurească de necesitatea de a sta pe genunchii fiecăruia dintre prietenii ei „speciali” care îmi erau prezentați. Mă făcea să mă simt ca o marionetă, un amuzament pentru acei bărbați ciudați, în care persista mirosul mării și al căror autocontrol era mai fragil decât o folie de plastic. Activitățile mamei au devenit, până la urmă,

un motiv de ceartă între femeile din familie; le-a acutizat ciondănelile şi certurile, unele dintre ele degenerând în adevărate scandaluri violente, dar au determinat şi absenţele repetate şi prelungite din strada Blyth.

Îmi amintesc că îmi aşteptam cea de-a zecea aniversare cu mari emoţii. Mi se părea că a atinge o vârstă formată din două cifre însemna începutul sfârşitului copilăriei. Un sentiment de optimism şi schimbare pătrunsese în Australia odată cu alegerea guvernului laburist, în decembrie 1972; acelaşi sentiment se revărsase şi în casa noastră. Bunica îmi spusese că, datorită victoriei lui Gough Whitlam şi faptului că ocupa acum poziţia de prim-ministru, va fi considerabil mai cald în iarna aceea. Nu am înţeles ce a vrut să spună, până nu m-a învelit cu păturile de lână cumpărate din bonusurile oferite la pensie de către noul guvern. Cu naivitatea tinereţii, am continuat să-l venerez pe Whitlam ca pe un erou, mulţi ani de-atunci încolo. Poate că nu eram de acord cu politica sa, dar pentru mine era campionul oamenilor de rând tocmai pentru acele pături. Doar după mulţi ani mi-am dat seama că se înălţase aşa de mult tocmai pentru că era găunos.

Bunica semăna mult cu acele pături; caldă, reconfortantă şi învăluitoare, mă apăra de realităţile vieţii, chinuindu-se şi punând deoparte ca să ne îmbrace şi să ne hrănească. Dar erau unele lucruri faţă de care nici măcar bunica nu mă putea apăra, unul dintre acestea fiind mama.

De cele mai multe ori, copiilor le poate fi greu să se descurce în situaţiile de criză; ceea ce mi s-a întâmplat în al zecelea an de viaţă a fost mai mult o erupţie decât o criză. Brusc, mama a fost internată într-o unitate psihiatrică. Fără avertismente, fără semne, pur şi simplu a fost internată acolo. De luni de zile, ştiam că era nevoită să nu mai ia calmante, pentru că îi distrugeau ficatul. Dar ştiam că este vorba şi de altceva. Nu aveam nicio idee despre chestia cu

„terapia de grup “despre care mama îmi povestea, eram doar nefericită şi iritată că trebuia să fac conversaţie o dată pe săptămână cu o femeie care îmi era acum chiar şi mai străină decât fusese înainte. Devenisem şi foarte conştientă că era extrem de ostilă faţă de bunica. Îmi era frică de vizitele la spital. Uram întâlnirile cu alţi pacienţi, care îşi târau picioarele pe coridoare sau îmi aruncau priviri pe furiş când stăteam cu mama la cantină. Păreau suflete chinuite, cu buzele strânse şi priviri tragice, angoasa lor fiind evidentă chiar şi pentru un copil. Acest spital pentru oameni cu „probleme “sau cu „boli mintale”, după cum îl descria mama, era atât un refugiu, cât şi o închisoare pentru pacienţii săi.

Mama se internase în spital cu părul perfect coafat şi purtând tocuri înalte; a plecat de-acolo semănând mai degrabă cu un scăpat de la Woodstock: desculţă, cu părul lung fluturându-i pe spate şi îmbrăcată în halatul obligatoriu. Decisese, de asemenea, că era momentul să ne jucăm de-a familia fericită, dar pentru asta era nevoie de un „tătic”. Şi avea deja unul pe lista de aşteptare.

Roger Barrantes îşi începuse, de ceva timp, vizitele prin numeroase spitale psihiatrice. Se apropia de patruzeci de ani; era dezlânat, cu un nas mare, coroiat şi părul murdar. Privirea lui se încrucişase cu a mamei într-o încăpere aglomerată, în timpul unei terapii de grup, şi asta a fost tot. Mama şi Roger au sosit acasă şi i-au spus bunicii că ea nu mai făcea parte din familia „noastră” şi că va trebui să-şi găsească o casă a ei în termen de douăzeci şi patru de ore. Cu talent de magician, Roger părea că o vrăjise pe mama şi ea era de acord cu orice zicea el. Apoi au aruncat şi ultima bombă: mergeam cu ei în noul lor cuibuşor de nebunii.

Bunica şi-a găsit un apartament micuţ în Carnegie, o suburbie lângă Murrumbeena, în timp ce mama ne-a dus într-un apartament cu un singur dormitor, cu chicinetă şi o baie minusculă, cu vedere la calea ferată şi care oferea un

concert-cacofonie de trenuri, fluierând la intervale destul de regulate. Eram distrusă. Brusc, singura constantă din viața mea fusese exilată. Mi s-a spus că îmi este interzis să o văd sau chiar să vorbesc cu bunica; mama mi-a explicat că bunica era de vină pentru toate problemele din viața ei.

Din câte se pare, mama vedea prin această subită chemare casnică o lovitură în direcția independenței sale. Mama era nebună, chiar și eu vedeam asta. Schimba doar o formă de dependență cu alta. Abia o cunoșteam și, în mod sigur, nu aveam nicio dorință să îl cunosc pe Roger mai bine decât îl știam deja. Dădeam vina pe el și pe psihiatri pentru purtarea ei ilogică. Părea că se uită mereu la el, căutându-i aprobarea și acceptul din ochi și era incapabilă să ia vreo decizie independentă și hotărâtă în orice problemă, fără acordul lui.

Prima noapte în noul nostru apartament a fost una dintre cele mai ciudate, nefericite și înspăimântătoare din viața mea. Mi-am dat seama, având în vedere că se apropia Crăciunul, că îmi va fi imposibil să o văd pe bunica. Nu petrecusem niciun Crăciun fără bunica, iar ea avea să fie singură. Nu înțelegeam de ce trebuia să fac parte din planul bizar al mamei sau de ce insista Roger așa de mult să mă ia să locuiesc cu ei. Nimic nu părea să mai aibă sens, în timp ce stăteam strânsă ghem sub cearșaful cu flori cusut de bunica cu vreo două luni în urmă. Doar suspinam, suspinam și iar suspinam. Trebuie să fi plâns așa de mult, că nu l-am auzit pe Roger când a deschis ușa și a intrat.

S-a așezat pe pat, în partea dreaptă, și și-a pus mâna pe pulpa mea. Mi-a spus că amândoi conveniseră că era mai bine să vină el să mă calmeze și să mă liniștească. Mi-a spus că nu-i ajut deloc și că fac situația mai dificilă pentru mama decât trebuie să fie. Mi-a zis că trebuie să fac ce-mi spune, că era acolo pentru că așa dorea mama și că trebuia să cooperez cu el. Mi-a spus că e microbiolog și fizician, că e, practic, doctor, doar că nu-și dăduse examenul final – și că

trebuie să fac exact ce îmi spune.

Roger avea să-şi repete declaraţia privind educaţia şi calificările sale în faţa altora, de-a lungul anilor; cu toate acestea, erau numai minciuni. Nici măcar nu absolvise cursurile universitare. Adevărul, din câte ştiu eu, este că lucrase, la un moment dat, ca laborant la o companie importantă care producea îngheţată şi că aceasta a fost singura slujbă stabilă pe care a fost în stare să o aibă.

În timp ce zăceam acolo, suspinând, mi-a zis că bunica era bolnavă psihic şi că îmi va fi mult mai bine fără ea. Mi-a spus că ştie ce e mai bine pentru mine, că mama are încredere în judecata lui şi că dorea ca el să mă pregătească de culcare. Apoi, mi-a ordonat să mă întind pe spate, ca să mă poată ajuta să mă relaxez cum trebuie. Cum nu am făcut ce mi-a zis, mi-a repetat că nu cooperez, că de-acum încolo aceasta este casa mea şi că trebuie să mă supun. Când, în cele din urmă, m-am întins pe spate, mi-a cerut să îmi ţin ochii închişi şi să nu îmi mişc deloc corpul în timp ce el mă „masează”. Şi, după asta, a început să mă atingă. A început cu picioarele şi a continuat să vorbească pe măsură ce mâinile i se mişcau în sus, pe trupul meu, spunându-mi că sunt cooperantă.

Zăceam ţeapănă ca o scândură, cu lacrimile ţâşnindu-mi printre gene, în timp ce el mă mângâia. Gândurile îmi alergau cu o mie de kilometri pe secundă; capul mi se învârtea, până ce am început să mă simt amețită. În sinea mea, mă puteam auzi ţipând necontenit, cerându-i să se oprească. De ce făcea asta? De ce stătea mama în salonul de alături şi îl lăsa să facă asta? Ameţeala se agrava şi mi-am dat seama că trebuie să merg la baie, trebuie să scap cumva. L-am lovit cât de tare am putut şi am sărit spre uşa de la baie, închizând-o cu putere după mine. Îi auzeam vocea prin uşă, în timp ce vomitam în vasul de toaletă. Mi-a zis: „Nu-ţi face griji, ai să te obişnuieşti cu tehnicile mele de relaxare. Mama

ta s-a obişnuit”. În cele din urmă, când am ieşit din baie, dormitorul era gol. Doar patul meu părea o apariţie ciudată, care nu îşi avea locul în peisaj. Chiar dacă Teddy, Panda şi Lambkin stăteau în continuare pe perne, ştiam că patul meu nu mai era adăpostul sigur care fusese mereu. Înţelegeam şi noul meu rost în viaţă: eram parte dintr-o afacere la pachet; mama mă dăduse la schimb pentru un partener.

Avusesem dreptate: cea de-a zecea aniversare era începutul sfârşitului copilăriei mele.

ŞAPTE

Acest nou aranjament domestic a continuat vreo două luni: mama şi Roger împărţeau canapeaua extensibilă din salon, iar eu stăteam în „siguranţa” patului din camera alăturată. Roger mă „vizita” să-mi spună noapte bună de vreo două ori pe săptămână, repetând mereu că trebuie să cooperez şi să respect noile reguli ale familiei. Mama abia dacă îşi făcea simţită prezenţa, se afla undeva la periferia acestui scenariu, dând din cap aprobator şi zâmbind în direcţia mea. Distrasă, mereu în „căutarea sinelui”, părea a fi conştientă doar de aspectele plăcute ale vieţii şi îşi delega toate responsabilităţile lui Roger, toate problemele fiindu-i prezentate lui spre rezolvare.

Spre jumătatea verii, aranjamentul lor domestic îşi pierduse din farmec, în ceea ce-l priveşte pe Roger, din moment ce ne-a informat, pe nepusă masă, că pleacă spre Mooroopna, în statul Northern Victoria, să se angajeze la culesul fructelor. După ce Roger a plecat, mama s-a dezintegrat complet. Durerea şi neliniştea cauzate de plecarea lui au făcut-o incapabilă să ducă la capăt şi cea mai simplă sarcină. Petrecea ore întregi în pat, suspinând şi văitându-se, neliniştită pentru siguranţa şi stabilitatea mintală a lui Roger. Principala ei preocupare era legată, se

pare, de incapacitatea lui de a-şi gestiona finanţele. Mi-a spus că Roger avea antecedente în care îşi arsese, la propriu, banii, fie că erau bani gheaţă, fie cecuri prin care îşi încasa pensia. Acest lucru, ura adânc înrădăcinată pe care o nutrea pentru familia lui şi câteva disfuncţii sexuale minore erau doar câteva dintre problemele pentru care, din spusele mamei, Roger beneficiase de tratament psihiatric în ultimii ani. Realmente nu nutream nicio dorinţă specială de a fi în posesia unor astfel de frânturi de informaţii; în mod sigur, nu mă făceau să capăt mai multă încredere în capacitatea mamei de a-şi alege partenerii. Hotărâsem că aceste dezvăluiri erau pur şi simplu prea complicate ca să îmi pese. La urma urmei, aveam doar 10 ani şi jumătate şi nu puteam în ruptul capului să înţeleg de ce, dintre toţi bărbaţii din lume, mama îl alesese pe acela care îşi făcuse o pasiune din confecţionarea de ruguri din bancnote.

În acea perioadă, mama se purta cu mine de parcă eram o prietenă, nu fiica ei; când avea zile mai proaste, eu eram mama, şi ea copilul. Probabil a fost un lucru bun că eram în vacanţa de vară, astfel încât puteam fi cu ea douăzeci şi patru de ore pe zi. Mă ocupam de toate problemele financiare şi de cumpărături, deplasându-mă la centrul comercial din zonă cu scuterul meu, pregătind masa cât de bine mă pricepeam (cotletele de miel la grătar şi cartofii piure erau specialitatea mea) şi plătind facturile. De vreo două ori, când istericalele mamei erau deja prea mult pentru mine şi nu mă mai puteam descurca, a trebuit să telefonez doctorului să vină şi să o calmeze. În alte ocazii, o palmă era de-ajuns.

Tocmai într-una din aceste perioade, mama şi-a adus aminte de trecut, unul dintre „prietenii săi prin corespondenţă” marinari făcându-şi apariţia. Un munte de bărbat, Ashley, care pretindea că are strămoşi birmani, englezi şi de alte naţionalităţi la fel de exotice, şi-a petrecut

vreo două nopți înghesuit în patul mamei, bântuindu-mi dormitorul în toiul nopții, în drum spre baie. Cu toate acestea, nu a durat mult. Legătura s-a transformat într-un scandal public, într-o după-amiază târzie, când poliția a fost chemată pentru a-l sălta pe amorezul temporar, pe când eu mă jucam în apartamentul unui vecin, cu câteva etaje mai jos; mama țipa și acuza pe toată lumea, pretinzând că Ashley încercase să o sugrume. În sinea mea, aveam dubii – sugrumarea fusese una dintre afirmațiile favorite ale mamei și în ceea ce o privea pe bunica, o ființă mărunțică, de altfel.

Mama se agăța de idealul ei de Făt-Frumos, Roger, anticipându-i întoarcerea cu fiecare zi care se scurgea în calendar, așteptând nerăbdătoare ca poștașul să-i aducă vești despre culegătorul ei de fructe rătăcitor. Și apoi, la fel de brusc precum plecase, el s-a întors. Rutina bizarei noastre existențe a reînceput. După părerea lui Roger, eram tot „necooperantă “și stricam minunata viață de familie pe care o puteam avea cu toții. Acum lua în râs în mod deschis părerile sau dorințele mamei și o pedepsea pentru prostia ei, lucru care părea că o convinge și mai mult că soarele se învârte în jurul lui. Nu tolera niciun fel de critică la adresa lui Roger, nici din partea mea, nici din partea prietenilor ei, fiind la fel de convinsă de faptul că el este singura persoană din lume care are răspunsul la absolut orice.

În cele din urmă, am terminat școala primară și a venit momentul să încep și ciclul secundar. Roger a decis că nu voi frecventa liceul împreună cu colegele mele, înscriindu-mă, în schimb, la o școală de fete, aflată la ceva distanță de locuința noastră. Am rezistat acolo un trimestru și jumătate, refuzând să fac disecție pe animale la ora de științe și chiulind pentru a o vizita în secret pe bunica. Eram cât se poate de nefericită, dar nu doream și nici nu puteam să îmi descarc sufletul nici măcar în fața ei – nu puteam să o îngrijorez și mai mult. Ea îl detesta pe Roger și era uluită de faptul că mama o respingea.

Căutam doar alinare în braţele sale, culcându-mi capul în poala ei şi încărcându-mă de energie din mâinile care mă mângâiau pe frunte. Ce se întâmpla acasă era prea ciudat şi prea ruşinos pentru a-i spune bunicii; îmi dădeam seama instinctiv că trebuie să-mi păstrez un strop intact din copilărie, o ieşire de urgenţă către care să mă pot îndrepta.

Mi-am dat seama destul de repede că, dacă eram bolnavă, Roger mă lăsa în pace şi nici nu trebuia să merg la şcoală. Am început să consum laxative cu gust de ciocolată suficient de des. Mama nu avea idee de ce se părea că sufăr de diaree cronică şi nici nu se întreba de ce era Roger aşa de prost-dispus când îmi era rău. Din păcate, la un moment dat, am mâncat o cutie întreagă de laxative şi m-am simţit un pic cam prea rău, fapt care a dus la descoperirea cutiei goale printre hainele mele. Roger a anunţat-o pe mama cu promptitudine că încercasem să mă sinucid. Nu eram aşa de proastă, dacă aş fi dorit să mă sinucid sigur nu aş fi ales diarea ca metodă.

Rezultatul acestei concluzii a fost convingerea mamei că trebuie să merg la un psihiatru. Mama a obţinut o recomandare pentru un psihiatru care avea cabinete în suburbiile South Yarra şi Richmond. Înainte de prima şedinţă, Roger şi mama m-au aşezat pe scăunelul fără spătar din faţa măsuţei de toaletă şi, de la 8 dimineaţa până la 3 după-amiaza, mi-au ţinut predici despre consecinţele pe care le-ar putea avea dezvăluirea lucrurilor care se petreceau în intimitatea micului nostru apartament, în care împărţeam acelaşi aer. Închisori pentru fete mincinoase, instituţii pentru bolnavi psihic şi faptul că nu voi fi crezută de adulţi când îmi voi arăta nerecunoştinţa, toate mi-au fost aruncate în faţă, până ce au considerat că sunt pregătită pentru prima mea şedinţă de terapie.

O dată pe săptămână, aproape cu regularitate, timp de optsprezece luni, am stat alături de mama, în cabinetul slab

luminat al psihiatrului, și am privit-o cum se prăbușește nervos și izbucnește în lacrimi, plângându-și soarta care o făcuse să poarte povara unui copil „necooperant“. Necooperant era cuvântul-cheie în „familia” noastră, folosit pentru a descrie reticența mea de a împărți intimități cu Roger. Din când în când, doctorul arunca o întrebare stupidă în direcția mea despre cum mă simțeam față de necazul pricinuit mamei de purtarea mea necooperantă. Cel mai adesea, răspunsul meu era monosilabic. Cum de se aștepta acest doctor să îmi descarc sufletul în prezența mamei este dincolo de puterea mea de înțelegere. Lipsa lui de empatie ca medic continuă să mă uimească; părea mai decis să pedepsească decât să afle adevărul. În comportamentul și reticența mea se aflau toate semnele și indicatorii abuzului sexual și al celui emoțional, dar în niciun moment nu mi-a dat niciun indiciu că ar fi avut vreo urmă de suspiciune sau îngrijorare față de ciudățenia evidentă a relației mele parentale. Ce era încă și mai bizar era insistența cu care îmi spunea să contribui financiar, cu un dolar și jumătate, din banii mei de buzunar, pentru fiecare dintre ședințe, astfel încât mama să continue să se plângă de mine. În tot acest timp, acasă continuau abuzurile. Doctorul m-a trădat și și-a trădat și profesia. Mă întreb pe câți alți copii i-a tratat cu condescendență, rămânând orb și surd, selectiv, la strigătele lor de ajutor.

OPT

Inevitabil, mi-am căutat refugiu în independență, obținând o slujbă part-time, după orele de școală, ca model și vânzătoare în lanțul de magazine Myer. Pe lângă aceasta, îmi mai picau și angajamente de model pentru bijuterii și costume de baie, căci la 13 ani, puteam să par ușor că am 15 sau 16. Îmi plăcea să muncesc și era amuzant să fiu model,

dar, spre deosebire de colegii mei, banii pe care îi câştigam nu erau pentru a-i risipi pe mofturi şi capricii, erau o necesitate economică. Devenisem, datorită slujbei mele, aproape independentă financiar; acasă, în scurtă vreme, lumea se aştepta să îmi cumpăr nu doar hainele, ci şi mâncarea şi să contribui cu o parte şi la plata facturilor de electricitate şi la chirie. În cele din urmă, Roger şi mama au început să ceară compensaţii financiare şi pentru rolul lor de părinţi. Cu ceva timp înainte, ca răzbunare pentru faptul că nu eram „cooperantă", Roger îmi suspendase dreptul la mâncare, televizor, la folosirea telefonului şi la alocaţie. De regulă, banii nu le erau înmânaţi direct – în majoritatea ocaziilor, mi se cerea să plătesc suma menţionată direct în contul de pariuri telefonice al lui Roger, la TAB. Ironia situaţiei făcea că, deşi eram prea tânără să pariez pe un cal, se accepta ca eu să alimentez cu fonduri un cont de pariuri.

Ca pentru orice adolescentă, să termin şcoala nu era ambiţia mea cea mai mare. Eram mult mai interesată să obţin o calificare. Sistemul şcolar mi se părea sufocant, iar naivitatea colegilor mei – înnebunitoare. În ceea ce mă priveşte, să fi încercat să explic vreunuia dintre ei ce se întâmplă la mine acasă ar fi însemnat atât o imposibilitate, cât şi o nebunie. Cum ar fi putut nişte adolescenţi din familii „normale" să înţeleagă circul pe care îl numeam casă? Ar fi fost la fel de greu să încerc să explic dieta şi ritualurile locuitorilor din cel de-al Şaptelea Sector Interplanetar al Centurii de Găuri Negre al Planetei Venus: pur şi simplu, nu aveam puncte de referinţă sau teren comun. Eram un extraterestru pentru ei, la fel cum erau şi ei pentru mine. Dar, dincolo de toate acestea, tânjeam după viaţa lor sigură, structurată şi simplă. Aşa că în clasa a zecea am renunţat pentru totdeauna la manuale. Se părea că nu există altă cale de a-mi câştiga libertatea faţă de Roger şi mama decât de a sta pe picioarele mele.

Dansul a rămas plăcerea mea pur personală, pe care o ascundeam cu mare grijă de mama, din cauza atitudinii ei în ceea privește influențele occidentale asupra mea. Toată viața mea, mama a fost ferm hotărâtă să mă împingă către rădăcinile mele asiatice. Niciodată mulțumită să mă lase să cresc firesc, se folosea de fiecare ocazie pentru a-mi spune că nu mă încadrez în societatea australiană, că nu reușesc să mă pierd în mulțime și că era sigură că m-aș fi simțit mai acasă dacă m-aș fi amestecat cu studenții străini care veneau din Asia. Niciodată nu a discutat, nu a recunoscut sau încurajat dragostea mea pentru balet. Și-a folosit chiar dreptul de veto față de activitățile mele, interzicându-mi să am legături cu alți adolescenți australieni, în favoarea diferitelor asociații ale familiilor asiatico-australiene. Singurele lecții de dans pe care m-a încurajat să le urmez regulat, subliniind mereu faptul că era implicată în această activitate, fiind numită în consiliul părinților, erau orele de dans tradițional din Bali și Java, realizate în colaborare cu Asociația Australiano-Indoneziană. Această legătură cu indonezienii i-a dat mamei ocazia să facă lucrul în care excela cu adevărat: să-mi reinventeze moștenirea rasială și de familie. Mama își făcuse un obicei ciudat din a încerca să mă integreze în orice grup de asiatici care ar fi fost prezent în încăpere în acel moment. Aflam brusc că, după mama, eram pe jumătate indoneziană, chinezoaică, thailandeză sau malaeziană, în funcție de asistență. După necesități, îmi inventa rude fictive în Sumatra, Beijing sau în altă parte; era realmente obositor să îmi descopăr originea internațională, interrasială.

Ca majoritatea tinerelor în creștere, idolatrizam anumite actrițe de film și speram că le voi semăna la maturitate. Audrey Hepburn, Vivien Leigh și Katherine Hepburn erau favoritele mele. Frumoase, elegante și pline de viață, aveau și un miez de inteligență și pasiune. Am primit o mare lovitură

când a trebuit să privesc în față faptul că nu voi semăna niciodată cu idolii mei. A fost și un adevărat șoc. Mă simțeam australiancă și cu siguranță gândeam ca o australiancă, eram australiancă, dar, ca ambalaj, eram și aveam să fiu mereu altfel. Era un lucru dificil de acceptat de către un tânăr. Adolescența este oricum o perioadă destul de dificilă, iar problemele ridicate de standardele fizice ale unei societăți sunt îngrozitoare. Și, fără părinți care să mă încurajeze să fiu eu însămi, încrederea și siguranța în mine însămi atingeau abisuri amețitoare.

Mi-am întâlnit tatăl în 1977. A fost prima și ultima noastră întâlnire. Bolnav de cancer, era pe moarte. Am visat zile la rând că mă va salva de Roger și de mama, mă va lua în brațe și mă va duce acasă. Silueta lui fără chip îmi apărea în vise, oferindu-mi o cheie către mine însămi, promițându-mi o parte din identitatea interzisă atâta vreme de mama. Simțeam că pieptul îmi era larg deschis, gata să primească partea din mine care îmi lipsise totdeauna. Aveam mii de întrebări pentru el; în cele din urmă, am sperat să pot înțelege de ce sunt ceea ce sunt și de ce mă aflu în acel loc. Tânjeam ca el să-mi spună că îmi dorise nașterea. Dar nu era așa.

Sosisem în Singapore sub stricta supraveghere a mamei. Refuzase să mă lase să călătoresc cu un văr, insistând asupra faptului că nu se cădea să îmi întâlnesc tatăl singură. (Prețul pe care l-am plătit pentru această călătorie a fost foarte mare pentru un copil de 14 ani; în noaptea de dinaintea plecării, Roger și mama abuzaseră atât de rău de mine, încât m-am trezit la spital, sub anestezic, pentru a mi se îndepărta un obiect pe care mi-l introduseseră în corp, în timp ce mă țineau amândoi ca să nu mă zbat. Roger îngâna un cântecel straniu în tot timpul acesta; mama m-a avertizat că, dacă spun ceva doctorului, nu o să-l mai văd pe tata.) Era în ziua în care a murit Elvis Presley.

Traversând pista aeroportului, în căldura leşioasă din Singapore, mă gândeam cum poate cineva să trăiască acolo. Umiditatea era îngrozitoare şi m-am trezit gâfâind disperată după aer în timp ce intram în terminal. Rudele mele ne-au luat de la aeroport şi ne-au lăsat, pe mama şi pe mine, în casa unchiului meu, unde aştepta tata.

El ne-a întâmpinat în picioare când am intrat în cameră. Ţinea în braţe doi urşi panda de pluş, evident pentru mine. În timp ce străbăteam camera, îndreptându-mă spre el, mama s-a postat în faţa mea, ajungând cu paşi mari în faţa tatei, rostind cu glas strident un „bună “. Cred că a fost descumpănit să o vadă acolo. Mai mult de-atât, se schimbase, nu mai era tânăra zveltă de odinioară. Cântărea mai bine de optzeci de kilograme, avea o faţă ştearsă şi o expresie acră. Când tata s-a întors către mine, mi-a stat inima în loc. Tânjeam după o declaraţie de dragoste din partea lui, aşteptând cu nerăbdare ca un soi de legătură instantanee şi intimă să prindă contur, dar nu s-a întâmplat nimic de felul acesta. În schimb, a devenit evident că îşi imaginase că sunt încă un copilaş, de unde şi jucăriile de pluş, dar, spre mirarea lui, aveam cam un metru şaizeci şi mă îndreptam rapid către pubertate. Primele cuvinte pe care le-am schimbat au fost stranii şi cu greu găsite; eram, la urma urmei, nişte străini.

Întreaga vizită a fost un fiasco, o ocazie de coşmar pentru ca mama să îşi exercite calităţile manipulative. Nu m-a lăsat niciodată, în această perioadă, de bunăvoie, singură cu tata. Era neclintită în refuzul ei de a-mi permite să mă aşez pur şi simplu lângă el, în timp ce mergeam în nenumăratele expediţii la cumpărături, pretinzând, în schimb, acest drept pentru ea, flecărind fără sens şi fără pauză, de parcă nu ar fi avut nicio grijă, tratându-l pe tata ca pe un ghid turistic. De multe ori, tata lăsa să se înţeleagă că ar fi dorit să petreacă şi câteva clipe singur cu mine, dar mama a făcut imposibil acest lucru. Mă simţeam de parcă aş fi fost prinsă într-un

tablou suprarealist al familiei destrămate, imobilizată de o mamă a cărei gură amenința să ne înghită pe toți.

Tata încerca să găsească ceva în comun cu mine prin intermediul cumpărăturilor, luându-mi munți de haine, bijuterii și tot felul de minunății pentru dormitorul meu de acasă. Amândoi eram încântați să descoperim că avem aceleași gusturi la mâncare și că picioarele noastre aveau aceeași formă, ca de rață. Tot el a coordonat croirea și realizarea primei mele rochii de seară, cerându-mi să o pun bine și să-mi amintesc de el când voi fi destul de mare ca să o port, precizând ca, în momentul în care o voi purta, să îmi pun și gardenii albe în păr. Mi-a spus că parfumul lor va fi la fel de amețitor ca și frumusețea în care mă voi transforma. Tata a izbutit să îmi spună toate astea într-unul dintre rarele momente în care mama nu era prezentă. Va rămâne mereu una dintre cele mai prețioase amintiri pe care le am despre el. Totul a venit din suflet, ca de la străin la străin, dar și ca de la tată la fiică, pentru un moment la fel de scurt ca o bătaie de inimă.

Și apoi, a dispărut din nou din viața mea. Nu am avut timp să pun toate întrebările pe care le strânsesem și le păstrasem în suflet atâta timp. Mama a pus capăt prezenței noastre în Singapore atât de brusc, într-un acces de paranoia, încât începusem să mă întreb dacă fusesem cu adevărat acolo. Motivele ei? Convingerea că tata avea să mă vândă „negustorilor de sclavi albi “, după cum se exprima ea, dar și faptul că Roger dorea să ne întoarcem imediat acasă. A făcut bagajele și am fugit pe furiș, insistând ca eu să mă ascund în taxi, în cazul în care tata ar fi pus pe cineva să ne urmărească. Când am ajuns la aeroport, a telefonat familiei tatei pentru a le spune că plecasem. Nu mai era timp pentru rămas-bun și nu am putut să îmi iau la revedere de la el.

Nu l-am mai văzut niciodată. La șase luni după ce am plecat din Singapore, am primit un telefon prin care eram

informată că murise. Fusese doar un străin, dar, la aflarea veştii, am simţit că speranţa care îmi înmugurise în suflet se ofilise pentru totdeauna.

NOUĂ

În lunile ce au urmat morţii tatei, am pendulat de la una la alta, abia mai învăţând câte ceva şi intrând tot mai mult în relaţii cu persoane mai în vârstă decât mine. Mă combinasem cu un grup de studenţi care mă tratau de parcă aş fi fost mascota lor, deşi credeau că am mai mult de 15 ani. Gândindu-mă acum mai bine, căutam cu disperare un loc în care să mă integrez, încercând să-mi găsesc o identitate sau o imagine pe care doream să o arăt mai departe lumii. Credeam că, dacă pretind că sunt mai în vârstă, îmi va fi mai uşor. Mama nu părea prea frământată de activităţile mele sociale; de fapt, chiar mă încuraja să mă întâlnesc cu studenţi asiatici în jur de 20 de ani, spunându-mi că „grupul” adevărat, căruia îi aparţineam, erau ei, şi nu „australienii puri”. Din fericire, niciunul dintre ei nu a profitat de pseudo-maturitatea mea şi am reuşit să rămân, din alegere proprie, strict virgină în majoritatea privinţelor.

Excepţia din timpul „perioadei asiatice” a fost Peter Wallace, un student la medicină, care avea să devină primul meu prieten adevărat şi care rămâne până azi unul dintre cei mai loiali şi apropiaţi amici ai mei. De-a lungul anilor, Peter a fost confidentul meu şi, uneori, conştiinţa mea, atunci când am crezut că am nevoie de o conştiinţă. De fapt, Peter era singurul prieten în care aveam destulă încredere cât să-l aduc la mine acasă; lucrurile degeneraseră în aşa măsură, încât ar fi fost dificil să ascund adevărul situaţiei de acolo. Peter nu mi-a pus niciodată întrebări despre ciudăţeniile lui Roger şi ale mamei şi chiar nu a comentat despre faptul că toaleta nu avea uşă. Roger o scosese din balamale la puţin

timp după ce ne-am mutat acolo, sub pretextul că era nevoie de un loc unde să doarmă câinele. În realitate, îi era mult mai ușor să mă privească în momentele în care avem cu toții nevoie de cea mai mare intimitate. Erau clipele în care mă simțeam mai umilită și mai violată decât oricând.

În acel moment al vieții mele, dansul a fost, probabil, singurul lucru care m-a ajutat să rămân întreagă la minte. Adoptasem dictonul „Când ai îndoieli, dansează” și asta și făceam, indiferent de tipul de dans. Cât timp mă mișcăm, puteam să uit de toate. Luam lecții de dans grecesc, croat, javanez, de step, jazz, flamenco, balinez, chinez, malaezian, contemporan și clasic. Dar baletul mă făcea să îmi simt sufletul curat. Puritatea și disciplina acestuia erau reconfortante, iar muzica era fantezie și încântare pură. Mă foloseam de orice pretext ca să ies din casă și să particip la lecții. Mama continua să susțină că baletul nu este pentru mine – că nu aveam silueta necesară și că eram prea asiatică la înfățișare ca să arăt bine pe scenă.

— Axează-te pe ceva unde poți să te integrezi, zicea ea, de exemplu, pe dans balinez. Participarea la orele de dans devenise o acțiune clandestină și ceva ce, din nou, nu discutam de teama de ridicol sau de interdicție.

Pentru a-mi spori veniturile, am obținut de lucru promovând sau făcând publicitate pentru diverse linii aeriene și târguri de comerț, precum și marketing pentru bijuterii tradiționale pentru o companie din Singapore. Era convenabil să profit de moștenirea mea asiatică pentru a face rost de mai multe angajamente pentru perioadele de promoții și a fost în avantajul meu când, mai apoi, m-am hotărât să îmi iau o slujbă cu normă întreagă.

Am început lucrul la biroul din Melbourne al Malaysian Airlines în 1979; postul mi-a fost oferit de managerul filialei. Am fost angajată ca recepționeră, fiind responsabilă și de informațiile turistice, și de relațiile publice pentru târgurile

de turism. (Şi azi îi mulţumesc bunicii pentru că mi-a organizat şi finanţat cursurile de secretariat de la şcoala de vară, unde am. Învăţat să dactilografiez; această calificare m-a ajutat timp de mai mulţi ani şi mi-a permis să-mi hrănesc familia.) Când a venit momentul să completez fişa de personal, am scris la data naşterii anul 1961, pretinzând că sunt mai mare cu doi ani decât eram de fapt. În mod ironic, a fost singurul moment în care am fost întrebată ce vârstă am; mă credeau mult mai în vârstă decât vârsta falsă declarată de mine în acte!

Odată cu cea de-a şaisprezecea aniversare, am atins vârsta legală la care mă puteam muta de acasă, ceea ce am şi făcut cu mare grabă şi satisfacţie, găsindu-mi adăpost împreună cu trei prieteni în casa lor, din respectabilul Armadale. Le voi fi mereu foarte recunoscătoare că m-au primit la ei, fără a-mi pune întrebări şi dând dovadă de foarte multă toleranţă.

Cu aproximativ o săptămână înainte, lucrurile atinseseră nivelul de criză în ceea ce-l privea pe Roger. Devenise mai invaziv şi mai insistent în privinţa mea, intrând în dormitorul meu în mijlocul nopţii, când mama dormea. Îmbrăcat doar în maieu şi chiloţi, încerca din nou vechea şmecherie cu intenţia de a mă face să mă „relaxez”. Mă dezgusta. Îmi era de-ajuns. „Destul!” şi „Ajunge!” erau cuvintele care îmi umpleau mintea, blocându-i vorbele care îi ieşeau din gură şi ameninţările. De data aceasta, ceva s-a declanşat în mine. M-am luptat cu el, străduindu-mă să mă ridic din pat. Mi se părea că mă uit la mine din colţul opus al camerei, în timp ce îmi încleştam pumnii, folosindu-i pe post de bâtă şi lovindu-l în cap cu toată forţa de care eram în stare, ţipând la el să iasă din cameră. Mă simţeam atât de bine să fiu în stare să ripostez, eram atât de satisfăcută să-l aud gemând şi să-l văd părăsind camera pentru ultima oară! Atunci am ştiut că Roger nu va mai îndrăzni să mă atingă. Se sfârşise.

ZECE

Flori, flori şi iar flori. Bahrin intrase în viaţa mea. Până atunci avusesem o slujbă stabilă, ca să nu zic monotonă, un prieten comod şi centrul vieţii mele secrete – dansul. Şi, dintr-odată, eram curtată de un maestru în domeniu, foarte talentat şi echipat cu determinarea şi concentrarea unui maratonist olimpic. Bahrin (sau pseudonimul său, Shah Ahmad, numele lui în timpul anilor de studenţie petrecuţi la Melbourne) se hotărâse că trebuie să pună mâna pe mine cu orice preţ. Se pare că îi stârnisem curiozitatea, dar şi interesul, când mă văzuse dansând în timpul unui concert al Comisiei Australiene de Comunicaţii, de la Galeria Naţională. Era în stare să confirme faptul că aveam cunoştinţe comune, cărora le ceruse, în treacăt, detalii despre mine. Înarmat cu informaţii despre locul meu de muncă, şi-a început asediul.

Şi-a lansat prima strategie cu o întâlnire aparent întâmplătoare, după serviciu, în apropierea biroului meu. Bahrin a menţionat numele unor persoane pe care le cunoşteam, mi-a spus că mă văzuse dansând şi că ne întâlniserăm întâmplător cu vreo doi ani înainte. Mi-a zis că studiază arhitectura la Universitatea din Melbourne şi că era în anul patru. Odată făcută introducerea şi prezentările, a luat-o fiecare pe drumul lui. Deşi mă simţisem un pic flatată, nu m-am gândit prea mult la întâlnire şi m-am grăbit către cursurile de dans. Nici nu îmi trecea prin minte că era doar începutul în ceea ce-l privea pe Bahrin.

A doua zi, la prânz, s-a înfiinţat lângă biroul meu, cu braţele pline de garoafe roz. M-a invitat la masă. Am fost foarte surprinsă să îl văd. Arăta mai bine decât îmi aminteam, zvelt, cu tenul măsliniu şi destul de înalt, cu părul negru foarte des şi ochi negri imenşi, dacă nu chiar puţin exoftalmici, care aşteptau cu nerăbdare răspunsul meu. Am

refuzat politicos invitația. A acceptat cu nonșalanță refuzul meu. În timp ce îmi dădea florile, mi-a spus: „Nu-i nimic, am să tot vin până ai să accepți”. S-a întors rapid cu spatele și a plecat, lăsându-mă cu gura căscată.

Curând, am descoperit că nu glumise. Aproape toată luna septembrie a anului 1980, Bahrin a venit la mine la serviciu, cu o regularitate de ceasornic, înarmat cu garoafe și o invitație la prânz, iar eu, cu aceeași regularitate, îl refuzam. Dar hotărârea mea începea să slăbească. La 17 ani, o astfel de atenție susținută era amețitoare, îmi aduc aminte că mă simțeam de parcă aș fi fost cea mai fascinantă fată din lume. Și astfel, în cele din urmă, am capitulat și am acceptat să luăm prânzul împreună.

Bahrin a ales Hopetoun Tea Rooms, din Block Arcade, ca loc pentru prima noastră întâlnire. „Block “-ul, o adevărată instituție în Melbourne, cu grandoarea sa victoriană, cu podele cu mozaicuri elaborate, tavane cu arcade acoperite de fresce și cu orologiul său, era un loc destul de familiar pentru mine. Îl vizitasem de multe ori cu bunica și îi cunoșteam istoria ca loc de promenadă în timpul nebunilor ani ’20. În timp ce discutam nimicuri, mâncând sendvișuri cu specialități, devenea evident și era ușor flatant, chiar dacă un pic surprinzător, că Bahrin știa deja destul de multe lucruri despre mine, căci făcuse cercetări conștiincioase prin intermediul prietenilor mei. Știa și că am foarte puține legături cu familia și că împărțeam o casă cu prietenii în Armadale, o suburbie a Melbourne-ului, cu totul diferită de Notting Hill. Mi-a spus că îi place foarte mult de mine, că sunt frumoasă și că ar vrea să mă scoată la cină și apoi la discotecă. I-am explicat că am deja un prieten cu care ies și că nu voi merge la cină cu el. Bahrin a abandonat subiectul, în schimb, a început să-mi povestească diferite lucruri despre el.

Avea 26 de ani, era singur la părinți și fusese crescut de

bunicii materni, în Terengganu, Malaysia. Din cauza rolului jucat de bunici în viața noastră, îi plăcea să facă paralele între noi și vorbea mult despre înțelepciunea bunicului său. Studiase la școala de elită Geelong Grammar – școala la care studiase și prințul Charles – înainte de a începe studiile de arhitectură la Universitatea din Melbourne. În tot acel timp, am stat acolo, ascultându-l, vrăjită de ochii săi negri care se cufundau în ai mei și de tonul grav și blând al vocii sale. Din când în când, mai făceam câte o remarcă, dar eram destul de mulțumită să stau acolo, privindu-i degetele subțiri jucându-se inconștient cu marginea feței de masă din dantelă. După ce ne-am despărțit, lângă ceasul de la poștă, m-am simțit aproape euforică, iar acel sentiment ciudat de bine nu m-a părăsit toată ziua. Mă întrebam ce avea să se întâmple mai departe.

Nu a durat mult și toate gândurile mele au primit răspunsul. Am aflat repede că Bahrin nu făcea nimic pe jumătate.

În următoarea amiază în care a apărut la mine la birou, a fost sigur că voi merge cu el; și avea dreptate. Faptul de a fi împreună era în mersul firesc al vieții mele. Am continuat să ne întâlnim în fiecare zi, la Hopetoun Tea Rooms, unde stăteam de vorbă și discutam tot felul de nimicuri. Arăta un interes politicos față de pasiunea mea pentru dans, doar din curtoazie, cred, dar destul cât să continue să-mi atragă atenția. În timpul întâlnirilor noastre de la prânz, îmi vorbea foarte serios de pasiunea lui pentru arhitectură și de proiectele pe care spera să le ducă la bun sfârșit într-o zi; în tot acest timp, se uita în ochii mei, fără să clipească, într-un asemenea fel, încât îmi dădea impresia că eram complet singuri și nu în mijlocul unei cafenele aglomerate. Apoi, într-o bună zi, a aruncat bomba. Mi-a spus că e divorțat. Bahrin mi-a explicat, într-un mod foarte credibil, că fusese păcălit să se însoare de o fată pe nume Fauziah, fiica adoptivă a lui Tun

Faud Stephens, fostul prim-ministru din Sabah (Borneo), Malaysia, că mariajul durase doar un an şi că, în tot acest timp, ea îi fusese infidelă, părăsindu-l, în cele din urmă, pentru amantul ei, un grădinar australian. Mi-a spus că s-a simţit complet umilit şi deziluzionat, pentru că se căsătorise în ciuda dorinţelor familiei şi se dovedise a fi greşit foarte tare, într-un mod cât se poate de public.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că, la 17 ani, acest scenariu era cu mult dincolo de puterea mea de înţelegere. Ar fi trebuit să mă ridic şi să ies din viaţa lui în acel moment, cât încă mai puteam, sau, cel puţin, ar fi trebuit să mă întreb de ce soţia lui simţise nevoia de o aventură, la atât de puţin timp de la căsătorie. Dar nu am făcut-o. În schimb, m-am uitat în ochii lui rugători şi m-am simţit indignată şi jignită pentru el. Am jurat în gând să nu îl rănesc şi să nu îl umilesc niciodată, aşa cum o făcuse Fauziah; ştiam cum te simţi când eşti părăsit. Citindu-mă ca pe o carte deschisă, a profitat de avantajul său, convingându-mă să renunţ la orice reţinere privind întâlnirile de seara. Din clipa în care am acceptat, soarta mi-a fost pecetluită.

A continuat să fie şarmant, din toate punctele de vedere, curtându-mă într-o manieră foarte cuviincioasă, foarte britanică şi cu o intensitate minunată, dar cu cea mai înaltă consideraţie pentru sentimentele şi nevoile mele şi fără niciun fel de semn că ar fi fost vorba despre vreun fel de dorinţă sexuală din partea lui. Mâneam în restaurante intime, ne plimbam prin Grădina Botanică, mergeam să vedem ultimele filme apărute, poposeam în cele mai la modă discoteci şi făceam cumpărăturile împreună – hainele de firmă erau una dintre pasiunile sale. De fapt, Bahrin se arăta incredibil de romantic, în rest ai fi zis că este aproape asexuat. Era un comportament pe care, la acel moment, îl găseam foarte relaxant şi neameninţător, pentru că, deşi nu mai eram aşa de inocentă, în trecut încercasem cu destule

dificultăţi să controlez latura fizică a relaţiilor cu foştii mei prieteni. Manierele de gentleman ale lui Bahrin şi lipsa de „pretenţii” au venit ca o uşurare şi mi-au dat convingerea că această relaţie ar putea fi serioasă.

Cam în acelaşi timp, o posibilă carieră în dans devenise mai mult decât un vis pentru mine: se cristalizase în ceva ce semăna cu o posibilitate. După câte se pare, la una dintre reprezentaţiile de la Galeriile Naţionale fusesem reţinută ca potenţial candidat pentru o audiţie la o importantă companie de dans. Acesta era punctul culminant al unei aspiraţii tăcute. Viaţa mea secretă se împletea cu viaţa de zi cu zi; îmi promitea şansa împlinirii visului meu dintotdeauna.

I-am dat vestea cu precauţie şi lui Bahrin. Mi s-a părut că abia a auzit-o, aşa că m-am hotărât să nu fac prea mare vâlvă. Devenea evident că el considera pasiunea mea pentru dans doar un moft, mai degrabă un hobby drăguţ şi şarmant, dar nu ceva important. Cu toate acestea, am început să mă pregătesc cu seriozitate, luând lecţii suplimentare de dans de câte ori era posibil, respectând o dietă şi făcându-mi o mie de griji.

UNSPREZECE

Într-o seară plăcută de primăvară, mai era ceva timp până la apus, plecam grăbită de la serviciu, cu geanta de repetiţii pe umăr. Mă îndreptam direct către o oră suplimentară de *pas de deux,* o disciplină pentru care ajunsesem la concluzia că am nevoie de mai mult antrenament dacă voiam într-adevăr să profit de şansa oferită de audiţie; Bahrin urma să mă aştepte după lecţie, ca să mergem în oraş pentru cină. Studioul era destul de aglomerat şi prin fereastră puteam să văd oameni înghesuindu-se în curtea din faţă, încercând din când în când să tragă cu ochiul, să vadă cum ne antrenăm la

bară. Muzica venea dintr-un casetofon pus pe pian, iar profesorul (nu instructorul nostru obișnuit, ci un înlocuitor) începuse să coordoneze combinațiile pentru exercițiile noastre. Partenerul meu obișnuit mă aștepta ca să facem pereche. Lucram la o serie de ridicări pe care le exersasem în ședințele anterioare. Prima dintre ele presupunea ca partenerul meu să mă ridice foarte sus – deasupra capului –, apoi să mă coboare, în ritmul muzicii, într-o poză de „lebădă“. Cu o piruetă rapidă, trebuia să termin cu picioarele sus, în aer, cu mâinile și fața aproape atingând podeaua și sprijinită de partenerul meu.

Ne-am făcut exercițiul primele șapte măsuri. Eram deasupra capului lui și apoi m-a lăsat jos, pentru piruetă, dar, în loc să mă apuce de partea interioară a coapsei și să mă țină în echilibru, a calculat greșit mișcarea, a pus mâna între picioarele mele și a fost atât de speriat, încât m-a scăpat, de parcă aș fi fost o castană abia luată din foc, drept pe genunchiul drept. Am încercat să nu plâng, deși durerea era îngrozitoare, dar încă mai puteam să îmi îndoi piciorul și să merg, așa că am presupus că nu e nimic grav. Am crezut că mi se dislocase doar rotula și că își va reveni. În ceea ce privește accidentele, la acea vreme, în Australia, dansatorii erau foarte neglijenți. Era, și încă e, un lucru obișnuit să continui să dansezi cu fracturi și întinderi de mușchi. Am luat accidentul ca pe ceva obișnuit. Nu dădeam vina pe partenerul meu, fusese doar un ghinion.

Bahrin a rămas cu gura căscată când a venit să mă ia și a văzut că șchiopătez și că genunchiul meu începuse să se umfle. Era evident că o seară petrecută în oraș ieșea din discuție, în loc să mergem la un restaurant, m-a dus în casa lui din Carlton, o casă încântătoare, cu două etaje și terasă, de culoare crem, cu ornamente de culoarea teracotei și gărduleț din fier forjat. Printre pachete de gheață puse pe genunchi și melodiile lui Randy Crawford în fundal, am

mâncat mâncare chinezească din cutii de carton, la lumina blândă a lămpii, și am vorbit tot felul de nimicuri. Și apoi s-a întâmplat. Bahrin s-a aplecat și m-a sărutat cu adevărat pentru prima dată. Până în acel moment, săruturile sale fuseseră aproape mecanice și, cu siguranță, nu sălbatice, dar ceva se schimbase în seara aceea și, nu după mult timp, ne-am trezit la etaj, în camera lui.

Prima dată a fost plăcut, dar nu deosebit de pasional, fapt pe care l-am legat mai degrabă de genunchiul meu accidentat decât de așteptările din partea mea. În orice caz, eram mai interesată de sentimentele de afecțiune și intimitate implicate de sex decât de nebunia senzuală dezlănțuită. Nu m-am dus acasă în noaptea aceea; el a insistat să nu plec.

Dimineața, când m-am trezit, am constatat că genunchiul mi se umflase ca un balon uriaș și m-am târât spre serviciu șchiopătând rău. Beculețele de alarmă au început să mi se aprindă în momentul în care mi-am dat seama că accidentul meu ar putea fi mult mai serios decât crezusem. După radiografii și un consult medical, în acea după-amiază, cele mai mari temeri mi-au fost confirmate: îmi fracturasem rotula dreaptă. Am înțeles imediat că orice potențială carieră de dansatoare, pe care aș fi putut să o am cu douăzeci și patru de ore în urmă, era compromisă.

Nu îmi permiteam luxul de a aștepta – astfel de audiții pur și simplu nu puteau fi ratate – și mi-am dat seama că interesul pe care l-aș fi putut stârni ar fi dispărut dacă s-ar fi dus vestea despre genunchiul meu. Recuperarea după un astfel de accident era dureros de lungă și complicată și nu exista niciun fel de garanție că mi-aș fi recăpătat în totalitate mobilitatea și forța.

În zilele care au urmat, a fost ușor să mă consolez cu faptul că visurile mele fuseseră spulberate. Dacă aveam vreun avantaj din faptul că fusesem crescută așa cum

fusesem crescută era că învăţasem să consider că nimic nu e sigur şi să mă las dusă de val. Depresia mea profundă era cumva temperată puţin de o idilă nouă şi foarte romantică. Bahrin a fost foarte atent şi tandru cu mine în această perioadă şi începeam să cred că sunt îndrăgostită de el. Povestea noastră de dragoste fiind în perioada de maximă înflorire, am decis sau, mai degrabă, Bahrin a decis că ar trebui să mă mut cu el la Carlton. Ideea de „a mă juca de-a mama şi de-a tata “mi-a plăcut în acel moment, astfel încât, cu inconştienţa specifică vârstei, mi-am făcut bagajele şi m-am mutat din casa pe care o împărţeam cu prietenii mei în Armadale, dându-le foarte puţine explicaţii.

Nu înţelegeam deloc sau foarte puţin ce înseamnă o relaţie cvasiconjugală; sursele mele de referinţă erau, în cel mai bun caz, sumare. *The Brady Bunch, Bexmtched, My Three Sons* şi *The Suliwans*[5], mi-e jenă s-o spun, mi-au oferit exemple fictive şi nu grozav de realiste de viaţă de familie la care aspiram. În toate aceste familii de televiziune, bărbatul casei era soarele în jurul căruia se învârteau toţi ceilalţi. Nu era o atitudine foarte feministă pentru anii ’80, recunosc, dar era cea mai bună atitudine pe care puteam să o adopt. În orice caz, s-au dovedit a fi modelele ideale pentru mine.

În ceea ce-l priveşte pe Bahrin, orice alt fel de comportament ar fi fost o aberaţie. Aşa că am început să-i fac concurenţă lui Doris Day în competiţia „cum să ne facem bărbatul fericit”.

A fost tare uşor să mă arunc cu capul înainte într-o relaţie cu Bahrin. Când toate visurile mele privind dansul se spulberaseră, înlocuite de nesiguranţă şi de lipsa unui drum în viaţă, el părea singurul colac de salvare la îndemână. Mă uitam la Bahrin şi vedeam doar ce doream să văd. M-am

---

[5] Seriale americane de televiziune din anii ’70 (n. red.)

mințit pe mine însămi și l-am mințit ți pe Bahrin, dar, mai ales, m-am mințit crezând că îl iubesc, într-un moment în care nici măcar nu știam ce e dragostea.

DOISPREZECE

Eram îndrăgostită de ideea de a fi îndrăgostită. Nu-i așa că e o imagine dureroasă: povestea bine-cunoscută a unei iubiri adolescentine și a multor altor relații anterioare? Știu că e descrierea care se potrivește cel mai bine apropierii mele de Bahrin, în ultimele luni ale anului 1980. Nimic din viața mea nu conta atât de mult cât el; mâine și viitorul erau doar „odată ca niciodată” – cuvinte care existau în vocabular, dar pe care nu le puteam defini. Realitatea era atunci și acolo, și nu undeva, departe, în viitor.

Bahrin trebuia să meargă acasă, în Malaysia, în vacanța de vară, pe la mijlocul lui noiembrie, la câteva săptămâni după ce mă mutasem cu el. Am hotărât să îmi fac și eu vacanța de Crăciun tot acolo, astfel încât să petrecem amândoi o perioadă frumoasă împreună și să îmi arate Malaysia „lui”. Nu mi-a trecut prin cap că trebuia să iau toate astea literal.

Exista o problemă în tot acest program, totuși: deși faptul că lucram la o companie de transport aerian îmi dădea dreptul la călătorii gratuite în străinătate, nu aveam un pașaport valabil. Fiind minoră, însemna că, dacă voiam să obțin un pașaport, aveam nevoie de semnătura mamei pe formularul de cerere, iar asta era o problemă în sine. Mama a refuzat din start să semneze, citând din nou replica cu „comerțul cu sclavi albi” pentru a-și susține poziția. În acel moment, era furioasă din cauza mea. De puțin timp, încetasem să mai plătesc o taxă lunară de „depozitare” pentru vechile mele jucării și cărți pe care le lăsasem la ea acasă, după ce riscasem alegând libertatea, cu câteva luni înainte. Am vrut să-mi iau lucrurile și să le aduc în noul meu

cămin, dar şi ea, şi Roger au vrut să plătesc pentru ele ca să-mi permită să fac asta. În cele din urmă, a trebuit să apelez la un avocat, care să acţioneze ca intermediar între noi. Devenise imposibil să mai ai o discuţie lucidă şi civilizată cu ea, pe orice temă, şi doar ameninţarea unei acţiuni în justiţie şi promisiunea unei compensaţii financiare au convins-o să-mi semneze cererea de paşaport. Aceste maşinaţiuni umilitoare din sânul familiei mele m-au făcut să visez tot mai mult la ceea ce numeam o viaţă de familie „normală”. Undeva, în mintea mea, devenise un ţel important în viaţă: tânjeam să găsesc o nişă de responsabilitate şi siguranţă, în care să nu fiu preţuită în bani, şi cred că începeam să-l identific pe Bahrin cu cheia spre realizarea acestei dorinţe.

Bahrin părea că priveşte toate turbulenţele din familia mea cu mult calm; nu clipea, îmi spunea doar că este imperativ să primesc un paşaport, cu orice preţ, astfel încât să putem fi împreună. Când am încercat să-i explic comportamentul mamei, mi-a zis că nu-l interesează viaţa mea de până atunci şi că ne vom face singuri un nou rost în viaţă.

Am fost un cuplu tare ciudat de la bun început. Ambii proveneam din familii disfuncţionale, dar niciunul dintre noi nu dorea s-o admită sau măcar să recunoască faptul că ne lipseau chiar şi rudimentele unui comportament necesar pentru clădirea unei relaţii. Adevărul era un subiect rar în conversaţiile noastre; limbajul politicos şi elegant era regula nerostită. Nu i-am pomenit niciodată lui Bahrin de abuzurile lui Roger; mă simţeam mult prea ruşinată şi de-a dreptul infestată numai la gândul celor întâmplate pe toată perioada copilăriei şi a adolescenţei, darămite să mă mai şi confesez cuiva. Pur şi simplu pusesem toată durerea şi repulsia într-un sertar ascuns al fiinţei mele şi încercam să uit şi să merg mai departe.

În acele prime săptămâni de trai în comun, Bahrin mă lăsa

uneori să întrevăd câte ceva din propria lui vulnerabilitate, când, fără niciun fel de avertisment, schimba subiectul pentru a descrie felul de educaţie de care se bucurase. Nu era vorba că ar fi criticat vreodată pe cineva, pe mama, tatăl sau bunicul său. Stranii erau însă lucrurile pe care le zicea, despre cum ar fi vrut să arate, într-o zi, familia lui, descriind ce fel de mamă îşi dorea pentru fiii săi şi ce grijă părintească avea el impresia că ar fi fost importantă pentru un copil. Dorea apropierea din sânul unui clan australian; îşi dorea familia „ideală” direct de pe marele ecran. Este înspăimântător că nu vedeam nimic în neregulă în faptul că Bahrin îşi dorea o viaţă de basm, bazată pe personaje de ficţiune.

Eu însămi eram foarte entuziasmată de felul în care aveam să-mi educ copiii. Un soţ şi o familie erau cele mai mari angajamente pe care puteam să-mi imaginez că le voi lua vreodată. Când Bahrin m-a întrebat nonşalant ce părere am despre bebeluşi şi despre mariaj, i-am răspuns sincer, dacă nu cumva un pic cam idealist, că eu cred că o căsătorie este pentru totdeauna şi că nu mi-aş încredinţa copiii altcuiva pentru a-i îngriji. Bahrin abia s-a abţinut să-şi arate plăcerea pe care i-o produsese răspunsul meu; se pare că trecusem un soi de test.

Într-o după-amiază – s-a întâmplat să fie ziua Cupei Melbourne, când toată Australia e în sărbătoare şi naţiunea ia o pauză pentru o cursă de cai –, am pornit cu maşina la plimbare, prin ploaie. Oprind pe marginea drumului, lângă gardul unui parc, Bahrin a început să vorbească dintr-odată, fără pauză. A început să-mi povestească, pe un ton neutru, despre copilăria lui. Pe măsură ce se apropia de evenimentele întâmplate imediat după naşterea lui, devenea din ce în ce mai însufleţit. Mi-a explicat că era primul nepot născut în familie, produsul unei căsătorii aranjate, cu legături puternice cu familia regală, din partea ambelor

familii, mergând în urmă cu cinci sau şase generaţii. Mama lui, Tengku Zaleha, prinţesă din Terengganu şi una dintre fiicele favorite ale sultanului, fusese căsătorită la vârsta de 15 ani cu un străin, tatăl lui, Raja Ahmad. Acesta era un prinţ mai puţin important, din casa Perak, absolvent de colegiu militar şi bărbat de oraş, în vârstă de 23 de ani. (Soacra mea mi-a mărturisit, ulterior, că fusese absolut îngrozită de noaptea nunţii, pentru că nu ştia nimic despre sex şi, chiar după ceva ani, nu putea să facă mai mult decât să tragă cu coada ochiului la trupul gol al soţului ei, situaţie care s-a perpetuat până la divorţul lor.) Naşterea lui Bahrin fusese aşteptată cu nerăbdare de bunicul lui, sultanul, care ocupase, la un moment dat, tronul de rege al Malaysiei. De când ţara şi-a obţinut independenţa faţă de Marea Britanie, în anii ’50, regii malaezieni au fost aleşi de către conducătorii locali din rândurile lor, pentru a ocupa funcţia, fiecare timp de cinci ani.

S-au făcut pregătiri pentru perioada specială de o sută de zile în care mama sa avea să stea în vechiul palat, Istana Maziah, de la gura râului Terengganu, şi un doctor britanic a fost desemnat anume pentru a se ocupa de naştere. Nepotul mult-aşteptat şi-a făcut apariţia chiar în momentul în care soarele apărea la zenit, Iar chemarea la rugăciune a musulmanilor răsuna în toată ţara. Era vineri, ziua sfântă din calendarul musulman, considerată norocoasă pentru naşterea unui copil. Bahrin mi-a relatat toate acestea pe un ton cât se poate de serios.

Pe măsură ce îmi descria circumstanţele naşterii sale, stând în mica Honda Civic, cu ploaia şiroind pe parbriz, implicaţiile spuselor lui începeau să se facă simţite. Nu era, aşa cum mă lăsase să cred, doar un simplu student străin, pe nume Shah Ahmad. Poate nu era chiar atât de obişnuit sau, cel puţin, familia lui nu era chiar aşa de obişnuită cum mă aşteptasem. Acest lucru explica şi fotografia de mari

dimensiuni, înfățișând un domn și o doamnă în vârstă, așezați pe tron, peste care dădusem în timp ce făceam curat pe polița de deasupra căminului din biroul lui. Erau bunicii lui Bahrin.

A continuat, povestindu-mi că din momentul nașterii sale, bunicul lui decisese că dorea să-l crească pe nou-născut între pereții reședinței sale, departe de părinți. Mi-a spus că mama sa nu se îngrijise niciodată de el, fizic vorbind, nu îl alăptase și nici nu schimbase vreun scutec. Toate acestea fuseseră făcute de doica lui, Zainab, în aripa special dedicată lui din palatul sultanului. Acolo și-a petrecut primii ani împreună cu verii lui mai mici, Zainol și Jhsan, care beneficiau cam de aceleași aranjamente parentale ca și el: părinții locuiau în clădiri separate din cadrul complexului de palate, deciziile și grija părintească revenind conducătorului. Se pare că niciunul dintre proaspeții părinți nu ridicase obiecțiuni față de acest aranjament; nimeni nu pusese la îndoială judecata bunicului său. Bahrin reda tabloul copilăriei sale, trăită în singurătate, dar și în răsfăț, cu episoade izolate de revoltă, înăbușite cu calm fie de doică, fie de sultan.

Pe măsură ce Bahrin continua să-mi prezinte viața din familia sa, îmi răscoleam memoria căutând informații despre familia regală malaeziană, dar nu puteam să-mi amintesc nimic. Știam că în India prințesele se vindeau la pachet, că eticheta de „familie regală” este, de fapt, lipsită de importanță în zilele noastre și nu indică, în mod necesar, un stil de viață sau un standard de bogăție. Însă, în privința Malaysiei, eram complet ignorantă. Cum aveam o pasiune pentru istoria Europei, asociam familiile regale „adevărate” cu acel continent: diplomație, tratate, știință, arhitectură, artă, balet, cultură, legi, legende, mitologie, mari bătălii, Renașterea și intrigile internaționale, toate îmi garantau apartenența la Europa, nu la Asia. Pur și simplu, nu puteam

pune aceste dezvăluiri în perspectivă, stând într-o maşină unde începea să-şi facă apariţia umezeala. Toate acestea aveau să schimbe oare ceea ce se întâmpla între noi? Voia să mă lase a înțelege că trebuie să încep să fac reverențe? Nu eram în stare să îmi dau seama de înțelesul lucrurilor pe care mi le spusese; aveam nevoie de timp să mă dezmeticesc. În plus, ceea ce reieşise mai mult decât evident din această conversaţie era că Bahrin avusese o copilărie singuratică şi tristă, lipsit de mângâierile şi de tipul de dragoste pe care eu fusesem destul de norocoasă să le primesc de la bunica. Din punctul meu de vedere, acest lucru era mult mai semnificativ şi cu consecinţe mai apropiate decât celelalte informaţii noi pe care mi le împărtăşise.

Din fericire, după câteva zile, înainte să-mi ceară să am vreo reacţie, pretendentul meu, din câte se pare cu sânge regal, a plecat în vacanță în Malaysia, fără ca subiectul să mai fie readus în discuţie.

TREISPREZECE

Liberă. Sau cel puţin aşa credeam în momentul în care avionul a decolat de pe aeroportul din Melbourne, în prima parte a călătoriei mele spre Malaysia. Uitându-mă în jos, către cerul familiar şi din ce în ce mai îndepărtat al oraşului, gândurile mele zburau departe, către destinaţia exotică tipărită pe bilet.

Era ajunul Crăciunului şi eram înghesuită într-un avion al companiei Alitalia, împreună cu alţi trei sute de pasageri, majoritatea acestora îndreptându-se către Roma, la familiile lor. Nu era cazul meu, totuşi; îmi ştiam itinerarul pe de rost. Zburam doar până în Singapore, de unde aveam o legătură către Kuala Lumpur, capitala Malaysiei. Această parte a călătoriei îmi va rămâne mereu întipărită în memorie din cauza comportamentului ciudat al echipajului italian.

Mâncarea a fost, pur și simplu, aruncată către bieții pasageri, în timp record, la puține momente după decolare, iar tăvile au fost luate înapoi cu aceeași viteză. Luminile din cabină s-au stins, iar echipajul a dispărut. Indiferent de câte persoane au sunat pentru a li se acorda asistență, nicio stewardesă nu a apărut pentru a răspunde apelurilor. După aproape două ore, majoritatea tovarășilor mei de suferință renunțaseră să mai încerce să atragă atenția însoțitoarelor de bord și au adormit. Cu toate acestea, mie tot îmi era sete și mi se stârnise și curiozitatea. Mă întrebam unde dispăruse echipajul și am decis să fac cercetări. Mergând pe culoar, pe lângă siluetele adormite din scaune, am ajuns în zona rezervată clasei întâi, despărțită printr-o perdea de restul avionului, de unde părea să se audă muzică și râsete de veselie. Aruncând o privire prin perdea, am văzut tot echipajul în mijlocul unei petreceri dezlănțuite. Un steward cu înfățișare foarte latino m-a zărit și m-a tras înăuntru, direct în mijlocul distracției. Paolo, după numele de pe insigna din piept, dorea să știe unde merg și ce meserie am. Aflând că și eu lucrez pentru o companie aeriană, și el, și prietenii lui au insistat să rămân și să iau parte la petrecerea lor de Crăciun în plină desfășurare. M-am distrat grozav, cântând colinde în italiană și bând șampanie tot drumul, până în Singapore. Ceilalți pasageri, bieții, nu au aflat ce petrecere minunată rataseră.

Îmi aduc aminte, ca prin ceață, cum am plutit deasupra pistei aeroportului Changi, chicotind amețită și cântând *Jingle Bells* în timp ce îmi luam rămas-bun de la noii mei prieteni, și cum abia am prins zborul de legătură către Kuala Lumpur.

Când am aterizat în Malaysia eram foarte trează și foarte emoționată. Și dacă Bahrin se răzgândise și nu era acolo să mă întâmpine? Și dacă toată călătoria asta fusese o mare greșeală? Ar fi trebuit să merg în Franța sau în Scoția, după

cum planificasem de la bun început. Și dacă? Și dacă? Și apoi a venit momentul să fie prea târziu pentru „și dacă“. Înainte de a avea timp să mă mai gândesc, am trecut rapid prin vamă și pe la biroul imigrări și, după ce am traversat holul de la sosiri, l-am văzut pe Bahrin și m-am aruncat în brațele lui. Abia dacă am observat că nu m-a cuprins și el în brațe, ca răspuns, dar i-am văzut zâmbetul mulțumit, iar neliniștea mea a dispărut. Era ora 1, în dimineața de Crăciun, și mă aflam într-o țară străină. Toată lumea vorbea o limbă indescifrabilă și, chiar și la acea oră din noapte, era îngrozitor de cald și umed. Dar eram bine-venită și așteptată și nimic altceva nu mai conta.

În timp ce ne îndreptam cu mașina către casa tatălui său, prin aerul cald, umed și înțepător al nopții, unul dintre primele lucruri pe care Bahrin mi le-a spus a fost că nu trebuie să-l mai ating în public, cel puțin nu cât timp ne aflam în Malaysia. Mi-a explicat cu calm, dar foarte ferm că atitudinea mea fusese ofensatoare pentru standardele musulmane și că trebuie să fiu atentă să nu mai fac aceeași greșeală. Am hotărât, în tăcere, să nu-i pomenesc despre petrecerea de Crăciun din timpul zborului și de noii mei prieteni. Nu știam încă, dar îndoctrinarea mea începuse deja.

Drumul către casa tatălui lui Bahrin ne-a dus prin orașul Kuala Lumpur, care părea un amestec de cocioabe și de clădiri moderne, uneori unele lângă altele. Măreția inundată de lumină a epocii Coloniale – fațadele albe, balustradele și minaretele, ecouri ale epocii „rajilor“– rivalizând pentru spațiu cu autostrăzile aglomerate, umbrite de clădirile curate și sterile ale hotelurilor Hilton și Holiday Inn, indicatoare ale unei industrii turistice înfloritoare. Luminile deveneau tot mai slabe pe măsură ce ne apropiam de suburbii, prin labirintul de străduțe, și era greu să vezi cu adevărat ceva. Din când în când, aroma amețitoare de mâncare de la taraba vreunui comerciant stradal pătrundea

pe geamul maşinii, doar pentru a fi înlocuită, după câteva secunde, de duhoarea emanată de o conductă de canalizare sau de un maldăr de gunoi care putrezea la marginea drumului. Apoi, pe nepregătite, autostrada A început să urce şi am început să mă simt de parcă aş fi intrat în Junglă. Vegetaţia luxuriantă şi viţa agăţătoare se transformau Într-un baldachin deasupra drumului pe care înainta maşina, blocând orice privelişte, mai puţin palidele apariţii ale lunii.

În timp ce ne continuam drumul pe şoseaua care se lărgea, Bahrin începu, destul de lipsit de interes, să-mi relateze aranjamentele domestice ale tatălui său. Acesta, Raja Ahmad, era „burlac” şi locuia cu amanta lui chinezoaică, Lina, asistentă de meserie. Era un aranjament ideal, care funcţiona bine, m-a asigurat el. Lina nu lua parte la evenimentele sociale împreună cu amantul ei şi nici nu se aştepta la aşa ceva, nici nu era recunoscută oficial de vreunul dintre membrii familiei lui; totuşi, tatăl său avea pe cineva care se ocupa de curăţenie şi de spălatul rufelor, iar Lina, în schimb, avea un loc în care să locuiască, ieftin, într-o zonă bună a oraşului. M-am abţinut să întreb despre respectul reciproc şi despre iubire; eram pe terenul lui Bahrin şi bănuiam că obiceiurile erau cu totul altele. Înţelegeam asta, dar, începând cu acea noapte, aveam să învăţ să îmi muşc limba foarte des.

Înarmată cu această informaţie, ne-am oprit brusc la destinaţia noastră de pe Federal Hill. Casa lui Raja Ahmad avea un aer obosit şi uşor dărăpănat. Reşedinţa cu două etaje pusă la dispoziţie de guvern era mai în spate, lângă deal, şi părea că e pe cale să fie înghiţită de vegetaţie. Aruncând o privire fugară în jur, la lumina farurilor, în timp ce Bahrin se chinuia cu lacătele şi cheile, nu am putut să nu mă întreb dacă barele şi grilajele de la ferestre şi de la uşi erau menite să-i ţină departe pe intruşi ori să-i împiedice pe locatari să iasă.

Înăuntru, casa părea umedă, mucegăită şi nelocuită. Bahrin aprindea luminile în camere pe măsură ce înaintam. Ne-am fi putut afla în casa unui vânător de animale mari: vulturi împăiaţi împodobeau dulapurile şi piei de tigru, cu capul încă ataşat, acopereau duşumelele. O cobră, în poziţie de atac, era dovada priceperii taxidermistului local şi a lipsei de gust a proprietarului. Bahrin abia dacă a avut timp să-mi arate camera şi să-mi explice de ce nu puteam dormi în acelaşi pat altfel decât pe ascuns, înainte ca zgomotul de paşi pe pietriş ce se auzea de-afară să semnaleze că tatăl lui se întorcea acasă.

Raja Ahmad mi-a părut, din prima clipă, un om jovial şi foarte greu de susţinut, făcându-şi intrarea în casă sprijinit de iubita lui, Lina. Se apropia de 50 de ani, avea ţinuta unui militar în retragere şi burta unui băutor de bere înrăit. Un smoc des de păr negru şi creţ i se ţea deasupra feţei acoperite de barbă şi abia dacă se deosebea de pielea lui foarte bronzată, după multele ore petrecute pe terenul de golf. Tatăl lui Bahrin m-a întâmpinat cu bunăvoinţă, adresându-mi-se cu un accent britanic, foarte aristocrat, şi s-a retras imediat la culcare cu Lina, lăsându-mă singură cu Bahrin, înconjuraţi de animalele împăiate şi de zumzetul ventilatoarelor care atârnau din tavan.

PAISPREZECE

Sejurul nostru în Kuala Lumpur a trecut cu viteză, într-un amalgam de cluburi de noapte, vizite şi întâlniri cu verii lui Bahrin; pe câţiva dintre ei îi cunoscusem deja la Melbourne. Brusc, am devenit parte din „decor “, însoţindu-l pe Bahrin, pe verii şi prietenii lor, hedoniştii din Malaysia, tinerii membri ai familiilor regale care bântuiau cluburile de

noapte să danseze şi să bea tot drumul de la o discotecă la alta, exersând mereu plictiseala. Veneam *en masse*[6] cu un alai de maşini de lux, îmbrăcaţi în haine la ultima modă şi aşteptând un tratament de VIP, care ne era mereu oferit. Izolaţi şi în siguranţă, departe de plebei, tinerii cu sânge albastru acceptau cu naturaleţe complimentele şi linguşeala.

Dar verii lui Bahrin păreau să mă accepte cu plăcere în grupul lor. Erau gazdele perfecte: fermecători, sofisticaţi, dornici să mă facă să mă simt bine-venită şi gata să-mi îndeplinească orice dorinţă aş fi avut de a vizita ceva sau de a face cumpărături. Fetele mă intrigau oarecum: aveau o calitate specială, o frenezie, un fel de disperare a scopului când era vorba de distracţii. Vorbeau mereu de Kuala Lumpur, Singapore sau Londra, de parcă timpul petrecut acolo fusese împrumutat sau ilicit. Mai târziu, când le-am văzut izolate între pereţii palatului, mergând placide în spatele părinţilor lor, am ajuns să le înţeleg atitudinea. Gata cu fustele mini, rochiile fără bretele şi gelul de păr, înlocuite acum de haine lungi, fluturânde şi cu ochi aţintiţi cuminte în pământ.

Terrengganu. Un cuvânt care îţi face limba să se ruleze senzual, cu promisiunea unor peisaje luxuriante şi a unor plaje de un alb perlat. Broşurile turistice vorbeau despre ţestoase uriaşe, cocotieri, coaste nesfârşite acoperite de nisip, mare de un albastru azuriu şi o bogăţie culturală transmisă din generaţie în generaţie.

Şi într-acolo ne îndreptam. Bahrin hotărâse că modul cel mai potrivit de a-mi arăta Malaysia „lui “era să călătorim spre statul său natal cu maşina; aşa vom putea vedea ţara şi puteam face o pauză în călătoria de şase ore, oprindu-ne în oraşul-staţiune Kuantan, în statul Pahang, ca să petrecem

---

[6] Cu toţii, în grup (în lb. franceză în original, n. red.)

câteva zile la hotelul Hyatt. Ne-am simţit minunat în Kuantan. Avea să fie singura vacanţă romantică petrecută împreună. Bahrin renunţase temporar la regula contactului fizic în public şi ne-am plimbat pe plajă mână în mână, schimbând săruturi pe dunele de nisip şi jucându-ne împreună în apa mării. M-a mirat faptul că Bahrin nu voia deloc să între în apă mai sus de genunchi; nu învăţase niciodată să înoate, iar apa adâncă îl speria. Cu toată atitudinea puternic islamică de mai târziu, Bahrin nu a avut atunci nimic de comentat în ceea ce priveşte purtarea costumelor de baie în public. Am zeci de fotografii pe care mi le-a făcut pe plajă, cu aparatul lui Pentax, la care ţinea atât de mult; îi plăcea în mod deosebit să mă fotografieze cu umerii goi, cu părul desfăcut şi fluturându-mi pe umeri şi consuma, în acele momente, câte o rolă de film.

La apus, stăteam pe terasa hotelului, privind oceanul, sorbindu-ne băuturile, Bahrin un Bacardi cu cola şi lămâie-verde – „nu prea multă gheaţă “, obişnuia să zică –, iar eu umplându-mi timpul cu vreun cocteil colorat, pe care mi-l alesese el în seara respectivă. Ne priveam, vorbeam despre ziua ce trecuse alene şi făceam planuri cu jumătate de gură pentru ziua următoare, niciodată ceva prea obositor şi niciodată ceva care să ne poarte departe de refugiul nostru idilic, de lângă nisip şi palmieri. Discuţiile nu aveau decât rareori drept subiect a doua parte a călătoriei spre Terengganu. S-ar fi zis că niciunul dintre noi nu dorea să pună capăt acelui răgaz. În schimb, noaptea, stăteam trează lângă Bahrin, ascultând cum valurile lovesc plaja şi făcându-mi griji pentru inevitabila întâlnire cu mama lui.

Apoi, într-o dimineaţă, a sosit momentul să-mi iau inima în dinţi şi să pornesc spre întâlnirea cu Tengku Zaleha, fiica unui sultan şi rege, musulmană devotată, divorţată şi hagiu în oraşul sfânt Mecca. Până în acel moment al călătoriei mele, dansasem cu unul sau doi prinţi moştenitori,

socializasem cu verii lui Bahrin şi mă întâlnisem cu vreo două mătuşi şi cu câţiva unchi, dar nimic nu păruse atât de înfricoşător ca perspectiva primei întâlniri cu Yang Amat Mulia Tengku Hajjah Zaleha Puteri binti Almarhum Duli Yang Maha Mulia Sultan Ismail Nasiruddin Shah, mama iubitului meu.

Bahrin mi-a sugerat că ar trebui să port ceva foarte modest pentru a doua parte a călătoriei noastre. Îmi făcusem, la sugestia lui, două costume care semănau cât de cât cu cele tradiţionale malaeziene, pe care le adusesem cu mine de la Melbourne. A decis că veşmântul violet era alegerea corectă pentru mama lui, un *baju kurung* simplu. În traducere, înseamnă „rochia cuşcă "şi era format, în acest caz, dintr-o fustă violet, lungă până la pământ, şi o bluză până la nivelul genunchiului, cu forme geometrice, violet cu alb, din voal moale, cu mâneci care ajungeau la încheieturi şi o tăietură rotundă, pe linia gâtului.

Cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc şi curgându-mi liber pe umeri, conform dorinţei lui Bahrin, îmbrăcată „potrivit" şi nu prea dornică să plec, mă uitam, de pe treptele hotelului, la portarii care ne puneau bagajele în maşină. Am privit pentru ultima oară în jurul meu către plaja mărginită de palmieri, gândindu-mă cu regret că m-aş fi simţit ca-n rai doar zăcând pe nisip, zile la rând. În timp ce mă imaginam pe plajă, plănuiam cu optimism o vizită, la întoarcere, în minunatul Kuantan. Nu am înţeles atunci că trecutul nu poate fi întors şi nu poate fi retrăit, că totul se schimbă şi că mereu privim mai departe, la alte plăceri şi către alte speranţe. Uneori, trecutul este îndulcit de trecerea timpului, dar această dulceaţă poate fi dureroasă precum un dinte cariat, întinând amintirile şi sancţionându-ne pentru naivitatea noastră. M-am urcat în maşină şi, după o ultimă privire aruncată peste umăr, m-am întors să salut viitorul. Habar nu aveam ce îmi rezervă.

CINCISPREZECE

A durat o oră și jumătate până am ajuns la linia de demarcație dintre statele Pahang și Terengganu, mergând pe o șosea principală haotică, mărginită, de o parte, de sate mizere, junglă și câmpuri de orez, iar de cealaltă parte, de strălucitoarea Mare a Chinei de Sud. Am împărțit drumul cu un amestec ciudat de vehicule: camioane hârbuite, TIR-uri cu cherestea, ce cărau trunchiuri enorme aduse din pădurea tropicală, mașini de lux care se luau la întrecere cu scutere – adesea, pe acestea din urmă se afla o întreagă familie de cinci persoane, care se balansau într-un echilibru precar, rezultând un soi de număr de circ, cu o piramidă în echilibru –, capre și biciclete. După ce am trecut granița în Terengganu, am observat că sunt mai puțini oameni pe șosea și că jungla era mai abundentă și mai verde decât văzusem până atunci. Mi se părea straniu să încerc să îmi pun gândurile în acord cu fertilitatea locurilor; nuanță de verde peste altă nuanță de verde, pete colorate de flori tropicale, plante agățătoare și viță-de-vie, toate erau oarecum în contrast cu așteptările mele. Jungla tropicală era frumoasă, dar nu era în armonie cu mine, ca un peisaj pictat, desfășurat special pentru ochii mei. Eram obișnuită cu verile din Australia: iarba cafenie și uscată din Gippsland și micile orhidee sălbatice care par niște pete de culoare, sfidând uscăciunea înconjurătoare, nemărginirea câmpiilor noastre deschise, punctate de eucalipții cu frunzele de un kaki monoton și coajă alb-cenușie, și parfumul bogat, unic al peisajului australian.

Treptat, satele au început să apară de-a lungul drumului la intervale regulate, pe măsură ce șoseaua se lărgea, transformându-se într-o autostradă dublă, la periferia orașului Kuala Terengganu. În timpul drumului, am vorbit

puțin cu Bahrin, ascultând casetele cu muzică pe care le luase cu el; dar, pe măsură ce ne apropiam de o clădire masivă ce se afla pe partea stângă, Bahrin își îndreptă spatele aproape imperceptibil, își ridică bărbia și încetini evident mașina, lansându-se într-o explicație privind gardul de ciment înalt de trei metri și lung de mai bine de un kilometru și jumătate pe lângă care treceam. Din câte se pare, era Istana Badariah, palatul Badariah, căminul unchiului său, sultanul: Duli Yang Maha Mulia Sultan Mahmud ibni Almarhum Sultan Ismail Nasiruddin Shah. Pe măsură ce treceam, am văzut cu coada ochiului o clădire masivă, vopsită într-un gri-pal. Santinele înarmate stăteau de pază la poarta principală și era arborat un steag, unul dintre multele steaguri care se aliniau pe bulevardul ce se întindea de la intrare. Bahrin mi-a explicat faptul că palatul se întindea pe un domeniu imens, unde se aflau un teren de golf, un club, o sală de badminton și terenuri de tenis. Iubitul meu a adăugat și că el crescuse în spatele acelor ziduri impresionante. Menționase asta doar în treacăt, fără niciun strop de nostalgie, de parcă ar fi fost un amănunt lipsit de importanță. M-am întrebat dacă, fiind membru al familiei regale, nu cumva fusese educat astfel încât să i se pară firesc faptul că o nouă domnie o înlocuia pe cea veche. Sau poate nu era tocmai încântat că fusese dezrădăcinat din vechiul său cămin? Mă întrebam, dar nu am spus nimic; nu credeam că era cazul să îmi bag nasul. Îmi dădeam seama că eram cu totul depășită de situație. Așa că, atunci și acolo, mi-am zis că trebuie să mă las dusă de val, să nu jignesc pe nimeni și să-l las pe Bahrin să mă ghideze în toate; părea a fi cel mai logic și de bun simț lucru pe care îl puteam face și era, probabil, singura modalitate în care puteam supraviețui pe câmpul minat al diferențelor culturale și al etichetei regale, care se întindea în fața mea. Și asta, dar și un car de noroc.

Bahrin și-a întins mâna, strângând-o pe a mea cu afecțiune

înainte de a întoarce maşina pe o alee care se afla chiar mai jos de drumul de la palat. Ajunsesem la destinaţie şi, din considerente legate de buna-cuviinţă, aveam să locuiesc cu unchiul şi mătuşa lui, în casa vecină cu cea a mamei sale.

Pe alee am mers până la o curbă în unghi destul de ascuţit. Tot ceea ce puteam vedea în faţă era o masă de verdeaţă, care ascundea aproape în totalitate casa de ochii noştri. Ceea ce am putut zări mi-a lăsat impresia unui amestec din toate stilurile arhitectonice cunoscute şi de proprietari care ţineau mult la intimitatea lor.

Căminul lui Yang Amat Mulia Tengku Seri Paduka Raja, Tengku Ibrahim, unchiul după mamă al lui Bahrin şi fratele mai mic al sultanului şi al soţiei sale chinezoaice, Roşită, era decorat în stilul serialului de televiziune *Dinastia.* Uşi sculptate manual păzeau intrarea în conac, iar versetul obligatoriu din Coran, cartea sfântă a musulmanilor, şi el sculptat şi ornamentat cu filigran de aur, trona pe pragul de sus. Aceste versete din Coran erau menite să-i protejeze pe locuitorii casei de spiritele malefice şi să arate devoţiunea familiei faţă de Allah.

Înăuntru, parchetul strălucitor şi podelele de marmură erau acoperite, din loc în loc, de covoare chinezeşti şi persane. Reproduceri de candelabre de cristal dominau unele încăperi, care erau prevăzute cu aer condiţionat, în timp ce în altele, ventilatoarele de tavan se învârteau deasupra panourilor lăcuite şi a pereţilor acoperiţi cu oglinzi, care îţi reflectau imaginea de zeci de ori. Stilul decoraţiunilor era un amestec ameţitor de kitsch extrem şi obiecte foarte scumpe. Unele colţuri ale casei erau dedicate unor teme complexe – *Art nouveau* italian, cu palmieri auriţi şi multe mese de sticlă, sau japonez, încorporând chimonouri vechi, atârnate pe pereţi, şi o grădină cu apă. Casa era luxoasă, dar nu chiar de cel mai bungust. Spre deosebire de multe locuinţe pe care aveam să le văd în

timpul şederii mele la Terengganu, apartamentele de familie din casa mătuşii Roşită erau foarte europene, atât ca mobilier, cât şi ca atmosferă: sofale mari şi moi şi ghivece imense cu plante umpleau cele trei camere de la intrare şi aveau şi băi occidentale. Deşi nu toate aveau apă caldă, se bucurau de luxul WC-urilor cu vas înalt, chiar dacă lipsea hârtia igienică.

Casa a fost renovată şi extinsă de atunci încoace, adăugându-i-se noi aripi şi etaje, dar şi o piscină îngropată, din fibră de sticlă, adusă din Australia, într-o singură bucată.

Am fost întâmpinată cu căldură de mătuşa lui Bahrin, pe care o întâlnisem deja în Kuala Lumpur, şi de verii lui, Nasiruddin şi Alina, ambii studenţi la Melbourne. Mătuşa Roşită purta un caftan lung, din batic roz-aprins, cu flori mari, care, după cum aveam să aflu mai târziu, era uniforma „de casă "pentru mulţi dintre membrii casei regale. Cu totul diferit de rochiile scurte, de firmă, de tocurile înalte şi părul perfect coafat pe care văzusem că le poartă în capitală mătuşa Roşită. Ambii săi copii vitregi, dar şi fiica ei, Suzi, purtau jeanşi, fiecare dintre ei cu un Walkman atârnat de gât şi împodobiţi cu tone de bijuterii de aur cu diamante.

Am aflat atunci şi acolo că eticheta cerea să te descalţi înainte de a intra la cineva în casă; era un adevărat spectacol să priveşti cum un grup de vizitatori se chinuiesc să găsească o sandală lipsă în faţa uşii de la intrare.

Bagajul meu fusese luat de un servitor în vârstă, în timp ce eu eram condusă în salon pentru ceaiul de după-amiază. Mă simţeam intimidată şi foarte copleşită în faţa acestor străini. Din fericire, Bahrin nu se evaporase aşa de repede pe cât plănuise. Văzându-mi faţa disperată, îşi amânase plecarea destul de mult cât să schimbe câteva vorbe şi să bea ceva. Dar mama lui îl aştepta, prin urmare, cât ai clipi şi cât ai bate din palme, plecă, lăsându-mă cu ochii după el, de parcă aş fi fost Dorothy privind cum drumul de cărămizi galbene este

spart cu picamerul și acoperit cu smoală.[7]

ŞAISPREZECE

Cu toţi servitorii pe care îi aveau mătuşa Roşită şi Tengku Ibrahim şi care locuiau cu ei – bucătar, două cameriste, un servitor în vârstă, un băiat de serviciu şi doi şoferi –, am fost surprinsă că lui Bahrin îi ieşise figura. Mă refer la vizita de la miezul nopţii, în camera de oaspeţi de la parter, unde fusesem cazată în noaptea în care ajunsesem acolo. Bahrin se înţelesese cu vărul său, Nasiruddin, ca acesta să deschidă una dintre uşi la un moment dat şi să o încuie iar, după ce pleca. În acest fel a reuşit să se strecoare în patul meu fără ca familia lui să-şi dea seama. Aparenţele, după cum aveam să înţeleg mai târziu, însemnau mult mai mult pentru familia regală decât adevărul în sine.

Ziua întâlnirii sosise în cele din urmă. Costumată din nou în hainele cele mai „potrivite", am fost escortată de Bahrin în partea opusă a grădinii care separa reşedinţele, la casa vecină, care aparţinea mamei sale.

În anii '60, bunicul lui Bahrin hotărâse să construiască reşedinţe pentru copiii lui favoriţi. A pornit astfel la împărţirea unei mari suprafeţe din zona pe care se afla palatul, construind drumuri private care să lege casele şi instalând un sistem de canalizare şi linii electrice. Fiecăruia dintre copiii şi nepoţii săi i s-a oferit o locuinţa identică: o casă standard cu trei dormitoare, cu apartamente pentru servitori, construită pe o jumătate de hectar de teren, din cărămidă, şi cu pereţi de ciment. Fiecare clădire a fost

---

[7] Aluzie la eroina din povestirea *Vrăjitorul din Oz,* de Frank L. Baum, şi la drumul (acut de aceasta pentru a ajunge la Vrăjitorul din Oz. (n. red.)

văruită în alb pentru a reflecta influența colonială britanică și a fost prevăzută cu verandă, pentru a fi apărată de ploile torențiale din anotimpul musonic.

Pe măsură ce nevoile de cazare ale fiecărui descendent favorizat creșteau, în ritm cu creșterea câștigurilor financiare obținute din concesiunile valoroase ale cherestelei din pădurile tropicale și ale gazului ți petrolului descoperite în stat, creșteau și dimensiunile caselor. În unele cazuri, o clădire ce pornise ca o casă modestă tipică pentru suburbii s-a transformat într-un conac cu zece dormitoare.

Pe când traversam cei aproape două sute de metri care ne despărțeau de Tengku Zaleha, Bahrin mi-a explicat că zona în care locuia familia era cunoscută neoficial drept Kampung Istana, însemnând „satul palatului”. Dar, din câte vedeam, cu greu putea fi numită sat.

Casa lui Tengku Zaleha, simplă și destul de nouă, făcută din cărămidă, cu verande pe cele două laturi, vopsită în alb-cenușiu, cu tocurile ferestrelor de un verde-măr, era o clădire mult mai modestă și mai puțin impunătoare decât cea a fratelui ei. La semnalul lui Bahrin, mi-am scos pantofii cu cea mai mare grație de care eram în stare și am intrat în casa slab luminată și destul de austeră.

Mama lui Bahrin stătea într-o postură afectată pe marginea unei canapele din living, zâmbindu-mi, dar nu și cu ochii, și întinzând mâna către mine în semn de bun-venit, fără a se ridica în picioare. În Malaysia, femeile nu strâng mâna cu putere; de fapt, ele își ating doar palmele, ca într-o întâlnire din fugă a degetelor. Din fericire, fusesem instruită de Bahrin și i-am luat repede mâna dreaptă și am dus-o la nas și la buze, în semn de omagiu, schițând un soi de plecăciune scurtă, exact cum fusesem învățată. Fața ei păru că se dezgheață un pic și am răsuflat ușurată când ochii ei i-au întâlnit din nou pe ai mei, iar ea a dat din cap aprobator. Ani mai târziu, Tengku Zaleha avea să îmi spună că și ea

avusese emoţii la prima noastră întâlnire şi fusese foarte uşurată când şi-a dat seama că ştiam cum să mă descurc în acele momente şi că nu eram „fata albă barbară” de care se temuse. Era îmbrăcată într-un *baju kurung* de mătase roz, cu un batic alb, desculţă şi cu buzele rujate cu o nuanţă de un trandafiriu rece; mi-a lăsat impresia unei persoane care nu trăia cu adevărat pe această lume şi mă făcea să mă gândesc la o ducesă englezoaică în vârstă, care nu prea putea înţelege că „trăsura aia fără cai “reprezintă o realitate.

Bariera lingvistică s-a dovedit a fi greu de trecut. Tengku Zaleha ştiuse cândva engleza destul de bine cât să susţină o conversaţie, dar nu o mai folosise şi era prea timidă să înceapă să o folosească din nou, de frică să nu cadă în ridicol. Aşa că, deşi de obicei înţelegea ce se vorbea în engleză, nu dorea să facă şi ea conversaţie. Aşa că stăteam – Bahrin, mama sa, mătuşa Roşită, un văr sau doi şi cu mine – dând din cap, zâmbind şi schimbând replici foarte oficial. „Unde te-ai născut? “, veni întrebarea din partea lui Tengku Zaleha, prin intermediul mătuşii Roşită. „Lucrezi? Unde? “, verişoara Alina întrebă în numele mătuşii sale, întrebare urmată imediat de „Câţi ani ai? “, moment în care interveni Bahrin, întrebând-o repede pe mama sa, pe un ton puţin mai aspru decât de obicei, dacă îi spusese vreodată că tatăl meu era originar din Penang.

M-a iritat faptul că Bahrin simţea nevoia să evite întrebările despre vârsta mea, deşi îi înţelesesem instrucţiunile şi motivele, chiar dacă nu eram în totalitate de acord cu ele. Bahrin îmi explicase că toţi verii lui mai tineri îi dăduseră titlul de „Abang“, însemnând frate mai mare, titlu ce constituia o formă de respect, şi că, dacă verii lui ar afla că am, de fapt, 17 ani (ceea ce însemna că eram mult mai tânără decât majoritatea lor), ar fi fost jenant pentru el. Relaţia noastră ar fi fost subiect de discuţie, din moment ce Bahrin era atras de o adolescentă, care nu era musulmană şi nu era

legal adultă. Aşa că mi-a cerut să-i mint familia, în legătură cu vârsta mea. „Oricum“, m-a asigurat el, „nu e treaba nimănui, doar a noastră”.

Conversația „hai să te cunoaştem” a continuat politicos în cameră, mingea bilingvă fiind pasată de Tengku Zaleha şi de mine, aşezată în teren de ajutoare pline de bunăvoință, fiecare fiind dornic să preia rolul de intermediar lingvistic. Cred că semănăm cu publicul de tenis: toate capetele se întorceau la dreapta, apoi la stânga, în timp ce propozițiile erau traduse dus-întors, de-a lungul încăperii.

Evident, nu era un ceai de după-amiază relaxant, la care să poți să te simți în largul tău, era mai mult o tortură cu ceai şi prăjituri.

Ceea ce a spart cu adevărat gheața între mine şi mama lui Bahrin a fost o cutie imensă de bomboane de ciocolată Cadbury. Adusesem vreo duzină de astfel de cutii de bomboane din Australia, în caz că aş fi avut nevoie de cadouri de mulțumire, şi i-am dai lui Tengku Zaleha una dintre ele. Nu şi-a putut ascunde plăcerea, nici zâmbetul pofticios care a doborât bariera noastră de comunicare. Peste cutia de dimensiuni considerabile cu bomboane Cadbury, ne-am recunoscut ca membre ale clubului dependenților de ciocolată şi am început să fim prietene.

Aşa că, după ce s-a terminat chinul cu prezentările oficiale şi mărunțişurile obligatorii, Bahrin şi cu mine am fost scuzați şi, însoțiți de un văr pe post de paznic, am pornit într-o plimbare prin oraşul Kuala Terengganu. Seara, acasă la unchiul său, Bahrin m-a felicitat, spunându-mi că mă „descurcasem foarte bine “la întâlnirea cu mama sa. Nu am putut să nu mă gândesc că suna de parcă aş fi întreprins o misiune sub acoperire în spatele liniilor inamice; aşteptam o medalie, dar nu se întrezărea nimic la orizont, aşa că m-am mulțumit să zâmbesc, de parcă nu aş fi înțeles nimic.

Un an mai târziu, când începusem să înțeleg mai bine

obiceiurile islamice, mi-am dat seama că, atunci când un băiat musulman duce o fată acasă să-i cunoască părinții, este un indiciu important al faptului că se gândește la căsătorie. Persoanele de sex opus nu își fac pur și simplu vizite și nu își vizitează părinții dacă relația nu este serioasă. Biata lui mamă știa la ce se gândește Bahrin cu mult înainte ca eu să o știu; poate că a crezut că și eu cunosc acest lucru.

Amintirile mele despre acea primă vizită la Terengganu par să se ciocnească unele de altele și să alerge în cerc în mintea mea; pot să-mi amintesc „scene "cu claritatea unei fotografii, dar multe dintre evenimentele răzlețe, petrecute oră de oră, au rămas ascunse undeva prin sertarele minții mele. Poate și pentru că m-am lăsat sedusă de familia lui Bahrin. Am văzut atunci, în primele zile, mostre de comportament peste care cred că am dorit să trec, lăsând ca aspectele frumoase să contrabalanseze faptele mai puțin digerabile ale vieții lor. La 17 ani, nu am făcut valuri. La 30 de ani, voi provoca un tsunami, dacă e necesar.

În primele două săptămâni ale lui ianuarie 1981, am țopăit cu Bahrin între Terengganu, Kuala Lumpur și Singapore, într-un ritm amețitor. În Terengganu am admirat peisajul, în Kuala Lumpur am petrecut ca nebunii, iar în Singapore am făcut cumpărături până nu am mai putut.

La Singapore l-am întâlnit prima oară pe sultanul din Terengganu, unchiul după mamă al lui Bahrin, și pe a doua lui soție, Sharifah Nong, mama celui mai mare fiu al său, Mizan, prințul moștenitor (Raja Muda) și pe majoritatea copiilor lor. ÎI cunoscusem deja pe Mizan și îmi plăcea de el; pe atunci era un tânăr timid, nepretențios și cu care te puteai înțelege ușor. Combinația sa de gene arabe și malaeziene îi dădea o frumusețe neșlefuită și niște ochi negri adânci. Întotdeauna avea un zâmbet cald, dacă nu cumva chiar tentant pentru mine, și era mult mai implicat în treburile domestice de bază decât Bahrin. Era ceva obișnuit să-l

găseşti pe Mizan măturând podeaua sau pregătind o masă nepretenţioasă când venea în vizită, în casa noastră din Melbourne. Îmi părea destul de rău pentru el, întrucât ştiam că nu-i place Geelong Grammar, şcoala în care învăţase Bahrin şi unde fusese trimis pentru a-şi termina studiile. Nefiind foarte bun la învăţătură, îi era greu acolo, iar izolarea internatului îi mărea nefericirea. Dar, ca prinţ moştenitor şi probabil viitor rege al Malaysiei, nu prea avea ceva de spus despre modul în care i se croia soarta. Cariera sa, locul în care avea să trăiască şi cine avea să-i devină soţie oficială, toate erau decizii care urmau să fie luate în numele său.

Îi întâlnisem deja pe ceilalţi copii ai familiei regale, surorile şi fraţii lui Mizah, în Terengganu. Fetele, Farah, Anna şi Ima, aveau între 15 şi 21 de ani. Farah, cea mai în vârstă, era subţire ca o trestie, cu o faţă în formă de inimă, foarte delicată şi cu buze voluptuoase; o moară stricată, ca şi mama ei, nimic nu-i plăcea mai mult decât o bârfă suculentă. Îşi făcuse un obicei din a se împodobi cu cantităţi impresionante de bijuterii şi făcea complimente extravagante, pe care le găseam foarte deconcertante.

Anna, pe de altă parte, mai tăcută, prefera să nu stea în prim-plan, ci doar să fie spectator. Deosebit de frumoasă, cu un păr negru şi lung, Anna avea o senzualitate uşor reprimată; cu oasele line, la fel ca sora ei, aerul ei de fragilitate masca o coloană vertebrală de oţel şi o fire răutăcioasă şi uşor dispreţuitoare.

Băieţoiul şi cea mai mică fiică din familia sultanului era Ima.

Ea era varianta feminină a fratelui ei Mizan, având aceeaşi ochi negri şi trăsături cizelate. Purta părul tuns scurt, sfidător băieţeşte, ţi, spre deosebire de surorile ei, era departe de a fi fragilă. Întotdeauna părea mai în largul ei în jeanşi decât în veşmintele musulmane tradiţionale şi

restrictive, pe care era obligată să le poarte în public sau când se afla în preajma tatălui ei, sultanul. Se ştia că-i place mai mult fotbalul decât îndatoririle de prinţesă şi se întâmpla destul de des să îi surprind pleoapele lăsate, pentru a masca vreo privire rebelă.

Cei doi băieţi mai tineri ai clanului regal erau cu mult puşi în umbră de surorile lor mai mari şi, drept rezultat, păreau a fi atraşi de necazuri ca fluturii de lumină, intrând mereu în conflict şi folosind fiecare ocazie pentru a le face farse nevinovaţilor care nu bănuiau nimic. Tengku, de 10 ani, „Baby“, pentru a-i folosi porecla, era un copil cu adevărat antipatic, tipul de puşti care face ca mijloacele contraceptive să fie o propunere tentantă. Manifesta sadism faţă de animale şi era în stare să mintă şi să manipuleze orice situaţie în avantajul propriu. „Baby “simţea o plăcere deosebită să-şi chinuiască fratele vitreg, mai mic decât el, Tengku Adik, uneori lovindu-l, ciupindu-l şi hărţuindu-l pentru a obţine o reacţie.

Aşadar, să trecem la prima mea audienţă la Alteţa Sa Regală, sultanul din Terengganu. Sultanul Mahmud şi familia lui se răsfăţau cu o mică vacanţă în Singapore, stând împreună cu anturajul lor la hotelul Goodwood Park, aflat în proprietatea celui mai bogat om din lume, sultanul Bruneiului, cel atât de bogat în petrol. Godwood Park era, fără discuţie, cel mai bun hotel de cinci stele din Singapore. Discret, modest, dar de o eleganţă evidentă, holul era astfel gândit încât să îţi tempereze exuberanţa încă de la intrare. Mi-am croit drum, împreună cu Bahrin, de-a lungul unui coridor, către apartamentul privat rezervat, de obicei, proprietarului hotelului, şi care, din politeţe, fusese pregătit pentru familia regală din Terengganu.

În timp ce picioarele mi se afundau în covorul gros şi mătăsos care acoperea holul, de două ori mai lat decât un dormitor ceva mai mic, am privit o scenă care ar fi putut

rivaliza cu momentele din timpul perioadelor de reduceri de la Harrods, Bloomingdales sau Harvey Nichols. Sacoșe de cumpărături purtând etichete precum Christian Dior, Giorgio Armâni și Yves St. Laurent erau așezate într-un maldăr impresionant lângă pereți, vărsându-și conținutul pe podea: numeroase cutii cu pantofi de damă, porțelan Wedgwood, două sau trei biciclete și o mașinuță electrică. Membrii familiei regale din Brunei fuseseră la cumpărături. Rămăsesem fără glas; sub ochii mei se întindeau resturile unei adevărate orgii a risipei. Era vorba de consumerism serios și devotat – și, din moment ce erau musulmani, cei din Brunei nici măcar nu sărbătoreau Crăciunul.

Am fost conduși, eu și Bahrin, către unchiul său, printr-o serie de încăperi frumoase, unele hexagonale, cu ferestre mari, ce aproape că țineau locul pereților, de către un servitor echipat în uniforma standard a palatului, jachetă și pantaloni albi, *sampin* – sarongul bărbătesc, legat în jurul taliei, peste pantaloni – și o *songkok* din catifea neagră, o pălărie ovală, fără boruri, asemănătoare unui fes, brodată cu însemnele regale.

După câteva minute, au venit și Farah și Mizah; conversația și comportamentul lor erau normale și relaxate, Farah explicându-ne ce bucurii îți produce o sesiune de cumpărături în Singapore.

Deodată, toată veselia din cameră s-a evaporat – ne aflam în prezența sultanului. Un bărbat destul de înalt și de împlinit, nu a zâmbit cât timp am făcut plecăciunea, *angkat sumpah,* cu palmele lipite și ridicate către frunte, în semn de supunere, și i-am sărutat mâna întinsă, în timp ce îngenuncheam pe jumătate. Abia dacă mi-a acordat ceva mai mult decât o privire lipsită de interes, eu încercând să mă confund cu peisajul, pe cât puteam mai bine. Părea

Absent, de parcă ar fi trăit în altă dimensiune. Bahrin mi-a relatat apoi că unchiul lui nu mai fusese el însuși de când i se

diagnosticase boala de inimă; își petrecea o mare parte a anului încercând atât medicina tradițională, cât și ultimele descoperiri occidentale în domeniu pentru a-și prelungi viața.

După scurta sa apariție în sala de recepții, timp în care cei doi copii ai săi nu s-a simțit deloc în largul lor, foindu-se încurcați, cu ochii ațintiți în pământ, soția sa numărul doi, Sharifah Nong, a apărut brusc. Era învăluită în mătase, ochii îi erau subliniați cu creion negru, iar mâinile îi erau acoperite de inele cu diamante, rubine și smaralde, câte două pe fiecare deget; la încheieturi îi șerpuiau brățări și un ceas Piaget, încrustat cu diamante. La gât li atârna o colecție impresionantă de lanțuri lungi, din aur masiv, pandantive cu diamante și încuietori gravate cu simbolul arab pentru Allah. Toate aceste bijuterii zăngăneau și se balansau în timp ce se apleca pentru a se așeza pe aceeași canapea cu mine. Era un adevărat uragan vorbitor, o femeie a cărei personalitate îi putea copleși pe toți cei din jur cu lipsa ei de discreție. Cu felul său de a fi, bombastic până la extrem, nu era greu de înțeles de unde moșteniseră fiicele ei gustul pentru bârfă, căci aceasta se afla în chiar sângele mamei lor.

A ajuns imediat la concluzia că sunt „plăcută la vedere”, că trebuie să mă mai îngraș și că am pielea cu mult mai albă și părul mult mai frumos decât prima soție a lui Bahrin, Fauziah, care, spunea ea, nu îi plăcuse niciodată. Mătușa Sharifah Nong a reușit să spună toate acestea în primele două minute ale întâlnirii noastre. Mă întrebam ce ar fi zis dacă m-ar fi cunoscut mai bine sau dacă arii avut mai mult timp să stea cu mine. Mi-a spus că știa că vom fi prietene bune. Nu mai puteam de nerăbdare.

Odată cunoscută familia lui Bahrin, odată ce fusesem examinată și trecusem, mai mult sau mai puțin, examenul, a venit curând și vremea să mă întorc acasă la Melbourne și la normalitate. În dimineața plecării mele, leneveam cu Bahrin

în pat, în casa tatălui său, când s-a întors deodată către mine şi mi-a zis că are un inel pentru mine. Un inel de logodnă. Nu mă ceruse de soţie, el luase o hotărâre.

Bahrin mi-a retezat brusc toate întrebările pe care le-aş fi pus, orice nedumerire în privinţa viitorului nostru sau orice nesiguranţă pe care aş fi putut să o manifest, spunându-mi doar atât: „Nu strica momentul începând să vorbeşti despre asta, doar du-te acasă şi aşteaptă-mă “. Şi aşa am făcut. M-am urcat în avion în acea după-amiază, fără să îmi dau seama că în relaţia noastră se năştea o obişnuinţă, care nu avea să fie abandonată niciodată – obişnuinţa supunerii mele regale.

ŞAPTESPREZECE

La întoarcerea în Australia şi în următoarele săptămâni, cât l-am aşteptat pe Bahrin să se întoarcă, viaţa mea s-a aşezat din nou în tiparele obişnuite. Erau momente când mă întrebam dacă fusesem într-adevăr în acele locuri exotice. Existenţa mea părea cât se poate de normală şi începusem să visez cu ochii deschişi în momentele de singurătate, preferând să merg pe jos de la birou, prin soarele încă puternic al verii, către casa din Carlton, hoinărind prin mica grădină din spate şi frecventând, din când în când, câte un curs de balet pentru a mă menţine în formă. Era, probabil, prima dată în viaţa mea când încercam să mă simt bine în compania propriei persoane. Mă întreb adesea ce s-ar fi întâmplat dacă Bahrin nu ar fi venit la Melbourne să mă ia. Totuşi, pe de altă parte, poate că siguranţa pe care o emanam atunci venea tocmai din faptul că eram legată de el. Nu voi şti niciodată: viaţa mea şi-a urmat de mult cursul propriu, ca să mai aibă rost să mă mai gândesc la alternativele pe care le-aş fi avut în adolescenţă.

Venise acasă, aducând cu el un inel de logodnă, iubire şi un viitor pentru mine.

Inelul mi l-a oferit cu stil, în noaptea în care a sosit acasă, în timpul unei cine la lumina lumânărilor, la Tsindos Bistro, „restaurantul nostru special”, iar cuvintele au fost: „Trei diamante – te… iu… bese “. Presupun că, prin faptul că acceptasem inelul, am acceptat tacit să mă căsătoresc cu el; nu m-am gândit în acel moment să spun „da”, pentru că oricum nu fusese pusă nicio întrebare.

Iubire oferea din abundență, de parcă ar fi avut în buzunar un manual cu titlul *Cum să faci curte unei fete.* Aveam parte de prânzuri intime, când nu discutam nimic, de plimbări lungi cu mașina, ascultând muzică, ceea ce sugruma din start orice tentativă de conversație, făceam dragoste într-un mod plăcut, fără pretenții, și primeam flori, multe, multe flori.

Florile erau slăbiciunea mea, iar Bahrin o hrănea din plin. Pe 14 februarie 1981, de Sfântul Valentin, când am ajuns acasă, am găsit ușa de la intrare plină de garoafe și panglici. După ce am întors cheia în broască și am intrat în casă, m-au întâmpinat și mai multe flori, în dezordine la picioarele scărilor, așezate în jurul unei felicitări pe care scria „La mulți ani de Sfântul Valentin”. Trandafiri roșii erau legați de balustrada scării, câte unul pentru fiecare suport al balustradei, răsuciți cu grijă. Am urmărit cărarea de flori, ridicându-le pe măsură ce urcam, până când, ajunsă la ultimul etaj, brațele mele nu mai puteau cuprinde buchetul. În spatele ușii, de care atârnau și mai mulți trandafiri și pe care era scris „Te iubesc”, stătea Bahrin, liniștit și nonșalant, de parcă ar fi fost ceva normal să cumpere ceea ce părea a fi toată marfa dintr-o florărie.

În afară de zgomotul traficului, în casă era liniște. Bahrin se uita la mine în timp ce eu încercam să dau glas mulțumirilor. Mi-a adresat unul dintre zâmbetele lui abia schițate și mi-a zis într-o doară:

— Ei bine, la ce te așteptai? Doar vei fi soția mea. Știam că nu puteam să dau un răspuns, așa că l-am sărutat.

Pe măsură ce relația noastră progresa, mă trezeam că uit din ce în ce mai mult de prietenii apropiați. Noua mea viață se desfășura în totalitate în jurul iubirii mele nou descoperite; eram atât de cufundată în ea, încât abia dacă mi-am dat seama că tot cercul meu de prieteni era acum format din verii sau colegii de universitate ai lui Bahrin și că și aceștia puteau fi numărați pe degetele de la o mână.

Am ajuns pe nesimțite în luna martie, fără să ne gândim la nimic important, decât la examenele decisive, de sfârșit de an, ale lui Bahrin. Era într-o sâmbătă, pe 8 martie; ne uitam împreună la televizor, în birou, după ce luaserăm cina, când s-a întors către mine și a aruncat bomba:

— Știi că săptămâna viitoare este ceremonia de încoronare a unchiului meu și de instalare a lui Mizrah și că ar trebui să fiu prezent. Apoi, mai grăbit, a adăugat:

— Cred că ar trebui să ne întoarcem la Terengganu pentru încoronare și să ne căsătorim în același timp.

Stăteam pe podeaua camerei de zi, semne de exclamare îmi ricoșau în creier, nu-mi găseam cuvintele, gândurile mi-o luaseră razna. Nu stabiliserăm o dată pentru nuntă până în acel moment. Mă gândisem mereu că vom discuta despre asta după absolvire; era amuzant să fii logodit și, din moment ce luam pilule, nu trebuia să ne facem griji că am fi avut copii înainte de a-i fi dorit. În cele din urmă, am reușit să îngaim:

— Dar eu am doar 17 ani.

— Așa că doar ți-ai bătut joc de mine, nu-i așa? mi-a replicat furios Bahrin. Crezi că aș fi dus pe oricine acasă, să o cunoască pe mama? Am avut intenții serioase în ceea ce te privește încă din prima zi, a adăugat el. Am știut că vei fi soția perfectă pentru mine. De ce cauți acum scuze?

— Dar e peste șapte zile… am răspuns, încercând să trag de timp. Nu mă pot căsători legal cu tine. Sunt minoră.

Și apoi am făcut o remarcă destul de prostească:

— Nu am rochie de mireasă.

Aceste comentarii nu au servit la nimic, doar au inflamat tonul conversației.

— Ce crezi că înseamnă să fii membru al unei familii regale? Pot să aranjez totul. Pot să fac totul legal. Pot să organizez orice. Tot ce trebuie să fac este să dau un telefon în Malaysia. Și a continuat ridicând tot mai mult vocea, până când a ajuns să țipe la mine:

— Sunt singura persoană care ți-a oferit șansa de a te integra. Nu te simți în largul tău aici, în Australia, nu le aparții și nici nu arăți ca ei… Pot să fac să te simți parte a unei familii pentru prima dată în viața ta și tot ceea ce faci tu este să găsești nod în papură. Nu o să mai conteze ce ai fost sau cine ai fost înainte de a te căsători cu mine, nimeni din Malaysia nu va îndrăzni să te considere altceva decât un membru al familiei mele. Aici ești doar o corcitură eurasiatică. Mi-ai povestit chiar tu ce probleme ți-au făcut australienii la școală, cât de nefericită ai fost în copilărie – ei bine, nimic din toate astea n-o să se mai întâmple în Terengganu. Pentru prima dată vei avea o familie adevărată. Îți ofer protecția dată de tot ceea ce am, de tot ceea ce reprezintă familia mea și tot ceea ce faci tu este să găsești nod în papură, să cauți posibile piedici.

Nu-l mai văzusem până atunci nervos și mă speria. Poate că avea dreptate. Poate că locul meu nu era în Australia. Poate puteam găsi un soi de puritate rasială și un viitor pentru copiii mei, căsătorindu-mă cu el; apoi, ei nu vor trebui să treacă prin agonia de a fi diferit, așa cum mi se întâmplase mie.

Pur și simplu nu știam ce să spun. Am început să plâng, încercând să explic toate lucrurile care mă speriaseră, toate incertitudinile mele, dar nu voia să asculte. Continua să țipe la mine, lăsându-mă fără straturile mele, atât de atent ridicate, de autoapărare și încredere, dezgolindu-mi

vulnerabilităţile şi scoţându-mi la iveală temerile.

— Încotro ai să o iei acum? Ce vei face? m-a întrebat Bahrin în cele din urmă.

Ce vrei să spui? am răspuns eu.

— Ei bine, doar nu crezi că putem continua să trăim împreună şi să nu ne căsătorim, nu-i aşa? Eu nu trăiesc cu o târfă. Sunt musulman şi, până acum, doar faptul de a locui împreună a însemnat să trăiesc în păcat. Nu putem continua aşa. Ţi-am dat destul timp să te maturizezi, acum îţi ofer şansa de a fi cineva, de a te integra, pentru prima dată în viaţă, de a avea o familie, şi tu nu vrei asta. Te iubesc, dar acum trebuie să îţi spun: ori ne căsătorim, ori ne despărţim, a încheiat el.

Nu puteam să-l pierd. În acele clipe îmi era îngrozitor de frică să fiu din nou singură. Îl iubeam, nu voiam să ajung ca mama. Poate că avea dreptate. Pur şi simplu nu mai ştiam ce să fac – eram atât de confuză, încât ameţisem. Nu mă puteam opri din plâns, iar el continua să îmi ţină prelegeri.

La un moment dat, am bâiguit ceva cum că ştiu că musulmanilor li se permite să aibă mai multe soţii; la urma urmelor, şi unchiul lui, sultanul, avea cel puţin două soţii. Nu doream ca el să fie însurat şi eu altcineva. „Nu aş putea suporta“, am ţipat. Doream ca mariajul meu să dureze, i-am spus. Nu credeam că relaţiile poligame erau corecte, nu doream să concurez cu altă femeie. „Nu vreau să te împart – niciodată!”, i-am spus cu vehemenţă.

În loc de răspuns, a înşfăcat Coranul, cartea sfântă a islamului, pe care îl ţinea pe marginea căminului, în birou, a căzut în genunchi şi mi-a jurat că nu îşi va lua niciodată vreo altă nevastă în afară de mine şi că vom fi împreună până la moarte. Mi-a jurat în numele lui Allah şi pe cea mai sfântă carte a religiei sale. Era un jurământ sacru, m-a asigurat el, un jurământ la care îl lega propria lui religie. Bahrin avea să repete, mai apoi, acest jurământ sfânt, tot cu Coranul în

mâini, în prezența și la cererea mamei sale, în cel puțin trei momente în timpul căsniciei noastre.

Trebuia să capitulez. Era atât de hotărât când îmi spunea că va ieși pentru totdeauna din viața mea dacă nu mă măritam cu el săptămâna următoare, încât a trebuit să cedez. Pur și simplu am cedat. Nu mai aveam puterea să mă cert și nu puteam să risc să îl pierd numai pentru că eu credeam că ar trebui să mai așteptăm.

A făcut dragoste cu mine imediat ce am cedat, spunându-mi că nu mă va părăsi niciodată, jurându-mi că mă va iubi mereu și promițându-mi iar și iar că totul va fi bine de acum când căzusem în sfârșit de acord.

După aceea, Bahrin m-a informat că luase hotărârea să nu mai facem sex din nou până nu vom fi oficial căsătoriți; că trebuia să rămânem puri până în noaptea nunții, dar continuam să împărțim același pat. Era exact ca și când ai fi închis ușa grajdului imediat ce calul își ia avânt să fugă, dar cine eram eu să îl contrazic?

Eram doar mireasa.

OPTSPREZECE

Mă uitam la imaginea mea din oglindă, stând la măsuța de toaletă, și mă evaluam. Am văzut niște ochi mari, subliniați cu kohl, părul negru și lucios prins strâns cu sifon și mâinile care frământau nervoase lângă periile de păr din argint. Pe sânul drept îmi prinsesem prețioasa mea broșă cu diamante, cea pe care o primisem de la tatăl meu. Ieșea foarte frumos în evidență pe rochia roșu-închis din dantelă.

Avusesem nevoie de o noapte întreagă să o croiesc, împreună cu o colegă, pentru a o termina la timp, de o oră nebună la prânz ca să găsesc prin magazine lenjerie care să se asorteze la rochie și de o oră să mă spăl pe cap și să mă machiez.

Imaginea pe care o vedeam în oglindă nu era cea pe care mi-o imaginasem în anii tulburi care trecuseră, când aveam viziuni despre cum avea să fie viitorul meu; în acele visuri aveam în mână crini şi gardenii şi străluceam în alb.

Era ora şapte seara, mă aflam într-o ţară străină şi urma să mă mărit în câteva minute.

Cele şapte zile care mă despărţiseră de acest moment se evaporaseră ca gheaţa atunci când o arunci în foc. Vârtejul de pregătiri, cumpărături, croieli, aranjamente de călătorie şi cel mai pur haos isteric îmi lăsase puţin timp pentru a conştientiza detaliile evenimentului propriu-zis. Aceste detalii fuseseră lăsate în sarcina lui Bahrin, lucru care părea cel mai potrivit, având în vedere circumstanţele. Se dovedise că avusese dreptate în predica pe care mi-o ţinuse: când a dorit ca pregătirile pentru nuntă să fie făcute, a pus mâna doar pe telefon.

Stând la clasa întâi, în avionul care ne ducea în Malaysia, nu puteam să nu mă gândesc la bunica; vorbisem cu ea cu o seară înainte şi îi dădusem vestea căsătoriei noastre. Bunica nu spusese nimic care să ne descurajeze, zicând doar că vrea ca eu să fiu fericită. Avea rezerve privind viteza în care se desfăşurau toate şi era dezamăgită că nu avea să fie acolo să mă vadă mireasă. Dar Bahrin îi explicase că, pentru a nu perturba încoronarea unchiului său, avea să fie doar o simplă ceremonie civilă a căsătoriei, adăugând că vom face o ceremonie adevărată mai târziu, una cu tot ce trebuie şi la care va putea şi ea să participe.

Stând alături de bărbatul cu care aveam să mă mărit, nu puteam decât să fiu de acord, în sinea mea, cu bunica. Şi eu eram dezamăgită că nu putea participa la nuntă şi că nu mă ocupam deloc de planificarea acesteia. Dar aşa voia Bahrin, iar eu nu doream să-l pierd. Eram sigură că vreau să îmi petrec restul vieţii cu el – exact ca în poveştile cu zâne.

Lăsând la o parte poveştile, erau câteva detalii pe care nici

măcar Bahrin nu le rezolvase încă. La vreo două ore după ce decolasem, începuse să treacă în revistă programul pentru nunta noastră, care avea loc în seara următoare. Nunta propriu-zisă se desfăşura în limba malaeziană, cu câteva cuvinte în arabă, spuse la locul potrivit. Se aştepta ca şi eu să spun câteva propoziţii în această limbă, dar şi în malaeziană. Ar fi fost mai simplu şi mai puţin derutant pentru mine, mi-a explicat Bahrin, dacă mă învăţa propoziţiile respective atunci, în timpul zborului, pentru că araba era destul de dificilă pentru un novice.

Aşa că, între două mese şi sărind peste film, am învăţat primele cuvinte în arabă, fonetic şi imitându-l pe Bahrin: *Wah Ash Hah Do Allah, Mohamad Am Rasool L'Allah Law.* Am repetat iar şi iar, ca un disc stricat. „Nu există decât un Dumnezeu, Allah, şi Mahomed este profetul lui“, mi-a tradus Bahrin. Această propoziţie mă va scoate din încurcătură, mi-a promis el; restul era uşor. L-am întrebat care era semnificaţia acestor cuvinte şi mi-a explicat: „Va trebui să devii musulmană, doar pe hârtie. Nimeni din familia mea nu se poate căsători legal cu o persoană care nu e musulmană. Oricum, e doar o formalitate, de fapt nu înseamnă prea mult şi nu contează dacă tu nu crezi în asta“.

Ne-am petrecut noaptea de sâmbătă în casa tatălui său, Bahrin, la Kuala Lumpur, înainte de a ne continua drumul spre Kuala Terengganu, pentru ceremonia nupţială. Raja Ahmad nu era invitat la nunta noastră; se convenise tacit că prezenţa sa nu era de dorit din cauza rupturii produse de divorţul de mama lui Bahrin, Tengku Zaleha, care avusese loc cu ani în urmă. A doua zi, a toastat pentru fericirea noastră cu bere Tiger şi ne-a trimis la drum, după ce ne-a aruncat vreo două glume deocheate şi promisiunea de a ne vedea peste şase zile, în drumul de întoarcere la Melbourne.

Când am ajuns, în cele din urmă, la destinaţie, obosisem îngrozitor şi, sincer, nu-mi amintesc să fi simţit vreo fericire

la gândul iminentei noastre cununii. Ajunsesem în punctul în care mă încerca doar un sentiment de fatalitate față de tot ce avea să se întâmple. Contemplându-mi imaginea din oglinda din baie, mi se părea că arăt mai mult a maratonist epuizat decât a minunată mireasă, și încă una care avea mai puțin de trei ore la dispoziție pentru a produce un miracol.

Tengku Zaleha mă dusese în dormitorul principal din casa ei pentru a putea să mă aranjez. În mod evident, făcuse eforturi uriașe, în scurta perioadă pe care o avusese la dispoziție, pentru a transforma dormitorul într-un apartament nupțial în stil malaezian. Mobila era nouă, din mahon, și foarte împodobită. Patul avea incrustații complicate, cu model floral subliniat cu aur, capul patului fusese învelit în brocart galben-canar pentru a se asorta cu perdelele și tapițeria celorlalte mobile. Nu era tipul de decor pe care l-aș fi ales vreodată pentru mine, dar apreciam atenția lui Tengku Zaleha și am încercat să-i spun și ei asta, înainte de a mă lăsa singură.

După câteva minute, Bahrin mi-a cerut să vin cu el în sufragerie. Mobila fusese dată la o parte, iar masa plasată într-un capăt al încăperii. La masă ședeau doi bărbați, care păreau foarte absorbiți de ceea ce notau într-un registru imens, un catastih oficial, iar în jurul lor se aflau o mulțime de hârtii, răspândite în dezordine. Aproape că nu s-au uitat la mine când am intrat în cameră. Erau îmbrăcați loial diferit de ceea ce văzusem până atunci în Malaysia: purtau robe cu mânecă lungă, ce semănau cu veșmintele preoților, dar din bumbac, în culori pale, cu pantaloni pe dedesubt și turbane pe cap. Ei erau imamii, echivalentul vicarilor sau predicatorilor, împuterniciți să cunune oamenii, să dea instrucțiuni religioase și să interpreteze legea islamică. Când Bahrin m-a prezentat, am întins mâna, dar niciunul dintre imami nu mi-a întors gestul; amândoi ne uitau fix la mâna mea întinsă. Bahrin a dezamorsat momentul penibil

explicându-mi că domnii se aflau acolo pentru a oficia căsătoria. Niciunul dintre imami nu vorbea engleza şi nici nu păreau deranjaţi de faptul că eu nu le vorbeam limba, aşa că Bahrin a trebuit să facă pe interpretul.

Mi-am auzit numele, urmat de cuvântul „Yasmin“, în timpul unei scurte conversaţii în malaeziană între cei trei bărbaţi. „Yasmin“ era numele pe care mi-l alesese Bahrin pentru a-l folosi în documentele oficiale, după căsătoria noastră, şi numele sub care convenisem că mă va cunoaşte publicul malaezian.

Împingându-mă uşor în faţă, Bahrin mă îndemnă încet:

— Spune ce te-am învăţat.

Aşa că, ascultătoare şi un pic emoţionată, am repetat ce mă învăţase în avion:

— *Wah Ash Hah De Allah, Mohamad Am Rasool L'Allah Law.*

— Semnează aici şi aici, spuse în malaeziană imamul Aii, arătându-mi registrul şi zâmbind pentru prima dată, în timp ce eu semnam lângă hieroglifele arabe din cartea legată în piele.

— Şi acum ce fac? am întrebat, întorcându-mă către Bahrin, în timp ce acesta se îndrepta către uşa camerei.

— Te îmbraci pentru nuntă, mi-a indicat el, în timp ce-l urmam pe coridor. A, şi fă-ţi un coc, pentru mine. Arată mai elegant aşa.

NOUĂSPREZECE

Vocea muezinului chemându-i pe credincioşi la rugăciunea de seară m-a smuls din gândurile mele, pe când stăteam în straiele de mireasă, în faţa măsuţei de toaletă. S-a auzit un ciocănit la uşă şi a intrat Bahrin. Purta costumul tradiţional, *baju melayu,* compus dintr-o cămaşă comodă, cu mânecă lungă, încheiată pe gât, fără guler, legată în faţă cu

nasturi din giuvaieruri, şi pantaloni largi, de mătase, purtaţi cu o fustă de brocart, strânsă în falduri în jurul taliei. Avea un *songkok* de catifea neagră pe cap. Privindu-i imaginea în oglindă înaintând către mine, mă gândeam cât de sumbru şi frumos era viitorul meu soţ.

În mâna dreaptă, ţinea o cutie de catifea roşie pe care a deschis-o în momentul în care a ajuns lângă mine. Înăuntru se afla un colier greu cu diamante, în formă de orhidee şi frunze, din aur alb şi platină. Cerceii şi brăţara din set erau la fel de împodobite ca şi colierul şi la fel de bogat încrustate cu diamante de diferite mărimi.

— Eşti frumoasă, Yasmin, se adresă Bahrin imaginii mele din oglindă. Astea sunt pentru tine. Le poţi purta acum. Mama le-a ales. Sunt darul meu de nuntă pentru tine. I-am cerut să se ocupe de asta când i-am dat telefon. Vei avea nevoie de bijuterii pe care să le porţi, acum că eşti pe cale de a deveni soţia mea. Pune-ţi-le pentru nuntă.

— Să le port pe toate acum? am întrebat eu, gândindu-mă ce mulţumită fusesem de ţinuta mea înainte ca el să intre în cameră şi cât de perfect şi de discret mă gândeam că arăta broşa pe care mi-o dăruise tata, pe rochia mea din dantelă roşu-închis.

— Da. Îţi plac? mă întrebă el.

Am ezitat un pic înainte să îi răspund. A trebuit să mint. Nu puteam să-l jignesc spunându-i adevărul, mărturisindu-i că nu îmi plăceau deloc bijuteriile mari, ostentative.

— Sunt foarte frumoase, am minţit eu, dar sunt prea mult. Nu trebuia să îmi cumperi aşa ceva. M-aş fi mulţumit cu o verighetă. Toate astea nu erau necesare.

— Jacqueline, vei fi soţia mea – bineînţeles că erau necesare, mă linişti el, punându-şi mâna pe umărul meu, în timp ce vorbea cu imaginea mea din oglindă. Ne vedem în curând.

— Ce se întâmplă acum? am întrebat, nedorind să mă

părăsească iar.

— Păi, tocmai te-ai convertit la islam cu imamii, aşa că acum ne putem căsători. Totul e aproape gata, îmi răspunse el.

— Dar cum rămâne cu faptul că sunt minoră?

— Treaba asta e rezolvată, mă asigură Bahrin. Unchiul meu, sultanul Mahmud, are puterea de a fi tutorele tău legal. Este şeful religios al statului nostru şi şi-a dat consimţământul în faţa imamilor pentru căsătoria noastră.

Ieşi din cameră cu zâmbetul pe buze.

DOUĂZECI

Se făcuse întuneric afară când Tengku Zainah, mătuşa lui Bahrin, veni să mă ia. De pe coridor, se revărsa sunetul incantaţiilor arabe.

Mi-am aranjat vălul, iar Tengku Zainah m-a condus pe hol şi apoi în alt dormitor, care fusese golit de mobilă, fiind lăsat doar covorul persan de pe podea. Mătuşa mi-a spus că trebuie să mă aşez pe covor şi mi-a arătat cum s-o fac, într-o manieră rezervată, cu picioarele strânse într-o parte, în timp ce ea îmi aranja cu rapiditate şi îndemânare fustele, astfel încât să nu mi se vadă nicio bucăţică de piele. Intrară apoi încă vreo două sau trei dintre mătuşile şi verişoarele lui Bahrin şi se aşezară pe o latură a camerei.

Imediat intră în cameră o siluetă cu turban, în care l-am recunoscut pe unul dintre imamii pe care îi întâlnisem mai devreme, în aceeaşi seară.

— *Saya terima,* mi se adresă el.

Am dat politicos din cap către el şi am zâmbit.

— *Saya terima,* repetă din nou, pe un ton uşor exasperat.

Confuză, am dat din nou din cap şi am zâmbit iar.

Tengku Zainah scoase un chicotit nervos şi gesticulă cu mâna.

— *Saya terima,* am zis, înțelegând, în final, ce se aștepta de la mine.

Când cuvintele mi-au zburat de pe buze, un suspin aproape sonor s-a auzit din partea femeilor din cameră. Evident, eram pe calea cea bună.

Imamul îmi împinse apoi un document sub nas. Era scris în totalitate cu caractere arabe, cu excepția numărului 25, care apărea pe unul dintre rândurile textului. Nu știu cum, m-am trezit ni un stilou în mână. Era clar că trebuie să semnez, mă gândeam, dar unde?

Un deget ajutător din partea lui Tengku Zainah m-a salvat de încă o confuzie, în timp ce, cu simț de răspundere, mi-am înscris numele în locul indicat. Imamul plecă de îndată ce îmi obținu semnătura, urmat de Tengku Zainah. Părăsită în acea cameră și încă așteptând să mă căsătoresc, mă uitam în jurul meu după sprijin moral și eram întâmpinată de zâmbetele largi și de semnele aprobatoare ale femeilor din familia lui Bahrin.

„Ah, un punct marcat", mă gândeam. „Familia lui îmi zâmbește."

Se auzi un scârțâit de ușă, iar Bahrin intră și îmi făcu semn.

— Hai, intră Yasmin, îmi spuse în timp ce stătea în pragul ușii.

— Acum e gata totul pentru ceremonie? l-am întrebat.

— Cum adică ceremonie? replică el pe un ton mirat.

— Ei, nu te prosti, i-am răspuns. Cât mai durează?

— Dar suntem deja căsătoriți, îmi spuse el.

— Nu putem fi căsătoriți – nu am participat împreună cu tine la ceremonie și nici nu am depus jurămintele de căsătorie. De fapt, nici nu prea te-am văzut în seara asta, am reușit să îngaim cu glas sugrumat.

— Noi nu facem asta, îmi explică Bahrin răbdător, de parcă aș fi fost retardată, în timp ce mă conducea pe hol. Eu

mi-am rostit jurămintele în salon şi m-am căsătorit cu tine. Tu ai spus *saya terima* aici şi ai acceptat preţul tău de mireasă.

— Preţul meu de mireasă? am şuierat printre dinţi, încercând cu greu să mă stăpânesc.

— Mda, cei 25 de dolari care erau înscrişi pe certificatul de căsătorie pe care l-ai semnat. Suma legală este de doar 15 dolari în Statul Terengganu, dar tu preţuieşti mai mult, glumi el. Haide, toţi ne aşteaptă, hai să mănânci nişte *satay* – l-am comandat special pentru masa noastră de nuntă, pentru că ştiam că e mâncarea ta favorită, a adăugat el, în timp ce se îndrepta către living, cu mine târându-mă cât puteam de repede în urma lui.

În acel moment, nedumerirea mea atinsese apogeul. Din câte se părea, nu fusesem nici prezentă, nici necesară la propria mea nuntă. Culmea faptului de a fi în plus: împopoţonată din cap până în picioare şi neavând nimic de făcut, o mireasă fără o nuntă la care să meargă şi fără niciun rol de jucat.

De fapt, toată masa festivă a trecut ca prin ceaţă pentru mine. În jurul meu se făceau comentarii în malaeziană, traduse numai din când în când pentru mine în engleză. Mi-am dat seama că majoritatea discuţiilor aveau drept subiect copiii pe care eu şi Bahrin urma să-i avem şi erau doar tangenţiale faţă de mine. Apoi, conversaţia s-a îndreptat către ceremonia de instalare a prinţului moştenitor, care avea loc în dimineaţa următoare şi la care avea să participe toată familia regală. Iar eu trebuia să iau parte la ea, în proaspăta mea calitate de soţie de prinţ, chiar şi una fără experienţă.

Oaspeţii noştri plecară destul de devreme, luându-i cu ei şi pe imami şi lăsându-i cu noi în casă doar pe servitori şi pe Tengku Zaleha.

Bahrin dădea semne că e timpul să ne luăm la revedere,

așa că, întorcându-mă către mama lui, m-am înclinat și am zâmbit, sărutând-o pe obraz în semn de mulțumire. A fost foarte surprinsă de contactul fizic, dar m-a bătut ușor pe obraz și a chicotit către mine, urându-ne noapte bună în timp ce intra în dormitor.

DOUĂZECI ȘI UNU

„Ei bine, acum sunt femeie măritată", mi-am zâmbit în oglindă, întinzând mâna către ceafă și eliberându-mi părul din agrafe.

Bahrin dispăruse în baie, lăsându-mă să mă îmbrac în cămașa de noapte roz-pal și în neglijeul pe care le cumpărasem special pentru noaptea nunții. Din mătase pură și croite pe bie, cu inserturi de dantelă, costaseră o groază de bani, dar nu-mi păsase. Doream să fiu frumoasă pentru Bahrin.

În cele din urmă, când a ieșit din baie, îmbrăcat în pijamale de vară, cu pantaloni scurți, nu a rostit niciun cuvânt; părea să mă cerceteze de parcă nu m-ar mai fi văzut niciodată până atunci. Mă simțeam de parcă aș fi fost evaluată de un străin.

Și apoi mi-a zâmbit, dar zâmbetul nu i se reflecta și în ochi.

În timp ce se apropia de mine, am încercat să detensionez atmosfera stranie care părea să ne învăluie. M-am ridicat de pe scaun, am zâmbit și mi-am întins mâna către el. M-a luat în brațe, trăgându-mi rapid capul spre spate pentru ceea ce credeam că va fi un sărut. I-am simțit mâna răsucindu-mi-se în păr, i-am simțit apăsarea degetelor pe scalp și m-am relaxat auzindu-l șoptind:

— Soția mea frumoasă, frumoasă.

Dar strânsoarea din părul meu creștea, în timp ce el și-l înfășură din ce în ce mai strâns pe mână; dintr-odată, îmi smuci capul și îmi mârâi în față:

— Eşti a mea, înţelegi? îmi aparţii!

— Nu, mă doare, dragule, am gemut, în timp ce încercam să mă eliberez. Drept răspuns, îmi trase capul şi mai mult spre spate şi îmi apucă mâna cu care încercam să scap.

— Te rog, îmi faci rău, nu e deloc amuzant. Dă-mi drumul! l-am implorat.

— Pot să fac tot ce vreau cu tine – îmi aparţii, îmi şuieră în ureche, împingându-mă cu cruzime în spate, peste marginea sculptată a patului.

Începusem să suspin, aşa că m-a plesnit, cerându-mi să tac. Nu ştiu cum reuşise să îmi fixeze mâinile deasupra capului, rupându-mi dantela cămăşii de noapte. Se purta de parcă aş fi fost un obiect, nu o persoană pe care o iubea. Marginile ascuţite ale patului îmi intrau în spate, durerea fulgerându-mi coloana vertebrală, făcându-mă să gem şi să-i cer printre lacrimi să se oprească. Dar nu dorea şi nici nu o făcea; singurul lui răspuns era să mă lovească din nou, cu putere, peste faţă, şi să îmi ordone să tac.

Apoi a început să mă violeze, să-mi siluiască trupul. „Nu aşa trebuia să fie! “strigam în sinea mea.

Plângeam, dar nu puteam striga după ajutor. Nu doream că lumea să năvălească peste noi şi să ne vadă aşa. Îmi era frică de Bahrin, dar mai frică îmi era de umilinţă.

— Te rog, nu, îmi faci rău! l-am implorat, dar nu dorea să asculte, nu voia să se oprească.

Iar şi iar, în timp ce mă siluia, îl auzeam cum îmi şopteşte la ureche că trebuie să înţeleg, că îi aparţin, că sunt soţia lui, că sunt soţia lui frumoasă, frumoasă. Mintea mea trecuse pe pilot automat, ordonându-le ochilor să nu îi mai vadă faţa. Ochii lui mă priveau, dar eu nu-l vedeam. Totul era doar o ceaţă de durere şi panică şi neîncredere.

Când a terminat, Bahrin m-a împins cu duritate pe podea, remarcând că arăt ca naiba şi că ar trebui să mă aranjez. Faţa lui era imobilă şi rece în timp ce se instala confortabil în

patul nostru conjugal, ca un om care tocmai își îndeplinise cu conștiinciozitate o sarcină neplăcută, dar necesară. Nu puteam zice sau face nimic. Mintea mea încremenise, niciun gând nu își urma cursul coerent și capacitatea mea de raționare era anulată de impulsul de a vomita, lucru pe care l-am și făcut, după ce am ajuns, clătinându-mă, în baia alăturată.

Pe când mă spălam pe față, m-am luptat cu nevoia de a vomita din nou, văzând, reflectate în mica oglindă de deasupra chiuvetei, urmele pe care mi le lăsase Bahrin pe încheieturi și dungile roșii de pe față. Mă durea tot corpul și mă simțeam murdară. M-am întors cu greu și mi-am pipăit cu grijă spatele, căutând locurile în care modelele sculptate ale patului îmi zgâriaseră și răniseră pielea. Cămașa mea de noapte, cumpărată în așteptarea unei luni de miere de vis, nu mai putea fi purtată; era sfâșiată, ca și speranțele mele.

Nu știu cât timp am stat pe vasul de toaletă plângând. Nu am încercat să analizez atacul lui Bahrin, cu toate consecințele sale; nu m-am putut gândi la motivele lui și nu reușeam să înțeleg unde dispăruse iubitul meu cel bine-crescut. „Poate a fost presiunea nunții”, am încercat să-i găsesc o scuză. Poate că era vorba de o boală mintală. Nu eram în stare să fac față problemei în acel moment – era prea mult. „Totul va fi bine”, îmi spuneam fără încetare. „Va fi bine, vom rezolva totul." Dar, mai întâi, am încercat să depășesc problemele pe care le aveam atunci.

Luminile erau deja stinse când am ieșit din baie și am încercat să-mi croiesc drum prin cameră. Abia dacă îndrăzneam să respir, de frică să nu-l trezesc pe soțul meu. Nu ar fi trebuit să îmi fac griji. Se așezase pe partea stângă și acum sforăia cu putere. După ce m-am schimbat, m-am strecurat sub cearșaf, cât mai departe de el cu putință. „Nu trebuie să plâng”, mă gândeam, „nu trebuie să plâng”. Mi-am strâns genunchii la piept și am încercat să îmi potolesc

respiraţia. „Acum sunt o femeie măritată."

Da, eram o femeie măritată. Eram o femeie măritată, în vârstă de 17 ani, care, din câte se pare, învăţase o lecţie foarte importantă – doar că nu ştia ce lecţie fusese aceea.

DOUĂZECI ŞI DOI

Prima mea zi ca membru al familiei regale a început la ora patru şi jumătate dimineaţa, când eu şi Bahrin am fost deşteptaţi de un servitor care bătea la uşa camerei. M-am trezit şi m-am întors cu teamă către Bahrin, neştiind la ce să mă aştept. În ciuda grijilor mele, mi-a aruncat un zâmbet scurt, deşi parcă neatent; dispoziţia sa nu semăna deloc cu comportamentul straniu şi violent din seara precedentă. Părea că, în ceea ce îl priveşte, cea mai importantă şi îngrijorătoare problemă cu care se confrunta noul nostru mariaj era de a o face pe mireasa lui să treacă de programul regal al zilei fără ca ea să comită vreo gafa în societate. Instalarea lui Mizan ca prinţ moştenitor de Terangganu cerea ca toţi membrii importanţi ai familiei regale să fie prezenţi la ceremonie, chiar şi cei mai noi „recruţi”.

Bahrin n-a adus deloc vorba despre noaptea nunţii, care numai perfectă nu fusese. Mă abţineam să discut despre acest subiect; de fapt, tot episodul căpătase o aură suprarealistă care mă făcea să fiu confuză şi să mă întreb dacă nu cumva îmi imaginasem totul. Dar nu era aşa. Vânătăile de pe spatele meu erau dovada că tot ceea ce se întâmplase fusese mult mai mult decât un coşmar. Eram atât de marcată, încât nu mă simţeam în stare să provoc o discuţie; încă nu puteam face asta. Trebuia să trec de ziua aceea. Eram căsătorită cu bărbatul acela. Trebuia să trec cu bine şi peste încoronare. Trebuia să-i întâlnesc toată familia şi nu le vorbeam limba. „Ce s-a întâmplat cu o noapte înainte nu se va repeta”, mi-am spus. Am hotărât să pun totul

deoparte, să separ amintirile și frica, să le las pentru o altă zi, când voi avea puterea să aflu cu ce greșisem, între timp, urma să-mi ascund durerea și stupoarea în spatele zâmbetelor politicoase, încercând, în același timp, să-i fac pe plac. La urma urmelor, Bahrin îmi spusese neîncetat, de la sosirea noastră în Malaysia, că „aparențele sunt totul “.

Spre marea mea uimire, am ajuns să fiu prezentă la ceremonia de instalare a lui Mizan ca prinț moștenitor, semănând cu un brad de Crăciun de un metru șaizeci. Atât Bahrin, cât și mama lui insistaseră că trebuie să port „rochia de curte “completă; aceasta însemna să port rochia de nuntă, din dantelă roșie, *baju kurung,* și toate bijuteriile pe care Bahrin mi le dăduse cu o noapte înainte.

În timp ce mă îmbrăcam pentru prima mea însărcinare oficială, Bahrin mă încuraja, mă îndruma și îmi dădea instrucțiuni privind eticheta și protocolul. Cuvintele lui treceau pe lângă mine, în vreme ce eu încercam să-mi aranjez părul.

— Ai grijă să săruți mâna fiecărui membru mai în vârstă al familiei regale, este foarte important, mi-a zis mai întâi.

— Nu te uita direct în ochii unui bărbat, dacă nu este un membru al familiei noastre, și ține-ți privirea plecată în timpul mersului, îmi dădea el indicații, în timp ce eu aprobam din cap, în semn de falsă înțelegere. „Dacă mă uit în jos, cum am să văd pe unde merg? “eram tentată să ripostez.

— Să nu stai niciodată picior peste picior, doar dacă nu poți să îți ții gleznele lipite, primeam în continuare instrucțiuni de la soțul meu. Aceste indicații îmi aduceau în minte cele mai ciudate imagini, făcându-mă să mă simt fericită că încă îmi păstram mobilitatea.

— Să nu întinzi nimănui mâna stângă, mă avertiza cu severitate Bahrin. Am decis că mai bine îmi țin mâna stângă la spate tot timpul. De fapt, până am învățat să îmi țin membrul ofensator în afara razei vizuale, am suferit o

ușoară dezechilibrare a corpului.

— Nu ridica tonul și nu vorbi niciodată tare în public, răsună următoarea instrucțiune.

— Ai grijă să nu treci niciodată pe lângă o persoană care stă jos, la înălțimea ta adevărată; apleacă-te și întinde mâna dreaptă în față în timp ce te apleci și încearcă să îți coborî capul la nivelul lor.

Această descriere mi-a amintit de Charles Laughton, în *Cocoșatul de la Notre Dame.* Slavă Domnului că nu sunt înaltă, altfel m-aș fi ales cu o cocoașă permanentă.

— Nu face pașii așa de mari când mergi și încearcă să îți ții picioarele apropiate tot timpul, îmi traducea Bahrin spusele mamei sale.

Aceste cuvinte m-au făcut să mă gândesc că mai bine mi-ar fi dat un băț cu arc și ar fi rezolvat problema. Așa aș fi putut să țopăi pe lângă ei și mi-aș fi ținut picioarele apropiate tot timpul.

— Poți să te așezi doar după ce toți membrii mai importanți ai familiei regale stau deja jos. Nu te așeza prima, doar dacă, bineînțeles, ceilalți nu sunt membri ai familiei regale; atunci te poți așeza prima, din moment ce ei nu se pot așeza până nu te așezi tu.

Speram doar ca toată lumea să poarte etichete cu numele și gradul scrise la vedere ori să înțeleagă tot acest protocol mai bine decât mine.

— Nu te fâțâi și nu te mișca prea mult în scaun și nici nu vorbi prea mult cu mine – vor fi camere de televiziune la palat special pentru ceremonie.

„Grozav”, mă gândeam, „o înregistrare video a umilirii mele”.

Și, în cele din urmă:

— Nu fi emoționată, ești frumoasă, urmează doar toate instrucțiunile mele și totul va fi bine.

„Dacă îmi pui baterii la spate, mă poți manevra cu o

telecomandă”, abia mă abțineam să-i spun, dar nu prea aveam curaj.

Așa că, la mai puțin de douăsprezece ore de la căsătorie, am pornit către Istana Maziah, palatul Maziah, împreună cu Tengku Zaleha și douăsprezece milioane de emoții pe care le simțeam în stomac. „Cum și unde vomită o proaspătă prințesă? " mă gândeam, cu vălul pus peste păr, în timp ce mașina ieșea din curte.

Drumurile din centrul orașului erau aglomerate și pline de culoare, pasaje arcuite temporare fuseseră ridicate pentru a decongestiona drumurile principale la intervale regulate. Împodobite cu portrete ale sultanului Mahmud și ale primei sale soții și consoarte, ASR Tengku Ampuan Bariah, arcele erau un amestec din placaj vopsit și becuri colorate, care luminau și clipeau, proclamând măreția conducătorului și urându-i viață lungă și prosperitate. Sponsorizate de diverse companii și organisme guvernamentale, se întreceau care mai de care în prost-gust. Steaguri și steguleț fluturau pe stâlpii de telegraf, iar sunetul sirenelor vestea sosirea diplomaților străini, a familiei regale și a politicienilor.

Șoferul nostru ne-a lăsat la porțile Istana Maziah, frumosul palat în stil georgian, construit în timpul primelor zile ale colonialismului de către străbunicul lui Bahrin, sultanul Zainal Abidin, și care era acum rezervat doar învestiturilor, încoronărilor, nunților și banchetelor de stat. La origine principala reședință regală, palatul fusese renovat și extins la sfârșitul anilor ’70, într-un stil care contrasta neplăcut cu arhitectura originală. Era vopsit în culorile regale tradiționale, galben și alb, parasolarele și porticele sale fuseseră aranjate folosindu-se lumini, iar terenul de paradă fusese transformat într-o sufragerie în aer liber, cu acoperiș pentru public, care avea să fie hrănit într-un act de mărinimie, în timp ce noi, oaspeții invitați, luam masa în atmosfera reconfortantă oferită de aerul condiționat din

palat.

În timp ce ne apropiam de intrarea principală, Bahrin mi-a arătat ceva sus, la al doilea etaj, a patra fereastră de la stânga.

— Acolo e camera în care m-am născut, îmi spuse cu un aer de stăpân. Interesată de această nouă informație și dornică să aflu mai multe, dar neavând nicio șansă, i-am urmat cuminte și un pic emoționată pe Bahrin și pe mama sa, intrând în palat prin holul personal.

Reproduceri de mobila italienească încărcată erau răspândite prin tot holul. Candelabre mari de cristal și alte dispozitive de iluminat erau suspendate deasupra capetelor noastre, luminând portretele foștilor sultani și modelele complicate din ipsos care împodobeau pereții.

Puteam simți zecile de perechi de ochi îndreptându-și privirea întrebător asupra mea și auzeam șoaptele celor care discutau despre mine, în timp ce ne urcam pe scara largă care ducea la etajul doi. Ușile sălii tronului erau masive și păreau a avea cel puțin cincisprezece centimetri grosime. Erau minunat sculptate în lemn *kayu chengai,* de un roșu-maroniu închis, împărțit în panouri și împodobit cu blazonul din Terengganu, intercalat cu flori și alte ornamente.

Sala tronului era de dimensiunile a două săli de bal și putea găzdui cam o mie cinci sute de oameni odată. Căptușită cu catifea de un galben-canar, ornamentația sa opulentă făcea ca restul palatului să pară discret. Pereții erau în întregime acoperiți de ornamente sculptate, ale căror reliefuri erau subliniate cu foiță de aur. Pe tavan se afla o decorațiune imensă de ipsos care înconjura concentric candelabrele ce reflectau lumina, prin sticla tăiată sub formă de prismă, pe fețele noastre. Scaune tapițate cu piele de un verde-pal erau plasate în rânduri ordonate, în grupuri de câte o sută. Scaunele cu spătar înalt erau rezervate membrilor familiei și ambasadorilor străini, care purtau

uniformă, costume naţionale sau haine de dimineaţă, cu guler şi vestă. Femeile, gătite cu rochii de seară sau în costume tradiţionale şi pline de bijuterii, erau o privelişte anacronică pentru ora opt dimineaţa.

Locurile fuseseră atent pregătite. Fiecare scaun fusese etichetat, numele dactilografiat cu grijă pe cartoane, deasupra numelui aflându-se stema regală. Pe cartonaşul meu scria: „Doamna Yasmin Tengku Bahrin “. În ultimele douăzeci şi patru de ore, fusesem reinventată. În ceea ce-i privea pe angajaţii de la protocol din palat, Jacqueline nu mai exista.

Tronurile cu spătar înalt, căptuşite cu catifea de un galben strălucitor, erau plasate pe un piedestal, iar la ele se putea ajunge urcând şapte trepte simbolice, adăpostite sub un baldachin din brocart *songket* auriu cu galben. O platformă mai mică, în unghi ascuţit faţă de tron, aşezată puţin într-o parte, era rezervată pentru unchii şi fraţii sultanului. În partea opusă şi puţin către mijlocul sălii se afla o altă platformă, pe care se aflau membrii Nobat, orchestra regală.

Sunetul cornului din Nobat şi al tobei a anunţat intrarea sultanului şi a consoartei sale, Tengku Ampuan. Salutul regal dat de trompeta lungă de un metru era asurzitor şi destul de enervant. Răsuna în toată încăperea, aducând a ceva între mugetul unui elefant şi tunetul unei goarne.

Toţi oaspeţii s-au ridicat în picioare, în timp ce cuplul regal, escortat de diverşi valeţi şi aghiotanţi, şi-a făcut apariţia. Toată lumea a rămas în picioare până ce sultanul Mahmud s-a aşezat. Proclamaţia de primogenitură a fost citită, şi prinţul moştenitor, Mizan, a fost oficial prezentat şi recunoscut public drept moştenitor la tron, după ce şi-a prezentat cele mai umile omagii tatălui şi mamei sale vitrege.

Mizan părea destul de emoţionat, dar avea o ţinută foarte ţeapănă, lira îmbrăcat din cap până în picioare într-un *baju*

melayu tradițional și purta un *tanjok* galben, adică un turban fără coroană, mărginit de broșe cu diamante și pietre prețioase în montură. Costumul regal era completat de un *kris* de ceremonie, adică un pumnal băgat într-un *sampin* la brâu, șosete galbene și mocasini foarte lustruiți. Ceilalți bărbați mai în vârstă, din diversele familii regale, purtau costume similare, în nuanțe diferite, dar și eșarfe prinse peste umăr și medalii care indicau fie rangul, fie distincțiile regale.

Tengku Ampuan Bariah și sultanul nu fuseseră încă încoronați oficial; acest fapt avea să se petreacă mai târziu, în aceeași săptămână, ca o încununare a celor șapte zile de festivități. Prin urmare, trebuiau să-și limiteze costumația la costumele *songket* elaborate, de culoare galbenă, corespunzătoare rangului lor, dar fără noile coroane pentru ceremonia de încoronare, care fuseseră desenate și realizate de bijutierii reginei Elisabeta la Londra. Chiar și așa, tiara lui Tengku Ampuan, cu diamante albe, era realmente magnifică, la fel ca și colierul ei și celelalte bijuterii.

Prezentarea detaliată și învestiturile au durat mai bine de trei ore; nu au fost rostite nici jurăminte, nici proclamații de către prințul moștenitor către sultan; între cei doi nu au fost schimbate nici priviri, nici semne de încurajare, doar buzele lui Mizan s-au lipit de dosul mâinii tatălui său, în timp ce îngenunchea în fața lui, în semn de supunere feudală. Dintre toți cei adunați la o asemenea ceremonie grandioasă, doar Tengku Ampuan Bariah și-a permis o privire mai caldă și un mic zâmbet spre noi, în timp ce grupul mai important din familia regală părăsea sala, la terminarea ceremoniei, însoțit de aghiotanții lor și de sunetul cornilor din Nobat.

Stând lângă Bahrin și soacra mea în foaierul de la parter, după ceremonie, mi-am relaxat degetele încrucișate și am suspinat ușurată. Trecusem prin prima mea îndatorire regală fără nicio greșeală. Lumea se tot învârtea în jurul

nostru. I-am zărit cu coada ochiului pe mătușa Roșită și pe Tengku Ibrahim în mulțime și i-am salutat discret. Alții își tăiau drum cu hotărâre prin foaier către noi. Un cuplu în vârstă, în costumație completă de curte, i-a salutat pe Bahrin și pe mama lui. Urmând indicațiile lor, m-am oprit și eu și m-am aplecat să le sărut mâna cu respect, zâmbind fără să pricep nimic, în timp ce conversația continua în malaeziană peste capul meu.

Am simțit o mică atingere pe mânecă și, când m-am întors, am zărit o femeie plinuță, cu un chip vesel, radiind către mine. *A, da, știu ce să fac,* m-am gândit. Aplecându-mă, i-am sărutat repede mâna și am făcut o reverență.

Am fost uluită de reacția ei, de chicoteala ei și mi-am dat seama că o mulțime de capete se întorseseră și mă priveau. Bahrin, observând ceea ce se petrecea, mă smuci de mâna dreaptă și mârâi încet:

— De ce ai făcut asta? Nu e de sânge regal, e doar soția lui Datuk, un cavaler!

— Ei bine, cum era să știu? am șoptit la rândul meu, roșie toată. Semăna cu una dintre mătușile tale.

Cu o privire furioasă, Bahrin mă avertiză:

— Să nu mai faci asta. M-ai făcut de râs în fața tuturor acestor oameni!

După acest perdaf, am încercat să mă fac una cu tapetul până la sosirea mașinii noastre. Replicile îmi rămăseseră în gât, iar frustrarea îmi măcina stomacul. M-am hotărât să nu mai fac niciodată o astfel de gafă. Nu suportam momentele când Bahrin se supăra pe mine. Trebuia să găsesc o modalitate de a-l face să fie mândru de mine, de a mă integra perfect.

O instruire sumară de o oră asupra protocolului și etichetei nu avea să fie suficientă pentru a mă face să trec cu bine de câmpul minat al societății malaeziene.

Remodelarea lui Jacqueline începuse. Undeva, afară,

doamna Yasmin Tengku Bahrin aştepta să îi ia locul.

DOUĂZECI ŞI TREI

Restul festivităţilor dedicate încoronării sultanului au urmat într-un ritm amețitor, până ce zilele au început să se confunde unele cu altele. Ceremoniile, jocurile de artificii, banchetele şi ritualurile religioase făceau să nu mai rămână decât foarte puţin timp pentru discuţii şi intimităţi între mine şi Bahrin în timpul celor cinci zile rămase din timpul petrecut de noi în Terengganu; în schimb, ne-am ocolit unul pe altul cu cea mai mare curtoazie şi detaşare, rezervate, de obicei, colegilor de muncă, nu soţilor. Zăceam noaptea în pat epuizaţi de solicitările zilei, separaţi de o întindere răcoroasă de cearşafuri apretate, pe care niciunul dintre noi nu părea a fi dornic sau în stare să o depăşească.

Cinci zile de nesiguranţă, de etichetă rece ca gheaţa şi de protocol nefamiliar m-au ajutat să rămân maleabilă şi dornică să îi fac pe plac noii mele familii.

Din cauza multelor angajamente publice la care eram obligaţi să participăm, garderoba mea sau mai degrabă lipsa ei a căpătat brusc o importanţă care friza ridicolul. Faptul că Bahrin şi mătuşile lui au descoperit că am doar un *baju kurung* pe care să-l port la ocaziile oficiale a fost prilej de mare consternare. În consecinţă, s-au făcut în grabă aranjamente cu trei croitori diferiţi ca să termine şi să livreze (în termen de douăzeci şi patru de ore) haine potrivite pentru mine, ca să le port în timpul săptămânii încoronării. Din fericire, fiecare dintre femeile din familia lui Bahrin avea un tezaur personal de materiale puse deoparte pentru viitoare utilizări şi tocmai din aceste depozite metri întregi de sifon de mătase, crep şi crepdeşin au fost folosiţi pentru rochiile mele. Mă simţeam un pic ca o păpuşă Bărbie supradimensionată, în timp ce Bahrin şi mătuşile lui drapau

metri întregi de material în jurul meu şi discutau modelele cu croitorii.

Singurul meu set de bijuterii cu diamante nou-achiziţionat trebuia să fie suficient, deşi mi s-a arătat că „societatea, în general” va remarca faptul că sunt în deficit în ceea ce priveşte rezervele de bijuterii. Din câte se părea, ar fi trebuit să fac rost de podoabe mai serioase, iar cheia stătea în modul în care mă purtam cu Bahrin, mi s-a relatat de către noile mele mătuşi. Până când voi avea şiragul normal de perle de dimensiuni considerabile, cu cercei şi brăţară asortate, dar şi un set cu safire sau rubine, viaţa mea nu va fi împlinită, incompletă, mi s-a spus cu toată seriozitatea. Între timp, s-a decis că gâtul şi urechile mele goale vor fi împodobite cu o pereche de cercei eleganţi, cu diamante solitare superbe, care aparţineau lui Tengku Zaleha, şi care aveau atâtea carate, încât îmi era frică să nu îi pierd. Eram foarte recunoscătoare pentru grija şi atenţia manifestate, dar nu am putut să nu fiu încercată de un pic de vină, neputând să nu mă întreb dacă o făceau nu pentru mine, cât pentru a se asigura că nu le fac familia de ruşine.

În ultimele zile ale vizitei noastre fulger în Terengganu, am asistat împreună cu Bahrin la *Istiadat Bersiram,* ceremonialul îmbăierii rituale a noului sultan şi a consoartei sale. Era un spectacol în aer liber, în curtea lui Istana Maziah, care a durat de dimineaţă până după-amiază şi, spre deosebire de instalarea prinţului moştenitor şi de ceremonia de încoronare de a doua zi, nu avea nicio influenţă occidentală şi nici nu era contaminat de obiceiuri sociale din secolul XX. Ritualul vechi de secole încorporează practici culturale malaeziene şi principiile islamice ale purităţii şi curăţeniei, simbolizând faptul că noul conducător îşi va începe domnia cu un trup şi un suflet purificate.

Am ajuns la Istana Maziah cu vreo douăzeci de minute înainte de începerea ritualului. Pe cer nu era niciun nor şi

văzduhul era de un albastru pur, iar noi ne-am ocupat locurile destinate pe pajiştea palatului. În faţa noastră se afla o rotondă cu cupolă, ornată cu falduri splendide din mătase galbenă care fuseseră trase într-o parte, lăsând laturile deschise şi în bătaia brizei. Prin stâlpii rotondei, chiar dincolo de gardul palatului, râul, învolburat de curent, curgea înspre Marea Chinei de Sud, unde se zăreau bărci de pescuit amarate în apele mici, legănându-se încet. Pentru o sutime de secundă am tânjit să mă alătur lor, în răcoarea valurilor. Am gonit acest gând trecător, în timp ce ne aşezam cu toţii în plin soare, aşteptând să vină ora din program. Temperatura atingea valori ameţitoare, iar umiditatea era ridicată; mici stropi de transpiraţie începuseră să îmi acopere faţa, iar noua mea rochie de curte – din sifon violet-închis, căptuşit în totalitate cu albastru-regal şi bordat cu camelii roz-pal şi crem – mă sufoca. Mă luptam cu dorinţa de a-mi ridica fustele pentru a mă răcori un pic. Îmi simţeam gâtul lipicios sub bijuteriile împrumutate, de parcă ar fi protestat în faţa abuzului de sclipici purtat înainte de ora nouă dimineaţa.

Ceilalţi oaspeţi sporovăiau veseli unul cu altul, îmbrăcaţi şi împodobiţi foarte colorat, cu eşarfe şi uniforme, şi fireturi de aur, decoraţiuni de ceremonie şi pălării înalte, mătăsuri şi brocarturi, toate din abundenţă. O fanfară militară cânta în cealaltă parte a curţii, numai alămuri, tobe şi instrumente de suflat. Eu şi Bahrin rămâneam unul lângă altul tăcuţi.

Dintr-odată, întreg oraşul păru că îngheaţă, când cornul din Nobat răsună în curte; sunetul lui nepământesc îmi reverbera în piept, iar o mişcare ca de val semnală începutul procesiunii regale de la porţile palatului. Cu toţii ne-am ridicat şi ne-am întors pentru a-i vedea pe suverani cum înaintează pe covorul galben întins special pentru această ocazie.

Brusc, mi-am dat seama, pentru prima dată, cu nelinişte,

că, de fapt, mă măritasem cu tot acest ceremonial, cu toată această pompă; am simțit un gol în piept gândindu-mă că toate aceste ceremonii ar fi putut dura tot restul vieții. Pentru început, totuși, ineditul situației făcea ca rolul de martor să fie fascinant. Primele lucruri pe care le-am văzut peste marea de oameni au fost umbrelele de satin galben-deschis din vârful stâlpilor de mahon de trei metri înălțime. Având ciucuri la margini, cu fire de aur care sclipeau în soare, aceste umbrele erau purtate de lachei în uniformă și ținute deasupra capului sultanului și al lui Tengku Ampuan, ca semn al regalității lor, dar și pentru a-i proteja de lumina crudă a soarelui. Anturajul lor era imens: slujnice în *baju kurung* alb cu roșu și purtând însemnele regale, soldați și purtători de stindard îmbrăcați în *songket* roșu și purtând simbolurile funcției regale, *kris,* pumnalele de ceremonie din aur masiv, săbii și sigiliul, adjutanți de armată și de poliție în uniformă și membrii orchestrei Nobat, în *baju melayu* negre, cântând la instrumente în timp ce mergeau.

Cuplul regal era îmbrăcat simplu, după standardele malaeziene, în costume crem din mătase subțire precum hârtia, care însă, la o cercetare mai atentă, se dovedeau a fi bordate din cap până în picioare cu mici medalioane din aur de douăzeci și patru de carate, cusute în modele desenate cu diamante. Alteța Sa Regală purta un *tanjok* simplu, adică un turban fără coroană, și mergea cu pași măsurați, pregătirea sa fiind evidentă în felul în care își ținea umerii și în concentrarea care i se citea în ochi, ațintiți spre paradă. Nicio urmă vizibilă de emoție nu trecea pe fața sultanului în timp ce mergea, puțin înaintea soției sale, spre podium; linia maxilarului său era perfectă, iar buzele strânse cu putere. Orice gânduri i-ar fi trecut prin minte în timp ce se pregătea să se urce pe tronul tatălui său erau păstrate cu grijă și controlate perfect.

Odată ajunși sub cupolă, sultanul Mahmud și soția sa au

fost înconjuraţi de curteni care, în mâini cu ceea ce părea a fi metri întregi de cearşafuri, ţineau deoparte cuplul de ochii muritorilor, ca într-o cabină de duş, în timpul ritualului îmbăierii. Litru după litru de apă, la care fuseseră adăugate lămâi-verzi pentru proprietăţile lor mistice de purificare, îi uda pe cei doi suverani, îmbrăcaţi din cap până în picioare. Turnată din urne mari de alamă, în conformitate cu tradiţia veche de sute de ani, apa curgea în râuleţe pe feţele cuplului regal şi pe scările rotondei. Protecţia împotriva răului şi a deochiului era asigurată de conţinutul acelor vase şi de coaja de lămâie care le atârna acum în păr. Priveam uimită acest ritual mistic străvechi, venindu-mi în minte paralelisme vagi cu confirmarea papei în mijlocul acelei enclave islamico-asiatice de regalitate şi superstiţie. Când ritualurile simbolice au luat sfârşit, imamul-şef se alătură anturajului sultanului pe podium şi, ridicându-şi palmele, îl invocă pe Allah pentru a-l apăra şi a-l îndruma pe noul conducător în anii care vor veni. Lungile draperii ale cupolei fură apoi trase pentru a le permite sultanului şi lui Tengku Ampuan, acum uzi până la piele, să se schimbe în cadru privat.

Apoi, îmbrăcaţi în robe albe de *songket* alb şi purtând bijuterii grele şi complicate din aur masiv, sultanul şi soţia lui se retraseră, dispărând în palat, în acordurile orchestrei Nobat şi în strigătele de *daulat tuanku,* „trăiască regele”. Am rămas la locul meu, în timp ce ceilalţi oaspeţi începuseră să se plimbe şi să schimbe amabilităţi. Aveam senzaţia că fusesem trimisă înapoi în timp, că tot ceea ce văzusem fusese o întoarcere într-o cultură şi o simplitate a credinţei abandonate demult. Căci, dincolo de sofisticarea lor manifestă şi de atracţia pentru toate progresele tehnologice, începeam să înţeleg că familia lui Bahrin încă se baza tot pe „vechile obiceiuri” când era vorba de alungat răul şi de asigurarea armoniei în familie.

Cu cât îmi cunoşteam mai bine noua familie, cu atât aveam

să descopăr multe contradicţii între religie, legendă, superstiţie şi ştiinţa modernă. Aveam multe de învăţat.

DOUĂZECI ŞI PATRU

Viaţa a intrat repede în normalitate, de îndată ce ne-am întors acasă, la Melbourne, lăsând în urmă familia lui Bahrin şi stricteţea aristocratică, amintiri de la mii de kilometri distantă. Ne-am intrat cu superficialitate în roluri, jucându-ne de-a tinerii căsătoriţi lipsiţi de griji, petrecând, studiind şi muncind. Un efect notabil al noului meu statut de femeie măritată a fost schimbarea atitudinii şefului meu de la Malaysian Airlines. Devenise brusc mult mai politicos şi avea tendinţa de a-mi vorbi de parcă am fi împărtăşit glume, la care aş fi avut acces numai datorită mariajului meu cu un membru al unei familii regale. Era o postură ciudată: pe de o parte eram un simplu angajat, în zona inferioară a ierarhiei, pe de altă parte eram soţia unei persoane cu care directorul meu era obligat să se poarte ca şi cu un VIP.

Cum Bahrin era în ultimul an la arhitectură, programul nostru implica mereu coordonarea orarului său de studiu cu interesele noastre comune şi pot să afirm că niciunul dintre acestea nu era intelectual sau menit a ne pune mintea la contribuţie. Prin consens mutual (decizia lui Bahrin şi acordul meu), nu am reluat cursurile de balet. Timpul nostru liber era dedicat cumpărăturilor în cartierele la modă, „de firmă “, ale oraşului. Bahrin era fascinat de moda masculină şi îşi pierdea o cantitate considerabilă de timp răsfoind reviste precum *GQ, Vogue* şi *Playboy* (pe care susţinea că le colecţionează doar pentru articole). În ceea ce priveşte hainele, pentru Bahrin exista doar ce era mai bun. Cei mai buni pantofi, cele mai bune cravate şi materiale îi provocau o stare de încântare şi de extaz ce atingea paroxismul. Banii nu erau o problemă în momentul în care începea să-şi facă de

cap prin magazine. Serile de vineri şi dimineţile de sâmbătă ne găseau, de obicei, plimbându-ne mână în mână pe bulevardele cu magazine din Melbourne, în căutarea unor pantaloni cu croială perfectă sau a gulerului ideal pentru el. Reacţia lui Bahrin în faţa hainelor de firmă era aproape senzuală; obişnuia să se oprească şi să mângâie o cămaşă de mătase de parcă ar fi fost Sfântul Graal. Pasiunea lui pentru eleganţă şi pentru haine îngrijite l-au făcut să fie cunoscut drept un client valoros la câteva dintre magazinele care aduceau produse italiene şi englezeşti din import. Paul Smith, Hugo Boss, Burberry şi Valentino erau slăbiciunea lui. A mea erau pantofii şi decoraţiunile interioare. Era foarte amuzant să încerc să mă hotărăsc asupra materialelor din care avea să fie făcut „cuibul "meu şi să visez cu revistele *Architectural Design* ale lui Bahrin în braţe, încercând să mă decid asupra culorilor şi stilurilor.

M-am implicat total în rolul de casnică fericită şi mi-a plăcut cu adevărat să învăţ să gătesc. Sâmbăta dimineaţă mergeam împreună în piaţa din apropiere ca să cumpărăm proviziile săptămânale de mâncare. Lui Bahrin părea că îi place noutatea de a face astfel de cumpărături cu mine, deşi avea o curiozitate aproape antropologică faţă de întreg procesul de cumpărare a ingredientelor pentru gătit. „Spaghetti bolognese experimentale" era una dintre cele mai de succes întreprinderi ale mele pe tărâm culinar. Bahrin savura cu mare plăcere sosul meu din carne, pe bază de vin roşu, usturoi şi ierburi aromate. Mâncărurile de dietă nu erau o problemă; în ciuda faptului că era musulman, nu avea nicio reţinere faţă de reţetele care conţineau alcool şi chiar recunoştea că mâncase şuncă şi ouă cu religiozitate pe când fusese la Geelong Gramar School.

Faptul de a fi crescut într-un palat nu îl pregătise pe Bahrin să facă faţă nevoilor şi sarcinilor vieţii de zi cu zi. Eram precum copiii care explorează lumea adulţilor şi,

mulţumită moştenirii lui Bahrin şi dividendelor primite de pe urma posesiunilor regale, puterea noastră de cumpărare era enormă, iar entuziasmul nelimitat.

Privind acum retrospectiv, recunosc că toată această înclinaţie spre viaţa de familie nu a fost niciodată realitatea lui Bahrin, a fost doar un interludiu de la disciplina implicată de faptul de a fi membru al unei familii regale.

Curiozitatea şi contribuţia activă sunt două lucruri complet diferite. Noul meu soţ nu a încercat niciodată să între în bucătărie, decât atunci când se servea cu băuturi din frigider, dar obişnuia să stea la intrarea arcuită care conducea către camera de zi, scoţând sunete de apreciere la adresa aromelor care veneau din oalele ce dădeau în clocot pe maşina de gătit. Egalitatea domestică şi împărţirea responsabilităţilor nu erau pe atunci în vocabularul meu. Eram mulţumită să mă ocup de toate şi să nu-mi pun întrebări privind rolul lui în tot acest aranjament domestic. În sfârşit aveam o familie şi un loc al meu. Mă jucam de-a mama şi de-a tata şi îi eram recunoscătoare soţului meu pentru noua mea imagine de soţie şi parte a unei familii. Copilul abuzat fusese ascuns cu grijă şi pus undeva deoparte.

În primele luni ale mariajului nostru, am păstrat o latură foarte romantică a relaţiei; cinam adesea la restaurantul „nostru”, Tsindos, pentru a sărbători aniversările săptămânale. O cină la lumina lumânărilor, urmată în unele ocazii de o escapadă la discoteca noastră preferată, un film sau un buchet „spontan” de trandafiri primit de la el completau iluzia că am fi cuplul ideal. Trebuie să fiu cinstită şi să recunosc că în acele prime zile eram foarte fericită. Nu puneam sub semnul întrebării niciun aspect al relaţiei noastre; pentru mine, Bahrin avea întotdeauna dreptate şi era bărbatul perfect. Nu mai pomenisem nimic despre noaptea nunţii şi nici nu discutam de planurile noastre pe termen lung. Din punct de vedere sexual, aveam o relaţie

plăcută şi caldă, cu toate că îi lipsea cumva pasiunea; destul de sporadică, era calmă. Nu aşteptam mai mult la vârsta mea; zilele mişcărilor feministe şi ale egalităţii în drepturi trecuseră peste mine şi nu prea lăsaseră urme. Alesesem căsătoria ca progresie naturală a unei relaţii permanente începute timpuriu şi pentru siguranţa pe care o oferea. Privind acum înapoi, văd anul 1981 ca perioada de aur cu Bahrin, care seamănă foarte puţin cu ceea ce avea să urmeze. Dar, în această perioadă a căsătoriei noastre, eram îndrăgostită de ideea de a fi îndrăgostită.

Cercul nostru social era insular şi compact. Verii lui Bahrin erau tovarăşii noştri obişnuiţi, toţi păreau a vorbi cu el într-un soi de cod special, chiar şi atunci când conversau în engleză; era un tip de stenografie regală a experienţelor comune şi a plăcerilor ilicite; aduceau uneori în discuţie consecinţele care ar fi putut urma dacă familia ar fi aflat de obiceiurile lor occidentale. Nu avea confidenţi sau prieteni atunci când l-am cunoscut, doar cunoştinţe şi colegi studenţi cu care socializa, dar pe care îi ţinea la distanţă. Prietenii pe care îi avusesem înainte de căsătorie păreau a se pierde în uitare. Bahrin nu făcea ca lucrurile să fie mai uşoare pentru mine; era dificil să păstrezi o prietenie când se făcuse foarte clar înţeles că singurele mele contacte cu alţi oameni trebuie să aibă loc prin intermediul lui şi la îndemnurile lui. Era foarte priceput să creeze situaţii care nu lăsau loc de compromis; făcea aranjamente şi mă punea în faţa faptului împlinit. Nu mi se părea nimic ciudat în toate acestea, întregul meu univers se învârtea în jurul dorinţelor lui.

De curând, am reluat legătura cu o veche şi dragă prietenă din perioada pre-Bahrin. Shirley m-a lămurit, în cele din urmă, ce se întâmplase cu vechile mele cunoştinţe. De exemplu, într-o seară, în toamna lui 1981, Shirley şi un alt prieten au bătut la uşa casei noastre din Melbourne, cu intenţia de a bea o cafea cu noi. Doreau să afle ce mai e nou –

din moment ce nu mă mai văzuseră de la nuntă –, să le spunem ce planuri avem și să vadă ce mai fac. Bahrin le-a deschis, crăpând doar un pic ușa. Shirley auzea muzică venind din casă și mirosea a friptură proaspăt făcută. A întrezărit și geanta mea cea mare, fapt ce a făcut-o să creadă că și eu sunt acasă. Gând au cerut să mă vadă, Bahrin i-a informat că nu e cea mai potrivită oră de vizite și că nu sunt acasă. Ea a insistat, cerându-i să-i zică o oră la care ar fi putut să se întoarcă să vorbească cu mine, și atunci Bahrin i-a spus foarte politicos că nu crede „că e o idee bună “. Le-a mai spus și că eu mă hotărâsem să-mi construiesc o nouă viață cu el și că, „dacă e vorbim sincer “, acum mă învârteam în cercuri cu totul diferite de ale lor, că, în momentul în care mă căsătorisem, hotărâsem să rup toate vechile legături. În mod normal, le explicase el, membrii personalului familiei sale ar fi putut clarifica noua mea situație și noul meu statut, dar, având în vedere că locuiam într-o țară străină, era de datoria lui să îmi explice poziția. Din ceea ce mi-a spus Shirley, după ce și-a comparat impresiile cu alți prieteni, nu era singura mea prietenă care fusese tratată în acest fel și respinsă pe față de Bahrin.

Peter Wallace, prietenul meu apropiat, avusese și el rezerve față de soțul meu încă de la început. Înainte de călătoria mea de „logodnă “în Malaysia, Peter, care era în drum spre Thailanda pentru a-și prelua postul dintr-un lagăr de refugiați ca parte a programului opțional de cinci ani de pregătire medicală, se oprise în drum la Terengganu, unde petrecuse câteva zile ca oaspete în casa lui Bahrin. Fire protectoare, a dorit să-l cunoască mai bine pe noul meu iubit. El spune că a părăsit Terengganu, după scurta sa escală, cu sentimentul că Bahrin ascunde ceva; știind însă că eu eram cât se poate de încăpățânată și că nu voi vrea să aud nimic dacă ar fi încercat să îmi mai taie din elan și să mă convingă să nu mă implic și mai mult în relația cu Bahrin, și-

a păstrat sfaturile pentru sine.

În 1981, luna postului islamic de Ramadan a căzut în geroasa lună iunie. Postul de la răsărit până la apus, în timpul lunii de Ramadan, este ţinut de musulmani ca semn de penitenţă pentru păcatele lor din anul care a trecut. În tot acest timp, nu se poate consuma niciun lichid şi niciun fel de mâncare. Trebuie să te abţii de la sex şi de la orice formă de îngrijire corporală, cum ar fi curăţarea urechilor şi scobitul în nas. Femeile la menstruaţie şi cele însărcinate sunt scutite de la această practică, dar trebuie să recupereze zilele de post la o dată ulterioară. Şi cei infirmi sunt scutiţi. Pentru Bahrin luna de post însemna, de fapt, doar ultimele patru zile; pentru mine nu avea prea mare semnificaţie şi părea mai mult o consecinţă a sosirii mătuşii Zainah şi a doi dintre copiii săi meii mari, Diana şi Zainol.

Mătuşa Zainah se hotărâse că vrea o vacantă în Melbourne şi să vadă ceva din oraşul unde doi dintre fiii săi şi mai mulţi nepoţi şi nepoate fuseseră trimişi pentru a-şi desăvârşi educaţia. Fiica ei,

Diana, care o însoţea, era studentă la London Polytechnic. Cea mai tânără din familie şi probabil cea mai occidentalizată, era plină de viaţă şi avea un sănătos simţ al umorului. Ne-am înţeles imediat, din fericire, din moment ce Bahrin o considera aproape o soră. Diana părea a fi foarte independentă şi mereu în conflict cu ideile mamei sale despre educaţie, comportament şi modul de a se îmbrăca. Pentru şederea lor, am ridicat toate restricţiile, făcând curăţenie în casă de sus până jos şi strângând provizii în frigider până la refuz.

Văzându-mă ca un soi de noutate din cauza „australicităţii“ mele, mătuşa Zainah, care fusese la nunta noastră, manifesta afecţiune şi căldură pentru persoana mea, sentimente care aveau să continue pe tot parcursul mariajului meu cu Bahrin şi dincolo de acesta. Pentru o

malaeziană, care bătea spre 50 de ani, și prințesă pe deasupra, avea tendința continuă de a chicoti nervos față de orice era nou sau nefamiliar pentru ea. Cum nu aveam o limbă comună, mare parte dintre conversațiile mele cu ea se făceau folosind dicționarul englez-malaezian și pe Bahrin sau pe verii lui drept translatori. În acest mod, am putut să mă asigur că Tengku Zaleha, soacra mea, îmi primea scrisorile și că acestea erau foarte apreciate; de fapt, acestea erau foarte apreciate de surorile ei, dar și de curteni, din moment ce ea le dădea mai departe pentru a le discuta ulterior.

Luasem decizia, după sosirea mea acasă, că voi face tot posibilul să încerc să am o relație cât mai bună cu mama lui Bahrin și am hotărât că modul cel mai bun de a-i arăta că încerc din răsputeri să-i învăț limba era să-i scriu o scrisoare în fiecare săptămână. Așa că, înarmată cu un dicționar și cu o bază extrem de redusă și nouă, constituită doar din câteva cuvinte esențiale, mă așezam la compus scrisori în ideea de a face o impresie bună. În scrisorile mele, încercam să descriu viața noastră de zi cu zi și ce făceam eu și fiul ei. Eforturile mele aveau fluența unui copil de 6 ani și sintaxa era ca și inexistentă, dar intenția conta. După vreo câteva luni, Tengku Zaleha a început să-mi răspundă cu scrisul ei de copil. Folosea un vocabular de bază și ușor de descifrat cu ajutorul dicționarului meu de încredere. Începuse să își spună singură „Mak “, cuvântul folosit în familia lui Bahrin pentru „mamă “, așa că am știut că sunt pe cale de a fi acceptată. Bahrin, pe de altă parte, nu îi scria niciodată mamei lui și rareori îi telefona, dacă nu avea instrucțiuni de transmis despre finanțe sau acțiuni. Era amuzat de eforturile mele, dar spunea că nu poate să înțeleagă de ce îmi bat capul.

În ultima zi a lunii de post, Hari Raya, împreună cu verii și mătușa lui, am descoperit o nouă fațetă a personalității lui

Bahrin, care m-a speriat şi m-a pus pe gânduri. Ca parte a sărbătorii de sfârşit de Ramadan, Bahrin a ales să-şi ducă rudele la *Inflation,* un club de noapte cu discotecă aflat în centrul oraşului. Era o noapte aglomerată, oamenii înghesuindu-se în club, aproape ca sardelele. Mătuşa Zainah era încântată să ia parte la o asemenea aventură, dar a tras linia când a venit vorba de dansat pe ringul din centru. Repeta într-una că este „foarte îndrăzneaţă şi modernă" că a venit cu noi, tinerii, şi ne-a pus să jurăm să păstrăm secretul, în cazul în care fratele ei, sultanul, ar fi aflat.

La vreo două ore de la sosirea noastră, am văzut o fată cunoscută în mulţimea de siluete de pe ringul de dans. Lăsându-l pe Bahrin să aibă grijă de paharul lui de Bacardi şi cola, după ce i-am explicat de la început că am crezut că văzusem un prieten în partea cealaltă a ringului şi doream să îl salut, am început să înaintez încet prin mulţime.

Am fost foarte mulţumită să văd că avusesem dreptate; îl recunoscusem pe prietenul meu Simon chiar şi fără să-mi pun ochelarii. După ce l-am salutat, l-am îmbrăţişat cu afecţiune şi l-am sărutat pe obraz, sărut pe care l-a întors bucuros. Nu îl mai văzusem de aproape doi ani şi l-am pus la curent despre căsătoria mea, despre carieră şi despre decizia de a nu mai dansa şi motivele mele.

După ce am discutat cu însufleţire vreo câteva minute, m-am întors la masa noastră. Bahrin spumega de furie, roşu la faţă şi cu ochii ieşiţi din orbite. M-a apucat de încheietura mâinii şi m-a împins în faţa lui pe o scară care ducea către ieşirea din clădire, şuierând printre dinţi cuvintele „curvă "şi „târfă". Reuşind să mă desprind din strânsoare, m-am întors către el în momentul în care am ajuns la mijlocul scărilor şi în acest moment am primit în plin o palmă peste faţă. Prima lovitură a fost urmată de a doua, care m-a făcut să cad în genunchi. Nu pricepeam deloc din ce motiv se poartă aşa de urât cu mine şi mă chinuiam să înţeleg ceva din avalanşa de

cuvinte urâte care îi ieșea din gură. Eram o „curvă “și o „împuțită”, care îl făcuse de râs în fața familiei lui.

— Doar curvele se aruncă în brațele bărbaților necunoscuți și îi sărută în public, zbiera el, în timp ce reușeam să ies din raza lui de acțiune și să mai urc o treaptă.

— Te referi la Simon? Dar îl știu de când aveam 10 ani, am fost prietenă cu cele cinci surori ale lui, am încercat să explic.

— Nu ești altceva decât o târfă australiană împuțită, exact că toate curvele de aici! protestă el, de parcă nu m-ar fi auzit.

Deodată, tot ce fusese comportament social acceptabil, ceea ce fusese mereu considerat un contact politicos între prieteni de către societatea australiană era acum categorisit drept grosolan, murdar și ilicit de către soțul meu.

— Nu am făcut nimic rău. Simon este un prieten vechi și, pe lângă asta, e homosexual, am continuat eu să mă scuz.

Dar el nici nu mai asculta și mă trăgea de încheietură prin foaierul clubului de noapte, pe lângă fețele curioase ale altor clienți și în jos, pe treptele ce duceau în King Street, unde mă înghesui într-un taxi, lăsându-și familia în club. În acel moment, începusem deja să plâng, încercând pe cât posibil să stau cât mai departe de el în taxi, în timp ce îmi arunca priviri mânioase, strângând cotiera atât de tare, că încheieturile i se albiseră. Ajunși acasă, dincolo de ușă, a început să mă facă din nou în toate felurile; eram „inutilă, un nimic, o curvă și o târfă “, țipa la mine, lovea mobila, dărâmând rafturile de cărți, ustensilele lui de scris și materialele de pe birou, în timp ce eu mă adăpostisem într-un colț al camerei.

Nu mai suportam. Nu mai puteam să îl văd furios pe mine, nu mai puteam face față loviturilor și mâniei lui. Mă temeam că nu avea să se mai oprească și căutam o modalitate de a-i potoli furia și de a-l face să nu mai strige, înfricoșată de ceea ce ar fi putut să îmi mai facă. Apoi mi-am adus aminte ce zi era: mi-am amintit că era Hari Raya, sfârșitul lunii de post și

o zi din calendarul islamic în care musulmanii sunt obligați de religia lor să ierte orice păcat sau greșeli comise împotriva lor de către alții.

Târându-mă în patru labe la picioarele lui Bahrin și atingându-i pantofii cu fruntea, mi-am arătat printre suspine regretul pentru orice aș fi făcut ca să-l înfurie sau care să nu-i placă și i-am adus aminte că era Hari Raya. Cu poticneli, am dat glas cuvintelor de penitență: *„saya ma'af zahir dan batin",* în timp ce plângeam pe podea. E aproape incredibil ce ușurare am simțit în momentul în care și-a oprit tirada, a început să respire normal și să-și relaxeze umerii. A părut oarecum îmbunat de penitența mea, dar am continuat să rămân în afara razei lui de acțiune, în timp ce stăteam pe podea la picioarele lui. M-am tras la o parte în momentul în care Bahrin s-a aplecat pentru a mă apuca de umăr. Ridicându-mă în picioare lângă el, mi-a spus pe un ton rece: „Acum trebuie să îmi săruți mâna pentru a arăta că mă respecți ca soț". M-am supus, în speranța că acest lucru va pune capăt furiei lui; și așa s-a întâmplat, căci dispoziția lui a devenit binevoitoare în câteva secunde, făcându-mă să îmi țin răsuflarea în așteptarea a ceea ce avea să facă.

Cuvintele pe care mi le-a spus m-au uimit cu adevărat.

— Draga mea, trebuie să te gândești înainte să zici sau să faci ceva care ar putea să mă supere, m-a mustrat Bahrin, după care a continuat pe un ton calm și controlat. Trebuie să mă supăr pe tine atunci când faci ceva greșit. Trebuie să înveți asta.

În acel moment, tot ce doream era liniște. Eram înspăimântată și, în timp ce murmuram cât de rău îmi pare pentru ce făcusem, mă simțeam de parcă făceam echilibristică ținând o piramidă de ouă pe nas, sperând că remușcarea mea va stăvili alte izbucniri de nemulțumire, dar pregătită în cazul în care tonul meu nu era cel mai potrivit pentru a-l înmuia. În adâncul inimii, fierbeam de furie și de

dezgust față de mine însămi, pentru că nu-l înfruntasem și nu-mi susținusem inocența, eram plină de furie și de dezgust față de faptul că Bahrin mă făcuse să-mi cer scuze pentru o vină pe care nu o aveam.

Pe 15 iulie, împlineam 18 ani. Bahrin hotărâse că putem da o petrecere cu această ocazie, dar numai dacă eram atenți și ne referream la aceasta ca la „aniversarea majoratului", nu la aniversarea celor 18 ani, atunci când vorbeam cu prietenii lui. A comandat tortul meu preferat, cu ciocolată și mousse, de la Paterson's Bakery, în forma unei chei, iar eu am petrecut ore întregi înregistrând muzică și pregătind gustări.

Bahrin mi-a ales rochia pentru petrecere de la un magazin numit Digby's: din voal roz-aprins, sub genunchi, cu mâneci lungi și mărgele pe corsaj. Mi se părea că e foarte sofisticată, chiar dacă un pic cam pretențioasă pentru vârsta mea. Dorise să port părul ridicat într-un coc pentru petrecere, dar am reușit să-l conving să mă lase să îl port pe spate și ondulat, fără să întâmpin prea mare rezistență din partea lui.

Niciunul dintre prietenii mei nu a venit în acea seară. Oaspeți erau colegii lui de la universitate, lectori, câțiva dintre colegii mei de muncă de la Malaysian Airlines – oaspeți potriviți în opinia lui Bahrin –, unul dintre foștii mei profesori și verii lui Bahrin. Șampania pe care am băut-o în acea seară nu a făcut altceva decât să adâncească sentimentul că eram o străină la propria mea zi de naștere și m-a bulversat puțin în privința vârstei pe care trebuia să o împlinesc. Verii lui Bahrin știau că am 18 ani, cei de la serviciu credeau că am 20, iar colegii lui de la universitate, 21. Când a sosit momentul să se cânte „La mulți ani “, s-a iscat destulă confuzie, ascunsă cu măiestrie de Bahrin și abia remarcată după aceea.

Am avut un somn agitat în acea noapte, visele mele fiind un amestec de imagini, eu la 7 ani, la 18 și la 50, toate contopindu-se unele cu altele, în timp ce mă uitam în oglindă

şi nu mă recunoşteam, văzând doar un chip fără… chip.

DOUĂZECI ŞI CINCI

În ultima parte a anului 1981, am lucrat din greu împreună cu Bahrin pentru a ne asigura că termină teza pentru licența în arhitectură. În multe seri se întâmpla să ajung puțin mai târziu decât el acasă, luam cina şi ne uitam cam o oră la televizor apucându-ne apoi cu adevărat de treabă. Bahrin se cocoța pe scaunul din fața mesei de desen, lucrând la modelele la scară ale proiectelor sale de clădiri, iar eu stăteam cu picioarele încrucişate pe podeaua biroului, cu o maşină de scris ținută în echilibru precar pe o planşetă, transcriind notițele lui Bahrin pentru teză în material lizibil. A fost o perioadă de prietenie pentru noi. Discutam cu plăcere despre ideile pe care le avea pentru concursul studenților pentru Biblioteca Victorian State şi despre clădirile pe care avea să le proiecteze după licență. Îmi cerea părerea despre macheta de bibliotecă luând formă din foile de carton alb pe care le târâm sus şi pe care le lipea cu multă grijă, le tăia şi le fotografia pe tot parcursul procesului.

Macheta era minunată: portice, coridoare inundate de lumină naturală, ferestre şi acoperişuri tăiate complicat. Simplitatea proiectului îl făcea abordabil, nu semăna nicidecum cu un mausoleu. Devenisem foarte prinsă de ajutorul pe care i-l dădeam, ținând bucățelele şi piesele pentru Bahrin în timp ce el lipea secțiunile sau tăia uşile cu un cuțit Stanley cu tăiş ca de brici.

Cum universitatea era doar la o aruncătură de băț de casă, în unele seri, dacă vremea ne permitea, alergam pe pista de atletism şi apoi luam înghețată în drumul spre casă sau ne opream la cafeneaua noastră preferată din Lygon Street, pentru paste şi înghețată. Câtă vreme aveam grijă să nu-l supăr pe Bahrin, era linişte.

Cum se apropia nunta prinţului Charles cu Lady Di, am hotărât împreună cu Bahrin să invităm câţiva prieteni pentru un picnic dedicat momentului, care coincidea cu transmiterea în direct la televiziune a nunţii. Interesul şi entuziasmul faţă de nuntă erau ridicate în Australia, chiar dacă în unele cazuri condimentate cu o doză de maliţiozitate. În alte cazuri, fascinaţia faţă de pompa şi ceremonia pe care le avea o astfel de ocazie aducea o acoperire media incomparabilă şi titluri de primă pagină în fiecare zi. Localuri care aveau nume cu rezonanţă regală, cum ar fi *Prince of Wales* sau *Royal Arms,* ţineau petreceri cu ocazia nunţii, un asemenea succes, încât se mai găseau doar locuri în picioare. Oamenii păreau prinşi de asemănările pe care le avea această nuntă cu poveştile cu zâne şi de o încredere secretă şi cam naivă în mitul Cenuşăresei.

În timpul picnicului din faţa televizorului, am băut şampanie şi suc de portocale şi am mâncat somon afumat pe pâine prăjită, stând pe podea, ghemuiţi cu toţii, sub privirea atentă a portretului bunicului lui Bahrin, fostul rege malaezian. Am glumit şi am râs în acea seară, prinşi de fericirea şi optimismul reflectate de mulţimea de oameni din Marea Britanie pe care o vedeam pe ecranul televizorului. Ca mulţi dintre cei cinci sute de milioane de oameni din toată lumea care priveau transmisiunea realizată prin satelit, abia aşteptam să vedem cum merge mireasa spre altar, să-l vedem pe prinţ cum o transformă în Alteţă Regală, înainte de a ieşi amândoi din catedrală în calitate de soţ şi soţie, pentru a trăi fericiţi până la adânci bătrâneţe. Era ciudat să văd cum o altă tânără este primită în mijlocul unei familii regale. Îmi aduc aminte că i-am urat succes în gând, sperând că pregătirea ei în privinţa protocolului va fi mai bună decât fusese a mea, cu trei luni şi jumătate în urmă.

În august am făcut o călătorie-fulger în Malaysia, în acelaşi an, oprindu-ne în Kuala Lumpur pentru a cumpăra cu

întârziere o verighetă pentru mine. Bahrin a ales o montură cu douăzeci şi două de diamante în formă de floare, din aur alb. Cum era mult prea mare şi prea încărcat pentru a trece neobservat, îmi plăcea să mă uit la el în lumina soarelui şi să-l văd strălucind, deşi mi-a trebuit mult ca să mă obişnuiesc cu greutatea lui şi să nu-l mai agăţ în haine sau păr. (Nu aş mai alege bijuterii atât de mari acum – le prefer pe cele mai mici sau deloc.)

Odată cu noua achiziţie, venea şi o nouă regulă. Bahrin m-a informat că atâta timp cât sunt în Malaysia trebuie să port inelul pe mâna dreaptă şi nu pe mâna stângă, cum e obiceiul occidental. Pentru mine nu însemna mare lucru, din moment ce verigheta mea semăna mult prea puţin cu verigheta în stil occidental, sub formă de cerc simplu, lucru care mă dezamăgea oarecum. Când am dat glas acestei nemulţumiri în faţa lui Bahrin, el a replicat că familia lui l-ar fi considerat un zgârcit dacă mi-ar fi dat doar o simplă verighetă de aur, şi nu un inel cu diamante. În sinea mea, nu puteam înţelege de ce acest lucru ar fi fost problema lor şi mi se părea ridicol să îmi fac griji despre ceea ce le place sau nu le place în privinţa verighetei mele. Ne-am continuat drumul spre Terengganu o zi şi ceva mai târziu. Făceam călătoria pentru a pune la punct unele detalii legate de viitoarea noastră *Bersanding,* ceremonia oficială de nuntă, care era planificată pentru anul următor. Fiind căsătoriţi doar la ceea ce era echivalentul stării civile, eram acum obligaţi să ne căsătorim în stil tradiţional pentru familiile regale, cu toată pompa necesară şi cu tot protocolul. Pentru început, acest lucru implica alegerea culorii, modelului şi ţesăturii de mătase *songket* care trebuia ţesută pentru costumele noastre de nuntă cu mult înainte, întrucât era nevoie de câteva săptămâni pentru a termina cantitatea de material de care era nevoie pentru veşmântul regal tradiţional.

Am fost duşi până aproape de fabrică într-unul dintre

automobilele familiei, apoi ne-am continuat drumul pe jos, printre caprele și găinile care mișunau libere printre bananierii și cocotierii care creșteau la tot pasul. O fântână mare din beton, așezată între case, era singura sursă de apă pentru vreo zece familii care locuiau aici. Mi se părea ciudat că nicăieri nu se vedea niciun petic de iarbă – cu toată verdeața abundentă a junglei, nu era de găsit nicio brazdă de iarbă. Copiii se jucau în praf, la umbra făcută de casele lor, în picioarele goale, și erau foarte murdari. Îmbrăcați în rochițe ieftine din bumbac sau în flanele și cu fundul gol, se agitau zgomotos, o adunătură de toate vârstele. Ca orice alți copii, erau care mai timizi, care mai curajoși sau obraznici, care se uitau la noi direct și rânjeau. Contrastul cu stilul de viață opulent și bine pus la punct al familiei lui Bahrin a fost pentru mine un adevărat șoc. Aici, toaleta era stratul de spanac aflat la câțiva metri de casă, iar bucătăriile lor erau pline de muște. De frigider nu se auzise; lucrurile de genul ăsta existau doar în fotografiile din reviste. Bahrin trecea cu vederea peste aceste imagini cu un singur clipit din gene, ai fi zis că pentru el aceste condiții sordide în care trăiau oamenii nici nu ar fi fost reale. A trecut doar pe lângă ei, drept și înalt, îmbrăcat impecabil în haine care costaseră probabil mai mult decât cheltuia întreg satul pentru mâncare, într-o lună, până ce am ajuns la fabrică.

Era cald și foarte multă umezeală în micuța casă de lemn suspendată pe pari, din mijlocul satului, casă destul de izolată și care servea drept fabrică de *songket.* Împreună am văzut urzeala multicoloră pe un război de țesut, țăcănitul ritmic al războiului punctând conversația. Pe al doilea loc după pescuit, ca generator de profit pentru comunitatea aceea mică, țesutul de *songket* era un meșteșug transmis adesea din generație în generație. Această comunitate de meșteșugari furniza *songket* pentru familia regală de atât de mulți ani, încât nimeni nu le mai știa numărul.

Războaiele care aveau în urzeală materiale pe jumătate țesute erau aliniate la perete, nuanțele de albastru, roșu și negru sumbru indicau diversitatea comenzilor pe care le onora făbricuța. Majoritatea tinerelor țesătoare ne studiau cu prudență, abia reținându-și curiozitatea, în timp ce noi treceam cu privirea peste eșantioanele și fotografiile pe care ni le arăta supraveghetorul lor. Am aruncat un zâmbet prietenos către una sau două dintre fete, pe care ele l-au primit cu timiditate, abia reținându-și un chicotit, înainte de a pretinde imediat că sunt adânc afundate în lucru. Țesătoarele aveau vârste cuprinse între 13 și 20 de ani, erau îmbrăcate în *baju kurung* complet și purtau văluri care le ascundeau părul și gâtul, lăsând descoperite doar fețele, mâinile și picioarele. Așa înfofolite cum erau, în căldura istovitoare a zilei, trebuie să se fi simțit destul de puțin confortabil în clădirea aceea neventilată.

După multe discuții, hotărârăm în final să alegem un *songket* roșu-închis spre maro, cu negru și cu un model geometric modern, făcut din fir de aur. Cincisprezece metri aveau să fie livrați la timp croitorului, care urma să transforme materialul în hainele noastre tradiționale de nuntă. Supraveghetorul ne-a menționat un preț. Care mi s-a părut foarte rezonabil, dar Bahrin era decis să se târguiască. M-am simțit foarte jenată de faptul că încerca să coboare prețul, având în vedere săptămânile de care era nevoie pentru a duce la bun sfârșit comanda. Dar Bahrin a avut câștig de cauză și am plecat dând o lovitură care mie mi se părea a fi necinstită.

Odată instalați în confortul oferit de aerul condiționat al mașinii noastre, am început, cu grijă, să-i cer soțului meu informații despre satul din care tocmai plecaserăm. Conform celor spuse de el, salariul mediu în acea comunitate era pe undeva prin jurul a două sute de ringgiți malaezieni pe lună, adică aproximativ treizeci și două de lire sterline.

Majoritatea satelor nu erau nici mai rele, nici mai bune decât cel în care tocmai fuseserăm; cele mai multe nu aveau electricitate sau apă curentă, ce să mai zicem de canalizare.

— Nu sunt obişnuiţi cu ceva mai bun, sunt fericiţi aşa cum trăiesc, îmi spuse Bahrin. Sunt doar nişte *orang darat,* oameni de la ţară, nişte ţărani. Nu-ţi face probleme pentru felul cum trăiesc; pentru ei, aşa ceva e normal. Oricum, nu sunt un motiv de griji pentru tine, mai adăugă el hotărât, încheind subiectul şi punând capăt întrebărilor.

Începeam să am impresia că soţul meu era orb, din proprie alegere, faţă de sărăcia care contrasta atât de puternic cu bogăţia familiei sale. Începeam să înţeleg că prăpastia dintre „cei avuţi “şi „cei nevoiaşi" din Malaysia nu era, de fapt, o prăpastie, ci un abis fără fund, elegant şi pretenţios la un capăt şi supurând ca o rană infectată la celălalt.

Mama lui Bahrin îşi arătă deschis plăcerea pe care i-o producea prezenţa mea în timpul acelei vizite, asigurându-se că puteam vorbi între patru ochi, ca între fete, şi că nu mai era nimeni prin preajmă pentru a ne sluji drept interpret. Am întrebat-o ce părere avea despre hainele noastre de nuntă şi mi-a dat o listă de lucruri pe care să le cumpăr din Australia pentru *Hantar Belanjar,* darurile mirilor, pe care cuplul trebuie, în mod tradiţional, să le schimbe ca o formă de zestre şi bunăvoinţă. Tengku Zaleha m-a mai anunţat şi că bunica mea era mai mult decât bine-venită la nuntă şi că familia regală chiar se aştepta să o vadă la ceremonie. Ga un semnal transmis celorlalţi membri ai familiei ei cum că mă acceptase ca noră, mi-a dăruit o pereche de cercei cu diamante solitare, care fuseseră preferaţii ei, cerându-mi să mi-i pun imediat. Eram în culmea fericirii că mă acceptase deschis; toată povestea cu scrisorile şi politeţea fusese o idee bună şi era un lucru simplu şi natural să o placi, deoarece era o femeie blândă şi modestă. Căldura ei a născut un

sentiment de optimism în ceea ce privește noua mea situație maritală, sentiment care lipsise până atunci. Și acest lucru m-a făcut să am mai multă încredere că o relație pe care o aveam cu o altă femeie dintr-o țară străină ar putea conta, chiar dacă era vorba despre o relație la un nivel mai subtil.

DOUĂZECI ȘI ȘASE

Întreaga mea viață era împachetată în fața mea în treizeci și șase de cufere, numerotate și ambalate. Tot ce însemna ceva pentru mine și tot ce era al meu se afla în acele cutii. Panda, Teddy și Lambkin fuseseră puși bine deoparte, pregătiți pentru ziua în care copiii mei își vor găsi o alinare în blana lor uzată și încâlcită. Optsprezece ani în cărți, prea dragi pentru a le lăsa în urmă, erau înghesuiți în cutii, lângă fotografii iubite, pantofi de balet și lucruri mult mai mărunte ale noii mele vieți domestice. Bradul nostru de Crăciun și decorațiunile erau în drum spre țări mai calde, cum erau și pilotele din pene și hainele de iarnă. Dacă trebuia să locuiesc în Malaysia, atunci Australia venea cu mine.

Era noiembrie 1981 și îmi părăseam țara fără prea multe regrete. Viitorul era alături de soțul meu și în toate privințele, din câte mă lăsase Bahrin să înțeleg, aveam doar să ne transferăm viața din Australia în Malaysia. Realitatea unei astfel de mutări nu m-a lovit decât luni mai târziu. Agitația pregătirilor, a mutării, a vânzărilor de case și a împachetatului îmi lăsa puțin timp pentru a mă gândi la situație sau poate nu eram destul de înțeleaptă la 18 ani pentru a considera că schimbarea de continente ar fi ceva mai mult decât un exercițiu interesant de organizare și călătorie.

Eram căsătorită cu Bahrin, și locul meu era lângă el. În ceea ce mă privea, căsnicia era pentru totdeauna. Dacă relația noastră nu devenise, ca prin minune, mai intimă sau

mai sudată pe plan intelectual din momentul în care îi devenisem soție, timpul va rezolva orice problemă, mă gândeam cu optimism. Fusesem destul de idealistă în momentul căsătoriei. Îmi închipuisem că simplul fapt de a-i fi soție îmi va oferi o cheie invizibilă spre gândurile și sentimentele sale cele mai intime, că se va deschide către mine și ne vom îmbogăți împreună viețile prin simplul fapt de a fi împărțit tot și de a fi discutat despre câte-n lună și-n stele. Dar, după șase luni de la căsătoria noastră, începusem să-i caut scuze pentru lipsa lui de afecțiune, pentru stările lui proaste și pentru zidul pe care mariajul părea să-l fi ridicat între noi. „Va fi nevoie de timp“, obișnuiam să-mi spun. „într-o dimineață, voi deschide ochii, iar afecțiunea pe care o simțisem din partea lui se va întoarce pentru totdeauna. Totul e o chestiune de timp și de încredere. “

Dacă închid bine ochii, îmi aduc aminte de multe evenimente și conversații petrecute în primele luni ale șederii mele în Malaysia. Îmi apar în fața ochilor precum niște ilustrate bidimensionale, așezate pe o bandă rulantă. Dacă mă concentrez mai bine, acele scene izolate încep să iasă din bidimensionalitatea lor și să capete un plus de culoare și sunet care mă atrag spre trecut. Mă văd aproape ca pe o a treia persoană, ca un manechin format și modelat în mulajul unei vieți perfecte, perfect pentru toate evenimentele regale, care nu are controlul asupra a ceea ce-i place sau nu-i place, asupra gusturilor și opiniilor sale. Par gata să fac pe plac, pregătită să fiu reeducată, sunt un martor al propriei mele existențe.

Văd o adolescentă ascunsă sub un văl, plină de bijuterii și de temeri, stând singură pe un tron. Ventilatoarele din tavan se rotesc silențios deasupra capetelor invitaților care stau în fața fetei, urmărindu-i atent comportamentul, pândind vreun semn de purtare insolentă sau o privire de obrăznicie nefeciorelnică, dar nimic de acest fel nu se petrece. Ea stă

nemişcată, cu ochii în pământ, cu mâinile în poală, aşteptând. O matroană bine făcută se îndreaptă către tron, cu fustele lungi fâşâind, în timp ce primeşte o farfurie cu apă sfinţită, în care se odihneşte o pensulă de aur. Un ajutor se apleacă în faţă, întorcând mâinile fetei pentru a dezvălui cercurile mari de henna cu care îi sunt însemnate palmele. Fiecare dintre cele zece degete şi unghii îi este vopsită, de asemenea, în roşu-maroniu; ceva mai devreme a stat nemişcată ore întregi, cu mâinile şi degetele cufundate într-un amestec de o consistenţă asemănătoare celei a frunzelor ude de ceai, pentru a obţine acest efect şi pentru a o aduce în acest moment al noii sale vieţi.

Istiadat Berinai, ceremonia henna, un simbol al purităţii, este menită a-i asigura binecuvântata fertilitate. Statutul ei de mireasă este anunţat de mâinile pătate cu henna, de rochia ţeapănă din *son gket* şi de vălul din mătase grea cu fir de aur. O tiară din aur masiv, care pare ruptă din soare, ţine vălul la locul lui. Este grea, iar banda ei de sprijin neînduplecată îi taie scalpul exact deasupra urechii drepte. Trebuie să se supună ritualului *Berinai* cu totală detaşare, departe de evenimentele ce au loc în jurul ei – de parcă ar fi sculptată în piatră.

Matroana bine făcută, îmbrăcată opulent, o stropeşte cu apă sfinţită cu pensula din aur, iar fata de pe tron abia dacă se mişcă sub picăturile care îi curg pe faţă, pe bărbie şi cad cu zgomot abia perceptibil pe mâinile ei întinse. Îndură stoic, în timp ce matroană după matroană repetă mişcările de binecuvântare, nemişcată, privind drept înainte.

Mai târziu, singură în dormitorul ei, fata priveşte ţintă în oglindă, la străina exotică reflectat în ea. Ochii negri, înconjuraţi cu cărbune, buzele roşii, faţa unei străine care joacă un rol, faţa lui Yasmin. Dă din cap, dintr-o parte în alta şi se întreabă unde a dispărut Jacqueline, acum că a sosit Yasmin. Şi tot ceea ce poate simţi este o stare de amorţeală.

Cât îmi este de greu să găsesc cuvinte a descrie cealaltă personalitate a mea, fata de pe tron, mireasa înfometată care leşina de foame şi de căldură, în mijlocul oaspeţilor bine ghiftuiţi de la propria nuntă. Totul pare atât de departe, de străin şi de înstrăinat de femeia care sunt acum.

A doua zi după ceremonia *Berinai* a avut loc *Istiadat Bersanding,* nunta oficială. O mie de persoane, mai mult sau mai puţin, fuseseră invitate cu această ocazie. În curtea noii noastre locuinţe din Terengganu se ridicaseră pavilioane de către Ministerul Lucrărilor

Publice pentru a adăposti oaspeţii. Împodobite cu steaguri de stat, cu însemnele regale şi cu sute şi sute de lumini colorate, casa şi grădina păreau un parc de distracţii; tot ce mai lipsea era un carusel. Muncitorii, după ce scoseseră mai întâi toată mobila, instalaseră tronurile şi podiumul nupţial sub un baldachin de mătase, cu frunze din filigran de aur şi mici mărgele din aur cusute de către slujitori. Funcţionarii de la palat aduceau cutii cu ornamente din aur pur, cu tăvi şi însemne regale.

În curtea din spate, cu trei zile înainte de sărbătoarea nupţială propriu-zisă, bucătarii palatului îşi instalaseră oalele imense, dinspre care veneau arome îmbietoare. O armată de doamne – verişoarele şi mătuşile lui Bahrin, dar şi soţiile oficialilor de la palat – sosiseră în zilele de dinaintea *Bersandingului* nostru pentru a asista la nebunia pregătirilor necesare pentru o nuntă regală.

Pe parcursul a patruzeci şi opt de ore, o mie cinci sute de ouă au fost fierte tari şi vopsite cu roşu pentru a fi incluse în *bunga telur,* în traducere literală „floarea de ouă “, cadoul tradiţional dat fiecărui invitat. Acestea variau în funcţie de nuntă; în cazul nostru, *bunga telur* a fost aleasă cu mare atenţie de o echipă formată din membri ai familiei lui Bahrin, de-a lungul a mai multe luni. Coşuri elegante din filigran de argint şi de aur, fiecare dintre ele conţinând un ou

fiert tare, vopsit în roşu, erau bordate cu panglici înguste galbene şi albe, de care erau prinse cartonaşe imprimate cu numele noastre, data căsătoriei şi un mesaj de mulţumire. Simbol al fertilităţii, aceste ornamente erau amintiri preţuite în ţara lui Bahrin şi, în general, erau considerate un semn al statutului social şi al sofisticării, o unitate de măsură pentru meritele familiei-gazdă. Era ceva destul de obişnuit pentru malaezieni să colecţioneze zeci de astfel de amintiri şi să expună *bunga telur în* vitrinele cu porţelanuri, ornamentele de la nunţile regale fiind la loc de cinste. Suporturile din porţelan pentru ouă serveau aceluiaşi scop şi erau distribuite zecilor de oameni din sat şi familiilor servitorilor, care asistau neoficial la nunta noastră, dar erau ţinuţi deoparte de aristocraţie de bariere, atât fizice, cât şi sociale.

În dimineaţa *Bersandigului* nostru, a avut loc *Hantar Belanjar,* schimbul de cadouri nupţiale. Obiceiul regal dicta ca Bahrin şi cu mine să schimbăm treisprezece tăvi cu cadouri, fiecare. Cadourile mirelui către aleasa lui trebuie să includă o tavă de nucă de betel (planta tradiţională, care se mestecă şi are un uşor efect narcotic), bani, ceva dulce de mâncare şi un articol de îmbrăcăminte, simbol al faptului că este în stare să îi pună la dispoziţie toate cele necesare pentru traiul de zi cu zi. Cadourile, prezentate pe tăvi de argint şi de aur, sunt schimbate în cadrul unei ceremonii asemănătoare acceptării zestrei de către ambele părţi şi sunt aşezate la vedere pentru a fi inspectate de toţi membrii familiilor respective şi evaluate ca prezentare artistică şi valoare. Bahrin însuşi a ales majoritatea cadourilor lui pentru mine, ca şi prezentarea acestora: un cupon de mătase subţire, neagră pentru o rochie, din Franţa, cu sclipici auriu şi plisat artistic pentru a semăna cu o floare mare; bijuterii cu diamante; pantofi de seară din mătase neagră; o gamă întreagă de parfumuri şi uleiuri de baie Jean Desprez; zece mii de ringgiţi în bani gheaţă, aşezaţi cu meşteşug sub forma

unei case tradiționale pe stâlpi; o geantă aurie de seară, sub formă de scoică; și o tavă cu nucă de betel, cu toate accesoriile necesare consumului: cleşti, bol şi cutie.

În schimb, cadourile mele pentru Bahrin fuseseră alese cu grijă, la sfaturile lui Tengku Zaleha: un set de cărți despre arhitectură, cu detalii despre clădirile și structurile istorice din toată lumea (alegerea mea); o servietă din piele fină, de culoare roșu-burgund, cu portofel şi curea asortate; un inel cu smarald solitar; material *songket* vechi; şi un set de Pino Sylvestre, apa sa de colonie favorită. Ca urmare a acceptării solemne a acestor cadouri, conform tradiției malaeziene, scena a fost aranjată pentru căsătoria noastră „publică".

Secole de-a rândul, înainte ca islamul să pătrundă în Malaysia, aceste practici tradiționale de *Hantar Belanjar* şi *Bersanding* au fost singurele forme cunoscute de căsătorie în societatea malaeziană. Prin urmare, deşi eu şi Bahrin fuseserăm deja căsătoriți legal conform legii musulmane, semnificația socială a celei „de-a doua căsătorii“ nu putea fi ignorată.

După cum spune tradiția, în ziua de *Bersanding,* mireasa trebuie lă fie izolată de influențele din afară de către femeile din familia sa. Acest lucru însemna că m-am trezit prizonieră în dormitorul meu, departe de toate pregătirile fascinante care aveau loc afară. Trebuia să mă abandonez luxului de a fi alintată şi aranjată pentru marele moment, în care aveam să fiu în centrul atenției. Nu mă puteam gândi decât la cum să fac să mănânc şi eu ceva. De câte ori reușeam să atrag atenția unui servitor în trecere sau a unei rude, le ceream ajutorul, ei zâmbeau, dădeau din cap şi promiteau că masa îmi va veni în curând pe o tavă. După ce trecuseră opt ore, începusem să mă îndoiesc de cunoștințele mele de limbă. Ştiam că mai am multe de învățat până la a deveni fluentă, dar eram sigură că pantomima mea disperată prin care arătam că mi-e foame şi stomacul meu disperat fuseseră

destul pentru a arăta că mai aveam puțin și muream de foame.

Pe la șapte și jumătate seara eram aproape gata pentru ceremonia oficială. Trăgând cu ochiul prin draperiile camerei mele, puteam să văd că oaspeții soseau în ritm rapid și continuu și că fanfara militară începuse să cânte. Din când în când, mama și mătușile lui Bahrin veneau pentru a verifica în ce stare se aflau toaleta și nervii mei și pentru a supraveghea modul în care mă îmbrăcam, dar încă fără niciun gând de a-mi aduce și ceva de mâncare.

Provocasem consternare în familie alegând să îmi fac singură coafura și machiajul și nu să mă angajez un profesionist. Era destul de straniu să port toate gătelile tradiționale, darămite să mai fiu și la mila unui stilist tradițional. În această privință am fost hotărâtă: îmi voi afișa propriul chip.

Bahrin era mândru de moștenirea sa regală și iubea cu adevărat bogăția culturii poporului său. Îmi alesese el însuși toate ornamentele regale și hotărâse care era stilul cel mai autentic și mai vechi pentru mine. Standarde ridicate la eleganță și vechime, joase la confort și la comoditate.

Costumul meu de mireasă era incredibil de împodobit, dar, mai presus de toate, era incredibil de incomod și de greu. În picioare purtam pantofi de seară Charles Jourdan, cu tocuri de doisprezece centimetri, pentru a părea mai înaltă (singura concesie făcută secolului XX), iar în jurul gleznelor aveam brățări groase din aur care făceau zgomot la fiecare mișcare. Rochia mea era făcută din *songket* maro, materialul pe care îl comandasem cu luni în urmă, croit și cusut în forma unei *baju kebaya,* o jachetă lungă până la genunchi, cu guler răsfrânt și fustă petrecută. Rochia strâmtă, croită pe corp, era istovitor de purtat la 35°C și pe o asemenea umiditate. Pe dedesubt, purtam corsetul-brasieră tradițional, întreg și fără bretele, care era căptușit și avea

balene pentru a conferi silueta corectă straiului nupțial și a împiedica total orice mișcare normală a unei femei: să se aplece, să respire ori să stea jos cu un minimum de confort. De fapt, îmi amintea de corsetele pe care tinerele fete din perioada victoriană erau silite să le poarte pentru a-și îmbunătăți ținuta.

În jurul gâtului și al pieptului aveam legat un *kalong* un colier, de mari dimensiuni, din discuri de aur, legate între ele de un lanț și care avea trei șiruri. Ambele mele încheieturi erau prinse în brățări asortate cu cele pe care le purtam la picioare, iar degetele mi se îndoiau sub greutatea setului de inele cu diamante, rubine și smaralde.

Părul îmi era prins cu agrafe într-un coc imens la baza gâtului, la care fuseseră adăugate meșe artificiale pentru a-i crește volumul, până ajunsese să semene cu o minge mare de fotbal. Douăzeci de *bunga goyang,* flori tremurânde din aur, montate de mici arcuri pentru a le crește efectul de mișcare, fuseseră împletite în coafura mea, la sfaturile turmei de doamne venite în cameră pentru a asista la transformarea mea.

Principalul ornament de pus pe cap a fost coborât cu grijă pe capul meu și prins fără milă cu atât de multe agrafe, că ar fi putut aproviziona un lanț de saloane de coafură timp de un an. Făcut din filigran de aur și din mici arcuri ascunse sub straturile de flori artificiale, ornamentul nupțial avea forma unui evantai deschis și scotea clinchete și tremura la fiecare mișcare a mea. Tusa finală la tot acest aranjament era podoaba de pus pe frunte, o bandă din aur bătut și lucrătură în filigran. Îmi prindea fruntea și îmi strângea tare tâmplele, fiind așezată chiar deasupra sprâncenelor. Întregul echipament era absolut uluitor, parcă abia coborât din paginile unei cărți de antropologie despre costumele medievale.

Și astfel a sosit timpul să mă alătur lui Bahrin pe tronurile

nupțiale pentru ceremonia *Bersanding.* Escortată pe ambele părți ca un invalid, pornisem cu pași mici de-a lungul covorului roșu și am urcat pe podium, așezându-mă la stânga lui Bahrin. Niciunul dintre noi nu a aruncat nici măcar o privire celuilalt, pentru că acest lucru era interzis; atât mireasa, cât și mirele trebuiau să-și păstreze fețele lipsite de orice expresie și să nu ridice nici măcar o sprânceană. Eram flancați de ambele părți de ajutoare în haine de curte – fiicele curtenilor care fuseseră numite domnișoare de onoare – și de două matroane de la palat, care urmau să supravegheze ceremonia.

O etajeră imensă, cu rafturi, din lemn galben, utilizată doar pentru nunțile regale, fusese trimisă de la palat. În formă de stea, fiecare etaj fusese acoperit cu orez galben, lipicios, pe care fuseseră așezate toate amintirile de familie *bunga telur* ale familiei regale. Vechi de două secole, aceste *bunga telur* din aur masiv erau așezate în formă de floare, completate cu tulpine și stamine, iar în centrul fiecăreia atârna un ou vopsit.

În vremurile trecute, cum majoritatea nunților malaeziene erau aranjate, mirele și mireasa se vedeau pentru prima dată la *Bersanding.* Aceasta era parte a motivului pentru constrângerile impuse cuplului de miri în timpul ceremoniei – probabil pentru a descuraja privirile pline de groază pe care le puteau schimba doi străini.

Binecuvântările asupra căsniciei noastre au fost adresate de cei mai bătrâni membri ai familiei lui Bahrin, începând cu sultanul și terminând cu Tengku Ampuan, într-o ceremonie similară *Berinai-ului* meu, ce avusese loc cu o seară înainte. De data aceasta totuși am fost ambii stropiți cu apă sfințită, apoi s-a aruncat cu orez crud pentru fertilitate și prosperitate. Această procedură a fost repetată de vreo alți douăzeci de oaspeți importanți, printre care doamna Tengku Ampuan, prim-ministrul și soția lui, părinții, mătușile și

unchii lui Bahrin şi draga mea bunică, pe care o adusesem din Australia cu această ocazie.

După ce toţi cei o mie şi ceva de oaspeţi au stat la coadă pentru a trece pe lângă noi ca să ne vadă stând pe tron, a venit momentul ca noi să prezentăm omagiile noastre oficiale sultanului şi lui Tengku Ampuan. Eram doar la vreo două sute de metri distanţă de podium, dar aceşti două sute de metri s-au dovedit catastrofali. Exact în momentul în care eram pe cale să fac reverenţa şi să sărut mâna Alteţelor Lor, totul a început să se învârtă cu mine şi, dintr-odată, mi s-a făcut negru în faţa ochilor. Combinaţia de foame, nervi, căldură şi greutatea costumului nupţial îmi provocaseră migrenă şi mă făcuseră să leşin. Trebuie să fi fost o imagine surprinzătoare, cu mine prăbuşită pe podea. Mi-am revenit repede, exact în momentul în care îmi duceau un pahar la gură pentru a mă resuscita.

Bahrin era foarte îngrijorat pentru mine, ca de altfel toată familia lui. Nu cred că sultanul ştia ce să creadă despre leşinul meu, cu toate acestea femeile din familia sa pur şi simplu nu leşinau în public şi, în mod sigur, nu la propria nuntă. M-am simţit mult mai bine după ce mi s-a permis să stau un pic la aer condiţionat, dar nu au trecut mai mult de zece minute, şi toată lumea a început a şopti că trebuie să întâmpin şi restul oaspeţilor şi să tai tortul de nuntă.

Nu îmi aduc aminte cu mare claritate cum am reuşit să stau în picioare următoarea oră de care a fost nevoie pentru a saluta pe fiecare oaspete în parte sau ce Dumnezeu le-am putut spune, din moment ce majoritatea acestora erau totalmente străini, dar, în conformitate cu dovezile fotografice, am reuşit. Bahrin m-a condus, în cele din urmă, către pavilionul deschis pe o parte, unde se afla tortul nostru de nuntă, pentru a ne putea îndeplini ultima obligaţie a serii să tăiem tortul cu trei etaje, de un galben ţipător, acoperit de hidoase flori din zahăr.

Cred că tortul era un semn clar pentru viitorul mariajului nostru: se râncezise de la căldură, fiind, până la ultima firimitură, imposibil de înghițit.

A doua zi dimineață, am fost treziți de sunetul unei alarme care pur și simplu nu voia să se oprească. Douăzeci de minute mai târziu i-am localizat, în final, proveniența. Un deștept pusese un ceas cu alarmă la ora șapte, înainte de a-l împacheta și a ni-l da drept cadou de nuntă. Pachetul era exact la fundul muntelui de cadouri care ne umplea până la refuz camera de oaspeți și se revărsa pe coridor. Din fericire, cavaleria a sosit imediat, sub forma rudelor apropiate ale lui Bahrin, venite pentru a lua parte la deschiderea darurilor.

În momentul în care toate cadourile fuseseră deschise, Bahrin și cu mine aveam destule aparate casnice cât să deschidem un mic lanț de magazine specializate. Primisem, cu o oarecare aproximație: treisprezece seturi de ceai din porțelan, nouă mașini de călcat, douăzeci și șapte de ceasuri de diverse stiluri, incluzându-l pe cel cu alarmă care ne trezise, care era o reproducere a unuia de secol XVII din porțelan alb, o piesă cu baterie, care avea deasupra porumbei din aur, cincisprezece seturi de lenjerie de pat, treizeci și două de vase de bucătărie Pyrex, patru tăvi din aramă, o groază de tacâmuri din argint solid, în set pentru douăzeci și patru de persoane, șapte seturi pentru cafea, două ventilatoare Mistral, douăzeci și două de cupoane de material pentru rochii, douăsprezece saronguri de rugăciune pentru bărbați, șase saronguri din batic pentru femei, cincisprezece piese de serviciu de masă din argint, un bol pentru flori, două vase portabile din aramă pentru spălat pe mâini, o ramă de fotografie din argint și o cutie rotundă, mare, pentru bijuterii, de la Lanvin, douăsprezece lungimi de *songket,* patru versete islamice din Coran de pus deasupra ușii, cinci sau șase cutii cu apă de colonie pentru femei și bărbați, o duzină de covoare, un set de masă Noritake,

ceasuri asortate pentru el şi pentru ea de la Lanvin, o reproducere de ceas din anii ’20, cristaluri asortate, patru covoraşe de rugăciune, şase seturi de îmbrăcăminte pentru copii (în semn de anticipare sau încurajare) şi cel puţin 10 000 de lire sterline bani gheaţă. Mai era şi o gamă largă de bijuterii din aur, bijuterii cu diamante şi un set de bijuterii cu safire şi diamante. Şi ultimul, dar nu în cele din urmă, un cadou din partea unei rude mai în vârstă a lui Bahrin: un ceas de perete uriaş, fluorescent, încrustat pe margini cu inscripţii din Coran şi care înconjura un tablou al unei mari corăbii cu pânze, realizată în totalitate din componentele ceasului, cu faţa ceasului digital încastrată în pânza vasului.

Uluitor cum exact acel ceas mi-a alunecat din mâini şi s-a lovit de podea la scurt timp după ce a fost despachetat.

DOUĂZECI ŞI ŞAPTE

Este incredibil de straniu să trăieşti într-o lume în care curgerea timpului este marcată de o chemare la rugăciune, iar zilele din calendar se evaporă pe nesimţite. Aşa simţeam eu la Terengganu. Eram suspendată într-o buclă a timpului, unde lumea reală exista numai în afară, în Australia îndepărtată şi în alte ţări, unde anotimpurile se schimbau, iar anii erau marcaţi de Crăciun şi de alte sărbători.

Zilele mele nu erau calculate, iar aniversările nu erau respectate. În multe aspecte, nu îmbătrânisem deloc de la cei 18 ani pe care îi avusesem când îmi începusem viaţa de femeie măritată; în altele, devenisem o femeie bătrână şi înţeleaptă, masca naivităţii fiindu-mi smulsă de pe faţă.

Prima sarcină pe ordinea de zi era să devin fluentă în exprimarea în malaeziana clasică sau „înaltă“; adică acea formă a limbii, cu toată terminologia veche, care este caracteristică cercurilor regale. Bahrin decretă că trebuia să mă adresez lui şi celor din familia lui doar în malaeziană. Se

gândise că, izolându-mă de limba mea maternă, prin metoda imersiunii lingvistice, voi fi forțată să devin fluentă în timp record. Avea dreptate. Nu aveam de ales decât să mă chinuiesc să înțeleg malaeziana și, în opt săptămâni, eram în stare să susțin conversații destul de complexe.

Următoarea sarcină din program era reeducarea mea în ceea ce privește subtilitățile legate de maniere și comportament. Faptul de a fi membru al familiei regale și în imediata sa proximitate prezintă pericole în ceea ce privește eticheta. Oamenii obișnuiți din Malaysia trebuiau să se supună unor rigori asemănătoare în ceea ce privește amabilitățile, dar pentru ei, mai ales dacă locuiau în Kuala Lumpur, capitala, codul lor de comportament era cu mult mai puțin rigid și mult mai relaxat decât cel la care se aștepta societatea de la mine. Eu trebuia să merg, să mănânc, să stau jos, să stau în picioare, să mă îmbrac și să mă dezbrac conform unui protocol nescris. Doar ocazional – când rămâneam singură cu Tengku Zaleha și cu mătușa Zainah – aceste reguli puteau fi un pic îndulcite. De multe ori am fost avertizată asupra unui comportament acceptabil social, familia regală permițându-mi câte o gafă și învățând printr-o formă de osmoză. Când o făceam într-adevăr lată, doamnele mai în vârstă din familie mă puneau rapid la punct cu o predică despre cât de mari trebuiau să fie pașii pe care îi făceam sau despre cum să arăt cu delicatețe, fără a folosi degetul arătător. Cel mai rău era când mă prindea Bahrin cu vreo gafă neregală – atunci trebuia să stau o eternitate să-l ascult cum îmi ține predici despre noua mea poziție și despre greșelile mele. Adesea părea a fi un lector în probleme de etichetă, și nu soț.

Cum puteau mai tinerii membri ai familiei să absoarbă atâtea reguli și regulamente va fi mereu un mister pentru mine. În mod sigur, pentru acest subiect nu era timp de pierdut pentru lecții adevărate – acest lucru ar fi fost

considerat prost crescut şi burghez. Cred mai degrabă că Bahrin şi verii lui învăţaseră aceste reguli rigide de protocol prin imitaţie, prin faptul că nu se plictiseau prea uşor, printr-o detaşare de oţel şi prin corecţii constante din partea doicilor, pe măsură ce creşteau. Cu siguranţă, orice formă de răspuns necalculat era ceva rezervat doar pentru perioadele în care cei mai tineri erau în vacanţă sau la studii în SUA sau Anglia, despovăraţi pentru scurt timp de privirile dezaprobatoare ale curtenilor şi ale restului personalului.

Mi-am pierdut şi eu spontaneitatea în ziua în care am văzut prima furtună tropicală din viaţa mea. Era sfârşitul lunii ianuarie, în 1982, iar sezonul musonic sosise, aducând o scurtă pauză în umiditatea şi căldura îngrozitoare. Temperaturile scăzuseră în jur de

25°C şi briza trecea prin ramurile cocotierilor din grădină şi prin hainele modeste pe care le purtau femeile.

În acea zi, eram ocupată cu despachetatul cutiilor cu obiectele mele personale care sosiseră în sfârşit din Australia, după opt săptămâni. Cum mă aflam în intimitatea propriei mele case, mă îmbrăcasem în haine care îmi permiteau mai multă libertate de mişcare decât fustele lungi în care Bahrin prefera să mă vadă îmbrăcată. Treningul meu vechi, cu fermoar în faţă, era mult mai practic şi potrivit pentru despachetat cutii. În timp ce umblam printre comorile mele de mult pierdute şi aranjam cărţile pe raft cu ajutorul menajerei mele, Wan Su, mi-am dat seama de bătaia din geam, care se transformă brusc în bubuituri ca de tunet. Era ploaia. Dulce, pură şi îmbietor de proaspătă. Aproape uitasem de acest sunet, până nu am văzut apa gâlgâind în şanţuri şi în grădină. Cumva, ştiind că nu va fi niciodată iarnă în noua mea casă, mă convinsesem în subconştient că ploaia abundentă aparţinea Australiei sau Angliei, nu Malaysiei.

Simţeam nevoia să ies pe veranda acoperită, unde puteam să respir prospeţimea şi să văd cum praful este spălat de pe

alei şi de pe copaci. Nu văzusem niciodată o astfel de revărsare. Cădea cu un soi de disperare pe pământ, de parcă ar fi putut să pătrundă în el numai lovindu-l. Vreme de câteva minute, am stat cu mâna întinsă sub streaşină, prinzând apa şi mirându-mă de cât era de caldă. Mă aşteptasem să fie rece ca gheaţa, nu călduţă. Nevoia mi-a întrecut raţiunea şi brusc am fost afară, cântând şi dansând îmbrăcată în ploaia care curgea de sus. Eram în culmea fericirii. Parcă aş fi stat sub o cascadă caldă, care curăţă şi stimulează. Nu simţeam frig, nici nedreptate, doar libertate şi fericire cum nu mai simţisem niciodată. Era absolut minunat şi apoi totul s-a terminat, adus la sfârşit de o mână care mă apucase de ceafă şi care mă ţâra înapoi, mă scotea din potop şi departe de fericirea mea udă. Abia puteam să-l aud pe Bahrin prin zgomotul ploii, în timp ce urla mustrări zbierând că ar trebui să-mi fie ruşine de spectacolul în care mă dădusem. Doar atunci mi-am dat seama că majoritatea servitorilor şi a familiei ieşiseră din casele lor şi mă priveau de parcă aş fi fost nebună, de parcă aş fi fost cu adevărat de nestăpânit.

În toată perioada pe care am petrecut-o în Terengganu, nu am mai făcut ceva atât de spontan. Nu merita umilirea şi pedepsele nedrepte. Nu eram destul de curajoasă pentru a risca aşa ceva şi nu mă simţeam destul de sigură pe mine pentru a nu-mi păsa de convenţiile de comportament care îmi restrângeau acţiunile.

Preţul pe care a trebuit în cele din urmă să-l plătesc lui Bahrin pentru dansul meu în ploaie a fost incinerarea părţii mele „chinezeşti “. La ordinul lui, mi-am întins toate lucrurile la care ţineam atât de mult, care tocmai fuseseră despachetate din transportul din Australia, pentru ca el să poată supraveghea şi alege. Mi-a cerut să adaug la grămada de amintiri o mică figurină veche a lui Buddha pe care o purtam de obicei la gât; îmi fusese lăsată prin testament de

tatăl meu, care o purtase până la moarte. Acel Buddha era cea mai apropiată legătură pe care o aveam cu tata; nu avea niciun fel de semnificaţie religioasă pentru mine, cum nu avea nici cuvertura roşie brodată cu dragoni şi phoenicşi, nici cele două picturi chinezeşti pe mătase, dar Bahrin a ales să lase grămada de lucruri pradă focului pe care îl făcuse în spatele casei, împreună cu unele haine pe care le considera nepotrivite şi neislamice. Culmea ironiei, unele bluze şi fuste de lungime medie şi rochii de seară pe care acum le considera prea nepotrivite pentru a rămâne în casa noastră erau exact aceleaşi pentru care îmi făcuse complimente în timp ce mă curta.

În timp ce fumul se ridica deasupra grădinii, Bahrin ţinea o altă predică, explicându-mi că toată „curăţenia de primăvară” din viaţa mea era pentru binele meu – n-aveam să mai fiu contaminată de necurăţenia nici a culturii occidentale, nici a familiei mele din China. Acum eram liberă să mă contopesc cu noua mea religie şi societate. Nu puteam spune nimic, nu mai aveam nimic de spus, stăteam doar cu braţele strânse în jurul meu, privind cum singurele legături tangibile pe care le aveam cu tata se transformau în cenuşă.

Deşi revistele *Playboy* erau ilegale şi considerate pornografie în Malaysia, colecţia lui Bahrin a rămas „nepurificată”, depozitată în siguranţă în fundul dulapului din biroul său, sub Coran şi cărţile de legi islamice. Nici nu clipise în momentul în care îi mituise pe oficialii malaezieni pentru a-l lăsa să le importe, oferindu-i fiecăruia câte trei reviste ca să închidă ochii. Desensibilizarea mea faţă de standardele duble ale lui Bahrin începuse.

Unul dintre primele lucruri cu care a trebuit să mă obişnuiesc în Malaysia a fost lipsa de intimitate, fapt inerent culturii lor. Chiar la noi în casă, viaţa noastră era guvernată de regulile şi regulamentele islamului, de aşteptările familiei regale şi de complexităţile naturale şi aproape histrionice ale

nevoii lor familiale „de a şti“.

Tengku Zaleha, soacra mea, locuia alături de noi. Fereastra de la dormitorul nostru dădea spre zona de relaxare de pe terasă, unde ea, surorile ei şi servitorii lor îşi petreceau după-amiezile pălăvrăgind şi sorbind ceai. Această proximitate însemna că nimic nu se putea întâmpla în casa mea fără ca ea să nu ştie. Încă de mai înainte, ea şi unul dintre prietenii ei, Che Gu Gayah, un profesor de religie care vorbea un pic de engleză, mă invitaseră la ea ca să-mi ţină predici despre doctrinele fundamentale ale căsniciei islamice, cu o atenţie specială acordată igienei.

Datoria mea, îmi spuneau ei, era de a-i face pe plac soţului în orice mod posibil. Dacă el spunea că luna e verde cu pete violet, trebuia să fiu de acord. Dacă dorea un masaj la picioare la ora două dimineaţa, ar fi trebuit să mă execut cu un zâmbet pe faţă. Nu trebuia niciodată să-i refuz o partidă de sex, din niciun motiv, cu excepţia ciclului menstrual, care, în legea islamică, era considerat impur; nu numai atât, o „contaminare” a soţului cu menstra soţiei sale ar fi dus la o influenţă nefastă şi la un control asupra moravurilor sale şi a minţit lui de către soţie. Trebuia să fiu o soţie bună, mereu veselă, cu masa mereu pusă şi gata să-i încânt gusturile cu delicatese. Dar, înainte de toate, trebuia să mă grăbesc şi să rămân cât mai repede însărcinată pentru a-mi dovedi valoarea. Şi nu trebuia să vorbesc prea mult; era preferabil pentru bărbaţi ca femeile să nu vorbească decât atunci când li se cere.

În ceea ce priveşte igiena, „toată lumea” trebuia să ştie că sunt o femeie curată. După un contact sexual, mă informau ei, trebuia să mă spăl cu apă de la ultimul fir de păr din cap până în vârful degetelor de la picioare. Şi Bahrin trebuia să facă acelaşi lucru. Soacra mea mă mai informase că ştie că nu îmi spăl organele genitale de fiecare dată după ce mă duc la toaletă. Acest lucru era inacceptabil în societatea

malaeziană, îmi spuse ea cu un surâs. Stătuse afară, lângă geamul de la baia noastră, pentru a-mi observa obiceiurile și nu auzise apa curgând de la furtunul atașat de peretele băii înainte să trag apa. Era un obicei foarte murdar, mi-a explicat ea, ceva ce ei erau gata să ierte având în vedere educația mea barbară, occidentală, dar, din acel moment, trebuia să nu mai folosesc hârtie igienică, pentru că aceasta stătea în calea apropierii mele de Allah.

Toate aceste perle de înțelepciune îmi erau relatate pe un ton conspirativ, de parcă cele două femei îmi făceau o mare favoare, punându-mă pe calea succesului marital. Tengku Zaleha sau Mak, după cum începusem să îi spun, mă asigură că ar fi făcut același lucru și pentru fiica sa, dacă ar fi fost într-atât de norocoasă încât să aibă una. Îmi declară că, la început, avusese mari dubii asupra căsătoriei mele cu Bahrin, dar acum era hotărâtă să îmi acorde tot sprijinul ei pentru a face din mariajul nostru un succes și să mă ajute să mă integrez în lumea ei. Ce altceva puteam să fac decât să îmi exprim recunoștința față de îngrijorarea și afecțiunea ei și să îi promit că voi trăi după regulile lor?

Mama lui Bahrin angajase o servitoare care să locuiască împreună cu noi, pe nume Wan Su, pentru un salariu de o sută optzeci de ringgiți malaezieni, aproape treizeci și cinci de lire sterline pe lună, cu o jumătate de zi liberă în fiecare săptămână. Îndatoririle lui Wan Su, mă informă Mak, erau de a găti și a face curat. O altă femeie, Zah, avea să aibă grijă de rufe. Îndatoririle mele, mi s-a spus, erau de a-l face fericit pe fiul ei, de a rămâne însărcinată și de a nu-mi face griji prea multe pentru muncile casnice – lăsându-mi libertatea de a mă concentra cu toată atenția asupra lui Bahrin și de a mă păstra mereu atrăgătoare. Femeile din familia mea, îmi explică ea, nu erau împovărate de munci degradante; acest lucru l-ar fi dezgustat total pe soț și l-ar fi făcut să se uite prin alte curți.

— Lasă-le servitorilor activităţile degradante şi concentrează-te numai pe satisfacerea soţului tău, îmi predica ea. Pe lângă asta, lui Bahrin nu îi place cum găteşti, are nevoie de mâncare malaeziană adevărată pentru a se păstra puternic.

Când am vorbit cu Bahrin despre ajutorul casnic şi despre modul în care găteam, el a fost de acord cu mama lui, adăugând că ar trebui să mă limitez la a face prăjituri şi deserturi şi, ocazional, spaghetti. Când i-am spus ce mult îmi displace ideea de a avea o servitoare şi cât de greu mi se părea că este pentru Wan Su să doarmă pe o saltea subţire din spumă pe podeaua camerei de zi, el m-a mustrat că sunt prea moale, adăugând că probabil ea se crede în culmea luxului pentru că poate dormi într-o cameră cu ventilator în tavan.

Singura cale de revoltă care îmi mai rămânea era să-i cumpăr lui Wan Su un pat pliant, să insist să-l folosească şi să-i dau liber două zile pe săptămână în loc de jumătatea de zi obişnuită pentru slujitorii familiei regale. „Condiţiile mele de muncă australiene”, aşa cum fuseseră numite de către mătuşi, nu m-au făcut prea iubită în rândul rudelor cu care ne învecinam, care îmi spuneau că e periculos să-i dau servitoarei mai mult timp liber şi un pat, pentru că ea va avea grijă să bârfească împreună cu alţi servitori şi, în curând, toţi servitorii angajaţi de către familie se vor aştepta să aibă aceleaşi condiţii. De-a lungul anilor, aveam să mă aflu mereu în conflict cu rudele asupra condiţiilor de angajare *mat salleh,* de „om alb”, pe care le stabilisem. Mereu m-a mirat faptul că puteau să îşi justifice în adâncul sufletului lor refuzul de a admite că şi servitorii aveau nevoi şi sentimente, numai prin simplul fapt de a arunca replica „sunt doar ţărani”.

DOUĂZECI ŞI OPT

Mă luptam să-mi păstrez calmul, în timp ce o altă durere mă făcea să gem şi să gâfâi pentru a-mi recăpăta suflul. După treizeci de ore, toată hotărârea mea de a mă purta cu stoicism începea să pară cam idealistă. Petrecusem ultimele douăzeci de ore stând picior peste picior şi ţeapănă, în capul oaselor, pe o masă de consultaţii îngustă, într-o sală de operaţii slab luminată, înfofolită cu un *sarong* de batik şi o bluză cadrilată. Singura mea distracţie vizuală era un ceas de perete cu o imagine a oraşului sfânt Mecca.

Prima mea contracţie avusese loc pe la apus, cu o zi înainte, de Sfântul Valentin. Îmi aduc aminte foarte bine că mă simţeam sigură pe mine pentru felul în care îmi păstram firea şi făceam faţă unei situaţii care nu urma decât să se transforme într-un junghi inconfortabil – desigur, mă gândeam, durerile naşterii erau ceva cu care aveam să mă descurc admirabil. De fapt, eram sigură că aveam să scot copilul afară între capitolele noii cărţi pe care începusem să o citesc.

Douăzeci de ore şi vreo două sute de contracţii mai târziu, eram gata să spun oricui era dispus să mă asculte că totul fusese o greşeală, că hotărâsem să nasc într-o altă zi şi că am o treabă urgentă în altă parte.

Stând singură într-o cameră de travaliu ore la rând ai o groază de timp să te gândeşti şi să reflectezi asupra vieţii tale cu un soi de perspectivă încețoșată şi agonizantă, apropiată de cea a unui film nefocalizat.

*

Sarcina mea fusese confirmată în dimineaţa zilei când împlineam nouăsprezece ani. Aşteptasem luni la rând pentru a putea să-i spun lui Bahrin că vom avea un copil şi mersesem la doctor într-o stare caracterizată de un amestec

de nerăbdare şi emoţie. Din momentul în care am ştiut că sunt însărcinată, am fost copleşită de emoţie şi de ideea că o viaţă creste în mine. Reacţia lui Bahrin a fost una de mândrie şi de autosatisfacţie şi, din momentul în care i-am spus, a fost convins că vom avea un fiu. Speranţa mea era că acest copil va cimenta mariajul nostru cam şubred şi că ne va da un punct comun de interes, atât de ciudat de absent în relaţia noastră. Dar, mai mult de toate, îmi doream acest copil din tot sufletul. Eram hotărâtă să îl protejez, să ţin la el şi să îi ofer toată dragostea şi siguranţa care mie îmi lipsiseră în copilărie. Centrul atenţiei mele şi priorităţile se schimbaseră din momentul în care am aflat că sunt gravidă şi, încă de la început, am pornit să îi pregătesc pe Bahrin şi pe familia lui pentru stilul meu implicat, australian, de creştere a copilului.

Am afirmat foarte clar, încă din prima zi, că nu voi angaja o dădacă pentru copil, că îl voi alăpta – lucru pur şi simplu de neconceput printre membrii de vază ai familiei regale – şi că nu voi respecta tot hocus-pocusul tradiţional care însoţea o sarcină regală. A spune că nu au fost încântaţi ar fi un eufemism; cu toate acestea, era mai convenabil pentru ei să pună noua mea hotărâre pe seama toanelor unei femei însărcinate decât să vadă în asta o rebeliune pe faţă.

În lunile care au precedat confirmarea sarcinii mele, Bahrin începuse să mă trateze cu indiferenţa pe care de obicei o rezerva servitorilor. Se angajase ca arhitect la JKR, departamentul de stat pentru lucrări publice, la puţin timp după *Bersanding*-ul nostru. Această slujbă de douăsprezece luni avea să-i servească drept scurtă perioadă de stagiatură în arhitectură înainte de a-şi deschide propriul cabinet. În timp ce Bahrin îşi făcea ucenicia la JKR, şi eu mi-o făceam pe a mea, învăţând toate rafinamentele a căror lipsă fusese constatată de femeile din familia lui Bahrin.

De două sau de trei ori pe săptămână, tutorele religos al

familiei regale, Che Gu Aii, venea la noi pentru a mă învăța să mă rog în conformitate cu doctrina islamică și să-mi dea lecții de lege coranică și de limbă arabă. Aii era un omuleț rotunjor, pe cale să chelească, mândrindu-se cu fertilitatea soției sale și cu mulțimea de fii pe care îi avea. Mereu îmbrăcat cu o cămașă albă *baju melayu, sarong* în carouri, sandale și cu o bonetă albă croșetată, obișnuia să chicotească sonor când încercam să pronunț corect dificilele expresii arabe din lecțiile respective. Simțul lui de moralitate îi dicta să fim mereu supravegheați îndeaproape oricând eram împreună; acest lucru însemna să se asigure că toate ușile și ferestrele erau deschise în camera de zi unde ne așezam pentru lecții sau că unul dintre servitori avea să fie mereu prezent în cameră.

Pe măsură ce aflam mai multe despre învățăturile islamului și ascultam interpretările făcute de Aii asupra Coranului, îmi dădeam seama că această supraveghere nu era menită să-mi apere castitatea, ci să-l apere pe el de șiretenia și seducția cu tentă sexuală la care era expus când se afla în prezența mea. Mă învăța că, în conformitate cu convingerile islamice, femeile erau nu numai sexul slab, ci și sexul mai predispus a-l seduce pe celălalt, doar printr-o simplă lipsă de moralitate și prin inteligență inferioară. La una dintre lecții, ținută în prezența lui Mak, îmi explică faptul că femeile sunt rele de la natură și trebuie să fie educate și să li se îndrepte înclinațiile naturale spre păcat și corupere. Allah, continua el, a pus femeile pe pământ pentru a-l sluji și a-i fi de folos speciei superioare, bărbaților; aveam o datorie în fața lui Dumnezeu: să învățăm să ne modelăm apucăturile rele moștenite de la natură și să ne ascundem corpul cu rușine și umilință.

Cu alte cuvinte, femeile erau capcane sexuale pe două picioare, gata să păcălească orice mascul, cu natura lor genetic înșelătoare și rea, o maladie necesară adusă pe

pământ pentru ca bărbații să le folosească pentru a le perpetua specia și a le asigura confortul. Simplul fapt de a le zări genunchiul putea să amețească mintea unui bărbat, o șuviță de păr putea cauza o erecție instantanee, și o simplă boare de parfum putea antrena căderea întregii societăți islamice. Doar Allah știe la ce tragedie poate duce expunerea unui umăr dezgolit.

Ce mă uimea era faptul că Che Gu Aii, fiul unui țăran, care nu prea mai știa nimic altceva în afară de Coran și de scrierile religioase arabe, era considerat un învățat și un arbitru a tot ceea ce era viu. Studiase la o școală religioasă din Cairo, în Egipt, unde la admitere nu se cerea vreo calitate intelectuală sau capacitatea de a înțelege ce este aceea o dezbatere. Din ceea ce știam și din câte spusese Aii, cursurile ținute acolo nu implicau disecarea intelectuală a doctrinei islamice, punerea ei în discuție sau întrebări. Mai degrabă, bărbații care frecventau școala, care proveneau din toată lumea – și numai bărbații puteau să participe la cursuri –, trebuiau să cunoască întregul Coran și să aibă un angajament de neclintit în a nu pune întrebări și a nu face legătura cu epoca modernă. A pune întrebări sau a dezbate sau chiar a încerca o reinterpretare a Coranului pentru a-l face mai relevant pentru secolul XX era considerat o blasfemie. Islamul, așa cum era învățat în Malaysia, în cadrul familiei regale malaeziene, nu tolera mințile iscoditoare; pasajele și frazele erau învățate la rând, nu după înțelesul lor.

Nici măcar Che Gu Ah nu înțelegea cuvintele arabe pe care mi le preda, iar statutul meu de elevă și de femeie mă împiedica să îl întreb care este înțelesul din spatele multora dintre versete. În orice caz, mă îndoiesc că el însuși ar fi fost destul de curajos să își pună la îndoială propriile învățături, din moment ce credea cu strășnicie că iadul este destinat necredincioșilor.

Cu toate acestea, pe măsură ce treceau săptămânile, ajunsesem să învăț multe lucruri despre practicile islamului și despre legile sale. Mai simplu spus, un sistem de puncte pentru merite și păcate poate rezuma viața unei persoane în momentul morții. Punctele pentru merite pot fi adunate pentru faptele bune: postul, rugăciunea, modestia, umilința (prefăcută sau reală), fapte caritabile și uitarea de sine. Aceste puncte se numesc *parlar* și vor fi un factor decisiv pentru admiterea sau neadmiterea în rai. Punctele celelalte erau luate pentru păcate: lăcomie, purtarea unei peruci, să vorbești de urât pe altul, magia neagră, păcatul trupesc, minciuna, înșelătoria și o întreagă altă gamă de alte acțiuni. Acestea se numeau *dosar.* Strici vorbind, *parlar* putea anula *dosar* și viceversa. Privind în jurul meu, observam membri ai familiei regale încercând să adune puncte de *parlar,* în vederea zilei în care punctele *dosar* urmau să fie luate în considerare.

Raiul, mi se spusese, era o grădină a plăcerilor, plină de *hourii* cu ochi la spate, descrişi drept îngeri cu sex îndoielnic, pentru a îndeplini orice toană a rezidenților de sex masculin care fuseseră destul de norocoși să ajungă aici. Totuși, nu am auzit niciodată de un stimul echivalent pentru femeile pioase. Iadul, pe de altă parte, întruchipa toate relele umanității, înmulțite de o mie de ori și răsfrânte asupra celor blestemați într-un ciclu fără sfârșit de torturi.

Soacra mea avea și ea propria listă de indicatori ai păcatelor, care puteau să îl damneze pentru totdeauna pe nefericit. Acestea erau: bărbații musulmani purtând bijuterii de aur sau de argint; să fii posesor – bărbat sau femeie – al unui prenume care nu este menționat nici în Coran, nici în alte învățături islamice; să ai un anus murdar în timp ce te rogi; și, valabil mai ales pentru bărbați, să porți orice formă de bijuterie în jurul gâtului – acest fapt, mă lămurea Mak, ar fi dus la tragerea păcătosului de medalion direct în focurile

iadului. Bine-cunoscuta pioşenie a lui Mak părea a fi născută mai mult din teamă decât din dorinţa de a face acte filantropice.

Admiterea în rai părea şi ea a avea multe lucruri în comun cu moştenirea genetică. Atât Bahrin, cât şi Che Gu Aii erau convinşi că rasa evreiască nu avea nicio şansă de mântuire şi că era pe drept destinată să ardă în iad pentru mii de ani. Bahrin era un antisemit atât de înverşunat, încât, la un moment dat, a dat foc cărţilor mele scrise de autori evrei; cu toate acestea, uita de faptul că bunica mea maternă, deşi catolică practicantă, era de origine evreiască şi, prin urmare, în conformitate cu legea evreiască, tot astfel eram şi eu. Am fost laşă în momentul în care, după ce am primit un dos de palmă pe obraz pentru că nu fusesem de acord cu el în ceea ce priveşte impuritatea rasei evreieşti, am hotărât să nu îi aduc aminte de ascendenţa mea. Deşi simţisem mereu revoltă faţă de persecutarea rasei străbunicii mele, simţul de conservare trecuse dincolo de mândrie.

Cu cât Bahrin devenea mai convins de propria lui importanţă şi mai sigur de identitatea lui de musulman malaezian, locuitor al unui stat islamic, cu atât ieşea mai mult la suprafaţă rasismul lui faţă de evrei, chinezi şi indieni. Proslăvea Holocaustul ca pe o acţiune minunată de purificare a societăţii şi regreta faptul că nu continuase, pentru a-i distruge pe evreii americani, trăgătorii de sfori, cum îi numea el. Încuraja şi sprijinea activ ramura teroristă a Organizaţiei pentru Eliberarea Palestinei, îi numea pe indienii malaezieni *kelingi,* un termen insultător care se referea la istoria lor de sclavi importaţi pentru a munci pe plantaţiile de cauciuc; şi îi eticheta pe chinezii din Malaysia drept câini spurcaţi, evreii din Asia.

Bahrin încerca să-mi inculce multe alte lecţii pe care le învăţase în timp ce creştea ca membru al familiei regale, cea mai importantă dintre acestea fiind să nu „îmi schimb

niciodată expresia”, îmi explicase că nu trebuie niciodată, niciodată să-l fac pe cel mai mare dușman al tău să știe pentru ce nu îl placi; dacă acel dușman vine la tine în casă, acesta trebuie tratat ca oaspetele cel mai de seamă. Secretul, îmi spunea el, era de a-ți calcula momentul exact al răzbunării, pentru a evita tot ce este mai puțin important. Chiar dacă era nevoie de cincizeci de ani, era imperativ să ai o expresie imobilă ca la pocher și să nu-ți scoți masca de bonomie până la distrugerea adversarului. Același lucru era valabil, spunea Bahrin, și pentru indieni, și pentru chinezi: mottoul lui era să te folosești de cine aveai nevoie și apoi să scapi de el.

Adesea mă întrebam cât de folositoare îi eram eu și când aveam să devin dispensabilă.

Contracțiile erau acum mult mai dese, sfâșiindu-mi spatele și stomacul la fiecare patru minute. Doctorul îmi rupsese apa cu ceva ore mai devreme pentru a încerca să grăbească lucrurile, dar fără niciun rezultat; copilul meu părea că preferă o cale mai înceată.

În timp ce eram supusă unui alt control de către moașă, m-am lăsat purtată dincolo de sala de nașteri, în urmă cu ceva luni, când am știut pentru prima oară că eram prinsă ca într-o capcană în această țară, unde copilul meu avea să își facă intrarea în lume, și mi-am dat seama că valoarea mea constase pentru Bahrin în frumusețea mea, în lipsa legăturilor mele familiale și în maleabilitatea conferită de tinerețea mea.

Cam cu o lună înainte de a afla că sunt însărcinată, fusese o zi îngrozitor de caldă. Raja Ahmad, tatăl lui Bahrin, venise în vizită și organizasem o masă specială care includea crab cu chilii, felul lui preferat. Abah, tata, așa cum mă rugase să îi zic, și Bahrin trebuiau să ajungă acasă de la rugăciunea de vineri, de la moschee, pe la ora 1 după-amiază. Mâncarea era așezată sub *tudum saji,* apărătoarea împotriva insectelor,

împletită din ratan, și fusese adăugată și gheață la siropurile de trandafir și la laptele condensat, preferate de cei doi bărbați. Pe la ora 3, nu ajunseseră încă. Pe la 4.30, crabul începuse să miroasă din cauza căldurii, iar peste o oră, nu eram numai îngrijorată pentru Bahrin, dar mă și întrebam unde naiba erau. Pe la ora 6, prânzul și deserturile pe care le pregătisem nu mai erau comestibile. M-am hotărât să mă plimb prin grădină – și atunci am observat BMW-ul lui Bahrin parcat în colțul îndepărtat al grădinii mătușii Zainah, la două case mai jos de a noastră.

Atunci am început să văd roșu, în stil foarte occidental. M-am repezit foarte furioasă spre casa de vizavi, doar ca să-i găsesc pe amândoi întinși comod pe canapele, dormind duși, sătui după o masă copioasă, ale cărei rămășițe erau întinse pe o masă din apropiere. L-am împins pe Bahrin ca să-l trezesc. I-am spus cât de nepăsători și egoiști sunt el și tatăl lui, din moment ce ambii știau că le pregătisem prânzul acasă. În timp ce Bahrin sărea în picioare și mă urma în curtea mătușii lui, i-am spus ce idioțenie era că nu mă sunase măcar, din moment ce știa că sunt obligată de obiceiurile lui să nu mănânc până ce bărbații din gospodărie nu luau parte la masă. Am țipat la el, făcându-l pe el și pe tatăl lui niște ticăloși egoiști pentru că nu veniseră acasă la masă, din moment ce se declaraseră amândoi foarte siguri că doresc să mănânce crabi. În acel moment, m-a lovit cu pumnul drept, trântindu-mă pe spate, pe pardoseala de ciment. M-a plesnit cu un lat de palmă în timp ce încercam să mă ridic în picioare și a prins un pumn plin de păr cu mâna lui stângă. Fusesem atât de proastă, nu ar fi trebuit să-i vorbesc așa. Toată străduința mea de a evita să fac ceva care să îi provoace furia fusese anulată de manifestarea mea de mânie sinceră. Și uitasem să mă feresc.

Bahrin mă trase de păr, eu țipând și luptându-mă, prin grădina mătușii lui, de-a lungul drumului privat care

despărțea casele, până la noi în casă. Mă lovea pe brațe, în stomac și în spate și mă dobora din picioare de fiecare dată când încercam să mă ridic ori să mă eliberez. Odată intrați în dormitor, mă azvârli pe podea, închise ușa, băgă cheia în buzunar și trase draperiile.

Am început să-l implor să mă lase să plec în Australia, să divorțeze de mine, să mă lase să plec acasă, acolo unde îmi este locul. Dar el îmi tot repeta că îi aparțin lui, că Malaysia este acum căminul meu și că, atâta timp cât îi aparțineam, nu mă va lăsa niciodată să plec. Pe măsură ce se încălzea vorbind despre acest subiect, mă insulta cu toate cuvintele murdare care îi veneau în minte. Îmi spunea că sunt o curvă bună de nimic și mă acuza că special nu vreau să rămân însărcinată, pentru a-i încurca planurile. Îmi spunea că sunt inutilă, că sunt complet incapabilă să supraviețuiesc oriunde fără el, că sunt nebună și că lumea va ști că așa e, dacă încerc să spun că el îmi face rău. Continuă cu lucrurile acestea mult timp, de parcă trecuseră ore. Eu plângeam și îl imploram să mă lase să plec acasă. În cele din urmă, după ce îmi aplică o ultimă lovitură cu piciorul și după comentariul ce mă amenință că încă nu a terminat cu mine, mă lăsă singură, încuindu-mă în cameră și lăsându-mă în întuneric.

Nu aveam curajul să aprind lumina, de frică să nu cumva să nu se întoarcă. Atunci mi-am dat seama că întreg complexul regal trebuie să-mi fi auzit țipetele și știa că ne certaserăm, dar nimeni nu venise să vadă ce se întâmplă sau să mă ajute. Am înțeles în acel moment că orice s-ar fi întâmplat familia lui l-ar fi susținut mereu – eu eram doar o străină cu uter.

Nu aveam niciun plan, nicio idee despre unde aș fi putut să merg. În cele din urmă, am deschis fereastra dormitorului și am așteptat. Nu aveam bani, nu aveam pașaport, niciun refugiu și pe nimeni cu care să vorbesc despre Bahrin. Și, dacă încercam, cine m-ar fi crezut? În orice caz, în

conformitate cu legea islamică, Bahrin avea tot dreptul să mă bată, atâta timp cât nu îmi lăsa urme pe față. Mai presus de orice, în acel moment îmi doream să scap de acolo pe parcursul nopții, să scap de ceea ce eram sigură că va fi o nouă izbucnire de furie în momentul în care mă va vedea iarăși. Urcându-mă pe pervazul ferestrei, mi-am sucit corpul și m-am răsucit până ce picioarele au ajuns să îmi atârne în afară. Am binecuvântat în gând faptul că Bahrin, spre deosebire de cea mai mare parte a familiei sale, detesta gratiile de la ferestre. Ținându-mi suflarea, am sărit în tăcere pe pământ, scăpând cu puțin să nu cad în șanțul deschis care mergea în paralel cu casa, și am încercat să mă pierd în noapte.

Hotărâsem să fug cât mai departe cu putință de casă. Părăsind complexul, însemna să mă aflu în lumina becurilor de pe strada care înconjura casele regale, așa că am decis să mă îndrept spre vechea casă din spatele grădinii noastre, aproape de gardul perimetrului. Mi-a luat cam zece minute să merg în zigzag, de la un copac la altul, și să ajung pe treptele vechii case. O mașină care mergea spre o casă din apropiere mă forță să intru și mai adânc în umbra casei, unde am hotărât să rămân. Mă simțeam în siguranță în întuneric, ascunsă în bezna aruncată de zidurile groase de mai mult de jumătate de metru ale casei. Nu am ieșit de-acolo până-n zori. Era preferabil să îmi petrec noaptea trântită în iarbă, cu țânțarii bâzâind în jurul meu decât să fiu supusă la și mai multe abuzuri de către soțul meu. La un moment dat, pe la 22.30, în timp ce Bahrin făcea o verificare de rutină prin curte cu o lanternă, se apropiase periculos de mult de locul unde stăteam ascunsă. Am reușit să evit lumina lanternei, și probabil bine am făcut, din moment ce în vocea lui se mai simțea furia.

În cele din urmă, când am apărut, Bahrin încercă o nouă abordare pentru a încerca să îmi supună voința. Refuză să-

mi adreseze vreun cuvânt mai bine de o săptămână şi se mută să doarmă într-un alt dormitor. Tatăl lui se întorsese la Kuala Lumpur înainte ca eu să ies din ascunzătoare. La vreo două săptămâni după ce fiul lui mă bătuse, Raja Ahmad suferi un atac de angină care duse la spitalizarea sa. Bahrin dădu vina pe mine pentru durerile în piept ale tatălui lui şi, drept pedeapsă pentru faptele mele, mă trimise să am grijă de el. Era ciudat, dar în cele zece zile în care am avut grijă de socrul meu în Kuala Lumpur, se părea că ajunsesem să ne plăcem reciproc, în mod tacit, sentiment care a persistat multă vreme după perioada de recuperare. Abah îmi mărturisi că nu îl plăcea foarte mult pe Bahrin şi că dădea vina pe fostul sultan, socrul său, pentru comportamentul său plin de suficienţă. În sinea mea îi dădeam dreptate, dar nu am îndrăznit să dau glas criticilor despre soţul meu, de frică să nu cumva să fiu trasă de limbă de tatăl lui şi apoi să afle şi Bahrin.

Uşa de la sala de travaliu se deschise pentru a-i face loc doamnei Tengku Ampuan. „Omar “, după cum era poreclită, intră în salon, încălţată cu pantofii ei cu toc înalt, şi se opri lângă scaunul meu cu rotile, exact în momentul în care o nouă contracţie punea stăpânire pe mine. În timp ce îmi croiam drum gâfâind prin valul de durere, nu puteam să nu mă gândesc la cât de nepotrivit arăta, stând într-o sală de naşteri, îmbrăcată în mătase şi cu perle. Totuşi, era cu siguranţă originală. De îndată ce rămăsese văduvă, dăduse peste nas multor constrângeri regale, devenind foarte bună prietenă cu o avocată jovială, relaţie tare bârfită de familie. Mai degrabă o admiram şi o invidiam. Eliberată de povara unei căsătorii aranjate cu un bărbat foarte bătrân şi independentă financiar, Omar nu dădea socoteală nimănui şi stătea deoparte de intrigile cicălitoarelor rude ale sale prin alianţă.

Mă bătu brusc peste genunchi în momentul în care, după

ce îmi trăsesem răsuflarea tresăream de durerea care mă lovise din nou. Cred că Omar și-a dat seama atunci că nu era cel mai bun moment pentru o vizită de curtoazie. Așa că, după câteva cuvinte și mormăituri de sprijin, plecă la fel de rapid cum venise, lăsând în urmă o adiere de parfum franțuzesc și un șir de asistente care îi făceau reverențe. În acel moment, începeam să îmi doresc să mă fi invitat să plec cu ea.

M-am lăsat iar pe spate, sprijinită de perne, gândindu-mă la ciudățenia vizitei lui Omar. Am început să mă gândesc la schimbările pe care avea să le aducă maternitatea în viața mea. În timpul sarcinii, hobby-urile mele fuseseră reduse la respectarea superstițiilor și temerilor familiei, fiecare mișcare a mea fiind monitorizată de câte cineva, care se asigura că sunt mulțumită și bine hrănită. Mă simțeam mai mult ca o iapă de prăsilă valoroasă decât ca o femeie în care creștea o nouă viață.

Superstițiile legate de sarcină abundă în cultura malaeziană, de la ce trebuie să mănânce o femeie însărcinată la cauzele malformațiilor infantile; fiecare restricție sau edict legat de sarcina mea, adoptat de familia lui Bahrin, duhnea a superstiție și a credință primitivă.

Înainte de a rămâne însărcinată, începusem să vizitez pe ascuns grajdurile regale, adăpostite în incinta palatului neocupat (la acel timp) al prințului moștenitor. Aici, poneii familiei erau ținuți la o azvârlitură de băț de plajă. De vreo două ori, cu complicitatea unor ajutoare de la grajduri și a câtorva bancnote bine plasate, experimentasem bucuria de a lua unul dintre caii mai mici, pentru un galop dis-de-dimineață, pe nisipul de pe marginea apei. Din păcate, nimic nu putea rămâne secret prea mult timp, și după câteva zile eram dojenită atât de Bahrin, cât și de mama lui pentru comportament indecent și pentru că puneam în primejdie șansele de a rămâne însărcinată prin faptul că încălecam un

cal. Căutând cât mai repede o modalitate de a mă apăra, am încercat să le arăt că prințesa Anne participase la olimpiadă și, de asemenea, născuse cu succes doi copii, dar și că regina Elisabeta era o călăreață desăvârșită, însă argumentele mele n-au dus la niciun rezultat. Momentele pe care mi le petrecusem în șa erau încheiate pentru totdeauna; în opinia lor, pântecele meu (nu eu) trebuia protejat cu orice preț.

Până în momentul în care am anunțat că sunt însărcinată, începusem să îmi umplu timpul liber cu vizite la un cămin pentru copii cu deficiențe, aflat la periferia orașului. Aflasem din întâmplare de existența instituției și speram că pot să fac ceva pentru a-i ajuta pe copiii adunați acolo. Clădirea unde erau ținuți copii de la câteva luni până spre 18 ani fusese înainte un centru de detenție pentru fetele rătăcite, mamele nemăritate și delincvenți. Când fetele fuseseră mutate de-acolo, copiii fuseseră plasați în toată Malaysia.

Ei erau cei abandonați, lăsați în stațiile de autobuz sau în spitale, în speranța că va avea cineva grijă de ei; în Malaysia, orice formă de diformitate fizică sau de handicap mintal era un motiv de rușine și de a fi respins de familii. Aici, în instituția din Terengganu, suferințele copiilor numărau de la mici paralizii cerebrale sau retarduri psihice la sindromul Down și orbire, dar erau înghesuiți cu toții împreună.

Când am intrat pentru prima oară în acel așezământ, am fost șocată să văd cum zac copiii pe foi grele de cauciuc roșu, peste care erau întinse *sarong-uri* de batic, în băltoace formate de propria lor urină. Alții se târau pe podeaua roșie din ciment, se legănau lângă pereți sau trăgeau de barele ferestrelor, în timp ce câte un ventilator de tavan se rotea cu jumătate de viteză în fiecare salon, abia răscolind aerul. Acolo nu erau nici jucării, nici desene colorate pe pereți, nimic care să poată fi considerat stimulant din punct de vedere vizual. Nu se făcea nicio încercare de a-i educa, iar de psihoterapie nici nu se auzise. Personalul din acel loc era

format mai ales din muncitori necalificaţi, care îi pocneau şi protestau dacă vreunul dintre ei făcea mizerie.

Am fost uimită să aflu că exista, de fapt, un consiliu director, alcătuit din diverse persoane din lumea mondenă, incluzând şi pe una dintre femeile din familia regală. Acest comitet nu făcea în realitate nimic pentru a îmbunătăţi calitatea vieţii acestor copii; ei pur şi simplu adunau puncte *parlar* împrumutându-şi numele instituţiei; ’ niciunul dintre ei nu se gândea să se apuce efectiv de treabă şi să se implice în realizarea sarcinilor lor. Era, de departe, mai convenabil pentru ei să facă inspecţii regulate ale clădirii. Îmbrăcate în mătase şi coafate perfect, membrele comitetului îşi strigau deranjul şi neplăcerile presupuse de sarcinile pe care le aveau, trăgându-şi repede la o parte fustele dacă vreunul dintre copii se întindea pentru a pune mâna pe ei, binecuvântând în tăcere faptul că propriii lor copii erau sănătoşi şi întregi.

Când le-am spus lui Bahrin şi mamei lui că doresc să mă implic în activitatea instituţiei, nu au avut nimic împotrivă să mă lase să fac asta, atâta timp cât mă limitam să mă ocup de copii în timpul orelor lui de serviciu. Cred că, la început, au crezut că voiam să fac parte din consiliul director şi nu îşi imaginau ce aveam de gând cu adevărat.

Am început să vizitez copiii, luând cu mine un vechi casetofon pentru a le pune muzică unora dintre ei. Ceea ce mă copleşea era dorinţa unora de a pune doar mâna pe mine. Fiind lipsiţi de afecţiune fizică în mare parte din viaţa lor, să fie îmbrăţişaţi era un lucru nou pentru ei, dar pe care îl prindeau foarte repede. Mă ataşasem în special de o fetiţă, pe care o numeam Mina. Avea vreo 5 sau 6 ani şi nişte ochi negri, imenşi, părul scurt, care se transformase într-o masă de bucle. Mina zâmbea de fiecare dată când mă vedea şi întindea mâinile ca să o iau în braţe. În prezenţa copiilor, nu trebuia să am grijă de reguli sau de vreun protocol rigid,

care îmi limitau comportamentul oriunde în Terengganu. Puteam să fiu pur şi simplu eu însămi – asta îşi doreau copiii şi de asta aveau parte.

Însă toate s-au schimbat în ziua în care l-am anunţat pe Bahrin că sunt însărcinată. Unul dintre primele lucruri pe care mi le-a interzis – şi aici avea sprijinul total şi neechivoc al întregii sale familii – a fost să vizitez căminul de copii. Am încercat să protestez, dar nimeni nu mi-a permis. Am încercat să le explic omenește, nimeni nu a vrut să mă asculte. Când i-am ameninţat că voi merge acolo oricum, Bahrin mi-a zis că mă va ţine sub cheie până după ce voi naşte. Totuşi, familia îmi explică de ce îmi era interzis să mai merg acolo. Credeau cu tărie că toate influenţele externe afectau copilul nenăscut *în utero.* În conformitate cu credinţele lor, dacă eram în prezenţa unui copil nu prea perfect, riscam să nasc şi eu un copil retardat sau handicapat. Numeau aceasta sindromul *kenang,* o formă de transmitere pe cale infecţioasă a diformităţilor. Nu conta câte cărţi medicale sau despre sarcină le arătam, refuzau să se lase înduplecaţi. Familia chiar mi-a citat un exemplu: fiul cel mai mic al unchiului lui Bahrin, Tengku Ibrahim, se născuse cu o mică malformaţie la unul dintre braţe. Şi acest lucru, se pronunţau ei cu înţelepciune, se întâmplase pentru că mama lui, mătuşa Roşită, lovise o pisică şi o rănise în timp ce era însărcinată. Drept rezultat, Zainol se născuse *kenang.*

Nu puteam spune şi nici face nimic pentru a-i convinge pe cei din familie să renunţe la credinţele lor primitive şi superstiţioase. Am fost sfătuită cu toată severitatea să nu mă privesc şi să nu ating păpuşi, mai ales pe cele cu ochi care se închid şi se deschid, deoarece acest lucru poate avea ca rezultat un copil născut surd, orb sau prost. Mak mi-a dat-o ca exemplu pe spălătoreasă noastră, Zah. Ultimul fiu al lui Zah se născuse orb şi surd, pentru că aceasta ar fi umblat cu o păpuşă.

Când am întrebat-o pe Zah mai în amănunt despre tragedia familiei sale şi am analizat fiecare lună din sarcina ei, am fost destul de sigură că fusese vorba despre o epidemie de rubeolă sau de vărsat de vânt care avusese loc în satul ei, în timpul primului semestru de sarcină; aceasta făcuse ca fiul ei să se nască orb. În Terengganu aproape că nici nu se auzise despre vaccinarea împotriva rubeolei.

Musulmanii cei mai credincioşi cred că este voia lui Allah atunci când oamenii se îmbolnăvesc, iar vaccinarea împotriva oricărei boli este foarte rară.

În luna a şaptea a sarcinii mele, Mak a insistat să mă supun unei ceremonii tradiţionale de îmbăiere, pentru a-mi asigura o naştere uşoară şi a nu lăsa spiritele rele să împiedice naşterea. A fost adusă şi o bătrână moaşă din sat la mine acasă pentru a-mi examina forma pântecelui. După o lungă perioadă în care se uită, cercetă şi scoase multe „hmm “-uri, examen la care m-am supus împotriva voinţei mele, a anunţat că va trebui să repoziţioneze copilul, pentru că acesta era aşezat în poziţia greşită. Am refuzat categoric să fac însă aşa ceva, indiferent cât de mult au insistat soacra mea şi surorile ei. Nu voiam să risc o ruptură de placentă ori să-i fac rău copilului, doar pentru a fi pe plac practicilor şi tradiţiilor familiei regale.

Ca rezultat al refuzului meu, nu am mai fost aşa de iubită, dar ele continuară cu restul ceremoniei, pe care o consideram inofensivă.

O femeie sfântă şi moaşa se rugară şi suflară într-o găleată cu apă, adăugând la aceasta lămâi verzi proaspete, tăiate în sferturi. Am fost dezbrăcată, rămânând doar într-un *sarong* de batic, şi mi s-a cerut să stau în picioare în baie. Apoi, ele începură a mă stropi cu apă sfinţită, din cap până în picioare, în timp ce eu repetam versete din Coran, aşa cum mi se cerea. Când terminară ritualul meu dr îmbăiere, Mak împărţi daruri pentru săraci, asigurându-se că voi avea un copil

sănătos şi o naştere uşoară.

Era dificil să încerc să păstrez o perspectivă proprie asupra a ceea ce se întâmpla cu corpul meu în timpul sarcinii. Am încercat să fiu cât mai bine informată cu putinţă şi o mare parte din sarcină am „făcut“-o din cărţile pe care am reuşit să le obţin din Australia şi Anglia. Cărţile lui Penelope Leach, din Marea Britanie, erau o sursă neprețuită de informaţii, ca şi caseta video pe care reuşisem să o obţin din Statele Unite. În Terengganu nu existau cursuri prenatale, iar doctorii, ca şi toate rudele de sex feminin, erau foarte nereceptivi când era vorba de a răspunde la întrebările legate de procesul naşterii. Aşa că am făcut exerciţiile prenatale şi pelviene care erau descrise în cărţi şi am hotărât singură ce tip de naştere doresc.

Mă simţeam foarte singură în sala de naşteri. Asistentele veneau şi plecau, în funcţie de tura în care se aflau, doctorul intra din când în când pentru a mă consulta, dar mare parte din timp eram singură cu gândurile mele. Nu cred că personalul medical era foarte încântat de ideea de a mă avea pacientă, din moment ce continuam să resping oferta pe care mi-o făceau de a-mi administra petidină – despre care ştiam că va trece de placentă şi va afecta capacitatea copilului de a suge, lucru pe care doream să îl evit – şi oxitocină, cu ajutorul căreia voiau să grăbească travaliul. Vreo două asistente insistau mai ales să stau întinsă în timpul contracţiilor, în loc să stau în picioare. Descoperisem că, dacă stăteam în picioare puteam să suport mai bine durerea, dar şi că era cea mai confortabilă poziţie. Dar cele două asistente refuzau să-mi asculte argumentele şi mă tot împingeau la loc pe pat, lucru care mă făcea să vomit din cauza contracţiilor, şi trebuia să mă chinui să mă ridic din nou în capul oaselor. Începeam să mă simt precum o balenă eşuată pe nisip rare se zbate să ajungă din nou în apă. În mod înspăimântător, semănam cu o balenă, întrucât, cu două

zile înainte de declanşarea travaliului, cântăream vreo 76 de kilograme, o greutate destul de mare pentru o persoană de 1,62 în înălţime, mai ales din moment ce greutatea mea normală era de mai puţin de 51 de kilograme.

Atinsesem graniţa celor treizeci de ore de când mă aflam în travaliu şi începusem să visez că fac jogging ori să sar la trambulină pentru a grăbi lucrurile. Ştiam că bătăile de inimă ale copilului sunt normale şi că nu se înregistrează niciun semnal că acesta ar fi în pericol, dar situaţia începea să fie un pic ridicolă. Atinsesem limita rezistenţei, iar oferta unor asistente de a lua nişte oxid de azot şi oxigen pentru a calma durerea începea să sune tentant. Aşa că mi-am promis că îi voi acorda copilului încă o jumătate de oră, apoi voi recurge la gaz. Între timp, mi-am silit mintea să-şi amintească din nou ultimele luni.

Unul dintre lucrurile pe care nu le ştiusem despre viaţa în Malaysia era cât de izolată voi fi faţă de oameni, cu excepţia cercului familial imediat al lui Bahrin. Prieteniile normale pur şi simplu nu erau posibile din cauza mai multor factori. Bahrin decretase că nu pot părăsi casa fără permisiunea lui, decât dacă mă duceam să le vizitez pe mătuşile sau pe mama lui; oricum, nu ştiam cum să leg tipul de prietenie de care aveam nevoie cu oamenii din Terengganu. Sistemul lor de valori era atât de diferit de al meu; niciunul dintre ei nu citea cărţi – în tot oraşul nu exista nici măcar o librărie, dacă nu puneai la socoteală magazinul cu cărţi religioase –, iar o conversaţie despre balet sau despre muzică nici nu intra în discuţie. De asemenea, Bahrin îmi citea toată corespondenţa din Australia şi de obicei cerea să citească şi răspunsurile pe care i le trimiteam bunicii, aşa că şi această cale de a-mi împărtăşi gândurile îmi era închisă.

Foarte rar participam cu Bahrin la vreo nuntă din afara familiei regale, a unei cunoştinţe din lumea afacerilor sau la un eveniment social, unde erau prezenţi foştii colegi de

şcoală ai lui Bahrin şi soţiile acestora. Aceste evenimente se dovedeau a fi, de obicei, îngrozitoare pentru mine, din moment ce nu eram priviţi ca nişte oaspeţi oarecare şi eram trataţi diferit, în modul cel mai evident. Asta în, î făcea să mă simt îngrozitor de departe de femeile de vârsta mea. Mai ales când multe dintre aceste soţii vedeau în acele momente ocazia de a mă încolţi şi de a pune întrebări iscoditoare şi indiscrete despre viaţa şi obiceiurile celor din familia regală. Întrebările prosteşti erau, de exemplu, dacă sala de badminton de la palat se transformă în sală de cinema, câte nopţi îşi petrecea sultanul cu fiecare dintre soţiile sale sau cât de mult au plătit unele dintre rudele mele pentru un colier care a apărut fotografiat într-o revistă. Un alt comentariu favorit al acestui grup de femei clevetitoare era cât de norocoasă şi băftoasă fusesem să mă mărit cu un membru al familiei regale, cum eram eu aranjată pe viaţă din punct de vedere financiar şi cât de isteaţă fusesem să pun mâna pe el. Tare mult aş fi vrut să le spun că sunt binevenite să încerce să trăiască singuratica mea viaţă, că nu îmi dădusem seama cât de bine îmi era, de fapt, în propria mea ţară. Dar nu aveam curajul să le spun adevărul, în schimb eram de acord să joc rolul pe care îl scriseseră pentru mine şi le respingeam pe iscoditoare cu un zâmbet rece şi cu tăcere sau cu nedumerire prefăcută.

Îmi găsisem totuşi alinare într-un loc dintre cele mai neaşteptate. Consoarta sultanului, Tengku Ampuan Bariah, devenise confidenta mea, prieten de nădejde şi aliat. Endah, cum îi spuneam, s-a dovedit a fi persoana la care puteam apela. Nu îmi amintesc cum ajunsesem la concluzia că avem multe în comun, dar la un moment dat am început să fiu invitată la ceai, după-amiaza, la palat, o dată la câteva zile. Din fericire, nimeni, nici măcar Bahrin, nu putea să-mi refuze permisiunea de a evada în raiul răcoros şi liniştit pe care Endah îl construise pentru ea însăşi în apartamentele

private din Istana Badariah. Când Endah o pusese pe doamna ei de onoare să facă invitațiile telefonice, Bahrin mă pusese la început să repet iar și iar formulele corecte de protocol pe care trebuia să le folosesc și îmi reamintise de nu știu câte ori că trebuie să mă comport ireproșabil. Nu aveam nicio idee despre cum era de fapt mătușa lui; foarte puțini oameni știau și, cu siguranță, și mai puțini cunoșteau tristețea și umilirea pe care trebuia să le îndure în fiecare zi a vieții ei în calitate de sultană fără moștenitor.

Pe măsură ce Endah și cu mine deveneam mai apropiate, ea renunță la mare parte din protocolul oficial care, de obicei, guverna relațiile sale cu alții. Era o femeie arătoasă, cu o piele frumoasă, deschisă la culoare, moale ca mătasea, și voce blândă. Endah mirosea mereu a parfum Joy și îi plăcea să se îmbrace foarte simplu în particular, preferând materialele mătăsoase pentru caftane largi și papuci roșii din piele de ied, atunci când era acasă. Jucătoare împătimită de badminton și bucătăreasă, cultiva trandafiri de toate soiurile și avea cel mai blând zâmbet pe care îl văzusem. Petreceam ore întregi uitându-ne prin reviste și discutând despre rețete de prăjituri sau despre haine. Îi dezvăluisem câte ceva despre temperamentul lui Bahrin și, ca rezultat, se oferise să mă găzduiască la palat de fiecare dată când era nevoie.

Din când în când, Endah îmi povestea câte ceva despre începuturile vieții ei de femeie măritată, când devenise prințesă moștenitoare la curtea din Terengganu. Abia dacă avea 16 ani când se măritase cu unchiul lui Bahrin și îmi povestea amuzată cum, cu o zi înainte de nuntă, încă mai purta uniforma de la Girl Guides[8]. Fiică a sultanului din

---

[8] Organizație de cercetași destinată fetelor, în Marea Britanie și în alte țări (n. r.)

Selangor şi soră cu mulţi fraţi, crescuse într-o familie destul de progresistă, pentru standardele musulmane, în parte datorită influenţei colonizării britanice în Selangor. Nu îl întâlnise pe Ayah Mud, unchiul Mahmud, înainte de nuntă, dar i se arătase
0 fotografie a logodnicului ei în vârstă de 20 de ani, aşa că ştia cum arată. Imediat după nuntă, proaspeţii însurăţei fuseseră trimişi în Anglia la studii, el la o şcoală militară, ea pentru a-şi lua diploma în economie casnică. Se stabiliră într-o căsuţă de ţară, în pitorescul Surrey, într-o Anglie care încă era supusă raţionalizărilor. Când îmi povestea cum ea şi Ayah Mud trăiau liniştiţi, nederanjaţi de servitori sau de protocolul regal, în primii lor ani de căsnicie, ochii lui Endah se înnegurau de tristeţe, iar vocea îi devenea melancolică. Ayah Mud mergea cu bicicleta pe potecile de ţară şi adesea mână în mână la cinematograful din localitate sau la magazinele din sat, ea cu ciorapi împletiţi şi în haine occidentale, iar el îmbrăcat cu haine din postav. Dar, în cele din urmă, când se întoarseră în Malaysia, relaţia lor idilică se schimbase dramatic. Se duseseră momentele de intimitate şi de camaraderie tăcută; în schimb, vieţile lor au început să fie dominate de obligaţii sociale, de protocolul regal şi de poziţiile lor de prinţ moştenitor şi prinţesă de Terengganu, dar şi de nevoia absolută de a avea un moştenitor.

În ciuda multor ani de speranţă, a rugăciunilor şi operaţiilor, Endah nu putuse să nască fiul moştenitor pe care şi-l doreau amândoi atât de mult. Aşa că, într-o zi, Ayah Mud îşi luase o altă soţie, o fată din Singapore, pe nume Sharifah Nong, pentru a-i duce numele mai departe. Pe măsură ce noua soţie năştea copil după copil, creştea şi afecţiunea prinţului moştenitor, până ce Endah a fost, de fapt, redusă doar la rolul jucat în ocaziile speciale şi la portretele regale din clădirile oficiale. În momentul în care Ayah Mud devenise sultan, curtenii din Terengganu se dăduseră în

totalitate de partea lui Sharifah Nong, mama prințului moștenitor, sau renunțaseră la loialitatea față de Endah. Mulți dintre ei respectau doar formal rangul lui Endah și foloseau orice ocazie pentru a-i prezenta omagiile lor de lingăi lui Sharifah Nong, în calitate de consoartă de facto. Frații și surorile sultanului jucau la ambele capete în acest joc dulce ca mierea de manipulare machiavelică. Tuturor le era frică de Sharifah Nong; era legendară pentru duritatea ei calculată, ascunsă sub masca nevinovăției și a bonomiei. Dar cu toții știam că nu trebuie să avem încredere în ea: rezultatele puteau fi dezastruoase. Și curtenii, și familia aveau mereu grijă să îi ofere un cadou de aceeași valoare sau mai scump, dacă îi făcuseră un dar și lui Endah.

Ayah Mud aderase la stricteța programului, așa că eu îmi petreceam timpul la palat când acesta locuia cu Sharifah Nong. Respecta un program de două zile cu Endah, două zile cu cealaltă soție. Vacanțele sau călătoriile peste hotare erau împărțite între cele două femei, dar, cel mai adesea, mama moștenitorului său îl însoțea în deplasările care nu includeau obligații oficiale. Gând Endah mergea cu el în Europa sau în Anglia, se întorcea mereu plină de cadouri pentru mine. O poșetă elegantă, un cupon de material sau clame de păr ornamentale. Odată, a adus acasă un vraf de cărți despre prințesa de Wales, în ideea că aș putea să adaptez unele dintre hainele Dianei pentru a face pe plac sensibilităților malaeziene. Endah știa că sunt deranjată de restricțiile vestimentare din țara mea de adopție și de obligațiile privind croiala la care eram silită să mă supun, așa că le spusese cumnatelor ei că nu vedea niciun motiv pentru care nu puteam purta haine care să aducă vag cu stilul occidental, atâta timp cât păstram un nivel de decență corespunzător în ceea ce privește lungimea, linia decolteului și a mânecilor. Endah înțelesese că, la 19 ani, perspectiva de a purta același model de rochie pentru tot restul vieții era

deprimantă.

Era o mişcare foarte isteaţă din partea ei, din moment ce membrii familiei regale malaeziene păreau a fi fascinaţi de prinţesa Diana şi erau de acord cu tot ceea ce purta sau făcea. Endah şi cu mine ne distram de minune modificând hainele Dianei în modele potrivite standardelor de la curte. Uneori, adăugam o fustă la o rochie frumoasă, dar mai scurtă, sau lungeam una dintre fustele Dianei, păstrând gulerul sau croiala taliei din fotografia originală. Mai apoi, pe măsură ce deveneam mai încrezătoare, Endah îmi spuse să fiu mai curajoasă şi să adopt propriul stil. Nu peste mult timp, adăugam mâneci despicate şi pernuţe la umeri la *baju kurung* oficiale şi îmi încercam norocul cu un decolteu în V sau cu o croială puţin mai coborâtă la spate. Îi dădeam instrucţiuni croitorului meu preferat cu privire la orice lucru la care mă puteam gândi pentru a sparge monotonia vestimentaţiei mele islamice, atâta timp cât păstram standardele de bună-cuviinţă şi stricta interpretare a costumelor tradiţionale. Am ştiut că trecusem de o barieră a modei, când hainele mele au început să fie copiate, mai întâi de alte doamne din familia regală. Mai apoi, datorită mediatizării detaliate a tuturor evenimentelor regale, publicul începu să îmi imite, de asemenea, o bună parte din garderobă.

Reacţia lui Bahrin faţă de garderoba mea în schimbare era ambiguă. Pe de o parte, se bucura de faptul că eram mereu prezentă în emisiunile de televiziune şi în reviste, dar pe de altă parte nu era încântat de nonconformismul meu. Pentru el, bănuiesc, situaţia era menită să creeze confuzie. Laudele pentru frumuseţea şi gustul vestimentar al soţiei sale se traduceau în aplauze pentru el şi dădeau greutate alegerii pe care o făcuse luându-mă de soţie. Însă revolta mea paşnică şi inocentă manifestată prin vestimentaţie îi slăbea controlul asupra mea, cu sprijinul mătuşii sale, Tengku Ampuan, şi

făcea imposibil să mă pedepsească la nivelul la care simțea el că merit. În schimb, s-a mulțumit să-și arate dezaprobarea pe care o simțea prin faptul că niciodată în patru ani nu m-a complimentat pentru rochiile mele și modul în care arătam.

Endah era singura mea confidentă și aliată din Terengganu. A izbucnit în lacrimi în momentul în care i-am spus că aștept un copil. M-am asigurat că voi împărtăși cât mai multe cu putință cu ea din perioada mea de sarcină. Petreceam ore întregi în umbrarul din grădina ei de trandafiri, privind către Marea Chinei de Sud, în timp ce brodam cămășuțele și trusoul copilului. Flancate de marele aviar cu păsări tropicale, stăteam de vorbă sau pur și simplu rămâneam în liniște, răcorite de briza oceanului. În alte zile de arșiță, îmi găseam adăpost în mai multe camere pe care mi le pusese la dispoziție, în aripa veche a palatului. Acolo, la mașina mea de cusut, făceam draperii, lucruri pentru camera copilului și hăinuțe, iar Endah venea din când în când în cameră pentru a vedea ce mai fac. De vreo două ori, Endah făcu un lucru fără precedent, venind la mine acasă pentru a vedea cum merge aranjarea camerei copilului, dar curând am descoperit că nu fusese o mișcare inspirată. Din moment ce nu mai vizitase și alți membri ai familiei soțului ei, atrăsese invidia.

Chiar dacă Endah nu putuse să aibă copii, a adoptat mai mulți, aducându-i la palat pentru a locui. Mai târziu, după ce crescuseră destul, i-a trimis pe câțiva dintre ei în străinătate la studii și le-a permis să se stabilească în Statele Unite. De asemenea, îl creștea pe unul dintre copiii naturali ai sultanului, Tengku Baharuddin sau „Adik “, după cum era poreclit. Adik era cel mai mic fiu al sultanului, făcut cu o fată din sat, de care se îndrăgostise și cu care se însurase pentru o scurtă perioadă. După ce fata născuse, îi dăduse băiețelul lui Endah pentru a-l crește ca pe fiul ei adevărat.

Pentru cea mai mare parte din sarcină, am scăpat teafără

în fața izbucnirilor lui Bahrin. Singura excepție a fost ziua, din timpul lunii a cincea de sarcină, în care am găsit dovada infidelității sale. Petrecea o perioadă considerabilă de timp în afara orașului, plecat cu afaceri. Îi despachetam bagajele în timp ce mama lui stătea cu mine, pălăvrăgind, când am dat peste o cutie mare cu pudră parfumată și o pereche de chiloți de damă, înghesuiți într-un colț al valizei. În timp ce stăteam pe podea, încercând să-mi revin din șoc, Mak repeta într-una, clătinând din cap, „exact ca taică-su, exact ca taică-su “. Mă simțeam de parcă fusesem lovită în stomac. Fata implicată voia în mod evident ca eu să aflu despre legătura lor, dar aveam îndoieli că Bahrin plănuise ca lucrurile să se desfășoare astfel. Se întorsese din călătorie destul de bine-dispus și îmi dăduse speranțe că ar mai fi avut ceva afecțiune pentru mine prin interesul pe care îl manifestase față de burtica mea în creștere. În acel moment, mi-am dat seama că acel interes pe care îl manifestase era față de dovada bărbăției sale, care creștea în mine, decât rezultatul vreunei forme de afecțiune pe care ar fi nutrit-o pentru mine.

Mak spuse imediat că se va ruga mai mult pentru căsnicia noastră și că va aranja să fie făcute câteva talismane prin care să-l atrag din nou pe Bahrin. Îi ascultam bâiguielile în timp ce capul îmi plesnea de furie și de umilință. O mai puteam auzi bodogănind despre lipsa de morală în lume, în timp ce traversa grădina, în drum spre casa ei de alături. Mă hotărâsem să-i cer lui Bahrin să-mi spună adevărul, imediat ce venea acasă pentru masa de prânz. Nedorind ca servitorii să știe despre umilința prin care treceam, am trimis-o acasă mai devreme pe Zah, iar pe Wan Su cu treburi. A fost prima mea greșeală.

L-am întâmpinat pe Bahrin la ușa de la intrare, de îndată ce am auzit cum trântește portiera mașinii, și l-am urmat în casă, în drum spre dormitor. În momentul în care s-a aplecat pentru a pune mâna pe clanță, am scos articolul de lenjerie

respectiv şi i l-am arătat, cerându-i explicaţii. La început, a încercat să-mi spună că sunt ai mei, lucru despre care ştiam amândoi că este o minciună sfruntată. Apoi mi-a spus că trebuie să-i fi căzut cumva în valiză şi că nu ştia ai cui sunt. Când i-am replicat spunându-i că nu îi cred explicaţiile şi că mama lui îmi spusese că se comporta exact ca tatăl lui, se schimbă. Din arogant şi batjocoritor deveni agresiv. Se apropie de mine atât de repede, încât nu am putut să anticipez lovitura care mă trimise în zbor, prin uşa deschisă dinspre hol, aflată în spatele meu, cu şase sau şapte trepte mai jos, către pardoseala din ciment din curte. Am aterizat cu o bufnitură surdă. Picioarele mi se răşchirară pe scări şi capul lovi cimentul, ultimele vertebre ale coloanei şi umerii preluând cea mai mare parte din forţa impactului.

După privirea de pe chipul lui Bahrin, cred că şi el era la fel de şocat ca şi mine. Se grăbi să mă ajute să mă ridic, întrebând neîncetat dacă totul este în regulă cu copilul. Eram la fel de îngrijorată ca şi el că ar fi putut să se întâmple ceva cu copilul, dar puteam să simt că se mişcă şi loveşte ca de obicei. Eu eram cea lovită şi rănită, făcusem instinctiv tot ce putusem pentru a-mi proteja pântecele în timp ce cădeam. Începusem să plâng, şi Bahrin mă ajută să merg în camera noastră şi să mă aşez în pat. Spunându-mi să stau liniştită, plecă din cameră, iar un moment sau două mai târziu l-am auzit vorbind la telefon. Am desluşit cuvintele „împiedicat”, „o treaptă”, „neîndemânatică” şi „am zis că ar trebui să verific”, înainte de a auzi cum pune telefonul în furcă. Apoi s-a întors în dormitor.

Stând pe marginea patului, Bahrin se aplecă şi mă apucă strâns de încheietura mâinii, anunţându-mă că îl sunase pe doctor şi îi spusese ce se întâmplase. Când i-am replicat că sunt sigură că nu îi mărturisise adevărul, soţul meu îmi răspunse că îi spusese doctorului *keling* tot ceea ce trebuia să ştie acesta şi că nu dorea ca eu să îl contrazic. Îmi spuse

că, dacă povestesc cuiva ce se întâmplase de fapt, îmi va lua copilul din momentul în care se va naşte şi mă va trimite înapoi în Australia, singură. Bahrin ştia că acesta era asul lui din mânecă şi ştia că nu cred că era o ameninţare gratuită; ştiam foarte bine că existau precedente pentru acest tip de pedeapsă. Am dat din cap ţeapănă, în semn că înţelesesem, şi i-am cerut să mă lase singură.

Zăceam în patul nostru mare, cu corpul zvâcnind de durere. Simţeam că îmi amorţeşte spatele şi mă rugam ca nimic rău să nu se fi întâmplat cu copilul. Sub nicio formă nu voiam să-l pierd, fie prin alte violenţe, fie neascultându-l pe Bahrin. Singurul lucru care conta era copilul. Am zăcut plângând, în pat, ore în şir. Am plâns pentru copilul nostru şi pentru felul de viaţă pe care i-l oferream; am plâns pentru soţul pe care încă mai credeam că-l iubesc.

Prin urmare, Bahrin îşi informă familia că fusesem neatentă, că mă împiedicasem şi căzusem pe treptele din curte şi că mă avertizase să fiu mai atentă de dragul copilului. Mak era foarte îngrijorată că mă rănisem în cădere şi, de asemenea, sceptică faţă de explicaţiile pe care Bahrin le dăduse în legătură cu vânătăile mele, dar ea, ca şi restul femeilor din familia regală, fusese crescută după codul prin care i se interzicea să pună la îndoială cuvântul vreunui bărbat din familie, aşa că nu întrebă nimic.

În schimb, chemă o bătrână din sat, pe nume Mok Soong, pentru a mă consulta şi a-mi trata muşchii dureroşi. Mok Soong era o octogenară micuţă, a cărei faţă zbârcită semăna cu o castană zâmbitoare şi ale cărei mâini şi picioare erau încovoiate de vârstă. Avea un râs cârâit şi vesel şi era complet fascinată de televiziune. Fiind *tukang urut,* maseuză, Mok Soong începu să mă viziteze o dată pe săptămână, la insistenţele soacrei mele, pentru a-mi masa spatele şi a se asigura că totul este bine cu copilul. Mak şi mătuşa Zainah obişnuiau să stea la taclale în dormitorul meu, în timp ce eu

eram întinsă pe o saltea de burete, pusă pe podea, și mă supuneam serviciilor oferite de maseuză, al cărei gabarit redus nu dădea niciun indiciu despre forța pe care o avea. Prețul normal, mă informă Mak, pentru două ore de masaj era de zece ringgiți malaezieni, aproximativ trei lire cincizeci. Era atât de puțin pentru atât de multă muncă, încât îi strecuram de obicei mai mulți bani, lucru care cauza o mare durere soacrei mele și surorii ei, care se plângeau că stricam prețul pentru toți ceilalți.

Masajele lui Mok Soong au fost singurul contact fizic cu altă persoană pe care l-am avut în tot timpul sarcinii mele. Bahrin renunțase de mult la latura sexuală a relației noastre. Dacă se întâmpla să mă zărească dezbrăcată, încerca o mare satisfacție să-mi spună că eram cel mai grotesc lucru pe care îl văzuse vreodată. Chiar înainte de a rămâne însărcinată, se delecta trântindu-mi că ar trebui să fiu recunoscătoare că mă făcuse musulmană, pentru că aveam cele mai urâte picioare din lume. Spunea că văzuse „picioare mai frumoase la o masă "și că „avem noroc că femeile musulmane trebuie să se acopere". Începusem să fiu atât de conștientă de trupul meu, încât făceam tot posibilul să mă acopăr complet de fiecare dată când era prin preajmă.

În acest timp, am reușit să obțin permisiunea lui Bahrin de a mă împrieteni cu o americancă expatriată, pe nume Fiona. Soțul Fionei, care era pilot de elicopter, fusese trimis de compania lui în Terengganu pentru a păstra legătura aeriană între continent și sondele de petrol din larg. Îl întâlnisem pe soțul Fionei, Bill, originar din Oregon, când a intrat, din greșeală, în complexul palatului regal. Chemată de mătuși, care erau speriate de apariția unui bărbat străin și alb în grădina lor, am fost îndemnată de acestea să o fac pe interpretul pentru ele. Se părea că Bill încerca să găsească o casă de închiriat înainte de sosirea soției și a copilului său din America. După multe discuții între mătuși, Mak și cu

mine, s-a decis că îl vom ajuta să-şi caute o casă. Mak, cred, îşi dăduse seama din privirile mele rugătoare că eram disperată să fiu în compania unor occidentali. Cu toate acestea, mă puse să promit că o voi lăsa pe ea să îi dea vestea lui Bahrin. Cu această condiţie am fost de acord.

Bahrin stabilise reguli foarte stricte pentru contactele mele cu *mai salleh,* cum îi numea el pe Fiona şi Bill. Trebuia să vorbesc cu Fiona doar două ore pe săptămână, iar ea nu trebuia să ne facă vreo vizită neoficială atunci când Bahrin era acasă. Nu trebuia niciodată, mă avertiză el, să îi relatez Fionei detalii despre viaţa noastră conjugală. Trebuia să-mi limitez conversaţiile la subiecte precum copiii, cumpărăturile sau America şi eram nevoită să subliniez „malaezitatea" mea şi să nu ma concentrez pe naţionalitatea australiană atunci când vorbeam cu ea. Viaţa mea cu el, un membru al familiei regale, era tabu. „Dacă încâlci vreuna dintre aceste reguli, prietenia voastră se va sfârşi pentru totdeauna", decretă el.

Ştiam că Bahrin le va da instrucţiuni servitorilor noştri, ca şi restului familiei sale, să-i raporteze despre comportamentul meu, aşa că am îndrăznit să încalc uşor regulile doar de vreo două ori. Faptul că aveam o prietenă americancă cu care să vorbesc în limba mea maternă era mult prea preţios pentru a-l pune în pericol făcându-i confidenţe despre adevărata mea viaţă conjugală. Nu vedeam rostul; nu avea să îmi schimbe situaţia. Îi aparţineam lui Bahrin, iar căminul meu era lângă el, la bine şi la rău.

Întotdeauna îmi părea rău că o ţineam la distanţă pe Fiona şi mă simţeam prost când trebuia să inventez scuze, ştiind că ea dorea să petreacă mai mult timp la mine acasă şi îşi manifesta curiozitatea în ceea ce priveşte palatul. Era minunat să pot vorbi cu o altă femeie despre apropiata naştere a copilului meu. Fiona putea umple toate golurile pe

care nu le acopereau cărțile de specialitate și am putut să văd Terengganu prin ochii ei. Nici ei nu îi plăcea. Nu puteam să o învinovățesc. Viața unei femei albe în Terengganu era dificilă și izolată. Hainele occidentale, oricât ar fi fost ele de modeste, nu o protejau de hărțuielile tinerilor malaezieni care mișunau pe străzi și pe plajă.

Într-una din zile, Fiona veni la mine în lacrimi. Se afla la plajă cu fiica ei când fuseseră brusc înconjurate de șase sau șapte tineri care scandau „îngerii lui Charlie, îngerii lui Charlie". Apoi, băieții începuseră să se masturbeze în cerc în fața ei și a fiicei ei, înainte de a fugi, speriați de doi pescari care se apropiau. Nu fusese îmbrăcată în costum de baie, ci cu un tricou lung și în pantaloni de bumbac, iar părul ei blond era prins în coadă de cal. A trebuit să-i explic că mulți bărbați malaezieni de la țară aveau o imagine stereotipă despre femeile occidentale blonde, care erau catalogate ca prostituate. Având o mentalitate absolut deformată, se purtau dezgustător în fața oricărei femei albe pe care o întâlneau. Nu cred că și-a revenit vreodată din șoc și, cu siguranță, a evitat să se mai ducă la plajă singură, fără soțul ei.

Când i-am povestit întâmplarea lui Bahrin, el m-a șocat cu afirmația că probabil meritase ce i s-a întâmplat, pentru că se dusese singură la plajă. Am replicat spunând că fusese cu copilul ei și că pentru comportamentul băieților merita chemată poliția. El începu să protesteze că numai târfele se duc la plajă, femeile decente stau acasă și se acoperă. Ar fi trebuit să știu că a încerca să am o discuție cu Bahrin despre experiența Fionei avea să fie imposibil; la urma urmelor, îmi interzisese să înot în ocean. Încercasem să-l conving să mă lase să vâslesc în costum de baie, cu un caftan pe deasupra, dar Bahrin decretase că și acest lucru era prea riscant atunci când mă udam. Cât de repede uitase săptămâna de vis pe care o petrecusem la Kuantan, când mă pusese să pozez în

costum de baie, cu părul fluturând liber. Locuiam la mai puțin de cinci sute de metri de albastrul Mării Chinei de Sud, dar nu puteam nici măcar să înot în ea.

În final, stoicismul lăsase loc realismului, așa că m-am întors către asistentă și i-am cerut puțin din mult-lăudatul gaz, pentru a ușura durerea. Când, în cele din urmă, am prins gustul inhalării de oxigen și de oxid de azot și am început să îi simt efectele, întreaga situație din sala de nașteri începu să capete o perspectivă umoristică. Cel puțin asta credeam – la urma urmelor, nu se numește degeaba „gaz ilariant”.

Cu toate acestea, noutatea comică de a sta întinsă pe un pat, în dureri groaznice, încercând să nasc ceva ce semăna cu o minge imensă de baschet, își pierdu imediat hazul în momentul în care am intrat în „tranziție”. Tranziție sună mai mult a poziție yoga făcută într-o stație de cale ferată decât ca descriere a clipei dinainte de a deveni mamă, dar momentul este oricum, numai pașnic nu. Era de parcă cineva strigase brusc „la pozițiile de luptă” în sala de nașteri. Tăvi întregi cu echipament au fost aduse în sală, în timp ce toată lumea își ocupa pozițiile. Se auziră multiple plesnituri precise, în momentul în care ajutoarele își trăgeau mănușile de cauciuc pe mâini. Și, cu o viteză alarmantă, patul meu din ultimele treizeci și două de ore se transformă într-o structură care semăna mai degrabă a rotisor pentru pui. Am fost împinsă brutal pe spate, iar picioarele mi-au fost ridicate, în timp ce asistentele îmi legau gleznele de suporturi, fără niciun pic de considerație față de protestele mele foarte sonore. Oricât m-aș fi zvârcolit și contorsionat, îmi era absolut imposibil să scap de poziția umilitoare, să stau cu mâinile în, șolduri, să gâfâi și să împing în același timp.

Minte, trup, intelect, modestie. Nu v-aș fi putut spune ce înseamnă acele cuvinte, în acele momente: erau total lipsite de sens. Pentru acele puține, extraordinare momente, instinctul nu avea nume, nici motiv – exista pur și simplu.

Instinctul m-a ajutat să îmi nasc copilul, nu vreun doctor. Era cel mai sănătos, logic şi pur lucru pe care îl făcusem vreodată – dădusem naştere unei vieţi.

Micuţul meu începuse să plângă în momentul în care doctorii i-au aspirat căile respiratorii, dar se opri în clipa în care mi l-au pus în braţe. Şi, în timp ce mă uitam la el, la feţişoara sa uimită, am ştiut pentru prima dată în viaţă ce înseamnă dragostea adevărată, fără pereche, sfâşietoare.

DOUĂZECI ŞI NOUĂ

Uneori, în clipele de incertitudine, mă întreb dacă nu ar fi trebuit să fac lucrurile altfel după naşterea lui Iddin. Dar să îmi fi negat instinctele şi să îmi fi strivit sentimentele pentru copilul meu ar fi însemnat să îmi fi înşelat fiul, la fel de mult ca şi să mă fi minţit pe mine însămi. Aşa că am prezentat o faţă luminoasă, de conformitate şi cooperare, lumii, în general, în timp ce în sinea mea luasem hotărârea de a fi eu însămi mamă pentru fiul meu.

Pentru restul lumii, pe 15 februarie 1983, îl adusesem pe lume pe Raja Muhamad Baharuddin Ismail Shah bin Raja Kamarul Bahrin Shah. Numele lui fusese hotărât cu multe luni înainte de a veni pe lume. Cum poate cineva să împovăreze o fiinţă atât de mică şi lipsită de apărare cu un nume atât de impunător şi de lung? Eu nu aş fi putut. Privindu-l, am ştiut cum ar trebui să fie strigat, cu abrevierea numelui Baharuddin, Iddin – pronunţat „Idăn“– şi, din fericire, familia lui Bahrin a fost de acord.

Raja era titlul său ereditar, cum era şi Shah, la sfârşitul numelui. Muhamad, numele profetului musulman, fusese ales de bunica lui pentru a-i asigura intrarea în rai. Baharuddin, al doilea nume al bunicului său, s-a adăugat pe listă. Acesta era urmat de Ismail, în onoarea răposatului sultan, bunicul lui Bahrin. Raja Kamarul Bahrin Shah,

numele lui Bahrin, dublau ca un soi de nume de familie, urmând practica tradiţională. Toate acestea pentru un copilaş care cântărea trei kilograme şi trei sute de grame.

După mai bine de un an petrecut în Terengganu, consternarea devenise al doilea meu nume. Părea că îi indignam încontinuu pe membrii familiei lui Bahrin. Consternare pentru că insistam să-mi alăptez copilul, consternare pentru că refuzasem foarte ferm să ţin *pantan,* un tip de dietă strictă şi cod de comportament la care ne supuneau tinerele mame, între patruzeci şi o sută de zile după naşterea unui copil. Lăuzia este considerată de către musulmanii malaezieni o perioadă de necurăţenie şi de recuperare, o perioadă în care contactul fizic, chiar şi faptul de a împărţi un pat cu soţul tău, este interzis. *Patan* acoperă o mare gamă de activităţi zilnice şi dictează că noile mame nu trebuie să consume mâncăruri considerate „reci “: fructe de orice tip, legume, gheaţă, apă rece şi băuturi răcoritoare, din temerea că vaginul ei va rămâne prea larg şi nu va mai fi dorită de soţ. Mâncarea simplă, uscată este prescrisă femeii lăuze şi de obicei constă dintr-o dietă monotonă cu peşte la grătar, orez fiert şi piper negru proaspăt măcinat; câteodată, putea conţine şi pui cu ghimbir prăjit în ulei de susan. Aceste mâncăruri sunt considerate adaosuri la căldura corpului, presupunându-se că ajută la regenerarea uterului. Căldura este considerată un factor important în recâştigarea elesticităţii vaginului după naştere. Tinerele femei sunt sfătuite să poarte şosete de lână şi pulovere, fără nicio legătură cu căldura tropicală intensă, şi se crede că este foarte periculos să faci paşi mari în perioada *pantan,* de teamă că uterul va cădea şi se va bălăngăni undeva în regiunea genunchilor. Nu vă închipuiţi ce imagini ciudate mi-au apărut în minte când Mak şi diverse mătuşi îmi explicau solemn care erau consecinţele rebeliunii mele.

Au fost absolut oripilate când am cerut apă cu gheaţă la

vreo oră după ce născusem. Sunt sigură că am surprins vreo câteva rude de sex feminin aruncându-mi priviri piezișe și așteptând cu răsuflarea tăiată să îmi cadă uterul chiar în fața ochilor lor.

Bucuria absolută provocată de venirea pe lume a fiului meu și echilibrul relativ pe care nașterea lui părea să-l fi adus relației mele cu Bahrin au fost umbrite de anxietate și îngrijorare pentru sănătatea lui, în timpul primelor șase luni ale vieții sale. Iddin suferea de episoade de hemoragie intestinală, fiecare dintre acestea fiind anunțat de țipetele lui de nepotolit și de o durere evidentă. Când avea treizeci de zile, a fost internat la Spitalul General, în Kuala Lumpur, pentru a sta sub observație și tratament. Doctorul lui Iddin bănuia că el are o boală în care parte din intestin se retrage în el însuși. Boala poate fi fatală dacă nu este operată imediat. Ani insistat să rămân cu el în spital, pentru că alăptam. Acest fapt a avut drept rezultat repartizarea unui întreg salon doar pentru noi. Părea de-a dreptul ridicol să stau singură cu copilul meu într-o cameră imensă, unde se aflau de obicei douăzeci de paciente, dar familia regală hotărâse că nu pot să dorm înconjurată de „oameni simpli”.

Spitalul General din Kuala Lumpur era îngrozitor de murdar: cu podele din ciment roșu îngălate, plin de țânțari și înconjurai de conducte neigienice deschise. Baia aflată lângă salonul nostru era plină de gândaci, toaletele erau de tipul celor turcești, cu o gaură în podea, pline de dovezi că nu toată lumea nimerea orificiul, iar dușurile nu puteau fi folosite. Într-o dimineață, m-am trezit descoperind că eu și Iddin fuseserăm izolați în mijlocul camerei, înconjurați de un lac de fecale de cinci centimetri adâncime – toaletele din salon se înfundaseră în timpul nopții. Pentru a le anunța pe asistente de situația în care ne aflam, a trebuit să o iau prin mizeria aceea îngrozitor mirositoare, în sandale, alunecând din când în când și bâjbâind după un colț uscat, în timp ce

încercam să-l țin pe Iddin cât mai sus.

La Spitalul General, Iddin a fost pasat de la un doctor la altul, de la un consult la altul, de la raze X la analize de sânge, la priviri curioase și ghionturi interesate și, în cele din urmă, i s-a pus o perfuzie în frunte, toate fără un diagnostic exact. Până la urmă, după ce episoadele hemoragice cedaseră, am insistat să fim lăsați să ne întoarcem la Terengganu, unde am reușit să trăim într-o atmosferă ce se apropia de cea a unei familii normale vreme de câteva luni liniștite. Reacția lui Bahrin față de boala lui Iddin era de îngrijorare și de preocupare, dar nu punea, în general, deloc la îndoială capacitatea doctorilor, era îngrozitor de enervant, și mă înfuria cu adevărat atitudinea lui de *ce-o fi o fi.?*

Dictonul ce ți-e dat în frunte ți-e pus era motivul din spatele multor decizii și opinii frustrante emise de cercul de oameni de care eram înconjurați acum. Folosind diferiți termeni, expresia *nasib Tuhan,* voința lui Dumnezeu, părea a se referi și la tragedii, și la împliniri. Era și este una dintre atitudinile cu care te poți împăca cel mai greu. Este, cred, o abordare atât de fatalist negativă a vieții, încât comentariul *nasib Tuhan* mă făcea mereu să scrâșnesc din dinți și să doresc să mă revolt împotriva unei astfel de apatii și a ridicatului din umeri. Doream să subliniez diferența, și o făceam adesea, dintre a permite unui șarpe să te muște și a te da la o parte din calea lui.

Un exemplu de astfel de atitudine a fost când, la câteva ore după nașterea lui Iddin, la aceeași clinică, s-a născut un copil cu gură de lup. Gura fetiței era atât de deformată, încât nu putea să sugă nici din biberon, nici de la sân.

Noaptea, auzeam copilul plângând în salonul de alături, în timp ce asistentele încercau, fără prea mare succes, să-i strecoare lapte în gură dintr-o linguriță. Mă temeam într-atât că va muri de inaniție, încât, într-o dimineață, am prins un moment oportun pentru a vorbi între patru ochi cu mama

copilaşului.

Când am început să-i pun întrebări cu calm, îmi spuse că ea şi soţul ei sunt dintr-un sat din apropiere şi că acesta era primul lor copil. Cuplul economisise toţi banii pentru a acoperi costurile naşterii la o clinică privată, optând, ca şi mine, să evite Spitalul General din Teregganu, din cauza incidenţei mari a mortalităţii infantile din acel spital. După o discuţie generală despre copilaşii noştri şi despre grijile pe care ni le făceam pentru ei, i-am explicat că, adesea, doctorii pot repara o gură de lup şi că în ţări precum Australia, SUA şi Anglia astfel de operaţii erau obişnuite şi erau încununate de succes. I-am spus că puteam să aranjez ca ea şi copilul să plece cu avionul la Kuala Lumpur pentru a consulta un chirurg şi i-am promis că voi acoperi toate cheltuielile copilului. Dar abordarea mea foarte australiană nu era exact ceea ce voia ea să audă. Privindu-mă direct în ochi şi cu o voce care parcă avea ceva profetic în ea, îmi spuse *nasib Tuhan* şi ridică din umeri. Voia lui Allah, credea ea, era cea care provocase malfomaţia fetiţei ei; er; i ceva predestinat, menit să se întâmple; orice ar fi dorit Allah pentru copilul ei avea să se întâmple. Bieţii muritori nu puteau să stea în calea înţelepciunii lui Dumnezeu, îmi explică ea cu răbdare, de parcă aş fi fost o copilă impetuoasă. Gura de lup a fetiţei ei trebui, i acceptată fără ranchiună, iar voinţa lui Allah respectată.

Oricât de mult încercam să mă fac înţeleasă, ea rămânea de neclintit. Îi explicam că, din moment ce Allah făcuse posibile noile descoperiri ştiinţifice, operaţiile şi reconstituirile plastice, atunci, cu siguranţă, Allah ar dori să le şi folosim. Dumnezeu, spuneam, le dăduse oamenilor un creier pe care să-l folosească şi capacitatea de a ajunge la cunoştinţe de care nici nu se auzise atunci când Coranul fusese scris, cu sute de ani în urmă. Dar totul fără niciun rezultat. Am citat învăţături din Coran şi am încercat să-i

arăt că Dumnezeu nu ne interzicea să ne ferim din calea unui autobuz, dacă acest lucru ne-ar fi salvat viața, dar se uită la mine de parcă aş fi emis nişte blasfemii şi i-aş fi cerut să între într-un grup de satanişti. Era îngrozită de argumentele mele şi, culmea ironiei, mi-am dat seama că îi era milă de neputința mea de a accepta ceea ce ea considera ca fiind inevitabil. Conversația noastră se termină brusc în momentul în care veni soțul ei pentru a o lua acasă. I-am privit de la fereastra de la etaj cum se urcau pe un scuter pentru lunga călătorie. Femeia își ținea copilul aproape de piept cu o mână, iar pe cealaltă o trecuse în jurul mijlocului soțului ei. În timp ce dădeau colțul și dispăreau din raza mea vizuală, am simțit nevoia să țip, să țip şi iar să țip, până ce populația din Terengganu avea să iasă din apatie şi să între în secolul XX. Mă simțeam de parcă acel copilaş era simbolul incapacității mele de a aparține cu adevărat țării soțului meu ~ un loc unde viața nu era numai ieftină, ci şi unde nu merită să lupți pentru ea. Zece zile mai târziu, am aflat că fetița cu gură de lup murise.

Străinii nu văd niciodată adevărata Malaysie. Ei stau în turnul de fildeş conferit de statutul lor de turist. Se bucură de plajă, de clima tropicală şi de mâncare, acceptă ospitalitatea localnicilor şi vorbesc între ei despre cât de generoase, calde şi civilizate sunt gazdele lor sau despre cât de neobişnuite sunt obiceiurile locale. Dar nu sunt conştienți şi nici nu ar putea înțelege diferența imensă între a fi un oaspete de onoare sau cultivat, tratat ca un eventual partener de afaceri, şi a trăi permanent în Malaysia ca femeie malaeziană musulmană.

Pentru mine, ca femeie, diferența m-a lovit ca un trăsnet, paralizându-mă, imobilizându-mi voința şi ştergându-mi orice urmă de independență şi stimă de sine. Cum poate cineva să explice că, pe măsură ce anii şi lunile se scurgeau în mariajul nostru, aşteptările soțului meu creşteau?

Aşteptările lui Bahrin influenţau chiar modul în care gândeam, mă mişcăm şi vorbeam. Pe de altă parte, cu cât petreceam mai mult timp în Malaysia, cu atât se aştepta el ca eu să devin servilă şi neghioabă. Mă simţeam de parcă o mică parte din adevărata mea fiinţă era ascunsă bine şi ieşea la suprafaţă doar când eram singură cu Iddin. Doar atunci puteam râde, cânta şi visa după voia inimii mele, puteam să îmi urmez instinctele şi să simt că sunt încă om. Dar, cu cât eram căsătorită mai mult timp cu Bahrin, cu atât mai puţin mă respecta şi mă iubea el.

Eram o sursă constantă de exasperare pentru el. Nu eram echipată pe măsură pentru a face faţă tuturor obligaţiilor oficiale care îmi reveneau, din moment ce nu fusesem niciodată luată deoparte şi învăţată despre ceea ce era, în termeni ceremoniali, exact „forma“ corectă. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre cum trebuie organizat un priveghi şi despre perioada de doliu în familia regală, lucruri care ar fi trebuit programate şi aplicate cu incantaţiile potrivite şi cu meniuri pe măsură, în mod regulat, pentru răposatul sultan, bunicul lui Bahrin, pentru a-i asigura odihna sufletului. Cum să îi programezi pe sfinţii imami şi să comanzi capre pentru a fi sacrificate şi darurile mărinimoase pentru populaţia locală – toate acestea se făceau luând în considerare greutatea sau moneda locală? Soţul meu se repezea la mine în astfel de ocazii şi se înfuria când mă uitam la el fără nicio expresie şi mă bâlbâiam spunând că voi cere sfatul lui Mak. Simţeam cum mă prăbuşesc în ochii lui şi cum mă considera cam idioată.

Ceremoniile mai oficiale nu erau chiar atât de stresante; mă puteam ascunde în spatele pantofilor perfect asortaţi, al poşetei şi al bijuteriilor, al părului minunat aranjat şi al machiajului Iară cusur. Luând parte la ceremoniile extrem de lungi de investitură sau la deschiderea şcolilor, obişnuiam să o însoţesc adesea pe Endah în delegaţia ei

oficială, urmându-i sfaturile şi primind discrete, dar încurajante semne din cap când nu eram sigură cu privire la protocol. Ceremoniile publice şi evenimentele private din familia regală erau de coşmar pentru mine. Mă simţeam mereu stângace şi greoaie, deşi acestea erau de departe preferabile privirii scrutătoare şi batjocorii lui Bahrin.

După naşterea lui Iddin, viaţa noastră intimă devenise din ce în ce mai violentă şi degradantă. Sexul nu fusese niciodată motorul relaţiei noastre şi, cu siguranţă, pentru Bahrin o dată pe săptămână era de-ajuns, dar acum cursul vieţii noastre de cuplu se schimbase. Bahrin începu să mă folosească fără niciun pic de stăpânire de sine. Începusem să mă tem să fac sex cu el, pentru că devenea tot mai violent. Îi făcea plăcere să mă lege şi să mă folosească pe post de instrument de masturbare. Mă pălmuia şi mă înjura ca să nu mă mişc, să nu răspund în niciun fel. Dacă îndrăzneam să mă mişc, îmi şuiera în ureche că doar târfele din Occident făceau asta; că eram soţia lui şi nu o curvă plătită. Când totul se termina – şi mereu se termina repede –, se ridica brusc de pe mine şi se spăla imediat din cap până în picioare. Uneori, mă forţa şi pe mine să mă spăl, amintind de punctele *parlar* care puteau fi obţinute în acest fel; alteori, mă ghemuiam în pat şi plângeam în timp ce ascultam susurul apei în baie, unde se spăla el.

Era mult mai rău dacă Bahrin era supărat pe mine. În acele momente, îmi folosea părul pe post de armă. Mă imobiliza smucindu-mă, prinzându-mi părul lung în pumn şi încolăcindu-l în jurul încheieturii mâinii lui. Nu îndrăzneam să ripostez; mă speria aşa de mult, încât îmi era frică de modul în care ar fi putut să răspundă.

Ce era mai rău e că făcea aceste lucruri îngrozitoare în faţa lui Iddin, care stătea cu noi în cameră, pentru că încă îl alăptam. La un moment dat, Bahrin s-a înfuriat îngrozitor pentru că uitasem să închid boilerul electric. Ţipând la mine

că sunt o soție inutilă, neglijentă și o târfă împuțită *mai salleh,* a început să mă împingă și să mă pălmuiască, dărâmându-mi cosmeticele de pe masa de toaletă și aruncând coșul cu jucăriile copilului. Iddin s-a trezit speriat și a început să plângă. S-a ridicat în pătuțul lui și a început să se legene pe lângă barele patului, dar Bahrin a refuzat să mă lase să mă duc să-l liniștesc. În schimb, a țipat la Iddin să tacă și s-a aplecat spre mine, prinzându-mă de păr și urlându-mi că avea de gând să-mi dea o lecție, o dată pentru totdeauna. Mi-a smuls cămașa de noapte de pe mine și a început să mă lovească cu capul de peretele de lângă ușa de la baie. Apoi, răsucindu-mă astfel încât fața să îmi apese cu putere cadrul ușii, mi-a smucit capul într-o parte pentru a-mi vorbi în ureche. „Să-ți aduci aminte data viitoare când ai să-mi mai risipești banii “, l-am auzit spunând, în timp ce, cu o mișcare rapidă care m-a făcut să mă simt de parcă aș fi fost sfâșiată, a început să mă sodomizeze. Plângeam de durere și îl imploram să se oprească, dar îmi ignora rugămințile. În tot acest timp îl puteam auzi pe Iddin cum scâncea de frică în spatele nostru. Îmi uram atât de mult soțul în acele momente, încât aș fi dorit să îl ucid.

În cele din urmă, când a terminat să-mi predea „lecția “, a deschis ușa băii și m-a împins pe gresie, aruncându-mi un „Spală-te, curvă împuțită *kaffir".*

Am auzit povești despre copilași internați în orfelinate aglomerate, abandonați cu zecile în țări precum România; acești copii nu se dezvoltă pentru simplul motiv că nu au parte de dragoste și afecțiune. Înțeleg într-adevăr de ce. Știu cum e să simți că inima ți se frânge, să te doară fizic dorința de a fi luat în brațe ori să tânjești după o îmbrățișare caldă, să îți dorești doar să dormi lângă altă ființă și să simți cum te încălzește cu corpul ei ori să îți ții suflarea, așteptând un sărut plin de dragoste.

Cam asta era viața mea de soție a lui Bahrin. Mereu mă

simțeam vinovată că el părea incapabil să mă iubească în felul în care aveam nevoie să fiu iubită. Folosea dragostea fizică drept armă, pentru a mă face să mă supun. Trebuia să aştept permisiunea lui verbală înainte de a dormi aproape de el noaptea şi în momentele în care eu explodam de bucurie, el îmi oferea cu zgârcenie doar o strângere de mână.

În anumite momente, ştiam că este supărat pe sine însuşi chiar pentru faptul că avea nevoie de mine ca debuşeu sexual, dar tot mai speram ca, până la urmă, să îi câştig acordul. Viața mea se învârtea în jurul câştigării aprobării şi a domolirii nervilor lui. Acasă, mă abțineam să vorbesc dacă nu mi se vorbea, exact după cum ordonase. Îl serveam primul la masă, asigurându-mă mereu că respect protocolul regal cu care îmi împuiase capul, şi stăteam ore întregi turceşte pe podea pentru a-i masa picioarele când îmi cerea asta – toate în speranța de a obține un zâmbet aprobator. Controlul lui asupra mea era atât de mare, încât îmi era încontinuu frică să nu fiu respinsă şi eram plină de conştiința nimicniciei mele. Eram complet izolată de atitudinile şi comportamentele specifice unei țări occidentale. Răgazul pe care contactul cu oameni care gândesc la fel mi l-ar fi adus era în totalitate inexistent; izolarea mea în propria casă însemna că eram lăsată fără niciun punct de reper normal. Nu prea aveam speranțe de ajutor din partea familiei regale din Terengganu; legile lor şi atitudinile implacabile mai aveau puțin şi mă sufocau.

Nu îmi dădusem seama cât de australiancă sunt, până în clipa în care am ajuns să trăiesc în Malaysia. Răsfățul meu şi singura mea legătură cu lumea îndepărtată care fusese adevărata mea casă erau abonamentele la o revistă australiană pentru femei şi la *Vanity Fair,* ambele ajungând la şase săptămâni după publicare. Le devoram paginile şi încercam să absorb Australia şi evenimentele din lumea de afară prin cuvintele tipărite. Mă simțeam ca şi când o parte

din mine era captivă între acele pagini şi altă parte din mine citea despre o cultură îndepărtată şi străină. Eram Jacqueline privită în oglindă, puteam să văd, dar nu să ating, să înţeleg cu mintea, să experimentez fizic. Era ca şi cum chiar esenţa mea fusese îngheţată şi razele focului topiseră doar cât să mă facă să funcţionez ca un automat. După multă vreme şi în majoritatea momentelor, învăţasem să îmi reprim emoţiile şi să mă retrag în spatele unei cochilii goale pe nume Yasmin, soţia lui Raja Bahrin şi membră a familiei regale. În ceea ce îl privea pe Bahrin, eram creaţia lui, proprietatea lui şi chilipirul cu care se alesese, chiar dacă alegerea fusese proastă. Dacă el credea că mă întemniţase, reuşise; nu aveam unde să mă duc şi nici ce să fac. Dar, câteodată, trofeul lui din colivie putea să se transforme într-o pasăre foarte cicălitoare, într-adevăr.

Anii ’80 erau deceniul aerobicului şi jambierelor, costumele dintr-o bucată şi bentiţele deveniseră articole esenţiale în garderoba multora. Actriţa americană şi regina aerobicului Jane Fonda inventase expresia „Haideţi să ardem calorii “, care înconjurase lumea ca un soi la chemare la arme prin intermediul transpiraţiei. Pe la jumătatea anilor ’80, cuvântul „aerobic” ajunsese, în sfârşit, şi în Terengganu, prin intermediul casetelor video străine, al revistelor şi al unor programe de televiziune ocazionale.

În timpul unei vizite în Statele Unite, Endah descoperise exerciţiile lui Fonda şi adusese „Biblia” aerobicului şi pentru mine. În timp ce stăteam într-o după-amiază, împreună, în salonul ei, studiind cartea, am început să punem la cale un plan pe care îl socoteam foarte îndrăzneţ: un soi de ore de aerobic de tip Jane Fonda pentru Endah şi echipa ei de aerobic. Echipa era formată mai ales din doamne de vârsta a doua, supraponderale, soţiile curtenilor şi „cavalerilor regatului”, care, de-a lungul anilor, se întâlniseră pentru a juca badminton şi a bârfi. Endah decisese că eu urma să fiu

instructorul, din moment ce eram singura dintre femei cu experienţă în ceea ce priveşte exerciţiile fizice şi că echipa ei de badminton avea să participe la cursuri ţinute în sala de badminton de lângă palat (fie dacă le plăcea sau nu). Deşi am încercat să arăt că baletul nu era deloc acelaşi lucru cu aerobicul, nu am insistat prea mult şi am fost de acord, bucuroasă de şansa ce mi se dădea de a mă mişca în ritmul muzicii şi de a sparge monotonia. Endah îmi promise că va obţine permisiunea lui Bahrin şi a lui Mak, astfel încât să pot ţine cursurile de două ori pe săptămână. Era de-a dreptul minunat, dându-mi seama că Bahrin nu prea putea să îmi interzică să fiu instructoarea lui Tengku Ampuan de Terengganu, mătuşa lui şi consoarta sultanului. Pentru prima oară, cineva era mai mare în rang decât el şi putea să îi facă probleme dacă el nu era de acord.

Pentru a mă pregăti, am reuşit să fac rost de o copie-pirat a casetei video, ca să pot vedea exerciţiile în mişcare şi tehnicile utilizate. Aveam multe rezerve în ceea ce privea nivelul de flexibilitate cerut şi bănuiala supărătoare că multe dintre doamnele care urmau să participe la curs ar fi leşinat dacă ar fi ştiut ce li se va cere. Am elaborat o formă hibrid de exerciţii, mult mai uşoare decât cele ale lui Fonda, dar care încorporau multe dintre mişcările ei, şi folosind muzică de dans foarte energică, înregistrată pe bandă.

Ziua primului nostru curs sosise. Am ajuns la palat şi mi-am croit drum spre anexa unde se juca badminton, care, în zilele premergătoare apariţiei aparatului video, era folosită şi ca sală de cinema, înăuntru, am găsit-o pe Endah, înconjurată de un grup de douăzeci de femei voluminoase şi vorbăreţe, îmbrăcate în combinaţii ciudate de caftane şi treninguri Adidas bărbăteşti. Toate ferestrele sălii fuseseră acoperite cu draperii de camuflaj şi, după ce am intrat, uşile au fost închise pentru a ţine deoparte privirile bărbaţilor. Endah se gândise la tot: la sistemul audio, la covoraşe şi la o

bonă care să aibă grijă de Iddin în timp ce eu eram la curs. Tot ce mai rămânea era să începem. Un zumzet se auzi în sală în momentul în care m-am dezbrăcat şi am rămas doar în colanţi şi în costumul de aerobic, păstraţi cu puţin noroc din zilele în care dansam, vechi, dar încă buni de purtat; din reacţia doamnelor, puteam să stau în faţa lor şi complet dezbrăcată.

Se liniştiră destul de repede; abia aşteptau să înceapă. În timp ce treceam prin prima serie de exerciţii, fugeam de la o doamnă la alta, corectând posturile şi încercând să le fac să păstreze cât de cât ritmul. To'puan Farah, una dintre cele mai colorate apariţii din grup, expuse opinia că, în conformitate cu copia piratată a casetei lui Jane Fonda, pe care ea o avea, ceea ce le învăţam eu nu era destul de dificil; ea dorea „să ardă caloriile". Şi nu prea aveam ce să fac să le opresc. Unele dintre acele doamne se implicaseră atât de mult în exerciţii, încât camera începuse să semene cu o baie de aburi. Indiferent cât încercam să le conving că nu este înţelept să practici astfel de exerciţii fizice violente, niciuna dintre ele nu dădea vreun semn că m-ar fi crezut. Privindu-le, am avut sentimentul că multe dintre ele vor simţi mai mult decât că au „ars calorii" a doua zi, după ce muşchii lor vor fi avut timp să devină rigizi, ca formă de protest faţă de neobişnuita pedeapsă la care fuseseră supuşi.

După o şedinţă de relaxare a muşchilor de zece minute, desfăşurată pe podea, pentru care am insistat ca toată lumea să o efectueze, am fost surprinsă şi uimită să o aud pe Endah cum cheamă personalul să servească răcoritoare. La intrarea în sală, lacheii în uniformă ridicară cu grijă şervetele albe ca zăpada care acopereau mesele, pe care nu le remarcasem până în acel moment, scoţând la iveală prăjituri cu frişcă, pateuri şi dulciuri, dar şi băuturi dulci, roz, cu lapte, ceai şi cafea în vase de argint. Eram de-a dreptul interzisă. Fiecare calorie de care tocmai scăpaseră era înlocuită întreit chiar în

fața ochilor mei. Ceea ce începuse ca o ședință de aerobic se transformase într-un ceai pentru gurmanzi!

Pe parcursul următoarei zile, am auzit că mulți dintre bărbații din eșaloanele superioare ale societății din Terengganu erau foarte uimiți de neașteptata incapacitate a soțiilor lor de a merge, de a sta jos sau de a se mișca prin casă fără a simți dureri extreme. Și, în ceea ce privește rugăciunile, am primit câteva rapoarte telefonice de la participantele la noile cursuri de aerobic care îmi spuneau că fuseseră lovite de o imobilitate neașteptată, fiind incapabile să îngenuncheze ori să stea în pozițiile necesare ritualurilor implicate de rugăciune. Trebuie să admit că nu am rezistat să nu adopt atitudinea „v-am spus eu “, în timp ce aceste povești ajungeau la mine. Dar, una peste alta, lecțiile noastre de aerobic au fost declarate un succes de către Endah, iar doamnele ei aveau să continue vreme de mai multe luni cu un program de exerciții energice și o masă copioasă la final.

TREIZECI

Boala lui Iddin s-a declanșat din nou, inexplicabil după șase luni, provocându-mi o stare de panică și neîncredere profundă în sistemul medical malaezian. De data aceasta, i-am ținut piept lui Bahrin și am insistat să mi se permită să îl duc pe Iddin acasă, la Melbourne, pentru tratament de specialitate. Soțul meu se supără pe mine pentru că insistam să obțin părerea unui medic australian, îmi spuse că va trebui să nu mai aștept să găsesc medicină occidentală în Malaysia și mă acuză că reacționez exagerat. Însă am refuzat să dau înapoi și am fost sprijinită de soacra mea, care era și ea de acord că trebuia cât mai repede să fie găsită cauza hemoragiei lui Iddin și că era preferabil ca acest lucru să se întâmple în Australia. Nu aveam de gând să permit ca băiatul

meu să fie consultat şi analizat inutil de aceiaşi doctori din Kuala Lumpur.

În cele din urmă, Bahrin cedă când am pomenit de asistenţa medicală gratuită de care beneficiau toţi australienii în cadrul serviciului medical australian. Se înfoie de plăcere la ideea că nu va trebui să plătească niciun bănuţ pentru îngrijirea lui Iddin. După naşterea lui Iddin, luasem împreună cu Bahrin hotărârea de a-l înregistra drept cetăţean australian. Bahrin ţinea foarte mult ca fiul nostru să înveţe la Melbourne, aşa cum făcuse şi el, şi discutaserăm şi despre posibilitatea de a ne întoarce la un moment dat şi de a locui acolo. Aşa că lui Iddin i s-a emis un certificat de naştere de către înaltul Comisariat Australian din Kuala Lumpur, după ce am depus o cerere comună, la care fusese martor secretarul particular al sultanului. Aerul autosuficient al lui Bahrin îmi făcea greaţă. Aveam mai mulţi bani decât ne trebuia pentru a putea plăti. Asistenţă medicală de specialitate şi, în orice caz, soţul meu cheltuia mai mult pe garderoba sa decât estimam că ar fi însumat întreaga factură pentru medici.

Am zburat către Australia împreună cu Iddin însoţiţi de sultan şi familia acestuia cu Singapore Airlines; ei le înscriau pe Irma şi Anna, cele două fete mai mici, la o şcoală cu internat. Odată ajunsă acolo, am rămas pe cont propriu. Mi-am petrecut câteva zile dormind pe un scaun lângă patul lui Iddin de la Spitalul Regal de Copii din Melbourne. Am refuzat să-l las singur la spital pentru că încă mai alăptam şi pentru că începea să plângă dacă nu mă mai vedea. După cinci zile, în timpul cărora hemoragia încetase şi după o serie fără sfârşit de analize şi teste, specialistul declară că probabil Iddin avusese polipi intestinali. Chirurgul mi-a explicat că trebuie să supraveghez cu atenţie dieta lui Iddin, pentru a mă asigura că nu se va constipa niciodată, şi să continui să îl alăptez cât de mult timp se va putea, pentru a evita alergiile

care ar fi putut fi cauzate de laptele de vacă. Am părăsit spitalul mult mai încrezătoare și mulțumită că, în cele din urmă, puteam avea încredere în diagnosticul pus. Apoi, m-am dus glonț să arăt copilul străbunicii lui, bunica mea.

Bunica a fost foarte încântată să îl vadă pe Iddin și și-a petrecut cât mai mult timp cu putință cu noi. Bahrin a venit și el la Melbourne pentru o scurtă vacanță și, timp de zece zile minunate, omul pe care îl știam și de care mă îndrăgostisem a ieșit din nou la lumină. Ai fi zis că se trezise brusc dintr-un somn lung. Ne plimbam de mână pe stradă, el împingând cu mândrie căruciorul, și ne petreceam ore întregi vorbind în timp ce mâneam la restaurant sau cumpăram haine pentru Iddin.

Înainte de a pleca din Terengganu, Endah mă rugase să fac niște cumpărături pentru ea. Înarmată cu o importantă sumă de bani și cu o geantă mare, am început să colind. Pantofi cu dantelă din fir de aur de la Manolo Blahnik, papuci de mătase negri de la Salvatore Ferragamo și două poșete mici de seară – una din satin alb cu lucrătură complicată din mărgele și cealaltă din metal auriu, de la Dior. Bahrin nu a comentat faptul că făceam cumpărături pentru Endah, cât timp acest lucru nu îi stânjenea propria orgie de cheltuieli la magazinele lui favorite. Pentru câteva zile scurte, m-am răsfățat plimbându-mă cu pași mari în jeanși și pulovere, simțindu-mă ca o persoană obișnuită și mâncând pizza până mi se făcea rău. Însă venise timpul întoarcerii la Terengganu și la viața paralizantă pe care o duceam acolo. A fost absolut sfâșietor să o las pe bunica și să știu că va pierde mult din primii ani de viață ai lui Iddin. Și era, de asemenea, înspăimântător cum, din momentul în care ne-am dat jos din avion la Kuala Lumpur, Bahrin a revenit la personalitatea lui malaeziană și la răceala la care mă așteptam din partea lui.

Perioada care a trecut între prima și cea de-a doua sarcină a mea pare a fi marcată de încercările mele de a obține

aprobarea soțului meu. Aș fi făcut orice ca Bahrin să recunoască faptul că noi doi împărțeam mult mai mult decât o adresă și un fiu. Privind în urmă, cred că îmi petreceam fiecare moment în care eram împreună cu Bahrin agitându-mă emoționată, încercând să trec dincolo de autosuficiența lui și să obțin mai mult decât enervare și dispreț. Dar, mai mult decât orice, voiam să îmi spună că e fericit. Fericit că e căsătorit cu mine, fericit de viața pe care o duce, fericit pentru că are un fiu și, mai presus de toate, fericit că sunt a lui. Uneori, cu durerea așteptării și a singurătății cauzate de răceala lui emoțională, îl întrebam dacă e fericit. Ținându-mi suflarea, îi așteptam răspunsul, rugându-mă ca el să se întoarcă spre mine zâmbind, să mă ia în brațe și să îmi declare categoric: „Da “. Dar acest lucru nu se întâmpla niciodată. În schimb, răspundea: „Sunt mulțumit, e de-ajuns “, cu o astfel de expresie de resemnare pe față, că mă simțeam de două ori rănită: de indiferența lui și de lipsa de pasiune.

Nimic din ceea ce făceam sau ziceam nu-i putea aduce pofta de viață. Resemnarea lui și acceptarea faptului că era doar „mulțumit” mă dureau mai mult decât o palmă și mă lăsau fără niciun pic de speranță. „Mulțumit” era un cuvânt oribil de călduț, fără nuanțe și fără promisiuni. Ai fi zis că, prin el, Bahrin îmi spunea că nu are rost să mai așteptăm ceva de la mariajul nostru și că stoicismul lui în fața unei vieți care nu-i oferea nimic mai mult decât o mulțumire călduță era recomandabil.

Mulțumirea lui Bahrin nu slăbea dominația pe care o exercita asupra mea. Dimpotrivă, îi întărea sentimentul de proprietate. Lucruri simple, precum un cont de bancă pe numele meu, ieșeau din discuție și „totalmente nepotrivite”, conform spuselor lui, din moment ce eu nu câștigam niciun ban. În opinia sa, el era stăpânul casei și nu putea să aibă încredere în mine nici cât să-mi dea acces la contul

gospodăriei: carnetul de cecuri era doar domeniul lui. În fiecare lună, îmi aducea o sumă mare de bani pentru cheltuielile casei și salariile personalului. Trebuia să îi cer lui bani pentru orice alte cheltuieli neașteptate sau pentru întreținerea casei. Când, din cauza ruginei din apa pe care o foloseam în gospodărie, a trebuit să instalăm un nou rezervor de apă afară, s-a înfuriat și a început să țipe că este vina mea; eram vinovată pentru că pusesem la cale povestea cu noul rezervor, din moment ce eram o australiancă leneșă, obsedată de lucruri noi.

În cele din urmă, când noul rezervor a fost ridicat și instalat, a refuzat brusc să dea bani pentru el. Nici n-a vrut să discute, plecând în alt stat, „cu afaceri”. Mak și cu mine rămăseserăm cu problema modului în care aveam să plătim rezervorul proaspăt instalat. Amândouă știam că, odată ce Bahrin face o astfel de afirmație, nimic nu-i va schimba părerea. În timp ce mama lui bodogănea spunând că Bahrin fusese mereu zgârcit, chiar și când era copil, am început amândouă să căutăm o modalitate de a face rost de șapte sute de ringgiți malaezieni. Toți banii mei de la *Hantar Belanjar* fuseseră cheltuiți de multă vreme pentru o sobă electrică, un frigider și mobilă. Singura alternativă care îmi rămânea era de a vinde câteva dintre bijuteriile mele pentru a acoperi factura. Lucrul a fost aranjat de Mak printr-un intermediar, asigurându-se că identitatea mea ca vânzător era protejată. Era o măsură la care voi fi nevoită să apelez de multe ori de-a lungul anilor când, din cauza vreunui acces de furie, Bahrin nu îmi dădea banii pentru gospodărie ori refuza să plătească facturile de electricitate sau de telefon, citând proasta mea gospodărire sau risipa ca justificare. Cu toate acestea, dacă meniul de seara nu se ridica la standardele lui, din cauza faptului că nu aveam bani de cumpărături, primeam nu numai o predică despre modalitatea neglijentă de a ține o gospodărie, ci și o bătaie.

Nu am putut niciodată să înțeleg felul cum se făceau cumpărăturile la piață în Terengganu. Pentru început, trebuie să spun că piețele nu semănau deloc cu halele curate cu alimente și cu tarabele prevăzute cu frigidere ale măcelarilor din Melbourne sau din Elite pârț de lumii occidentale. Eram uluită de faptul că piețele lor erau incredibil de murdare, cu canale deschise și tomberoane cu gunoi pe care mișunau muște, sau lipite de tarabele unde se vindea pește. Era ceva absolut obișnuit să vezi coșuri de trestie pline de gunoaie și coji de fructe clătinându-se din cauza șobolanilor care se băteau pentru bucățelele mai gustoase. Pentru carne și pește nu existau frigidere și nicio tarabă de inox la vedere. Carnea de vită era un lux de care nu se auzise în Terengganu, iar carnea pentru friptură, importată din Australia sau Statele Unite și adusă cu avionul din Kuala Lumpur, se putea obține doar în hotelurile pentru turiști străini.

Legumele proaspete și carnea erau lucrurile cele mai scumpe de pe lista noastră de cumpărături și ceva ce aducea cu o extravaganță pentru oamenii obișnuiți. Carnea roșie disponibilă pentru populație, în general, inclusiv pentru familia regală, era carnea de bivol, tare ca o opincă și destul de suspectă în ceea ce privește prospețimea. De fapt, nu se putea cumpăra o bucată de carne, cum ar fi mușchi de vacă, antricot, noadă sau coastă: bivolul era vândut cu halca, o bucată greu de descris de carne tăiată dintr-o zonă la fel de greu de identificat a animalului. Puiul era foarte scump, tăiat și jumulit pe loc pentru cumpărător. Nu mâneam mult pui. Nu îmi plăcea să cumpăr pui din cauza rotunjimii dubioase a acestuia, provocată de injectarea necontrolată și nesupravegheată științific cu antibiotice și steroizi, practicată în Malaysia pentru a crește dimensiunile păsării. Aceste injecții umflau puiul în așa hal, încât, la o analiză atentă a carcasei, se putea observa o substanță gălbuie,

foarte vizibilă, între piele și carne. Peștele era caracteristic majorității dietelor malaeziene, variind de la anșoa uscat la friptură din ton, *ikan tendiri.*

În hala principală din piață, un loc umed și neigienic, bivolul și peștele, crevetele și puiul și, din când în când, câte o bucată de carne de capră stăteau toate neacoperite, pe tejghele din piatră, lângă jgheaburi deschise, pline de sânge, apă și măruntaie de pește. Fructele, legumele, nucile, orezul și delicatesele, alături de bunătățile de sezon, cum ar fi ouăle de țestoasă și fructele de durian erau vândute în aer liber, într-o piață care se învecina cu hala de alimente. Aici, bătrâne ofilite stăteau ghemuite lângă coșurile cu mâncare, în căutare de clienți, cu picioarele băgate în papuci de plastic, cu dinții înnegriți de atâta mestecat nucă de betel. Femeile din familie m-au sfătuit cu înverșunare să nu mă mai duc în piață, niciuna dintre ele netrecând nici moartă pe lângă acel loc; toate cumpărăturile erau făcute de către bucătarii sau șoferii lor. Trebuie să recunosc că, după câteva expediții la piață, însoțită de un servitor care îmi era și translator, am fost mai înclinată să las cumpărăturile pe seama bucătarului. Întotdeauna au fost însă ceva probleme în ceea ce privește cantitățile și comenzile, din moment ce foarte puțini dintre slujitorii familiei regale nu erau analfabeți.

Tengku Zaleha, soacra mea, insista ca servitorii noștri să gătească în *dapur,* bucătăria de vară, o cocioabă în care nu se putea locui, darămite să se poată găti. Detesta mirosul de mâncare și prefera ca servitorii să gătească la soba cu kerosen din *dapur* în loc să gătească cu gaz. În bucătăria ei occidentală, din casă, avea un frigider și o sobă electrică cu două ochiuri, pe care se încălzea mâncarea și se prepara hrana pentru pisici. În timpul șederii mele în Malaysia, am avut unul sau doi bucătari, în funcție de starea de spirit a lui Mak. Se simțea în largul ei să angajeze și să concedieze

bucătari pentru noi, dar şi pentru ea şi, adesea fără motiv, servitorii nu îi mai erau pe plac şi erau înlocuiţi în decursul unei singure zile.

Deşi nu a arătat nimic în afară de bunătate şi sprijin faţă de mine în timpul căsniciei mele, să trăieşti alături de soacră nu este cel mai uşor lucru. Mak intra şi ieşea din casa noastră când voia şi i se părea normal. În rarele ocazii în care Bahrin ne permitea mie şi lui Iddin să îl însoţim la Kuala Lumpur, când veneam acasă, descopeream că Mak luase iniţiativa de a-mi rearanja dulapurile sau mobila. Nici lenjeria mea intimă nu era în siguranţă. Îi schimba şi acesteia locul, uneori sortându-mi garderoba şi dând de pomană hainele pe care credea că nu le mai port. Eram constrânsă de eticheta impusă poziţiei mele să nu mă plâng, să nu îi interzic să facă lucrurile acestea cât se poate de enervante. Singura dată când am făcut-o a refuzat să îmi vorbească timp de mai multe săptămâni şi mi-a transmis mesaje prin intermediul surorilor ei sau al servitorilor. Trebuia să am mai mult tact: trebuia să fiu mută.

Am învăţat de timpuriu în noua mea viaţă că a pierde sprijinul soacrei în această societate necunoscută era echivalent cu a mă transforma într-o paria faţă de întreaga familie, în general, riscând prin această retragere a sprijinului sugestia că actuala noră poate fi înlocuită cu un model mai nou şi mai atrăgător. Unul dintre punctele mele forte în ochii familiei regale era tocmai faptul că fusesem acceptată ca noră de către Tengku Zaleha, chiar dacă eram străină. Acest lucru era valabil şi în relaţia mea cu Endah. Cu aceşti doi susţinători, foarte puţine persoane îşi puteau permite să mă privească de sus.

Mak fuma ţigară de la ţigară şi avea o atitudine aproape compulsivă faţă de îmbăiere, lucru care o făcea să petreacă două sau trei ore în fiecare zi în cadă. Era o femeie care nu gătise niciodată, nu spălase niciodată şi nu citise nicio carte

în afară de Coran şi de scrierile sfinte islamice. Avea o adevărată pasiune pentru maşini şi o colecţie de cincisprezece feline, niciuna dintre acestea neputând face nimic rău în opinia ei. Supunerea în faţa superiorităţii masculine era un lucru adânc înrădăcinat în ea, influenţându-i perspectiva în toate faţetele vieţii de zi cu zi şi făcând-o să-şi subestimeze propria valoare. Tengku Zaleha era fiica sultanului de Terengganu, fostul rege al Malaysiei, care avusese patru soţii şi zece copii. Fusese crescută într-un mediu de palat şi intrigă de familie unde rivalitatea între fraţi nu era ceva rar. Răposatul ei tată, un om autoritar şi manipulator, controlase fiecare aspect din viaţa copiilor şi nepoţilor lui, gândindu-se foarte puţin la faptul că aveau să fie nevoiţi să se descurce singuri după moartea lui. Mai ales fetele din familie fuseseră afectate de statutul lor social şi de educaţia primită, trecând de sub influenţa tatălui lor sub cea a soţilor, prin căsătorii aranjate.

Mak nu avea nicio idee despre partea domestică a vieţii, şi conceptul de gospodărie i se părea mai degrabă un lucru romanţios decât o treabă pentru servitori. Într-o după-amiază, s-a gândit că ar fi amuzant să îşi spele hainele, aşa că a turnat toată cutia de detergent într-un mic lighean de plastic, pe care l-a umplut până la buză cu apă, în care şi-a înmuiat apoi una dintre hainele de mătase. Sora ei, Zainah, servitorii şi cu mine asistam amuzaţi în timp ce ea, ghemuită la marginea terasei exterioare, freca, împroşca şi chicotea de plăcere, uimită de normalitatea mişcărilor ei.

Confruntată cu apariţia primului ei nepot, şi ea, şi mătuşa Zainah au fost cuprinse de o frenezie de instincte de cloşcă. Trebuia să le supraveghez foarte atent pe amândouă în vremea când Iddin era micuţ, pentru că nu prea aveau idee de igiena de bază sau de poziţia corectă în care trebuiau să ţină un copil. Niciuna dintre aceste femei nu avusese grijă de propriii copii. Un detaşament de servitori şi de doici, pus la

dispoziție de către sultan, avusese acest rol, schimbând scutece, dând de mâncare cu biberonul și, în general, lăsându-le pe ele să se relaxeze.

Nu cred că am să uit vreodată o scenă comică petrecută la puțin timp după nașterea lui Iddin. Eram destul de ocupată cu coptul biscuiților și al prăjiturilor pentru festivalul Hari Raya, care marchează sfârșitul lunii de post la musulmani, așa că Mak și mătușa Zainah s-au oferit să mă ajute și să îl schimbe pe Iddin. Întrucât foloseam doar scutece de unică folosință, care nu implicau utilizarea acelor de siguranță, nu credeam că această simplă operațiune le va pune probleme. L-am predat pe Iddin admiratoarelor lui nerăbdătoare. După mai bine de patruzeci și cinci de minute, cei trei tot nu ieșiseră din dormitor, așa că m-am dus să văd ce se întâmplase. Le-am găsit pe Mak și pe mătușa Zainah scuturate de un râs nervos și roșii la față de rușine, o cutie întreagă de scutece de unică folosință aruncate pe jos și devenite absolut imposibil de folosit, iar pe Iddin stând în fundul gol pe măsuța de schimbat scutecele.

Se părea că aceste două doamne nu reușiseră să bage un băieței într-un scutec de unică folosință fără să dea cu cremă de protecție peste banda adezivă, prin urmare făcând ca scutec după scutec să devină inutilizabil.

Din păcate pentru Mak, punctul ei slab era tendința de a fi ipohondră și fascinația pe care o încerca față de medicamente, pe care le folosea ca panaceu pentru plictiseala și nefericirea care îi dominau viața. Știu din discuțiile cu ea că regreta mult faptul că nu își cunoștea bine fiul, pe Bahrin. Singura problemă era că nu știa cum să mai creeze o legătură cu el când acesta ajunsese la vârsta de 28 de ani.

Atitudinea lui Bahrin față de mama sa nu indica altceva decât dispreț. Îmi declarase în mai multe rânduri că atenția pe care i-o acorda sau orice conversație pe care o avea cu ea

erau dintr-un respect filial obligatoriu, aşa cum este stabilit în Coran. Era foarte trist că obligaţia lui morală nu trecea la respect şi consideraţie intelectuală sinceră pentru Mak, întrucât deşi avea grijă să îşi ascundă dispreţul pentru ea prin politeţe şi bani, ea observase totuşi lipsa lui de sentimente şi se plângea adesea că şi-ar fi dorit să fi ţinut la el când era mic la fel cum ţineam eu la nepotul ei Iddin. Dar protocolul regal şi frica atotputernică faţă de răposatul sultan împiedicaseră un astfel de contact.

Mak făcea tot posibilul pentru a încerca să ne ţină pe mine şi pe Bahrin împreună, în singurul mod pe care îl cunoşteau ea şi familia ei. La fiecare nou semn al diverselor şi variatelor aventuri ale lui Bahrin, mă ţâra să îl consultăm pe cel mai la modă *bomoh,* echivalentul unui vraci, cu ceva înclinaţii spirituale, la acel moment în vogă în rândul femeilor din familie. Nu conta cât de tare îmi exprimam îndoiala faţă de aceste practici vrăjitoreşti dubioase, ea insista să îi îndeplinesc dorinţele. În ceea ce mă priveşte, m-am resemnat până la urmă să merg după ea în sate îndepărtate, pentru a mă întâlni cu o mulţime de escroci şi escroace, care se vindeau sub titulatura de vraci ai inimilor sfărâmate. Aceşti *bomoh* practicau o formă de misticism malaezian adânc înrădăcinată, care nu era privită cu ochi buni de adepţii mai fervenţi ai islamului. Aşa că, pentru a face ca leacurile şi poţiunile lor să fie acceptate de către clienţii lor cu frică de Dumnezeu, murmurau versete din Coran, în timp ce scriau pe bucăţele de pânză, ardeau fotografii sau „binecuvântau "apă sfinţită – toate în numele lui Allah – şi strângeau o remuneraţie importantă pentru deranjul lor.

Cu cât aflam mai multe despre misticismul practicat în Malaysia, cu atât mai uimită eram de aparenta acceptare şi utilizare a *bomohilor* de către populaţie, în general. Era un popor superstiţios şi nici măcar cei mai cultivaţi medici pe

care i-am întâlnit nu se îndoiau de existența ginilor sau a spiritelor. Ginii, după cum îmi spunea Che Gu Aii, tutorele meu în probleme religioase, locuiau pe pământ și făceau rele și farse dacă erau jigniți. Citând, cică, pasaje din textele islamice, spunea că ginii pot fi invocați prin rugăciuni și incantații, fie pentru a proteja o casă, fie pentru a distruge pacea și sănătatea mintală a locuitorilor ei. Acesta era unul din motivele pentru care versetele coranice erau agățate deasupra ușilor: pentru a apăra de rău. Luați aminte, Che Gu Aii credea, de asemenea, că primii pași pe Lună realizați de echipajul lui Apollo " nu erau nimic mai mult decât o cascadorie de la Hollywood. Credea că Neil Armstrong mersese printr-un decor de film inteligent construit, și nu pe suprafața Lunii. Acesta, pronunța el solemn, era „încă un exemplu de propagandă ticăloasă americană”, lucru pe care niciun musulman adevărat nu-l înghite.

TREIZECI ȘI UNU

Iddin creștea într-un ritm amețitor, transformându-se într-un copil inteligent și frumos. Avea cel mai fermecător surâs și de fiecare dată când era gâdilat râdea din toată inima. Petreceam ore întregi împreună, ghemuiți în patul meu mare, în timp ce îi citeam povești și îi cântam cântece pentru copii. Îi plăcea, în special, să se joace cu degețelele, doar că trebuia să fiu atentă să nu folosesc cuvântul „purceluș “în preajma lui Bahrin, pentru că prohibiția musulmană la carnea de porc se extindea chiar și la cântecelele pentru copii. Îmi era frică de faptul că, din cauza credințelor și restricțiilor la care era supus, Iddin nu avea parte de joaca și stimularea care sunt absolut normale pentru puștii din Europa și Australia, lucruri simple, cum ar fi să se murdărească la groapa de nisip ori să se joace cu apă. Am provocat o adevărată revoluție când am insistat ca Iddin

să se joace sub supravegherea mea afară, la umbră. La aproape doi ani, cu un frățior sau o surioară deja pe drum, eram hotărâtă ca el să devină un băiețel sigur pe el și rezistent și, în ceea ce mă privea, acest lucru însemna să se bucure de copilăria lui – chiar și murdărindu-se. Unul dintre jocurile preferate ale lui Iddin era să se joace cu furtunul din grădină, pe lângă distracția de a privi la caprele mele, Noneng și mama lui, Susu.

Îi cumpărasem pe Susu și Noneng la puțin timp după nașterea lui Iddin. Din moment ce tradiția și religia îmi interziceau să am drept animal de companie un câine, hotărâsem că era cel mai bine să am o capră. Susu era o capră albă, cu părul scurt, care îmbătrânise și abia scăpase de cuțitul măcelarului în momentul în care am cumpărat-o împreună cu puiul ei. Noneng era un animăluț jucăuș și plin de viață, vioi și foarte alintat, cu blănița maronie cu pete negre. Reușisem să îl dresez cât de cât și îi dădeam voie să între în casă uneori, când Bahrin era plecat la serviciu. Din păcate, Noneng nu înțelegea că intrarea în casă se făcea doar cu invitație; se plimba prin camera de zi și se urca pe canapea, unde behăia sonor, refuzând să se miște până nu îl scărpinam după ureche. Aveam un țarc pentru capre construit în grădină și un coteț pentru găini. Animalele de companie erau o sursă de uimire pentru rudele cu care mă învecinam, care dădeau din cap când auzeau de faptele mele și mă etichetau drept excentrică.

Greșisem când crezusem că apariția lui Iddin ar fi putut topi gheața dintre mine și Bahrin. Eram în foarte mare măsură singurul părinte, contribuția majoră a lui Bahrin la viața fiului nostru reducându-se la câte o plimbare ocazională cu mașina, în familie, după-amiaza, în timpul cărora noi abia dacă schimbam două vorbe, pe locurile din față, iar Iddin stând în spate și gângurind fericit. Momentele pe care le petrecea jucându-se cu Iddin erau puține și la

intervale mari. Bahrin refuza să înțeleagă că un copilaș nu poate fi, pur și simplu, pornit și oprit. Acest lucru provoca probleme, din moment ce Bahrin nu se juca cu Iddin pentru lungi perioade de timp. O mică hârjoneală sau un gâdilat, o plimbare în spate în jurul grădinii și apoi nimic. Se îndepărta brusc de Iddin, lăsându-l pe copil confuz. Bahrin se îndepărta de fiul lui la fel cum mă scotea și pe mine din inima lui. Era destul de greu să te descurci cu Iddin când izbucnea în plâns, neînțelegând că tatălui său niciun lucru nu-i putea capta mult timp interesul.

La sfârșitul lui 1984, mi-am dat seama că sunt însărcinată din nou. Știam exact când trebuia să nasc și puteam indica momentul concepției aproape la oră, atât de puține și de îndepărtate erau ocaziile în care acest lucru s-ar fi putut întâmpla. Când i-am spus lui Bahrin că sunt gravidă, a arătat puțin entuziasm și m-a întrebat politicos când urma să nasc. Această sarcină m-a solicitat mai mult decât cea cu Iddin, vlăguindu-mă și făcându-mă să mă descurc greu ocupându-mă și de un copil plin de energie. Încă îl mai alăptam pe Iddin la culcare, la recomandarea medicilor din Melbourne, dai și după indicațiile din Coran, care spune că o mamă musulmană trebuie să își alăpteze fiul cel puțin doi ani, deși Iddin mânca hrană solidă și bea suc din cană. Un alt motiv pentru care continuasem să alăptez era că laptele proaspăt era un lux în Malaysia, iar formulele de lapte praf disponibile în Terengganu erau produse aruncate de marile companii multinaționale în țările din Lumea a Treia, cu data „bunului de consum “de mult timp expirată. Planul meu era de a-l înțărca pe Iddin prin luna a patra sau a cincea de sarcină, făcând astfel loc pentru viitorul copil. Doream să încerc să dezvolt o legătură puternică între Iddin și viitorul lui frățior sau surioară și să evit rivalitățile pe cât posibil între frați. Speram ca Iddin să fie destul de sigur de dragostea mea pentru el, ca să-l accepte pe noul „său “copilaș, după cum îi

zicea, fără prea multe probleme.

Înainte de a avea copii, lumea mea se învârtea în jurul lui Bahrin. După naşterea lui Iddin şi în ceea ce îl priveşte pe Bahrin, acest lucru încă se mai întâmpla.

Mă trezeam destul de devreme, pentru a mă asigura că micul dejun era pregătit pentru el. Bahrin îşi spunea rugăciunile, în funcţie de dispoziţie sau de cât de pios era în dimineaţa respectivă. Nu era niciodată nemaivăzut de sârguincios în ceea ce priveşte rugăciunile, cu excepţia momentelor în care erau şi martori care să îi vadă aplecarea spre Allah; atunci sfinţenia lui era pentru public şi îşi făcea loc prin abluţiunile rituale cu mare plăcere, purtând *sarong* şi despăturindu-şi covoraşul de rugăciune. După trei ani de căsătorie, mă obişnuisem cu imaginea pe care o construia pentru public, cu modestia cultivată pe care mi-o descria drept destul de regală şi destul de inteligentă pentru a-i face pe oameni să creadă că îi privea ca pe nişte egali. Acest lucru, îmi spunea Bahrin cu mândrie, îl învăţase la o vârstă fragedă, în şcoală, şi socotea că e un instrument folositor. Religia şi modestia, îmi predica el, erau cheile necesare pentru afaceri şi viitorul lui politic. Îşi urmărea cu mare pricepere scopurile şi era foarte priceput s-o facă şi pe suporterul de fotbal, dar şi pe prinţul religios şi modest. Uneori, priveam stupefiată cum îi făcea pe funcţionarii publici şi pe partenerii de afaceri să se ploconească, în momentul în care îi dezarma foarte calculat. Mă întrebam dacă aveau habar că au în faţă doar un actor, foarte bun în meseria sa, un om care se ascundea în spatele unei faţade şi care crea o iluzie, având mereu un plan politic în minte.

Abia după ce Bahrin pleca la serviciu puteam să mă consacru în întregime lui Iddin. Băile lui de dimineaţa şi momentele în care se juca erau cele mai frumoase clipe ale zilei; era cu adevărat un copil al apei şi îi plăcea să se bălăcească. Cred că, dacă l-aş fi lăsat, Iddin ar fi petrecut

majoritatea timpului dezbrăcat şi în cadă. Mak venea de îndată ce Bahrin pleca la serviciu. Rareori se aventura pe lângă casa noastră când Bahrin era acasă – îi era frică de schimbările de dispoziţie ale fiului ei, pe care le descria drept *bekeng,* groaznice. Stăteam împreună şi ne jucam cu Iddin şi, în timpul somnului lui de dimineaţă, Mak recita din Coran, iar eu citeam cu atenţie ziarele malaeziene şi englezeşti. Era mai mult o obişnuinţă, pentru că ştiam că cele trei pagini de „ştiri "erau cenzurate la sânge de guvern şi nimic nu apărea în presă fără a fi verificat în amănunt mai întâi. Parcurgeam cu atenţie fiecare pagină, căutând o menţiune despre Australia; de obicei, nu era nimic de interes, în afară de ştirile despre familia regală malaeziană; majoritatea acestora le auzisem deja din bârfele mereu prezente şi foarte eficiente.

Bahrin, care îşi deschisese deja un birou de arhitectură, ajungea acasă la prânz pentru o masă completă, cu patru feluri, întorcându-se la serviciu după somnul de după-masă. Pentru a umple golul din după-amiezile mele, citeam şi reciteam un impresionant număr de cărţi. Nu era locul în care telenovelele să aibă succes; programul de televiziune începea doar de la ora 16 şi chiar şi atunci era cenzurat atât de sever, încât scenele care includeau săruturi, chiar şi cele mai blânde, erau tăiate din toate filmele. Cum nu aveam alte librării, cu excepţia celor religioase din Terengganu, eram nevoită să import cărţi cu lada din Singapore şi Kuala Lumpur, câteodată chiar de la Londra.

Dar chiar şi lecturile mele erau atent supravegheate de Bahrin, care folosea împotriva mea această mică plăcere, adesea interzicându-mi să citesc zile la rând ca pedeapsă pentru fapte reale sau imaginare. Ştia foarte bine că aceste cărţi erau singura mea cale de evadare, fereastra mea către lumea din afară şi o modalitate de petrecere a timpului petrecut frumos. Când era foarte furios, adesea mă blestema

și îmi striga că nu ar trebui să citesc, că eram singura femeie din familia lui care făcea asta și că alesesem să citesc ca să-l jignesc pe el. Mă acuza că încerc să fiu diferită și că sunt arogantă, că îmi otrăvesc mintea cu „publicații murdare *mai saleh ".* Bahrin îmi făcea din ce în ce mai mult astfel de reproșuri, pentru totul și pentru orice, de la o carte de Charles Dickens până la felul în care stăteam jos. Făceam tot posibilul să aprob ori să ignor insultele și furia lui. Învățasem că, dacă făceam altfel, însemna să îi provoc și mai mult furia și, cu toate acestea, încă mai doream să îi fac pe plac soțului meu.

Să-i fac pe plac lui Bahrin nu era foarte ușor. Era enervant și cârcotaș în foarte multe privințe, încât trăiam în teroare că nu voi reuși să-i fac pe plac niciodată. Hainele lui și modul în care aveam grijă de ele erau o sursă constantă de îngrijorare pentru mine. Camera special destinată hainelor era plină cu lucrurile lui; ale mele erau depozitate în șifoniere din zona de serviciu a casei, deoarece nu era destul loc pentru toate. Pantofii lui Bahrin erau ținuți pe niște rafturi lângă depozitul de haine, pantofi englezești impecabil lustruiți, cu ciucuri sau de tip papuc, mărimea treizeci și opt și jumătate. Încă îmi amintesc sunetul pe care îl făcea când își alegea pantofii, în fiecare zi, de pe suportul lor, și le dădea drumul pe podeaua terasei, gata să se încalțe. În momentul în care atingeau podeaua, aceștia scoteau un sunet sec, dar cu rezonanță, care se auzea în toată casa și îi semnala iminenta plecare.

Sunt sigură că Bahrin îl imita pe răposatul lui bunic în ceea ce privește obsesia pentru haine. Și fostul sultan fusese mereu impecabil îmbrăcat și hainele lui erau păstrate cu grijă, iar o parte din palat era încă rezervată lucrurilor sale – exact în felul în care el le lăsase, cu uniformele întinse și pantofii foarte lustruiți și depozitați în pungi speciale. Legile impuse de Bahrin cu privire la haine erau foarte detaliate,

până la ultimul fir de ață. Zah, care era servitoarea însărcinată cu spălatul și călcatul, trăia cu frica de a nu atrage mânia stăpânului ei și petrecea ore întregi întreținându-i ținutele. Toate cămășile trebuiau puse pe umerașe din plastic, încheiate la al doilea nasture și cu fața spre stânga. Apoi, trebuiau puse în grupuri pe culori, roz cu roz, alb cu alb, cele cu dungi la cele cu dungi și cele galbene la galbene; mai erau grupate și după lungimea mânecii, cele roz cu mânecă scurtă cu cele roz cu mânecă scurtă și așa mai departe. Fiecare cămașă era proaspăt apretată și atârna fără a se atinge de cea de alături; dacă apărea cumva și cea mai micuță cută după o lună de stat pe umeraș, trebuiau să fie recălcate. Ca măsură de precauție, numerotasem toate cămășile lui Bahrin cu un stilou special, de la 1 la 169. Făcusem acest lucru pentru că primisem palme și lovituri când nu putusem găsi o anume cămașă și voiam să știu unde se afla fiecare dintre ele. Eram sigură că unele dispăruseră în timpul călătoriilor sale de afaceri în Kuala Lumpur. Nu eram sigură dacă le lăsase la hotel sau în casa tatălui său, și acesta era singurul lucru la care mă putusem gândi pentru a mă ajuta să le țin socoteala.

Pantalonii aveau un alt set de reguli. Fiecare pereche trebuia să fie pusă pe un umeraș individual din lemn, pentru a micșora riscul apariției și celor mai mici cute pe crac când erau atârnați pe umerașe mai subțiri. Din nou era aplicată gruparea pe culori, cum era și modul în care aceștia atârnau, cu betelia la stânga și cracul pantalonului pe dreapta. Bahrin avea obiceiul enervant de a face inspecții neanunțate ale dulapului, în timpul cărora trebuia să stau în cameră privindu-l cum își cerceta fiecare cămașă și își trecea mâna printre pantaloni pentru a verifica dacă stau cum trebuie pe fiecare parte. Pentru a preveni orice manifestare de nemulțumire din partea lui, de obicei verificam dulapul în fiecare zi.

În cea de-a patra lună de sarcină începusem să am migrene îngrozitoare, care mă făceau să zac în pat şi câteva zile la rând. Era o adevărată luptă să am grijă de Iddin, darămite să mai şi supraveghez fiecare detaliu din gospodărie. Într-o dimineaţă, în timp ce stăteam în pat cu draperiile trase, pentru a nu lăsa lumina soarelui să între, cu un pachet de gheaţă pe cap şi cu aerul condiţionat la maximum, cu speranţa că o temperatură mai scăzută putea diminua presiunea pe care o simţeam în spatele ochilor, Bahrin intră ca o furtună în cameră. Se repezi către pat şi mă trase cu brutalitate către dulap, mârâind:

— Uită-te la asta, uită-te doar la asta!

Nu ştiam despre ce vorbeşte. Abia dacă puteam vedea, pentru că se învârtea camera cu mine, iar eu făceam tot posibilul să nu vomit în timp ce stăteam acolo, clătinându-mă ameţită.

— Ce s-a întâmplat, dragule? am spus, încercând să îmi fixez mai bine privirea.

— Asta, asta! mugi Bahrin, gesticulând sălbatic către rândurile de pantaloni. Curvă australiancă puturoasă! Nu eşti în stare nici măcar să îmi păstrezi hainele cum trebuie! Nu sunt puse drept, nu sunt puse bine! Am vrut să-i port pe ăştia, dar nu pot, pentru că au o cută exact pe genunchi, scrâşni el către mine, fiecare cuvânt fiind pronunţat în staccato şi cu o ură absolută, în timp ce îmi îndesa o pereche de pantaloni albaştri de în sub nas.

— Dar a fost un accident. Nu am făcut-o eu, te rog, ascultă-mă! Zah a atârnat pantalonii după ce i-a călcat, nu eu.

— Nu-mi pasă. E responsabilitatea ta să supraveghezi servitorii. Eşti doar o curvă de rahat, o curvă împuţită *mai saleh,* inutilă.

Nu am văzut umeraşul de lemn zburând către mine, dar cu siguranţă i-am simţit impactul în timp ce se lovea de nasul meu şi mă atingea sub ochiul stâng. M-am aplecat simţindu-

mi nasul sângerând, ghemuindu-mă instinctiv în caz că se hotăra să mă lovească, cel mai important lucru în mintea mea fiind să apăr copilul. L-am implorat să nu mă mai lovească, să se gândească la copil. Am jurat că nu se va mai întâmpla şi că îi voi călca eu toate hainele din nou. Drept răspuns, m-a apucat de păr, folosindu-l drept mâner pentru a mă târî în dormitor, unde m-a aruncat pe podea, ţipând şi înjurându-mă în continuare. Am rămas chircită la pământ, îngrozită de ceea ce ar fi putut să facă mai departe, încercând zadarnic să opresc cu rochia sângele care îmi curgea din nas, în timp ce îl ascultam cum continuă să mă facă proastă şi inutilă. În cele din urmă, mi-a spus că mă încuie în camera mea şi că voi rămâne acolo fără să fac scandal, altfel o să-mi pară rău. Zicând acestea, a ieşit în grabă din cameră, încuind uşa în urma lui.

Nu îmi aduc aminte mare lucru din zilele care au urmat episodului cu pantalonii, doar că eram prizonieră în propria casă şi că Iddin îmi era adus la intervale regulate. Bahrin le spusese tuturor că nu fusesem atentă şi căzusem în baie, zdrobindu-mi faţa de chiuvetă, şi că încă mai suferam de migrenă. Mak evita să întrebe de mine şi nu mă privea direct în faţă. Bahrin nu trebuia să-mi spună ce îmi va face dacă încercam să dezvălui cuiva ce se întâmplase de fapt cu nasul meu. În orice caz, era soţul meu şi nu îi făcusem pe plac, aşa nu mă puteam aştepta la mai multe. O femeie nu avea puterea să protesteze şi niciun bărbat la care aş fi apelat nu ar fi susţinut o teorie care i-ar fi dat unei femei dreptul de a-şi critica soţul cu privire la acţiunile sale disciplinare.

Nu aveam puterea de a-l părăsi şi nici resurse la care să apelez. Parcă îmi distrusese toată încrederea pe care o aveam în mine însămi. Eram convinsă că nu însemn nimic, că eram urâtă şi ratată pentru că nu eram în stare să am o căsnicie fericită. Şi, culmea ironiei, încă mai speram că într-o zi acele apariţii sporadice ale personalităţii sale

„occidentale", care durau scurtă vreme, în cele mai neaşteptate momente, vor deveni ca prin farmec permanente şi mi-l vor reda pe bărbatul de care mă îndrăgostisem cu mult timp în urmă, în primăvara de la Melbourne.

În timp ce sarcina mea progresa şi începusem să simt cum se mişcă în pântece copilul, purtând promisiunea unei noi vieţi, căsnicia mea părea că se împleticeşte, ca un animal rănit de moarte, iar eu mă luptam să evit să-i văd sfârşitul. Îmi găseam refugiul în rolul de mamă pentru Iddin şi petreceam din ce în ce mai mult timp cu Endah la palat, în siguranţă, în camera mea cu vedere spre Marea Chinei de Sud sau în grădina de trandafiri, privindu-l pe Iddin cum se joacă sub umbrar. Sănătatea mea se înrăutăţise rapid după episodul cu pantalonii; aveam tahicardie, o boală care îmi făcea inima să bată de trei ori mai repede decât normal, şi îmi era cu adevărat frică pentru copilul meu. Îmi era greu să păstrez mâncarea în stomac şi nu reuşisem să mă îngraş destul pentru dezvoltarea normală a copilului. Bahrin îşi petrecea acum doar una sau două nopţi acasă; fie că lucra, fie că mergea la dineuri sau călătorea în Singapore ori la Kuala Lumpur cu afaceri. Şi când era acasă, încercam să-l câştig înapoi, dintr-un fel de disperare de a crea o viaţă de familie pentru copiii noştri, încercări care se soldau cu umilirea mea şi cu dispreţul lui.

Mak continua să sugereze ajutorul *bomohilor* pentru a-l aduce iar lângă mine pe fiul ei şi mă ţâra la întâlniri cu bătrâne care îmi ofereau poţiuni pentru a le amesteca în mâncarea lui Bahrin şi pentru a mă asigura de fidelitatea lui. Soacra mea cumpăra încântată aceste poţiuni şi le aducea acasă de parcă ar fi fost Sfântul Graal, amestecându-le ea însăşi în cafeaua lui Bahrin când refuzam să o fac eu şi justificându-şi acţiunile în numele nepoţilor ei. Dacă eram cu adevărat disperată, îmi spunea Mak, cu tonul unui om care

este pe cale să înfăptuiască un păcat mortal, auzise de un nou *bomoh* din statul din nord Kelatan, care lucra cu resturile tampoanelor folosite ale soției, arzându-le și măcinându-le, și binecuvântându-le cu rugăciuni, transformându-le într-un ingredient puternic care urma a fi adăugat în mâncarea soțului, fără ca acesta să aibă habar. Spunea că, deși știe că acest tip de magie este un păcat grav, era gata să riște pentru mine și pentru copii. I-am spus că sunt foarte recunoscătoare pentru dragostea pe care mi-o poartă și pentru sprijinul ei, dar i-am amintit că, din moment ce eram gravidă, îmi lipseau ingredientele potrivite și că nu eram chiar de acord cu acest gen de practici. Așa că, în schimb, porni la punerea în practică intempestivă a unei sumedenii de alternative, de la cusutul de talismane făcute din lenjeria lui Bahrin și din versete din Coran în perna lui, pentru a mă asigura că mă visează, până la aducerea unui *bomoh* pentru a binecuvânta casa și a alunga influențele malefice. Nu i-am oprit practicile inofensive; eram prea îngrijorată pentru viitorul meu și pentru cel al fiului și al copilului meu nenăscut.

Bahrin începea să-mi amintească din ce în ce mai des că nu aveam rezidență oficială în Malaysia și că viza mea depindea doar de bunăvoința lui. Sublinia mereu faptul că putea să mi-l ia pe Iddin și să mă deporteze din țara lui, doar clipind, dacă voia. Mă acuza mereu că sunt altfel, că nu gândesc la fel ca restul femeilor.

Uneori, țipa la mine să mă maturizez când îi puneam în față dovezile infidelităților lui și îmi spunea că sunt nebună și o soție bună de nimic. Pentru el, vârsta fragedă la care mă măritasem fusese o atracție în plus; vedea tinerețea ca fiind egală cu maleabilitatea dar această atracție trecuse, din moment ce observase că, odată cu vârsta, îmi formam propriile opinii, lucru care se întâmplase mai repede datorită faptului că devenisem așa de curând mamă. Trăiam

pe marginea unei prăpăstii a emoțiilor, care treceau de la disperarea de a-mi păstra soțul și de a-mi reface mariajul la pura teroare față de alte abuzuri și violențe.

Începusem să înțeleg de ce femeile din familia regală strângeau bijuterii în cantități care făceau ca media europeană a colecțiilor de acest gen să pară nesemnificativă. Bijuteriile erau singura lor salvare; puține femei aveau conturi bancare în cercurile în care mă învârteam și abia dacă vreo câteva dintre ele aveau mijloace pentru a se întreține singure. De parcă sabia lui Damocles le atârna deasupra capului, trăiau cu o teamă constantă, adesea bine întemeiată, că soții lor le vor schimba cu modele mai noi și că vor fi trimise în „camera din spate “, cu tot ceea ce însemna aceasta, inclusiv probleme financiare care decurgeau din faptul de a fi doar o soție bătrână, nu și unică. Până în acel punct, nu fusesem în stare să înțeleg de ce aceste femei păreau că mă cred proastă când îmi cheltuiam alocația pe decorațiuni pentru casă și pe plante pentru grădină, în loc să le urmez exemplul și să cumpăr aur și bijuterii pentru zile negre. Rudele mele de sex feminin organizau ceaiuri de după-amiaza, cam în genul petrecerilor pe care le țin femeile din Anglia și din Statele Unite, la care se vând obiecte casnice – doar că la aceste petreceri vânzările se învârteau în jurul seturilor de bijuterii cu diamante, rubine și smaralde. Am mers odată la una dintre aceste adunări și am privit fascinată cum vânzătorul răsturna pungi întregi cu aur, perle și pietre prețioase nemontate pe măsuțele de cafea. Tăvi de inele cu diamante, seturi întregi de coliere și șiraguri de perle naturale erau date din mână în mână cu tot atât de muli interes cât poate fi arătat față de cosmetice la o întâlnire cu distribuitoarele Avon. Bijuteriile erau banii pentru zile negre, o cheltuială necesară, ușor de justificat în fața soțului și la fel de ușor di transformat în bani gheață, dacă se ivea nevoia. Era trist să

văd cum toate femeile pe care le cunoșteam în Terengganu își priveau căsnicia cu atât de mult pragmatism și atât de fatalist, încât făceau planuri pentru ziua în care n-aveau să mai fie iubite.

TREIZECI ȘI DOI

Viața la o curte regală este plină de contradicții, de întâmplări ciudate și de opulență. Multe dintre acestea nu au nimic de-a face cu sănătatea mintală sau cu logica. Familia regală ducea o existență atât de rarefiată și de neconceput de către populația obișnuită, încât putea să pară obscenă. Mașinile străine din garaje erau vopsite într-un galben vulgar, dar obligatoriu pentru capetele încoronate: Rolls-Royce, Corniche și modele decapotabile, Cadillac și limuzine Mercedes. Acestea erau vehiculele folosite la ceremonii. Apoi, veneau jucăriile membrilor mai tineri ai familiei: Ferrari, Porsche și BMW. Range Rover abia începea să fie un model din ce în ce mai căutat, după ce se descoperise că familia regală britanică le folosea ca vehicule de agrement. Fiecare dintre noi avea numere de înmatriculare speciale, formate dintr-o singură cifră, asigurându-se astfel că toată lumea, mai puțin ignoranții, știe cine este proprietarul și, posibil, șoferul. În acest fel, poliția evita să tragă pe dreapta vreun membru al familiei regale pentru exces de viteză și să facă față consecințelor neplăcute ale unor astfel de acțiuni nesăbuite.

Mașinile de epocă erau alte favorite, deși mai ales în rândurile generației mai în vârstă; ele erau păstrate în stare excelentă și rareori erau conduse. De la clasicul Alfa Romeo Spider roșu, pe care îl conducea tatăl lui Bahrin, până la Mercedes-ul decapotabil sport și Rolls-Royce-ul din anii ’20, doar ce era mai bun avea loc în garaj. Din moment ce familia regală nu plătea taxe de import, colecțiile familiei noastre și

ale altor rude din casele apropiate erau impresionante şi se extindeau în mod constant. Bahrin şi vărul lui, Ihsan, erau în posesia unor maşini sport manufacturate şi făcute pe comandă, care se odihneau în garajele regale. Băieţii nu erau nici măcar adolescenţi când deveneau mândri posesori ai celor mai bune maşini pe care industria britanică de profil le putea da. Construite în Marea Britanie în anii ’60, le fuseseră dăruite în timpul vizitei bunicului lor (pe atunci sultan al Malaysiei) în Iran. Şahul şi împărăteasa Farah Diba erau prieteni de multă vreme cu familia lui Bahrin, iar fotografiile lor rămăseseră la loc de cinste pe o latură a intrării în Istana Badariah, multă vreme după revoluţia islamică şi după venirea la putere a ayatollahului Khomeini. Omar, bunica vitregă a lui Bahrin, încă mai făcea vizite regulate fostei împărătesc Farah Diba, în Statele Unite, unde aceasta păstra o selectă, dar activă curte în exil.

Contradicţiile apăruseră fără semne, fără un motiv sau o frecvenţă anume. În timp ce pietatea şi islamul erau adoptate de faţadă, crudul adevăr era adesea mult mai departe de doctrina religioasă decât era dispus să admită sau să recunoască orice membru al familiei regale malaeziene, acum sau atunci. Exista o complicitate a tăcerii, ce lega o familie de alta, fiecare văr de următorul, păstrând o faţadă greţoasă de superioritate morală.

Toate casele conducătoare din Malaysia se înrudeau, adesea prin căsătorii între veri primari. Circumstanţele normale aduceau rude din state diferite împreună la ocaziile sociale, dar şi la ceremonii. Aşa că nu era ceva neobişnuit să aud că tinerii neînsuraţi de la mai multe curţi organizau o ieşire la sfârşit de săptămână, într-o staţiune cunoscută. E destul să spun că în acel sfârşit de săptămână s-a petrecut un mare act de barbarism, într-o staţiune tropicală de lux. Nu era singurul exemplu de abuz de putere la care aveam să fiu martoră în timpul cât am locuit în Malaysia.

Drepturile nobiliare lăsau pe oricine care nu era de sânge regal sau rudă cu familia la discreția toanelor și furiilor oricărui membru al familiei, în sensul extins al cuvântului. Ima, fiica sultanului și băiețoiul clanului, pusese la cale întâlniri secrete cu un tânăr din sat, cu care se împrietenise în momentele în care se strecura afară din palat pentru a juca fotbal. Din păcate pentru băiat, ultima întâlnire fusese plănuită în una dintre multele încăperi părăsite ale Istana Pantai, unde locuia împreună cu mama ei, Sharifah Nong. În mod normal, programul lui Ayah Mud era regulat precum ceasul. Din păcate, dintr-un motiv care nu a fost niciodată clar, Alteța Sa Regală a sosit neanunțat în casa celei de-a doua soții și s-a dus imediat în încăperea unde Ima și prietenul ei jucau cărți complet îmbrăcați și așezați de o parte și de alta a mesei. Explozia de furie a lui Ayah Mud a avut drept rezultat faptul că acesta a scos o armă, bătându-l pe băiat cu pistolul până l-a lăsat în stare de inconștiență. Toate acestea mi-au fost relatate în șoaptă, dar cu emoție de către mătușile mele, surorile sultanului, după ce Sharifah Nong, niciodată prea discretă, nici în momentele ei cele mai bune, își împărtășise problema cu familia ei. „Slavă lui Allah “, spunea mătușa Zainah, „ar fi fost cu adevărat o problemă dacă ar fi apăsat pe trăgaci și l-ar fi omorât pe băiat. “

După cum s-a relatat și în ziarul *Times* de la Londra, familiile regale din Malaysia au avut mereu probleme legate de armele de foc, adesea cu consecințe grave, mai ales când armele nimeresc în mâinile membrilor mai irascibili ai familiilor. Un sultan (pe vremea când era prinț moștenitor), conducător al unui stat din Sud, se simțise jignit de un om de afaceri de origine chineză, care fusese destul de imprudent să îi depășească mașina fără număr pe o autostradă importantă. Apăsând pe pedală, prințul îl ajunsese din urmă pe automobilistul uluit, îl trăsese afară din mașină și îl împușcase în cap. Acest incident a făcut ceva valuri în presa

internațională, mai ales că prințul moștenitor fusese achitat pentru fapta sa.

Întâmplări mai puțin cunoscute puteau uneori să aibă efect direct asupra mea. Trebuisem să mă lupt din toate puterile pentru a mi se permite să îmi alăptez fiul. Nu era considerat un lucru de bun-gust și am fost nevoită să caut cu mare atenție citate în Coran și să protestez pentru ca Bahrin și familia lui să fie de acord. După calculele mele, eram prima membră a familiei regale care alăpta, de la trecerea în noul secol. Decizia prințesei de Wales de a-l alăpta pe prințul William mi-a fost, de asemenea, de mare ajutor, dar problema a fost rezolvată o dată pentru totdeauna abia în momentul vizitei de stat în Malaysia a reginei Noor și a regelui Hussein al Iordaniei. Regina Noor (o americancă pe nume Lisa Halaby) refuzase să-și lase acasă bebelușul abia născut și alăpta și ea. Personalul Agungului (regele malaezian), familiile noastre și curtenii erau foarte emoționați și, la început, un pic cam pierduți, neștiind cum să se poarte cu o regină care alăptează și cu copilul acesteia, dar în cele din urmă s-au descurcat. Voi fi mereu recunoscătoare pentru atitudinea Majestății Sale, regina Noor, și pentru sprijinul pe care îl primise de la soțul ei, Majestatea Sa, pentru că mi-au oferit răzbunarea de care aveam nevoie, văzând o regină islamică necedând într-o chestiune atât de importantă.

În curând, a devenit o modă să faci parte dintr-o companie atât de înaltă, precum regina Noor și prințesa de Wales, și, în momentul în care eram din nou însărcinată, alte membre ale familiei regale începuseră să încerce să alăpteze și mă întrebau adesea cum se face acest lucru. Ironia nu stătea într-atât în alegere, ci mai degrabă în motiv.

În ziua în care împlineam 22 de ani, eram departe de a fi fericită. Grijile produse de apropiata naștere a celui de-al doilea copil al nostru mă făcuseră să apelez la Bahrin pentru

un efort total şi comun prin care amândoi să încercăm să ne salvăm căsnicia. Îmi era teamă de viitor, îmi era frică pentru viitorul nostru copil şi îmi era frică pentru Iddin şi de efectul pe care violenţa crescândă a tatălui său îl va avea asupra lui, pe termen lung, din moment ce fusese adesea martor al bătăilor pe care le încasasem.

Repetasem discursul pe care aveam să îl ţin lui Bahrin şi eram foarte atentă să îmi păstrez cumpătul în timp ce vorbeam. Din păcate, acest lucru păru să îl înfurie pe Bahrin mai mult decât lacrimile şi se mânie, ţipând că sunt o curvă inutilă şi că îmi făcuse o mare favoare însurându-se cu mine, o târfă *kaffir* împuţită.

Am putut să reacţionez doar cu disperarea pe care o simţeam adunându-se în mine, un bagaj de nefericire pe care mişcările copilului în trupul meu îl îngreunau parcă şi mai tare. Bahrin mi-a aruncat o privire plină de dispreţ, s-a întors şi m-a lăsat pe verandă în aerul fierbinte al nopţii, iar eu am început să suspin – un tremur dureros care îmi sufoca pieptul şi mă făcea să mă simt de parcă nu mai aveam aer, de parcă lumea mea se îndrepta repede spre prăpastie.

În aceeaşi noapte, înainte de ivirea zorilor, Bahrin mă trezi, mă scutură şi îmi ceru să vorbesc cu el. Îmi spuse să îl urmez în camera unde îşi petrecuse noaptea şi se aşeză lângă mine pe podea. Stând acolo, sprijinit de dulap, părea agitat, de parcă nu ar fi ştiut ce să-mi spună, acum, că eram în faţa lui. În ceea ce mă priveşte, eram nedumerită, neştiind dacă mă aştepta o nouă bătaie sau dacă se întâmplase vreo tragedie şi asta avea de gând să îmi spună.

Ce mi-a spus mi-a crescut doar şocul şi confuzia.

— Yasmin, începu el, şi eu vreau că totul să fie bine între noi, îmi pare rău pentru tot. Vreau doar să te fac fericită.

Părea din ce în ce mai agitat; îşi cuprinsese nervos genunchii cu braţele, ţinându-i acum strâns la piept.

— Uneori, pur şi simplu nu ştiu ce fac. Mi se declanşează

ceva în cap şi nu mai pot să-mi stăpânesc mânia. Mi-am dorit atât de mult să am o viaţă normală cu tine când ne-am căsătorit, doar că nu prea ştiu cum.

După care începu să plângă cu suspine, legănându-se înainte şi înapoi în faţa mea, exact cum făcusem şi eu mai înainte.

Ce mi-a spus după aceea mi-a rămas în minte ani de zile, bântuindu-mi amintirile şi rezumând incapacitatea lui de a avea o relaţie „normală” în termeni occidentali.

— Vreau să fii fericită. Îmi pare rău pentru momentele în care te-am lovit. Îmi pare sincer rău. Vreau să te fac fericită, dar ştiu că nu pot. Nu pot să îţi ofer ceea ce ai tu nevoie şi ce meriţi, ce vrei tu. Ai nevoie de un bărbat care să te facă fericită, care să te facă să râzi şi care să îţi ofere toată dragostea şi atenţia de care ai nevoie, de cineva care să te ţină mereu în braţe şi să te sărute, care să-ţi fie un prieten adevărat. Aş vrea să pot să îl găsesc pe acel bărbat şi să ţi-l ofer, să te facă fericită. Dar chiar dacă as face-o, tot as fi soţul tău şi mi-ai aparţine mie. El doar te-ar face fericită şi ţi-ar oferi ceea ce ai tu nevoie.

Nu am spus nimic. Eram prea şocată pentru a digera tot ce auzisem. Plângeam amândoi, stând alături pe podea, luminaţi de luna ce-şi trimitea razele prin fereastra deschisă, în desene ciudate pe podea. Am întins mâna către Bahrin. Suferea prea mult şi nu înduram să-l văd aşa. L-am tras la piept, simţindu-l cum se odihneşte lângă copilul nostru. Ce-avea să se întâmple cu noi de aici înainte? Era un semn că Bahrin avusese un soi de soc emoţional şi îşi venise acum în fire? Nu puteam înţelege schimbarea aceasta de atitudine şi nici ce fel de relaţie urma să avem de-acum înainte.

În timp ce îl ţineam în braţe, îmi doream atât de mult să cred că îi pare rău pentru felul în care se purtase cu mine, dar nu puteam înţelege în totalitate ultima lui frază. Eram obosită şi epuizată, în ultima lună de sarcină, de fapt, ar fi

trebuit să nasc de ceva vreme, îşi bătea joc de mine, cumva? spunea că sunt sclava lui pentru a mă putea da altcuiva? Pur şi simplu nu ştiam şi eram îngrozitor de obosită de acest carusel al fricii şi al nesiguranţei. Am adormit amândoi pe patul de oaspeţi, iar ultimele senzaţii de care îmi aduc aminte înainte să adorm au fost un optimism forţat, dar şi o mare greutate pe suflet.

Fiica noastră, Shah, s-a născut după mai puţin de patruzeci şi opt de ore, pe 7 iulie 1985. Un ghemotoc cu pielea delicată ca mătasea, cu părul negru în cârlionţi, sosise după un travaliu provocat de treisprezece ore şi o naştere cu probleme.

Fusesem lăsată singură în sala de naşteri; doctorul calculase că nu voi naşte prea curând şi se întorsese acasă pentru un joc de golf şi pentru a lua masa. Dar, ca de obicei, lucrurile cel mai bine planificate adesea nu se întâmplă aşa cum vrem şi am avut sentimentul clar că naşterea era iminentă. Chemând asistenta, i-am comunicat acest lucru. Ea m-a luat în râs la început şi mi-a spus că mă înşel, dar a intrat imediat în panică după ce m-a controlat, văzând că am dreptate.

Sora-şefa a chemat două ajutoare, ambele fete neinstruite, de la ţară, îmbrăcate în *sarong*-uri albe. Le-a cerut pe ton agitat să mă ţină la orizontală şi cu genunchii lipiţi, astfel încât să nu pot împinge, în timp ce ea încerca să ia legătura cu doctorul. Am rugat-o să mă ajute ea să nasc copilul, din moment ce era moaşă calificată, dar mi-a răspuns că nu putea să îşi piardă slujba, pentru că nu era calificată să intervină într-o naştere regală, care trebuia să aibă loc doar în prezenţa unui doctor.

Cele două fete mă ţineau la orizontală cu forţa, în timp ce spasmele travaliului puseseră stăpânire pe mine; una dintre ele mă apăsa pe piept, iar cealaltă îşi lăsase greutatea cu totul pe picioarele mele, ţinându-le lipite. Nu puteam să-mi

înfrânez instinctul de a împinge, trupul meu ripostând în semn de protest față de durere și de întârzierea forțată. Mă simțeam de parcă trupul mi-ar fi fost sfâșiat, în timp ce copilul se zbătea să iasă, în ciuda protestelor și a eforturilor lor. La câteva minute după ce a sosit, doctorul s-a uitat la mine și a reușit să își bage mâinile în mănuși de cauciuc, la timp pentru a o prinde pe Shahirah, în timp ce eu am împins cu putere o dată și am țipat, simțind-o imediat pe fiica mea cum se strecoară afară.

Nu a plâns imediat. Am observat că avea cordonul înfășurat de două sau trei ori în jurul gâtului și că trupușorul îi ei era cenușiu. Mi-am ținut răsuflarea, așteptând să aud un sunet și rugându-mă să facă un zgomot pentru a ști că totul este în regulă. După o eternitate, în care lumea părea că s-a oprit în loc, Shahirah a scos un scâncet, făcându-mă să plâng de fericire. Mi-am întins brațele către ea și am pus-o la piept, ținând-o strâns în timp ce s-a agățat cu putere de mine și a început să sugă. M-am mirat de fragilitatea ei. Era atât de slăbuță, mult mai mică decât fusese Iddin la naștere, și părea foarte rece. Acolo și atunci, în momentul în care a deschis ochii obosită și s-a uitat foarte concentrată la mine, am știut că sunt a ei pentru totdeauna – eram din nou mamă.

Bahrin a intrat în sala de nașteri câteva minute mai târziu, pentru a o vedea pe fiica noastră. Am întins mâna către el în timp ce se îndrepta spre pat și, zâmbind, am întors-o puțin pe Shahirah ca s-o vadă mai bine. Dar, în loc să îmi ia mâna, el și-o puse cu hotărâre pe a lui pe pături și le bătu brusc, uitându-se doar la copil.

— Te iubesc, am murmurat destul de tare cât să audă, în timp ce mă uitam plină de speranțe la chipul lui.

— Știu, răspunse el fără emoție, batându-mă ușor pe genunchi și îndreptându-se spre ieșire. La ușă, s-a oprit și s-a întors. Cu făgăduința că ne vom vedea mai târziu și făcându-și loc prin ușile batante, a ieșit.

Iddin a fost adus să mă vadă la o oră după naşterea lui Shah. Aranjasem totul cu Mak, pentru că doream să realizez o legătură puternică între bebeluşul nou-născut şi Iddin cât mai curând cu putinţă. A intrat ţopăind fericit în salonul meu şi era gata să mi se arunce în braţe, când ochii i s-au mărit de uimire şi s-a oprit brusc, uitându-se la surioara lui. M-am aplecat pentru a-l săruta şi îmbrăţişa cu putere şi i-am făcut cunoştinţă cu sora lui, în timp ce el se ridicase pe vârfuri pentru a o vedea mai bine. Soacra mea şi mătuşa Zainah au fost cu adevărat şocate când i-am spus lui Iddin să se ghemuiască pe pat, lângă mine, şuşotindu-şi îngrijorarea faţă de starea delicată în care mă aflam. Le-am ignorat şi, în schimb, l-am ajutat pe Iddin să se aşeze comod şi i-am pus o pernă în braţe. Era absolut încântat când i-am aşezat-o în braţe pe surioara lui. S-a uitat la ea cu atenţie şi a fost vrăjit în momentul în care ea a scos un sunet, deschizându-şi încet ochii şi uitându-se la el. În timp ce ea îl apuca de deget, şi-a ridicat faţa care radia către mine şi mi-a spus:

— Aceasta este sora mea, voi fi foarte cuminte. Apoi i-a zâmbit din nou.

În acea noapte, am luat-o pe Shahirah din pătuţul ei, aflat lângă patul meu. Era amorţită de frig, pentru că în clinică nu existau instalaţii care să o tină la cald, aşa că am strecurat-o în cămaşa mea de noapte şi am întins pături peste noi ca să-i ţină cald. Şi-a petrecut aşa întreaga noapte, cuibărită lângă mine, sugând şi dormind între mese.

— Raja Shahirah Aishah, i-am şoptit, sărutând-o pe sprânceană, ce-am făcut, te-am adus într-o astfel de lume?

TREIZECI ŞI TREI

În ciuda revelaţiilor pe care Bahrin le avusese înainte ca eu s-o nasc pe Shahirah, el îşi reluă dispoziţia retrasă de îndată ce m-am întors acasă cu copilul de la clinică,

dispărând vreo două săptămâni la Kuala Lumpur şi ignorând bârfele pe care comportamentul său le suscita în familie.

În timpul primelor săptămâni de viaţă ale lui Shahirah, m-am antrenat într-o bătălie a voinţelor cu soacra mea. Mak anunţă că făcea aranjamente pentru ca *sunnat*-ul lui Shahirah să aibă loc înainte ca ea să împlinească patruzeci de zile de viaţă. Am fost îngrozită de atitudinea nonşalantă a lui Mak faţă de singura ei nepoată. Pentru fete, *sumat* e circumcizia, cunoscută şi drept clitoridectomie, o procedură realizată de o moaşă de la ţară, fără sterilizare sau anestezie, în timpul căreia clitorisul unei fete este excizat. M-am certat cu Mak şi cu sora ei Zainah zile întregi, dând glas opoziţiei şi obiecţiunilor mele faţă de mutilarea micuţei. În timpul acestor discuţii, uneori încinse, am aflat că membrii familiei regale avuseseră doar câteva zile când li se făcuse clitoridectomia şi că atât soacra mea, cât şi surorile ei fuseseră mutilate în acest fel. În cele din urmă, înţelegeam atitudinea lor faţă de sex. Îmi spuseseră de multe ori să mă supun nevoilor lui Bahrin, pur şi simplu, şi să stau nemişcată până ce el termină. Asta făcuseră ele în tot timpul căsniciei lor. Nu aşteptau niciun fel de plăcere de la sex, aşa că am ajuns la concluzia că nu avuseseră niciodată orgasm nu că eu aş fi fost expertă în domeniu. În urma acestor dezvăluiri, îşi dădură seama că eu nu fusesem circumcisă şi, prin urmare, eram într-o stare di necurăţenie, lucru care li se părea destul de şocant, dar faţă de cănim puteau face nimic.

Sub nicio formă nu aveam de gând să permit ca fiica mea să fie supusă unei practici atât de barbare precum clitoridectomia. Un obicei tribal importat în Malaysia din Arabia şi despre care se credea că ţine în frâu temperamentul şi pasiunea unei femei. După cum mi s-a descris, se convoca o mică adunare de femei din familie, la care femeile mâncau bucate special pregătite, râdeau şi bârfeau într-o atmosferă de petrecere. Apoi copilul era adus,

i se expuneau organele genitale, moașa aplica un cub de gheață în locul unui anestezic, apoi tăia clitorisul și zona din jur cu o lamă de ras.

Încercarea de a te opune unei astfel de operații cere o combinație de diplomație și strategie de șah. Când i-am spus părerea mea lui Bahrin, mi-a replicat că, în calitate de tată al copilului, va primi puncte *parlar* pentru consimțământul dat la operație și credea că nu ar fi prea rău dacă o va liniști și o va face să nu fie ca mine când va crește mare. Dându-mi seama că trebuie să găsesc o altă cale prin care să opresc procedura, am căutat cu disperare, în cele din urmă apelând la noile mele cunoștințe din Coran. După multe dezbateri cu Che Gu Aii, am reușit să le demonstrez tuturor că *sumat* pentru fete, în cadrul legii islamice, nu era obligatoriu, ci doar o practică recomandată – și încă una care nu apare în Coran, dar care s-a răspândit pentru că a fost folosită de un anumit profet musulman, cu mult timp în urmă. Câștigasem runda, dar nu puteam să nu mă tem că, într-un moment de neatenție, ar fi venit cineva și mi-ar fi mutilat definitiv copilul.

Bahrin își puse în practică propria răzbunare pentru faptul că mă opuneam *sunnat-ului* lui Shahirah. Făcu un zbor destul de lung de la Kuala Lumpur pentru a fi prezent la sărbătorirea celor patruzeci de zile, care coincidea cu un *talil* de comemorare pentru bunicul lui. În mod tradițional, tatăl nou-născutului aduna un număr de oameni religioși la cină, timp în care se spuneau rugăciuni pentru bunăstarea copilului și, de asemenea, pentru membrii decedați din familia copilului. O cantitate uriașă de mâncare era pusă la dispoziția oaspeților: curry, orez, murături și dulciuri, toate întinse pe fețe de masă albe ca zăpada, pe jos, în jurul cărora se așezau oaspeții de sex bărbătesc. Mâncarea în exces de la festin era trimisă rudelor sau săracilor din zonă.

În ziua dinaintea *talil-ului* lui Shahirah mă relaxam în

salon şi mă jucam cu Iddin şi cu copilaşul, când am auzit un behăit terorizat de capră. Dându-mi seama imediat că era vorba de Noneng, animăluţul meu, am ieşit în fugă şi scena văzută încă mă mai bântuie. Noneng era agăţat cu capul în jos, legat de picioarele din spate şi atârnând de una dintre grinzile vechii case din grădină. Era înconjurat de bărbaţi cu turban; pe unii dintre ei i-am recunoscut. Pe una dintre laturi se afla Bahrin.

— Ce faci cu Noneng? am ţipat, în timp ce unul dintre ei strângea mai tare frânghiile şi ridica animalul mai sus.

— Fac rost de carne proaspătă pentru *talil-ul* de mâine-seară, râse Bahrin drept răspuns.

— Nu! Nu poţi! Nu! am ţipat şi am luat-o la fugă spre grup. Am fost oprită de soacra mea, care încerca să mă facă să plec şi nu mă lăsa să înaintez.

Era prea târziu, oricum, pentru că în acel moment am văzut sclipirea unei lame în timp ce tăia gâtul animalului meu drag şi i-am auzit ţipătul de agonie ~ şi apoi linişte.

— Te urăsc, te urăsc! am ţipat către Bahrin, prăbuşindu-mă la pământ şi începând să plâng. Înconjurată de servitori şi de Mak, am fost dusă înapoi în casă, unde am vomitat parcă ore întregi, imaginea torturii lui Noneng revenindu-mi iar şi iar în minte.

În seara următoare, după ce toţi oaspeţii plecaseră, Bahrin intră în camera mea cu o tavă cu mâncare pentru mine. Privindu-mă cu răceală, îmi ordonă să mănânc. După cum ştia că voi face, am refuzat curry-ul care era în farfurie. Era făcut din capra mea, un animal pe care îl crescusem cu biberonul.

Refuzul meu păru că-l satisface pe Bahrin într-un mod pervers, îi dădea un motiv să mă umilească. Mă apucă de păr şi mă împinse pe spate pe podea, ţintuindu-mi corpul şi braţele în lături.

— Vei mânca mâncarea asta bună şi hrănitoare. Vei face

după cum ți se spune.

— Nu!

— Atunci va trebui să te forțez, nu-i așa, Yasmin? De ce trebuie ca mereu să faci lucrurile așa de dificile? întrebă el, luând o bucată de carne și fluturând-o în fața mea. Capra asta m-a costat o groază de bani ca s-o hrănesc și s-o întrețin, așa că acum am economisit ceva bani gătind-o.

Am început să mă sufoc în timp ce el încerca să-mi bage bucata printre dinți. Am scuipat și m-am zbătut și am încercat să îl dau jos de pe mine, dar fără prea mult succes. În cele din urmă, îmi deschise cu forța gura și îmi băgă bucata de carne în gură, acoperindu-mi buzele cu mâna pentru a nu putea să-i scuip carnea în față.

— Mestecă, târfă, mestecă!

Am scuturat din cap. Apoi începu să mă dea cu capul de podeaua din marmură, șuierând „Mestecă!” la fiecare lovitură. În final, am fost nevoită să cedez. Privirea lui era îngrozitor de hotărâtă. În acel moment, mă gândeam că va continua să mă dea cu capul de podea până mă va omorî, dacă nu mă supun.

— Acum înghite! îmi ordonă el, zâmbind. Bună fată, mă lăudă în batjocură, în timp ce eu făceam ce-mi spusese, încercând să nu vărs. Apoi, ridicându-se de pe mine, mă lăsă singură în cameră. L-am auzit pornindu-și noua mașină și plecând.

În decurs de două sau trei săptămâni de la acest eveniment, căsnicia noastră continuă pe panta descendentă. Multe părți din acest puzzle începeau să-și găsească locul, bonuri de pe cartea de credit în buzunarul lui Bahrin pentru bijuterii în valoare de 10 000 de lire sterline, restricții mai drastice pentru deplasările mele în Terengganu, convorbiri telefonice care se terminau în mod misterios în momentul în care intram în cameră, articole de îmbrăcăminte lipsă și un edict brusc care spunea că îmi este interzis să părăsesc casa

dacă nu îl anunţam telefonic înainte. Chiar şi vizitele mele la coaforul de la hotelul Pantai îmi fuseseră interzise, până am început să mă simt mai izolată şi mai prinsă în capcană ca niciodată. Apoi, ultima piesă din puzzle căzu în lăcaşul ei, odată cu telefonul primit de la soţia unui fost coleg de şcoală a lui Bahrin, Kasim, pe care o cunoşteam doar din vedere.

Soţia lui Kasim mă rugă să trec pe la ea, pentru că avea ceva important să-mi spună. Ciudăţenia invitaţiei îmi stârnise curiozitatea, aşa că am obţinut permisiunea de la Bahrin să o vizitez şi am ajuns la ea în aceeaşi după-amiază, cu copiii după mine. Se uita cu atenţie la mine în momentul în care aşeză o fotografie pe măsuţa de cafea, în faţa mea. Era poza unei femei pe nume Elmi Salleh, o cântăreaţă oarecare de club din Singapore. Cum ridicasem o sprânceană în semn de întrebare către soţia lui Kasim, aceasta începu să-mi explice de ce adusese fotografia, care era una promoţională, şi îmi atrăsese atenţia asupra ei. Elmi, îmi spuse ea, fusese adusă în Terengganu din Singapore de către Bahrin, care obţinuse un contract pe perioadă lungă pentru ea, ca să cânte la hotelul Pantai. Cânta acolo de câteva luni şi doar de puţină vreme plecase în Singapore. Această femeie, îmi dezvălui ea, avea o aventură cu Bahrin. Era o legătură destul de publică şi eu eram cam ultima care afla. Simţise, spunea ea, că ar trebui să ştiu şi eu înainte de a fi prea târziu.

Am simţit cea mai pură ură pentru Bahrin în momentul în care am privit fotografia amantei lui. Purtând lenjerie lycra şi un sutien fără bretele, cu părul tuns băieţeşte, era exact opusul meu. Eu, cu rochiile mele lungi şi membrele acoperite în totalitate, conform instrucţiunilor soţului meu, eu, cu părul până în talie, pentru că Bahrin îmi interzisese să-l tai, eu, care acum nu mai aveam voie să merg la cursurile de aerobic de la palat, eu, care trăiam cu o frică de moarte faţă de soţul meu, ca nu cumva să-i rănesc sensibilităţile islamice, şi pentru ce? Ca să poată să se culce cu altă femeie, o

cântăreață ieftină de bar, cu un copil de 8 ani? Pentru ca soțul meu să mă bată, să mă umilească și să mă trateze ca pe un gunoi? Sau ca să poată să păstreze australianca drept experiment privind trecerea la islam, în timp ce el își făcea de cap cu o târfă malaeziană, care se cuplase cu el pentru că era la modă în cercurile ei să faci rost de banii și de sprijinul unui membru al familiei regale? Și eu aflam toate acestea de la o străină, ale cărei motive nu îmi erau foarte clare. Fusesem informată pentru ca ea să poată să-mi discute reacția cu prietenele ei? Era pur și simplu îngrijorată și îi părea rău de tratamentul la care mă supunea Bahrin? Sau poate îi era rușine că un compatriot al ei își dusese de nas soția străină și o luase de proastă? Nu știam și nici nu îmi păsa. Știam doar că trebuie să ajung acasă, să îl pun pe Bahrin în fața faptelor și să termin cu această situație umilitoare.

L-am încolțit încuindu-mă cu el în dormitor. Îmi pierdusem tot calmul. Doream să aud adevărul de la el, oricare ar fi fost. Eu început negă, spunând că soția lui Kasim era rău-voitoare. Apoi mă acuză că sunt de-a dreptul nebună și că îmi imaginez totul, că bijuteriile în valoare de 10 000 de lire fuseseră mită pentru un politician și că voi fi încuiată într-un azil pentru boli mintale, dacă nu încetam cu fabulațiile. Dar, de data aceasta, refuzam să dau înapoi și am devenit isterică, atât de isterică și fără niciun strop de mândrie, că am început să vorbesc incoerent și să țip. L-am amenințat și am urlat la el. Simțeam că lupt pentru viața și pentru viitorul copiilor mei.

Și apoi, ca un șoc, mi-am adus aminte de ceva ce nu avusese până atunci explicație. Un consult recent la ginecolog arătase că, nu se știe cum, contractasem o infecție, care fusese tratată cu penicilină. În acel moment, îl presasem pe Bahrin cerându-i explicații, pentru că doctorul refuzase să îmi comunice diagnosticul exact, telefonându-i, în schimb,

soțului meu, pentru a sta puțin de vorbă. Acum știam ce era și de unde venea și mă simțeam violată și mi se făcuse rău la ideea că fusesem contaminată. A trebuit să mă sprijin și să mă redresez ținându-mă de tocul ușii.

L-am întrebat cum putuse să mă manipuleze în toți acești ani, insistând să mă convertesc la islam și să urmez legile religiei lui, când el își făcea de cap cu o malaeziană cu un comportament revoltător. Luând foarfecele de croitorie care se afla pe biroul meu, i-am cerut să rămână exact unde se află, țipând în continuare la el. Înainte să știu cu adevărat ce fac, mi-am împărțit părul în două la întâmplare, pe fiecare parte a capului, și l-am retezat cu mișcări rapide, aruncându-i peste o jumătate de metru de păr în față. Tot ceea ce puteam gândi în acele momente era cum insistase mereu să nu îmi tund scurt părul și cum reușise mereu să mi-l transforme într-o armă împotriva mea.

— Ei bine, s-a terminat! am urlat la el. Gata!

Dacă putea să prefere o târfă cu părul scurt în locul meu, atunci nu îmi va mai spune niciodată cum să îmi port părul.

Am plâns, am implorat, am amenințat că îl voi consulta pe unchiul lui, sultanul, cu privire la comportamentul lui. I-am adus aminte de jurămintele sfinte pe care le făcuse pe Coran și i-am spus că voi da în vileag ce ticălos este în fața congregației, la moscheea principală. De data aceasta nu mă mai înfricoșa, de data aceasta nu mai aveam de gând să cedez.

În cele din urmă, sosi și mama lui, bătând la ușă. Când intră în cameră, i-am bâiguit întreaga poveste sordidă, pe care o ascultă oripilată. Apoi începu să-și certe cu asprime fiul. Bahrin își plecase rușinat capul; fie că era rușinat sau nu, cel puțin nu mai încerca să nege. Mak îl avertiză că, în ceea ce o privește, eu eram singura femeie pe care o va accepta vreodată ca noră. Îi aduse aminte de jurămintele lui sfinte pe Coran să nu își ia o altă soție și de responsabilitatea

pe care o avea față de mine din moment ce mă luase de la o vârstă fragedă din țara mea și mă adusese în Malaysia să-i fiu soție.

Bahrin se fâțâia nervos de pe un picior pe altul, ca un școlar recalcitrant prins dând iama în frigider, la miezul nopții. Luă Coranul pe care îl ținea în dormitor, promițând așa cum îi ceruse mama lui, jurând că va rupe toate legăturile cu cântăreața și cu toate femeile cu care avusese aventuri și că va relua o viață normală cu mine și cu copiii. După ce făcu toate astea spre satisfacția lui Mak, ea îl dădu afară din cameră și mă luă în brațe, izbucnind într-un plâns de nestăvilit pentru pierderea părului și a respectului meu de sine.

TREIZECI ȘI PATRU

Bahrin și cu mine păstram un armistițiu de indiferență neutră, politețea se simțea în fiecare cuvânt pe care ni-l adresam unul altuia. Era total indiferent față de Shahirah și abia dacă își dădea seama că există, până acolo încât a trebuit să duc adevărate tratative ca să-l conving să facă o fotografie cu cei doi copii. Nu doream ca fiica noastră să crească simțind că tatălui ei nu-i păsa deloc de ea. Doream să poată să se uite la fotografii și să se identifice cu tatăl ei. În ceea ce mă privește, mă ocupam numai de copii, îi citeam povești lui Iddin și o plimbam pe Shahirah în jurul grădinii de zeci de ori în fiecare zi, din moment ce eram tot consemnată în casă.

Endah a fost șocată în momentul în care am vizitat-o pentru prima dată după ce îmi tăiasem părul. Arătam mai degrabă a sperietoare de ciori decât a femeie care tocmai se hotărâse să își schimbe coafura dintr-o toană. Îmi adresă, plină de tact, câteva întrebări, simțind că venisem la ea pentru liniștea de care aveam atât de disperată nevoie în

viață. Stătea în liniște lângă mine, pe una dintre verandele deschise ale palatului, cu copiii la picioarele noastre, sau lucra în grădina de flori, în timp ce eu priveam în gol către orizont și către mare.

La sfârșitul lui septembrie, Bahrin mă anunță că pleacă într-o călătorie de afaceri în Filipine și Indonezia și că va lipsi timp de zece zile. Pleca cu noul său Mercedes Benz către Kuala Lumpur și avea de gând să-l lase acolo în service, înainte de a zbura în străinătate. Am încercat din răsputeri să-i intru în grații înainte de plecare,

SUS STÂNGA: Urăsc fotografia pe care mi-a făcut-o unul din iubiții mamei. Ea îmi dăduse clar de înțeles că voi suporta consecințele dacă nu cooperez. Aveam șapte ani.

SUS DREAPTA: Tatăl meu în anii studenției.

DEDESUBT: în straie musulmane la cererea lui Bahrin, în ziua în care am intrat în Terengganu pentru prima dată, la vârsta de 17 ani.

SUS STÂNGA: Tengku Farah (fiica cea mai mare a sultanului Mahmud) şi cu mine la Istana Badariah, în ianuarie 1981

SUS DREAPTA: Bunicul răposat al lui Bahrin, sultanul Ismail Nasiruddin Shah, şi consoarta sa Tengku Ampuan Intan Zaharah (Omar) pe tronurile lor. Bătrânul îşi conducea familia într-o manieră tiranică.

DEDESUBT: Sufrageria mea din Terengganu.
Nimeni din familia regală nu înţelegea de ce insistam să

îmi decorez camerele cu plante şi mobilă comodă.

SUS STÂNGA: Bahrin, la un tratament cosmetic.

JOS STÂNGA: Aveam 19 ani şi şapte luni, şi eram însărcinată cu Iddin. Deşi m-am îngrăşat destul de mult, mă bucuram de viaţa care creştea în mine.

JOS DREAPTA: Pentru restul lumii, dădusem naştere lui Yang Amat Mulia Raja Muhamad Baharuddin Ismail Shah ibni Yang Amat Mulia Raja Kamarul Bahrin Shah, dar pentru

mine el este şi va fi mereu doar Iddin.
Poza aceasta i-am făcut-o la 28 de zile.

SUS STÂNGA: Iddin şi Bahrin îmbrăcaţi amândoi în *baju melayu* la o recepţie la palat.

SUS DREAPTA: La un an, Iddin era fascinat de trenuri, în această fotografie, îi admirăm tortul făcut pentru ziua lui – eram foarte mulţumită de realizarea mea – copiasem modelul dintr-o revistă şi am făcut singură tortul – spre

disperarea rudelor mele cu sânge albastru.

DEDESUBT: Iddin la doi ani, îmbrăcat în straie arabe, dăruite lui de un pelerin de la Mecca.

S-a distrat grozav încercându-le.

SUS STÂNGA: A trebuit să mă milogesc și să plâng, ca să-l conving pe Bahrin să facă fotografia asta cu ambii copii, dar eram hotărâtă să-i asigur lui Shahirah cel puțin o fotografie cu tatăl ei, de când era bebeluș.

La nicio lună după aceea, s-a căsătorit cu cântăreața.

SUS DREAPTA: O poză adorabilă cu Shahirah la patru luni, 28 noiembrie 1985.

DEDESUBT: Ultima dată când am văzut-o pe Endah (ASR Tengku Ampuan Bariah). De la stânga spre dreapta: Iddin, Endah cu Shahirah în brațe și Tengku Baharuddin (Tengku Adik).

A doua zi am plecat acasă, în Australia.

SUS STÂNGA: Iddin o hrăneşte pe Shahirah într-un rar moment de acalmie înainte de furtuna legală, ianuarie 1986. Copiii au fost mereu foarte apropiaţi.

SUS DREAPTA: Cu Iddin şi Paddington pe scările casei familiei Macarthur, " februarie 1986. Ştiam că exista posibilitatea să fiu nevoită să mă despart de Iddin, dacă la proces se hotăra împotriva noastră, în ziua aceea.

DEDESUBT: Avocata şi prietena mea, Lillian Webb, cu copiii (flancată în dreapta de doar o parte din actele procesului nostru)

SUS: Iddin făcând scufundări în cadă.

JOS STÂNGA: Se spune că băile cu nămol fac bine la piele…

JOS DREAPTA: Iddin la ceremonia de acceptare în organizația cercetașilor – își dorise asta atât de mult, încât a trebuit să mă înscriu și eu, ca să-i asigur acceptarea.

SUS: Iddin, şase ani, Shahirah, trei ani, în 1989. Sfârşitul de săptămână era perfect pentru expediții în parc.

DEDESUBT: Iddin curios.
Una dintre fotografiile mele favorite, 1989.

SUS STÂNGA: După întoarcerea mea acasă,
Endah a păstrat legătura cu mine, trimițându-mi fotografii precum cea de aici din 1989.

SUS DREAPTA: Ultimul nostru Crăciun în 1989,
în casa din East Malvern. Shahirah a vrut neapărat să poarte la biserică un tutu și pălărie pe care i le făcusem eu.

DEDESUBT: Bunica mea cu Iddin și Shah
de Crăciun, în 1989.

SUS: Aprilie 1990, în sfârşit suntem o familie –
fără să bănuim că doar doi ani ne vom bucura de asta.
Rândul din spate (de la stânga la dreapta):
prietena mea Lyn, Tyson, Drew, Skye; rândul din faţă:
Iddin în kilt, Iain, eu şi Shahirah.

DEDESUBT: Shahirah la cinci ani, alături de ministrul
comunicaţiilor pe prima pagină a ziarului *Age.*

SUS STÂNGA: Shahirah şi talentele ei de cățărător, 1990.

SUS DREAPTA: Iddin, ştirb, şi Shah
de Crăciun, în 1990.

DEDESUBT: De obicei, eu sunt fotograful,
aşadar, una dintre puţinele fotografii ale mele cu copiii,
mai 1990.

SUS: Eu, înconjurată de jucăriile Shahirei,
cu Whitey în brațe. La 21 de zile de la răpire am permis,
în sfârșit, presei să fotografieze camerele copiilor.
(© *Sydney Daily Telegraph)*

JOS STÂNGA: Credinciosul Muckle după răpire,
păzind pantoful Reebok favorit al lui Iddin
(© *Sydney Daily Telegraph)*

JOS DREAPTA: Iddin și Shahirah la opt luni de la răpire,
prezentați presei la o ședință atent orchestrată la o moschee
din Terengganu. Nu mai aveau niciun pic
de spontaneitate și exuberanță.

SUS STÂNGA: în timpul filmărilor la *Empty Arms – Broken Hearts* cu Pamela Green şi fiica ei, Yasmeen.

SUS DREAPTA: Această carte n-ar fi apărut fără încurajările prietenei mele Valerie Hardy.

DEDESUBT: Familia reunită: Pam şi copiii ei în Surrey, în 1997, la şapte ani de la răpire. De la stânga la dreapta: Sami, Pam, eu, Yasmeen şi Sawi.

SUS: Aici, în Africa, mi-am regăsit liniştea
şi am reînvăţat să fiu fericită.

JOS STÂNGA: Printre maasai *boma* la Engkonganarok,
Kenya, cu Naipanti, fiica mea adoptivă

JOS DREAPTA: Cu fiica mea adoptivă, Rasoa, la orfelinatul
din Mukuru, Nairobi, Kenia. A trebuit să caut prin toată
Australia ca să-i găsesc o păpuşă de culoare.
Nu voiam să-i dăruiesc o Bărbie.

STÂNGA: Cu prietenul şi voluntarul ScottKelleher în Kenia, unde eram ambasadoare pentru organizaţia umanitară World Vision.

DEDESUBT:Book Power, Africa, 1997. Să-i vezi pe copii citind prima lor carte este un privilegiu de neegalat.

SUS: Book Power în oraşul Tuzla, Bosnia.
Copiii şi cu mine am format apoi o linie konga, la nici zece metri de unul din multele câmpuri de mine.

JOS STÂNGA: Lângă Brcko, cu unul din soldaţii care mă însoţeau, un locotenent american de la United Naţions Stabilisation Force. Am petrecut o zi întreagă cu un convoi

militar de tancuri şi vehicule blindate, care patrulau secţiile de vot.

JOS DREAPTA: Dovada că timpul trece prea repede. La aniversarea a 21 de ani cu cealaltă „fiică “a mea, Skye, 1998.

oferindu-mă să îi fac bagajele şi să îi prepar mâncărurile favorite, dar tot timpul m-am simţit de parcă aş fi stat în mijlocul furtunii, aşteptând ca următorul potop să vină asupra mea.

Şi a venit, zece zile mai târziu, pe 19 octombrie 1985.

Bahrin ajunsese acasă la miezul nopţii, cu o noapte înainte, şi mă luase imediat în pat, cu o ferocitate şi brutalitate care cu greu mai aveau un impact asupra mea. Mă rănise şi mă folosise ca pe un obiect, nu ca pe o persoană. Dimineaţa, plecase la muncă, luându-şi la revedere politicos, dar rece. În momentul în care îi priveam maşina cum iese de pe alee, telefonul începu să sune. Grăbindu-mă să intru, am răspuns şi am auzit vocea soţiei lui Kasim la celălalt capăt al firului. Mă rugă din nou să merg la ea şi din nou m-am dus. Lăsându-l pe Iddin la bunica lui, am mers până în celălalt

capăt al oraşului, cu Shahirah în scaunul ei special instalat pe bancheta din spate a maşinii. Gând am ajuns, soţia lui Kasim mă rugă să stau jos. Nu era singură, se aflau acolo soacra şi cumnata ci. Puteam simţi tensiunea din aer, în timp ce discutau nimicuri şi aşteptau ca eu să mă interesez din ce motiv mă chemaseră la ele acasă. Dar nu aveam curajul să întreb.

În cele din urmă, simţindu-mi reticenta, soda lui Kasim îşi trecu în grabă privirea de la o femeie la alta şi scoase un ziar. Deschizându-l pe masă în faţa mea, îmi arătă un articol de mari dimensiuni şi o fotografie. Totul începu să se învârtă în jurul meu şi sângele îmi îngheţă în vine când am ridicat ziarul şi am încercat să citesc textul malaezian. Dar titlul şi fotografia erau exact ceea ce aveam nevoie.

Titlul mă lovise în moalele capului: „Elmi se mărită în secret cu un tânăr membru al familiei regale “. Fotografia o înfăţişa pe Elmi zâmbitoare, îmbrăcată într-o *baju kurung* elegantă, stând lângă dul ei rotofei de 8 ani şi ţinând în mână un album cu fotografii de nuntă. Textul articolului spunea că Elmi întâlnise un tânăr om de al aceri din Kuala Lumpur la bordul unui avion şi începuse o idilă cu el, după ce acesta o recunoscuse ca fiind o cântăreaţă faimoasă de club de noapte. Continua explicând că ea nu îşi doreşte decât să întemeieze o familie cu noul ei soţ şi că îşi va continua cariera de cântăreaţă când va avea ocazia. După cele relatate, noul ei soţ de sânge regal era foarte timid şi nu fusese intervievat pentru articol.

Ştiam, chiar dacă nu se făcea nicio referire la numele soţului lui Elmi, că era vorba despre Bahrin. O furie teribilă se acumula în mine în timp ce reciteam articolul. Era destul de clar că acest articol de ziar era menit să fie un mesaj şi un anunţ pentru mine; chiar faptul că fusese atentă să nu dezvăluie identitatea soţului ei şi nici să nu dezvăluie că era doar o concubină legală şi nu prima soţie era într-adevăr

grăitor.

Luând-o pe Shahirah, am ieşit din casă fără alte cuvinte şi am intrat repede în maşină. Inima îmi bătea atât de tare, încât credeam că o să explodeze. Singurul meu gând era să ajung la Bahrin la birou şi să aflu întregul adevăr. Nu îmi aduc aminte pe ce drum am luat-o ca să ajung la el la serviciu; îmi amintesc doar de privirea şocată de pe faţa secretarei lui în momentul în care am dat buzna în birou, cu Shahirah în scaunul de maşină şi tunând numele lui Bahrin. Soţul meu nu era acolo, mă informă domnişoara Lim, în timp ce eu o puneam cu grijă pe Shahirah pe birou şi treceam pe lângă ea, pornind către camera privată a lui Bahrin. Acolo am început să caut în sertare şi în dulapuri după adevăr. Când am găsit în cele din urmă, m-am simţit de parcă fusesem lovită în stomac. În geanta mea Lancel cu schimburi de noapte, care se afla sub birou, am găsit un certificat de căsătorie nou, datat cu o săptămână în urmă, în care se afirma că el era burlac în momentul căsătoriei lui cu Elmi; tot acolo se aflau şi fotografii de nuntă ale fericitului cuplu. Materialul *songket* pe care i-l făcusem cadou la nunta noastră era foarte vizibil în fotografii, din acesta fiind făcut costumul lui pentru această nuntă. Mai erau şi chitanţe de la hotel şi mai multe fotografii care arătau locul unde avusese loc ceremonia de nuntă şi îşi petrecuseră luna de miere: hotelul Kuantan Hyatt, unde ne petrecuserăm noi acea săptămână idilică înainte de logodnă. De fapt, o fotografiase pe Elmi în exact aceleaşi poziţii pe plajă în care mă fotografiase şi pe mine cu câţiva ani în urmă.

Am fost atât de copleşită de sentimentul revoltei, încât mă cuprinsese o adevărată frenezie a distrugerii în biroul lui. Văzându-i diploma în arhitectură pe perete, am înşfăcat-o, spărgând sticla de birou şi rupând-o în bucăţele – îl ajutasem să şi-o ia, stând pe podeaua apartamentului nostru din Melbourne, dactilografiindu-i lucrarea în fiecare noapte. Una

după alta, i-am distrus picturile persane delicate pe care le înrămasem cu grijă pentru biroul lui, apoi am încercat să rup geanta plină de lucruri din luna de miere, în sfârşit, când m-am potolit, am ieşit furioasă din biroul lui şi am început să le fac reproşuri angajaţilor; mulţi dintre aceştia îmi acceptaseră ospitalitatea cu mare plăcere de-a lungul anilor, însă, după cum arătau dovezile din mâna mea, luaseră evident parte la înşelarea mea. Îndreptându-mă către secretara lui, i-am cerut să-i spună lui Bahrin că mă găseşte acasă, mi-am luat fiica şi am plecat, izbind uşa în urma mea. Domnişoara Lim avea să declare mai târziu că adusesem copilul în biroul lui Bahrin şi o pusesem în pericol, spărgând tablou după tablou lângă capul ei.

Lacrimile îmi curgeau pe obraz, plângeam fără să mă pot controla. Legând-o pe Shahirah cu centura de siguranţă, am băgat maşina în viteză şi m-am grăbit către casă de parcă viaţa mea depindea de asta. M-am dus direct la Mak pentru a-l lua pe Iddin. Evident, aflase despre cele întâmplate, pentru că nu era singură. Erau prezenţi Che Gu Aii, mătuşa Zainah şi alţi câţiva, în faţa cărora mi-am descărcat revolta şi durerea. Apoi, cu un scrâşnet de frâne şi o izbitură de uşă, sosi Bahrin. Intră în casă grăbit şi se îndreptă spre mine, dându-mi un pumn în piept care mă trimise în capătul celălalt al camerei. Ceilalţi încercară să îl ţină, dar el mă ataca în continuare, ţipând la mine şi spunându-mi că sunt o târfa mizerabilă, care habar nu are de buna-creştere.

Mică mi-a fost consolarea când i-a spus mamei sale că nu ştia că noua lui soţie avea de gând să convoace o conferinţă de presă pentru a informa publicul de căsătoria lor şi că este foarte supărat pe ea. Nu intenţionase să-mi spună nimic de noul său mariaj; urma doar să ţină două gospodării în două oraşe diferite.

Furia şi prezenţa celorlalţi îmi dădeau curaj, aşa că am început să ţip la el, făcându-l cum îmi venea la gură şi

relatându-le celorlalți cum jurase el pe Coran că nu avea de gând să își mai ia o altă nevastă. Bahrin țipă și el la mine, afirmând că mariajul lui nu era treaba mea și că ar fi cazul să-mi țin nasul deoparte de lucrurile care nu mă privesc.

Într-adevăr, nu mă privea, am țipat și eu. Mințise în certificatul de căsătorie, afirmând că e burlac și nu are copii, furișându-se în alt stat ca să se însoare, știind că în Terengganu are nevoie de aprobarea scrisă a primei soții ca să și-o ia pe a doua. Își urmase scula, de parcă ar fi fost un taur comunal, și nu-i păsa pe unde își făcea mendrele. Era un laș și un rahat, i-am aruncat.

Stăteam în mijlocul sufrageriei lui Mak când mă apucă de gât și mă izbi de perete, sub întrerupătoare.

— Ai grijă ce spui! mă avertiză. Am să divorțez de tine și am să-ți iau copiii. Dacă dau divorț de tine, vei fi alungată din Malaysia și nu îți vei mai vedea copiii niciodată. Vorbesc foarte serios, nu-ți vei mai vedea copiii niciodată. Am fost foarte răbdător cu tine, Yasmin, dar nu întinde coarda sau ai să regreți!

Tot ce puteam vedea era viitorul în fața ochilor mei: nenorocirea de a fi o soție nedorită într-o țară străină, probabilitatea de a-mi pierde copiii și disperarea de a fi în totalitate și cu desăvârșire lipsită de viața pe care o aveam. Știam că amenințările lui Bahrin nu erau vorbe goale – se întâmplase de multe ori înainte în familia regală, femeia care nu mai era dorită era alungată din casa ei, copiii ei erau dați spre a fi crescuți unei noi soții, devenite acum favorită. Mătușa Roșită și Tengku Ibrahim erau doar un exemplu: mătușa Roșită îi crescuse copiii pe care acesta îi avea cu o altă femeie și îi dirijase cu o mână de fier. Văzusem umilința lui Endah și privisem cu ochii mei degradarea pe care o suferea soția mai în vârstă și concurența acerbă care era o obișnuință în astfel de gospodării.

Amărâtă și disperată, m-am dus în bucătărie și am

încercat să îmi tai venele, însă Ghe Gu Aii mi-a smuls cuţitul din mână. Nu mai voiam decât să nu mai sufăr; nu mai puteam trăi în umilinţă şi abuzuri. Înainte să leşin, l-am mai auzit pe Bahrin, care îi reproşa lui Aii că îmi luase cuţitul, spunându-i că ar fi fost mult mai simplu pentru el dacă aş fi murit.

Mi-am revenit mai târziu, la mine în dormitor, când mi-au adus-o pe Shahirah să o alăptez. Iddin fusese luat de mătuşa Zainah, ca să mă pot calma. Mak stătea pe pat lângă mine, ţinându-mă de mână şi şoptindu-mi cât de neputincioasă era într-o astfel de situaţie. Mi-a spus cu mândrie că va refuza să se întâlnească cu cântăreaţa de bar şi că va vorbi cu fratele ei, sultanul, să îi interzică lui Elmi să între în statul Terengganu. Nu va fi primită la palat sau în oricare dintre cercurile celor faimoşi în care ne învârteam noi. Cuvintele ei mă lăsau rece; eram prea zguduită pentru a mai putea rosti cuvintele aşteptate de mulţumire, prea moartă în interior pentru a-mi mai păsa.

Următoarele zile au trecut ca prin ceaţă, risipită doar de momentele în care copiii îmi erau aduşi. Una după alta, femeile din familia regală veneau la mine în cameră, cu un aer de parcă aş fi fost un soi de cadavru care îşi aştepta înmormântarea şi ele veneau să îşi prezinte ultimele omagii. Se aşezau pe marginea patului, rosteau cu glas stins ce rău le pare şi dădeau sfaturi nesolicitate, majoritatea acestora referindu-se la faptul că ar fi trebuit să nu mă mai gândesc la noua căsătorie a soţului meu. Am fost sfătuită de atâtea ori „să pretinzi că nu ştii, să îţi spui că e doar plecat pentru o noapte, cu afaceri, şi apoi să-l întâmpini acasă cu bucurie, să ai grijă de el şi să ţii patul cald, când se întoarce după ce a petrecut noaptea cu ea “. Altele aveau o viziune mai pragmatică asupra lucrurilor, spunându-mi că nu ar trebui să mă îngrijorez prea tare, din moment ce eram prima soţie şi singura căreia îi era permis să ia parte la ceremoniile de la

palat. Altele emiteau opinia conform căreia cât timp îmi mai primeam alocațiile complete pentru gospodărie, haine și bijuterii, ar trebui să continui ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Astfel, procesiunea suprarealistă continua să treacă pe lângă patul meu, dând din cap și mulțumindu-i în tăcere lui Allah că nu erau ele în locul meu.

Au trecut multe zile până mi s-a permis din nou să ies din casă. Bahrin ordonase să fiu ținută sub cheie în dormitorul meu până „îmi veneam în fire “, astfel încât să nu îl mai pun în situații stânjenitoare. Pedeapsa mea trebuia să fie strictă, mâncarea mea raționalizată la o singură masă, o dată la două zile, iar contactul cu copiii redus la minimum. Mak trebui să ceară permisiunea specială a lui Bahrin pentru ca eu să o pot vizita pe Endah și doar atunci el a fost de acord, pentru că, după cum spunea el, ea putea să mă învețe cum să îmi accept noua situație.

Endah n-a făcut nimic de genul ăsta, dar a știut să facă ce trebuia. Mă îmbrățișă atunci când m-am așezat în fața ei, în genunchi, și mi-am pus capul în poala ei și am plâns, am plâns, am plâns. Mă convinse să mănânc, spunându-mi că altfel îmi voi pierde laptele și nu voi mai fi în stare să o alăptez pe Shahirah.

Înainte de a pleca de la palat în acea zi, reușisem să ajung la un telefon și să sun la înaltul Comisariat Australian din Kuala Lumpur. I-am vorbit funcționarului despre situația mea, adăugând că ambii mei copiii sunt și cetățeni australieni. L-am întrebat dacă mi-aș putea găsi adăpost la înaltul Comisariat, pentru că îmi era frică de ce putea să mai facă soțul meu. Răspunsul lui mi-a dat foarte clar de înțeles că sunt cât se poate de singură.

— Doamnă Raja Bahrin, sunteți bine-venită la înaltul Comisariat, dacă simțiți că vă aflați în pericol, dar trebuie să vă spun că, dacă cererea este făcută pentru încredințarea copiilor dumneavoastră, vom aplica regulile. Îmi pare rău,

nu putem risca un incident diplomatic.

Am încercat să discut cu el, spunându-i că toţi trei eram cetăţeni australieni, dar fără niciun rezultat. Poziţia ambasadei mele era foarte clară: mă vor ajuta, dar nu vor risca să stârnească mânia autorităţilor malaeziene protejându-mi copiii australieni. I-am mulţumit mecanic şi am încheiat discuţia, părăsind palatul şi urcându-mă pe bancheta din spate a maşinii pe care mi-o trimisese Endah.

Eram la pământ. Nu aveam încotro să mă duc.

TREIZECI ŞI CINCI

În primele zile ale lui noiembrie 1985, am primit vestea că bunica suferise un puternic atac cerebral şi căzuse pe scările de beton ale blocului în care locuia. Eram îngrozitor de îngrijorată de starea în care se afla, pentru că mi se spusese la telefon că nu e deloc bună. Era la terapie intensivă, la Alfred Hospital, în Melbourne, cu un braţ rupt şi un şold dislocat, dar şi paralizată pe partea stângă şi suferind şi de o comoţie.

Până în acel moment, Bahrin mă chinuise fizic şi emoţional în fiecare zi. De când intra în dormitor, începea să-mi vorbească urât, spunându-mi că eu singură mi-am făcut rău şi pălmuindu-mă când încercam să-l ignor. Mă ameninţa că mă va da afară din ţară şi că îmi va lua copiii.

L-am implorat de multe ori să îmi acorde divorţul, dar refuza, spunându-mi că îi aparţin şi că el va fi cel care va decide soarta căsniciei noastre, nu eu. Era tortura mea zilnică. Îmi ţineam răsuflarea atunci când trebuia să-mi fie aduşi copiii, disperată că nu vor veni, disperată că el îşi va fi dus deja ameninţarea la îndeplinire. Abia când mi-am dat seama cât de tare am slăbit şi că fata mea e din ce?

În ce mai ridată şi mai cenuşie, am început să mă lupt din greu ca să-mi păstrez laptele pentru Shahirah.

Când am primit veştile despre bunica, l-am rugat pe Bahrin să mă lase să mă întorc în Australia să o văd. La început, a refuzat fără discuţie, spunându-mi că speră ca ea să moară repede şi singură. Mai apoi, a început să mă hărţuiască, afirmând că se va gândi să mă lase să merg, dar că trebuie să aleg care dintre copii să mă însoţească. Alteori, zicea că trebuie să merg singură acasă şi să rămân acolo, iar copiii vor fi încredinţaţi spre a fi crescuţi noii sale soţii.

Aceste jocuri menite să mă distrugă emoţional au continuat până în momentul în care sultanul îl critică pe Bahrin pentru faptul că se purta urât cu mine şi îi recomandă să mă lase să plec în Australia cu amândoi copiii. Era un edict pe care Bahrin nu putea să-l ignore şi să continue să trăiască în Terengganu, aşa că, plin de resentimente, îşi dădu acordul.

Şi astfel începu din nou procesiunea matroanelor, fiecare dintre ele sfătuindu-mă să merg în Australia, să o văd pe bunica şi să cheltuiesc o groază de bani ca să mă simt mai bine. Spuneau că ar fi fost înţelept să petrec o vreme departe de Terengganu şi de presiunile recente. Unele dintre mătuşi chiar îmi dădură bani pe care să-i cheltuiesc cât timp mă aflam acolo, gândindu-se că astfel nu voi mai suferi atât.

Ultimele trei zile înainte de plecare au fost un coşmar. Îngrijorarea pentru bunica şi disperarea pentru viaţa mea mă făceau să fiu permanent în lacrimi. De asemenea, se mai adăuga şi spionajul servitorilor, comandat de Bahrin. Fiecare lucru pe care îl puneam în bagaje era inspectat şi verificat, iar în valize fuseseră adăugate şi haine de seară, conform instrucţiunilor lui Bahrin.

El hotărâse că vom lua parte amândoi la nunta unui văr al lui, la Kuala Lumpur, în seara întoarcerii mele din Australia. Era o declaraţie suprarealistă, având în vedere situaţia – nu mă încânta deloc ideea de a face paradă de umilirea mea pentru amuzamentul publicului. Cu toate acestea, din pură

obișnuință, știam că mă voi supune ordinelor sale, neîndrăznind să crâcnesc.

Bijuteriile pe care le împachetasem pentru nunta programată erau puține. Acesta era actul meu de revoltă. Niciuna dintre bijuteriile mele de mari dimensiuni nu se afla în bagaje, le lăsasem pe cele mai multe în seiful palatului, odihnindu-se în cutiile lor galbene sau roșii, gravate cu blazonul regal și sigilate cu ceară roșie și cu bandă de lipit, fiind mai întâi ștampilate de un membru al personalului și având fiecare o etichetă de siguranță. Păstrasem doar un mic set cu diamante și bijuteriile pe care le purtam zilnic – inele, lanțuri de aur și un șirag mic de perle – în bagajul de mână. Îmi era silă să arăt ca un brad de Crăciun, împodobită cu bijuterii scumpe, din pietre reci, care nu erau alese de mine. Chiar dacă, după cum ordonase Bahrin, trebuia să mă pregătesc să radiez și să zâmbesc de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, nici nu mă gândeam să joc teatru. Cum aș fi putut să afișez un chip radiind de fericire domestică? Cum de putea să se aștepte să fac asta? Din contra, el se întorcea acasă după întârzieri prelungi, se apleca deasupra mea în momentul în care o alăptam pe Shahirah, spunându-mi că avea de gând să mă trimită împreună cu copilul în Australia, unde aveam să rămânem permanent. Mă ținea într-o stare de tensiune emoțională teribilă. Nu știam ce avea să se întâmple în momentul plecării mele; nu puteam decât să aștept și să mă rog să nu îmi pierd copiii.

Am fost chemată la palat de către Endah pentru a-mi lua rămas-bun. Ne-am întâlnit în apartamentele ei private, ne-am așezat amândouă pe pat și ne-am jucat cu Iddin și Shahirah. M-a rugat să îi fac o poză cu copiii și o ținu aproape pe Shahirah, sărutând-o de mai multe ori pe obraz. Îmi luă apoi mâinile în ale ei și îmi spuse că ar vrea să mă vadă fericită, că nu dorea să mă vadă că duc viața pe care o avea ea. După aceea, scoase din buzunar un teanc gros de bani

englezeşti pe care mi-i puse în mână, spunând:

— Ăştia sunt pentru bunica ta, în cazul în care are nevoie de îngrijiri la spital, dar şi pentru tine şi pentru copiii tăi, să-i foloseşti cum crezi mai bine.

Am protestat văzând suma, i-am spus că o voi folosi pentru a-i cumpăra ceva special din Melbourne şi că îi voi aduce restul înapoi. Ea zâmbi doar şi dădu din cap spunând:

Foloseşte banii pentru tine, Yasmin, şi pentru copii. Repetă apoi cu mai mare intensitate: Trebuie să foloseşti banii cum crezi tu mai bine. Apoi se ridică şi mă strânse tare în braţe, sărutându-mă încet pe obraz. Mă mângâie uşor, se uită la mine cu lacrimi în ochi, apoi se întoarse şi ieşi din cameră fără să privească înapoi.

Lui Bahrin îi plăcea să se joace cu mintea mea. Îl lua mereu pe Iddin de lângă mine, ore întregi, spunându-mi să-mi iau la revedere de la fiul meu, pentru că nu aveam să-l mai văd. În noaptea de dinaintea plecării, intră în cameră pe neaşteptate, îl luă pe Iddin, care dormea în pat cu mine, şi îl aruncă pe umăr. Când l-am implorai să-mi spună ce face, îmi răspunse că s-ar putea să nu-l mai văd pe Iddin.

Bahrin l-a ţinut mai bine de douăsprezece ore, înapoindu-mi-l doar cu o oră înainte de zborul către Kuala Lumpur. M-am agăţat cu uşurare de el când a alergat către mine, sărutându-l pe cap şi simţindu-i braţele în jurul gâtului meu. În acele ore lungi, agonizante, stătusem în capul oaselor în balansoarul meu, privind cum vin zorile, temându-mă că-mi vor fi luaţi amândoi copiii şi că voi fi urcată cu forţa singură în avion.

În cele din urmă, o bătaie în uşă mă anunţă că sosiseră maşinile – era momentul să pornim către aeroport. Bahrin stătea în camera de zi, cu o mână în şold, cu o expresie impenetrabilă pe chip. Mi-am luat rămas-bun de la cei câţiva membri ai familiei care erau prezenţi, în timp ce servitorii ne urmăreau. Atmosfera era încărcată. N-am îndrăznit să mă uit

în ochii lui Bahrin în momentul când acesta mi-a întins mâna ca să i-o sărut. Am făcut o plecăciune adâncă, mâna lui s-a odihnit fără vlagă în a mea și mi-a atins buzele cu dosul încheieturii sale. Apoi, luând loc lângă Shahirah și Iddin pe bancheta din spate a Mercedesului care ne aștepta, am plecat, însoțiți de o escortă a poliției, care mergea cu viteză.

Când mașina a parcat la aeroport, stomacul mi s-a strâns de frică, observând că mașina lui Bahrin ne urmărise până la terminal. Cum mă ploconisem deja în fața lui și îmi luasem la revedere, nu puteam decât să cred că dorea să îmi ia copiii din brațe în ultimul moment. Mă luă deoparte, cu pretextul că își ia adio și șopti:

— Nu te vreau pe tine, nu ești decât o târfă australiancă inutilă, nu te grăbi să te întorci, doar dispari dracului odată.

Nici măcar atunci nu-mi venea să cred că plecarea noastră era adevărată. Și apoi, fără un alt cuvânt, se întoarse brusc și ieși din aeroport.

Am urcat în grabă în avionul Fokker Friendship, având doar câteva minute la dispoziție, cu Shahirah în siguranță în marsupiul în care o purtam, iar Iddin ținându-mă strâns de mână. În timp ce mă așezam la locul meu, singurul gând era că trebuie să plec pentru a putea să gândesc; dacă nu o făceam, sigur aveam să mă sufoc și să mor.

Am petrecut câteva ore în hotelul aeroportului din Kuala Lumpur, tresărind nervoasă de fiecare dată când cineva bătea la ușă sau suna telefonul. Iddin stătea pe podea jucându-se cu mașinuțele Matchbox, fără să-i pese de ce se petrecea în jurul lui. Câteva rude din familia regală, printre care mătușa Zainah, veniră peste noi la hotel, dându-mi bani și sfătuindu-mă ca în perioada petrecută la Melbourne să încerc mă împac cu noua mea situație maritală. Abia dacă am auzit ceva din aceste sfaturi puerile, căci eram măcinată de teama că în orice moment Bahrin va da buzna în cameră și îmi va lua copiii. Când funcționarul sultanului însărcinat cu

îngrijirea grajdurilor regale, maiorul Shaf'ie, aflat la Kuala Lumpur cu afaceri, îmi dădu telefon din hol, eram gata să zbor pe geam cu ambii copii, dacă avea de gând să mă împiedice să plec. Slavă Domnului, maiorul voia doar să mă întrebe dacă îmi poate fi de vreun ajutor.

În cele din urmă, când am pătruns cu paşi împleticiţi în avionul care trebuia să mă ducă la Melbourne, nu mi-am permis luxul să mă gândesc că plecam cu adevărat, până ce avionul n-a ieşit din spaţiul aerian malaezian. Până atunci mă temusem că Bahrin ar fi putut reuşi cumva să mă dea afară din ţară, fără Iddin şi Shahirah. În momentul în care mi-am dat seama că acest lucru nu se va întâmpla, am izbucnit în lacrimi şi am plâns până când am început să atrag atenţia asupra mea. Răspunzând întrebărilor stewarzilor îngrijoraţi, am bolborosit: „Soţul meu a murit de curând" şi i-am rugat să mă lase în pace.

De fapt, nu murise soţul meu; îmi muriseră toate speranţele, toate visurile pe care le avusesem cândva.

TREIZECI ŞI ŞASE

Sosirea mea acasă se deosebea foarte mult de ultima mea vizită la Melbourne. Atunci, avionul fusese întâmpinat de oficiali ai Departamentului Australian pentru Afaceri Externe; nu fuseseră verificări la graniţă, nici verificări ale celor de la imigrări, doar o maşină care ne aştepta la aeroport pentru a ne duce direct la hotel. De data aceasta, nu era vorba de vreun tratament pentru VIP-uri, în timp ce înaintam cu greu cu copiii prin sala de sosiri şi stăteam la coadă împreună cu ceilalţi pasageri care coborâseră din avion. Jonglam cu Shahirah dormind în marsupiul ei pe care îl ţineam la piept, iar Iddin obosit şi fără vlagă într-un cărucior, în timp ce îmi făceam loc cu greu, împingând bagajele de-a lungul terminalului.

După terminarea formalităţilor, am reuşit să fac rost de un taxi şi să ajungem la apartamentul bunicii. Am plâns tot drumul, spre marea nedumerire a şoferului de taxi, prea politicos ca să mă întrebe ceva. Lăsându-mi bagajele în apartamentul gol al bunicii, am plecat direct la spital. A fost un adevărat şoc să o văd zăcând în patul îngust şi impersonal de spital – părea aşa de mică şi fragilă, faţa ei rănită era umflată şi aproape de nerecunoscut, iar un braţ prins în ghips. Am stat lângă patul bunicii, ţinându-i mâna în a mea, în timp ce Iddin mişuna pe podea, iar Shahirah se zbătea în braţele mele. Acum, mai mult ca oricând, îmi doream să-mi pot pune capul în poala bunicii, cum făceam când eram copil. Îmi doream, cu egoism, să o trezesc ca să-i povestesc totul despre circumstanţele care făcuseră ca viaţa mea să se transforme într-un astfel de infern ţi să mă simt din nou în siguranţă, să simt cum mâinile ei puternice trec prin părul meu, descâlcindu-l şi aducându-mi pentru scurtă vreme liniştea. Dar era imposibil. Bunica încă nu era conştientă şi mult timp nu avea să fie destul de puternică pentru problemele mele; aşa că am stat doar puţin şi am plecat, încercând să îi fac pe copii să rămână cât mai liniştiţi cu putinţă în timp ce treceam pe holurile spitalului şi ieşeam în cenuşiul acelei zile la Melbourne.

În aceeaşi după-amiază, când am intrat în micul apartament al bunicii, tot ceea ce mi se întâmplase mi-a devenit clar în cele din urmă şi am început să plâng fără a mă mai putea controla. Încă nu îmi amintesc cum ne-am petrecut următoarele trei zile eu şi copiii. Ştiu că am trăit cu pâine şi cu lapte şi că, nu ştiu cum, am reuşit să o alăptez în continuare pe Shahirah, dar în majoritatea timpului am fost atât de prăbuşită emoţional, încât nu puteam decât să zac şi să plâng. Eram atât de nesigură de ceea ce ne rezerva viitorul, încât am preferat să amân confruntarea cu realitatea situaţiei noastre până când mi-au secat lacrimile.

Era mult mai sigur să ţin lumea în loc şi să rămân la adăpostul oferit de apartamentul bunicii.

Câteva zile mai târziu am ieşit, în cele din urmă, la lumină, cu ochii înfundaţi în orbite şi inima pustiită. Luasem hotărârea că trebuie să fac totul pentru Iddin şi Shahirah. Ştiam că de-acum încolo deciziile pe care le luam trebuiau să fie doar pentru copii. Iddin şi Shahirah trebuiau să aibă parte de speranţă în viaţă, iar eu să mă asigur că fac tot posibilul pentru ei.

Unul dintre primele lucruri pe care le-am făcut a fost să iau legătura cu vechiul meu prieten, Peter Wallace, şi să-mi deschid inima în faţa lui. Peter îmi sugeră să caut avocaţi care să-mi spună care este situaţia mea şi mă ajută să obţin numele câtorva firme de avocatură. Între timp, a umplut frigiderul bunicii şi dulapurile cu mâncare; eu eram încă prea zguduită ca să fac un drum la supermarket, iar toată energia îmi era îndreptată spre copii. Abia dacă mai aveam cincizeci de kilograme, iar gândurile îmi erau pline de disperare, de durere şi teamă. Simţeam că nu voi mai avea parte niciodată de bucurie şi fericire şi că tot ceea ce mai puteam face era să încerc să le ofer copiilor mei bucurie şi normalitate.

*

Prima mea întâlnire cu firma de avocatură Stedman, Cameron. Meares&Hall, care avea sediul într-o clădire cenuşie, greu de observat, în zona bună a oraşului, m-a făcut să mă simt mai încre zătoare ca niciodată. Mi-a plăcut de la început Lillian Webb, avocata care se ocupa de audierile iniţiale: cu picioarele pe pământ şi foarte ageră, era o femeie micuţă, cu părul negru şi atrăgătoare; avea înjur de 35 de ani, o voce adâncă, bogată şi un râs plin. Mă ascultă cu mare atenţie în timp ce relatam situaţia, ochii săi îngustându-se în timp ce îşi lua notiţe şi îmi punea întrebări foarte pertinente, care cereau răspunsuri concise. Şi, lucru la fel de important,

se adaptase bine la prezența de neocolit a lui Iddin și Shahirah în biroul ei, situație care era foarte departe de circumstanțele normale ale unei întâlniri la un birou de avocatură. În cele din urmă, după sublinirea lanțului de evenimente principale care, după cum considera ea, aveau să aibă loc dacă doream să pun în mișcare acțiunea legală, Lillian trase aer în piept și îmi spuse că ea crede că am șanse mari nu doar de a câștiga custodia copiilor, dar și de a putea să rămân în Australia și să nu mă mai întorc niciodată în Terengganu, dacă asta îmi doream.

Era o decizie foarte importantă pe care trebuia să o iau, așa că m-am întors în apartamentul bunicii și, timp de o noapte întreagă, am cântărit argumentele pro și contra. Nu aveam habar dacă voi putea să mă descurc singură cu copiii; niciodată nu fusesem nevoită să mă descurc fără ajutorul rudelor sau al personalului. Dar știam sigur că nu doream să îmi cresc copiii într-o atmosferă de violență și abuzuri și nici nu doream să risc ca Bahrin să își ducă la îndeplinire amenințarea și să-mi ia copiii. Eram hotărâtă să rămân cu Iddin și Shahirah, să îi văd cum cresc și să le ofer toată dragostea și siguranța de care eu nu avusesem parte în copilărie. Doream să devină persoane care să gândească independent, să fie tolerante și să aibă respect de sine; și doream ca Shahirah să crească normal și să nu fie tratată mai prost doar pentru că este femeie. Mai știam și că nu aveam să supraviețuiesc dacă aș fi fost nevoită să mă întorc în Malaysia și că nu mi-aș fi putut ajuta copiii dacă aș fi fost moartă. Dimineața, i-am dat telefon lui lillian Webb și i-am spus să continue acțiunea legală: eu și copiii veniserăm acasă și aici aveam să rămânem.

Pe 20 noiembrie, i-am telefonat lui Bahrin, sperând că l-aș fi putut convinge să vină la Melbourne ca să discutăm o reconciliere, dar a fost doar o pierdere de vreme. Mâlc m-a informat că Bahrin plecase din Terengganu pentru a locui cu

Elmi. Uitasem de necazuri şi mă distram la Melbourne? s-a interesat soacra mea.

Drumul meu era de-acum stabilit. Trebuia să fac tot posibilul pentru a mă asigura că viaţa copiilor mei este în siguranţă. Pe 27 noiembrie 1985, am obţinut custodia unică *exporte,* temporară, a lui Iddin şi Shahirah şi dreptul de a sta în propria mea ţară cu ei. Nu puteam decât să fiu fericită că Bahrin insistase ca ambii copii să fie australieni de la naştere şi să aibă certificate de naştere australiene. Avocatul meu, Noel Ackman, mă numi în glumă „prinţesă" în timp ce plecam de la tribunal, un termen care mă făcu să mă înfior în faţa adevăratului înţeles al titlului. Noel şi Lillian făcuseră o echipă minunată, dându-mi încrederea să simt că tot ceea ce făceam era bine şi ghidându-mă prin momentele grele de la tribunal. Noel, cu simţul umorului şi cu ochi fermi, mă ajutase să rămân cu capul sus şi hotărâtă tot timpul. Dacă e să fiu complet sinceră cu mine, trebuie să recunosc că, în adâncul inimii, păstram o urmă de speranţă că Bahrin şi cu mine am fi putut, printr-un miracol, să ne împăcăm şi să trăim o viaţă normală în Australia împreună cu copiii noştri şi că se va întâmpla un lucru magic care îl va face să îşi vină în fire, dar, raţional, ştiam să eram incredibil de naivă să cred că mariajul nostru, deja mort, ar fi putut învia.

Pe 4 decembrie 1985, i-am trimis o telegramă soacrei mele informând-o că nu voi reveni în Malaysia aşa cum era planificat şi că eu şi copiii eram bine. Am simţit că e mai bine să nu o implic în decizia mea mai mult decât era absolut necesar, aşa că detaliile au fost succinte şi mai puţin specifice.

De îndată ce Bahrin a aflat că mă răzgândisem şi că nu mă întorceam în Malaysia, aşa cum stabiliserăm, mi-am dat seama că am putea să fim nevoiţi să ne ascundem o vreme, în caz că ar fi venit în Australia să ne caute. Deşi fusese foarte clar când mă respinsese la aeroport, puteam foarte

bine să-mi imaginez reacția lui plină de furie când își va fi dat seama că hotărâsem să îl ascult întocmai și răzbunarea pe care ar fi pus-o în practică dacă m-ar fi încolții singură. Așa că am plecat din apartamentul bunicii și m-am mutai la o veche prietenă timp de două săptămâni, căutând în paralel un apartament doar pentru noi.

Prioritatea era instalarea copiilor într-un mediu sigur. Pacea și stabilitatea erau lucruri pe care Iddin nu le cunoscuse cu adevărat și eram hotărâtă să mă asigur că nu va mai fi nevoit să se uite cum mama lui este din nou bătută. Într-un mod destul de idealist, aveam viziunea vieții mele peste vreo zece ani, care avea să mă sprijine pentru o lungă perioadă, oricând m-aș fi simțit lipsită de speranță. Nu doream nimic mai mult decât să trăiesc cu copiii în liniște și să fiu o mamă tipică din suburbii, care are o camionetă și participă la toate activitățile școlare ale copiilor. Pe atunci nu simțeam nevoia să mă recăsătoresc ori să ies în vreun fel în evidentă, doar o dorință copleșitoare de a mă confunda în mulțime și de a le da copiilor ocazia să facă același lucru.

Din aproape în aproape, așa trăiam de când ne întorseserăm acasă. Readaptarea la o societate normală era lucrul cel mai greu de făcut. Mi-a luat destul de mult să mă obișnuiesc cu faptul că puteam să mă duc dintr-un loc în altul fără a-i cere permisiunea lui Bahrin și să accept că eram din nou stăpână pe viața mea. Hainele erau o altă revelație importantă. Adusesem cu mine doar rochii musulmane din Malaysia, bagaj doar pentru o săptămână, cu aproximație, cât plănuisem să petrec la Melbourne, așa că, până la urmă, a trebuit să mai cumpăr haine. Am ales o fustă lungă, foarte cuminte, o bluză cu mânecă scurtă, care se asorta cu fusta, și o pereche de jeanși largi. Prima dată când am purtat aceste haine în afara casei am avut senzația că sunt goală și am fost sigură că toată lumea se uită la mine îngrozită. Am avut nevoie de câteva zile să mă simt din nou confortabil în haine

occidentale şi să nu mai cred că sunt deplasată. După anii petrecuţi în fuste până la pământ, era ceva foarte îndrăzneţ să îmi dezgolesc picioarele.

Iddin se obişnuise tare bine în noul mediu. Situaţia în care mă aflam, de părinte singur, nu era o schimbare majoră faţă de circumstanţele normale; la aproape 3 ani nu observase absenţa tatălui său pentru că Bahrin lipsea adesea de acasă în Terengganu. Treptat, vedeam cum băieţelul meu devine mai sigur pe el, iar expresia îngrijorată, pe care o avea atât de des în Malaysia, apărea din ce în ce mai rar. După vreo două săptămâni, am observat că nu mai tresărea la zgomote bruşte, că îi revenise culoarea în obraji şi că începuse să înfrunte viaţa cu elanul şi entuziasmul normal pentru un puşti de vârsta lui. Iddin cu siguranţă se bucura de noua lui libertate fizică, alergând prin parcul din zonă, jucându-se în praf şi făcând cozonaci din noroi, activitate care îi fusese interzisă de eticheta curţii regale. Îl priveam cum aleargă spre mine din celălalt capăt al parcului, ţinând strâns în mână vreo descoperire nouă şi preţioasă pentru a mi-o arăta şi mie, şi surioarei lui şi simţeam cum mă cuprinde liniştea; activităţile normale pe care copiii, de obicei, le iau de bune fuseseră, până la sosirea acasă, aventuri de neînţeles pentru el.

După multe căutări, am găsit în cele din urmă un cămin confortabil în South Oakleigh, care avea şi o mică grădină în care să se joace copiii. Am decorat prima noastră casă cu un amestec ciudat de lucruri donate şi cumpărate, vreo două covoare în culori vii şi câteva stampe ieftine pe care le găsisem la piaţă. Am cumpărat cele necesare vieţii, cum ar fi haine groase pentru copii, pături, prosoape, cearşafuri şi o maşină de spălat, din fondurile de urgenţă acordate mie de către primul complet de judecată, ca ajutoare imediate pentru întreţinere. Banii proveneau din vânzarea casei noastre din Carlton, pe care Bahrin îi păstrase într-o bancă

australiană, pentru a evita taxele şi a grăbi mutarea noastră la Melbourne, preconizată a avea loc la un moment dat.

Eram în totalitate responsabilă pentru toate sumele cheltuite şi păstram evidenţa detaliată a fiecărui bănuţ pe care îl dădeam pentru copii şi pentru mine. În orice caz, regret că am fost chibzuită până la limita de „a mă scumpi la tărâţe “, din moment ce nu m-am putut hotărî să cumpăr o canapea bună pentru camera de zi şi m-am mulţumit cu un divan ieftin, din burete. Pe această canapea nu te puteai aşeza deloc dacă aveai mai mult de 2 ani. Dacă erai mai înalt sau mai greu decât un copil de doi ani, chestia avea obiceiul ciudat de a se plia în jurul tău precum o banană stâlcită şi te ameninţa cu sufocarea sau cu dislocarea permanentă a articulaţiilor şoldurilor.

Când mi-am făcut în sfârşit curaj să-l sun pe Bahrin, pe 16 decembrie, Mak mi-a spus că încă nu se întorsese acasă şi că nu ştia unde e. I-am dat noul meu număr de telefon din Melbourne, i-am lăsat un mesaj pentru Bahrin să mă sune şi am încheiat conversaţia cât mai repede cu putinţă. În aceeaşi zi, Bahrin a sunat-o pe Lillian, întrebând-o ce se întâmplase cu banii din contul ANZ pe care îl aveam la Melbourne. Se pare că se decisese să retragă banii noştri de rezervă şi i se dăduse, de la bancă, numele avocatului meu. Nu întrebase deloc despre copii sau despre mine, ci doar despre bani.

În aceeaşi seară, mi-a dat telefon. Când am ridicat receptorul, am fost întâmpinată de o avalanşă de ameninţări şi insulte. Mai întâi, mi-a ordonat să mă întorc imediat în Malaysia, spunându-mi că nu sunt în stare să mă descurc singură cu doi copii mici. Îmi prezise că nu mă voi descurca niciodată singură şi că sunt total inutilă şi prea proastă ca să fac faţă unei asemenea situaţii. Când i-am replicat că nu am nicio intenţie să mă conformez cererilor lui, schimbă tonul, declarându-mi că mă iubeşte şi că îi e dor de mine. Răspunsul meu a fost că sunt dispusă să discut despre o

împăcare, dar că trebuia să vină în Australia pentru discuții și că acest lucru ar include divorțul de Elmi și mutarea în Australia. Rămase o clipă tăcut la sugestia mea și apoi explodă brusc, țipând în telefon că o va omorî pe bunica dacă nu mă întorc imediat, că mă va omorî pe mine, dar că, mai întâi, îmi va da o lecție pentru că am fost neascultătoare. Am închis telefonul, tremurând și stăpânindu-mă să nu vomit. Chiar și la mii de kilometri depărtare, Bahrin încă mai avea puterea de a mă îngrozi și de a mă face să nu mai am încredere în mine însămi. Am mers la culcare în acea noapte gândindu-mă la capacitățile mele și la justețea poziției mele.

Pe la jumătatea nopții, Shahirah se trezi pentru masă; am luat-o cu mine în pat și i-am dat să sugă. Câteva minute mai târziu, Iddin intră și el în dormitorul meu și se urcă pe cuverturi lângă noi, adormind la loc aproape imediat. Mi-am petrecut cea mai mare parte din noapte privind cum se joacă razele lunii pe fețele copiilor mei, în timp ce dormeau lângă mine, și ascultându-le răsuflarea adâncă și fără griji și suspinele, cu visele trecându-le în fugă pe chip. Eram îngrozită de următoarea mișcare a lui Bahrin și m-am rugat ca eu și copiii să reușim să trecem de această perioadă nevătămați și împreună.

După conversația cu soțul meu, m-am gândit că ar fi bine să o avertizez pe bunica de faptul că am putea să avem probleme. Când nu-i venea să creadă, când se speria, auzind adevărul despre căsnicia mea eșuată și de amenințările lui Bahrin. Așa că am hotărât că avea să stea la prieteni până lucrurile se vor calma. Bunica își revenea încet-încet, recăpătându-și capacitatea de a-și folosi partea stângă și simțul umorului. Vorbea oarecum cu greutate, dar continua să facă terapie. Bucuria și ușurarea de pe fața ei, când i-am spus că și eu, și copiii ne întorseserăm acasă pentru totdeauna, au fost imense și sunt sigură că vestea a întărit-o și mai mult în hotărârea de a-și reveni.

Mi-am petrecut primul Crăciun adevărat împreună cu copiii, în micul nostru apartament; era minunat să aud din nou colinde la radio şi să cumpăr cadouri pentru Iddin şi Shahirah. Crăciunul fusese una dintre cele mai dificile perioade pentru mine cât timp stătusem în Malaysia, o zi în care mă sfâşia dorul de casă, lucru accentuat şi de faptul că Bahrin îmi interzisese şi să marchez cumva ziua, chiar şi printr-un schimb de cadouri sau cu muzică de Crăciun. În anii petrecuţi în Terengganu, singurul moment în care scumpul meu brad de Crăciun fusese scos din cutie se petrecuse când Bahrin îl împrumutase angajaţilor lui filipinezi pentru sărbătoarea lor creştină, ce avea loc în cadru privat. Dar Crăciunul lui 1985 era total diferit. Alesesem împreună cu Iddin un brad adevărat pentru camera de zi, deşi era puţin strâmb şi decorat cu ornamente fie moştenite de la bunica, fie cumpărate de la supermarketul din apropiere; am cântat colinde cu glas tare, în timp ce mergeam cu maşina veche pe care o cumpărasem cu 600 de lire, iar Iddin atârnase ciorapi de şemineu pentru ca Moş Crăciun să le umple.

Cu toate acestea, era doar liniştea dinaintea furtunii. În adâncul sufletului, ştiam că soţul meu nu ne va lăsa niciodată să trăim în pace fără să se răzbune.

TREIZECI ŞI ŞAPTE

Din punct de vedere legal, era obligatoriu ca Bahrin să fie anunţat de acţiunea înaintată de mine pentru obţinerea custodiei copiilor, la Curtea pentru copii din Australia, şi de dreptul de a contesta această acţiune. Pentru că refuzase să ia documentaţia pe care o trimisesem prin intermediul avocatului din Singapore, pe care îl contactasem în acest scop şi care mersese până la Kuala Terengganu, a devenit necesar să prezentăm documentele şi elementele cazului lui

Bahrin prin intermediul unui anunţ din ziarul malaezian de limbă engleză *New Straits Time,* pe 24 decembrie 1985. Sincer, nu doream ca umilirea mea să devină şi mai publică decât era deja, dar nu mi se lăsase de ales. Aşa că devenise un fapt cunoscut public că mă întorsesem în Australia cu copiii şi că fusesem alungată pentru o cântăreață de bar. Onoarea îndoielnică de a fi prima femeie din familia regală malaeziană care îşi părăsea familia cu copiii în brațe, după eşecul unei căsnicii, îmi aparţinea acum întru totul.

Ştiam că Bahrin nu mă va ierta niciodată pentru că am permis publicului să cunoască treburile private ale familiei sale sau pentru că acţiunile mele erau în completă contradicţie cu povestea pe care i-o înşirase fratelui celei de-a doua soţii a lui: că locuiam în Australia de peste doi ani şi că ne aflam deja în plin proces de divorţ. Se pare că fratele lui Elmi fusese şocat să afle că locuiam încă în căminul conjugal în momentul căsătoriei surorii lui cu Bahrin şi că tocmai o născusem pe Shahirah, dar acest fapt nu îi influenţase hotărârea întrucât o alianţă cu un membru al familiei regale era prea valoroasă pentru a fi complicată de simpla existenţă a unei alte soţii şi a doi copii.

Anul 1986 sosi, aducându-mi şi speranţă, şi frică. În orice clipă mă aşteptam ca Bahrin să dărâme uşa şi să mă bată măr, luându-mi copiii după ce va fi terminat cu mine. Eram sigură că nu ne va lăsa, nici pe mine, nici pe copii, aşa de uşor în pace. Pe 13 ianuarie 1986, am primit un alt telefon de la el, ca să mă anunţe că va sosi în Australia şi că dorea o împăcare, dar că nu va divorţa de cântăreața lui de bar.

Bahrin sosi în Melbourne pe 19 ianuarie, luând imediat legătura cu avocaţii uneia dintre cele mai importante firme de avocatură din oraş. Aborda poziţia lui normală: să obţină ce era mai bun cu bani sau fără; minciunile erau de-ajuns.

Era interesant, dar şi greţos să vezi cum breasla avocăţească din oraşul meu se aliase cu o tabără sau alta –

comentariile zburau pe coridoarele Tribunalului Familiei cu privire la detaliile cazului meu. Vreo doi avocaţi fuseseră auziţi spunând că „ar trebui să dorm aşa cum mi-am aşternut”. Alţii păreau îngroziţi de faptul că sângele regal sau poziţia înaltă, în orice ţară, ar fi putut fi mai importante decât drepturile unei femei australiene dintr-o clasă inferioară sau ale copiilor ei. Alţii comentau, în cercurile avocaţilor, că făcusem un lucru lipsit de loialitate, de nedescris, prin faptul că mă măritasem cu un străin, şi musulman pe deasupra, prin urmare descalificându-mă de la a primi ajutor din partea propriei mele naţii. Şi astfel, cu toate că Tribunalul Familiei din Australia nu foloseşte sistemul cu juraţi, mă vedeam judecată pe coridoare sau prin vecinătăţi de persoane care priveau întreaga problemă ca pe o dezbatere intelectuală, şi nu ca pe o problemă de care depindea viaţa copiilor mei.

Am fost chemată la Tribunalul Familiei din Australia, pe Bourke Street, nr. 570, în Melbourne, pe 29 ianuarie 1986, printr-o acţiune intentată de avocaţii lui Bahrin. Bătălia începuse.

Noel Ackman, care avea pe-atunci alte probleme, nu a putut să mă reprezinte din nou, aşa că a fost necesar să angajăm un nou avocat pledant, John Udorovic. A spune că John a fost puţin nedumerit la prima noastră întrevedere e puţin. Întâlnirea a avut loc la ora 8.30, în dimineaţa zilei de 29 ianuarie, în biroul lui. Din moment ce Lillian presupunea că ne vom afla la tribunal pentru o mare parte din zi, nu am avut de ales decât să o iau pe Shahirah cu mine. După ce l-am lăsat pe Iddin cu prietenii mei apropiaţi, Sue şi Rob Macarthur, intenţia mea fusese să o las pe Shah la creşa de pe lângă tribunal, ca să pot fi aproape de ea şi s-o alăptez de-a lungul zilei. Dar centrul pentru copii nu se deschidea decât la ora 9, aşa că Shahirah şi cu mine, din pură necesitate, am ajuns împreună la prima mea întâlnire cu noul avocat. Cred

că era prima dată când un client intra în biroul lui John echipat cu servietă, copil, cărucior şi pungă cu scutece, dar bănuiesc că Lillian îl avertizase deja că nu eram genul de client care se aştepta ca avocaţii să facă totul singuri. În timp ce îl ascultam cum îşi expune părerile despre caz şi cum îmi pune întrebări despre ceea ce vreau pentru mine şi pentru copiii mei, încercam să îmi dau seama câtă încredere puteam avea în bărbatul înalt, brunet, cu părul des şi cu mustaţă neagră care stătea în faţa mea. La început am crezut că era prea distant pentru a comunica cu el şi că nu eram binevenită în biroul lui împreună cu copilul, dar numai până am văzut cum i se îmblânzesc ochii şi întregul lui comportament se schimbă după ce o privi pe Shahirah în căruciorul ei. Atonei am ştiut că va face tot ce va putea pentru noi.

Prima tactică a avocatului lui Bahrin a fost să atace, acuzându-mă de răpirea copiilor şi susţinând că Australia nu era locul în care să discutăm despre problemele noastre din căsnicie. A susţinut, de asemenea, că Iddin era unul dintre moştenitorii tronului din Terengganu şi că absenţa lui din Malaysia punea în pericol succesiunea. A făcut şi afirmaţii cum că falsificasem semnătura lui Bahrin pe cererea de obţinere a certificatului de naştere australian pentru Iddin, deşi acestea au fost retrase de îndată ce avocaţii lui Bahrin au văzut cererea cu semnătura lui Bahrin şi solicitarea lui scrisă pentru acelaşi lucru.

Stăteam în partea opusă a sălii faţă de Bahrin, impunându-mi să nu mă uit în direcţia lui şi încercând să mă controlez în timp ce erau aduse în discuţie din ce în ce mai multe prostii referitoare la perspectivele regale ale lui Iddin. Chiar şi la o distanţă de zece metri puteam să simt mânia soţului meu. Era o vibraţie distinctă şi ştiam că e reţinută doar de faptul că nu eram singuri.

Apoi, şi-a jucat asul din mânecă: un ordin judecătoresc

islamic, emis doar cu câteva zile mai devreme în Terengganu. Acest ordin al curții cadiului nu menționa faptul că eu, acuzata, domiciliam, de fapt, în Australia, fiind trimisă acolo de soțul meu. Se părea că judecătorul musulman credea că eu și copiii ne aflam undeva în Terengganu și că eu refuzam să mă culc cu Bahrin. Acest document islamic mă condamna pentru că sunt o soție neascultătoare și îmi ordona să îmi reiau coabitarea cu soțul meu, să îi redau drepturile conjugale și să mă întorc împreună cu copiii în sfera lui de influență. În practică, ceea ce cerea partea lui Bahrin de la judecătorul australian era deportarea mea imediată, din propria mea țară în Malaysia, pe motiv că eram o soție recalcitrantă. De asemenea, fusese depusă o cerere prin care mi se cerea să dezvălui adresa mea actuală și numărul de telefon. Din fericire, s-a considerat suficient să dezvălui doar numărul nostru de telefon, pe care, în orice caz, Bahrin îl avea deja.

Confruntat cu aceste noi materiale, judecătorul, Brian Treyvaud, decise amânarea pentru săptămâna următoare, din moment ce devenise destul de evident că acest caz era mult mai complicat decât se anticipase. Se aduseseră în discuție probleme despre succesiunea regală și despre jurisdicție, pentru a complica și mai mult lucrurile și pentru a ascunde problema importantă – simplu drept, al meu și al copiilor, de a trăi liniștiți în Australia.

Apoi, Bahrin a depus o cerere pentru a-l putea vedea pe Iddin pe durata amânării, adăugând-o și pe Shahirah abia la sugestia judecătorului. Se decise, în cele din urmă, că Bahrin va putea să-i vadă în aceea duminică, supravegheat, într-un spațiu public.

Ieșind din sala de judecată cu Lillian și John, mă simțeam rău fizic și plină de panică în urma ordinului de a relua convieţuirea cu Bahrin în urma unei decizii judecătorești islamice. Când am trecut pe lângă el pe coridor, am avut

senzația că mi se taie picioarele și mi-o amintesc vag pe Lillian care îmi șoptea „mergi mai departe”.

În zilele, în săptămânile și lunile următoare, copiii și Lillian au fost cei care m-au ajutat să merg mai departe. De fiecare dată când mă împiedicam, de fiecare dată când simțeam că nu mai pot să mă lovesc de zidul care părea de netrecut, al bogăției lui Bahrin, al minciunilor, al puterii, al mâniei pure și al hotărârii lui de a mă distruge, mă întorceam în tăcere către copiii mei și le vedeam fericirea din ce în ce mai mare. Știam că nu pot să le ofer o mamă pe care să nu o respecte, nici să le permit să ducă o viață care să le răpească valorile normale ale umanității. De fiecare dată când voința mea slăbea și doream să mă ghemuiesc într-un colț, sub pătura amorțirii, Lillian mă întreba dacă mai am aceleași motive pentru a dori să rămân în țara mea, motive pe care i le menționasem în acea zi de noiembrie a lui 1985, și mereu răspundeam „da “. Ea, mai mult decât oricine, a stat lângă mine și s-a luptat din greu pentru drepturile mele, adesea cu prețul vieții ei personale și în detrimentul sănătății. Am lucrat ca o echipă, analizând declarațiile, cercetând precedentele și făcând slalom prin nisipurile mișcătoare ale dreptului constituțional islamic și malaezian, pentru a respinge toate solicitările scandaloase pe care Bahrin încerca să le facă la tribunal.

Dar acest lucru era departe de a fi ușor de realizat. Faptul că unchiul lui Bahrin, sultanul din Terengganu, numea judecătorii islamici în statul lui și că le influența până și viața s-a dovedit un lucru incredibil de dificil. Am petrecut câteva seri, până târziu, cu studenți malaezieni la drept, care își făceau studiile postuniversitare la Universitatea Monash, încercând să-i conving să își expună opiniile reale în declarații ce urmau a fi prezentate în fața tribunalelor australiene. Doi dintre tineri au fost de acord, inițial, să dea declarații despre influența și puterea legală pe care sultanul

o avea în Malaysia şi despre prejudiciul probabil pe care acest lucru mi l-ar putea aduce, dar în ultimul moment au venit în biroul lui Lillian şi au declarat că, dacă se gândesc mai bine, nu merita să-şi distrugă cu totul carierele sau familiile, acesta fiind rezultatul probabil dacă se puneau împotriva conducătorului din Terengganu. Ceea ce trebuia să fie o problemă simplă de cercetare prezenta adesea dificultăţi serioase şi ne trezeam blocaţi, neputând să obţinem nici cele mai normale observaţii în ceea ce priveşte legile civile din Malaysia. Îi voi fi mereu recunoscătoare lui Jennifer Took, o avocată australiană secondată de firma ei din Singapore, care, fără a mă întâlni pe mine sau pe Lillian, a găsit precedente şi fapte de care aveam mare nevoie.

Am putut să demonstrez astfel curţii că Iddin era cam al şapte – zecilea moştenitor în linie la tronul din Terengganu şi chiar şi atunci acest lucru era nesigur, din moment ce sângele regal venea doar din partea bunicii lui, care, fiind femeie, nu avea cum să ridice vreo pretenţie la tron. Am arătat, de asemenea, că se afla de două sau chiar de trei ori mai departe de tronul din Perak.

Se părea că, din nou, Bahrin reuşise să ne strice mie şi copiilor bruma de normalitate. Următoarele câteva săptămâni ni le-am petrecut prin sălile de tribunal, întrucât el încerca manevră după manevră pentru a întârzia curtea australiană să continue audierile pentru custodie. Nopţile mele se scurgeau ca prin ceaţă, în timp ce treceam în revistă, în detaliu, declaraţiile lui Bahrin, marcând fiecare discrepanţă pentru a le aduce în atenţia lui Lillian şi a lui John. Lillian şi cu mine am împrumutat cărţi despre dreptul constituţional malaezian şi am căutat argumente. Am căutat ambiguităţi şi contradicţii în fiecare cuvânt din declaraţiile lui Bahrin, pentru a-i oferi lui John mai multă muniţie pe care să o folosească în timp ce îmi expunea cazul. În tot acest timp, am încercat să am grijă de Iddin şi să-mi păstrez

laptele pentru Shahirah. Trăiam într-un vârtej de scutece, sugari şi documente legale, în fiecare moment întrebându-mă dacă vom avea vreodată parte de linişte şi fiindu-mi frică că îmi voi pierde copiii, dacă vreun judecător nu îmi va înţelege argumentele.

În dimineţile în care aveam audieri la tribunal, mergeam acasă la familia Macarthur, pentru a-l lăsa pe Iddin în grija lui Sue. Din fericire, casa lor devenise repede locul preferat de vizite al lui Iddin şi se juca toată ziua cu fiul lor Ben, care avea aceeaşi vârstă. Apoi, eu şi Shahirah mergeam în oraş, prin traficul la oră de vârf, şi parcam maşina veche nu departe de tribunal. Administratorul parcării, Tony, îmi era de imens ajutor în fiecare zi, ajutându-mă să mă descurc cu Shahirah, cu o cutie de documente, cu servieta, geanta cu scutece şi căruţul. Apoi, Tony mă ajuta să ajung de la nivelul patru al parcării (unde îmi acordase preţ redus) la parter şi să îmi echilibrez bagajul în vârful căruciorului lui Shah, ca să pot intra în biroul lui Lillian.

Odată ajunse acolo, în timp ce treceam peste cele necesare pentru şedinţa din acea zi împreună cu Lillian, o alăptam pe Shah, dădeam declaraţii sub jurământ şi îi telefonam lui John pentru a-i spune că ne vom întâlni în curând cu el la tribunal. Lillian începea lucrul la ora 6.30, pentru a putea să se ocupe şi de cazurile celorlalţi clienţi. De la ea de la birou, mă ajuta cu Shahirah şi cu toate documentele, pentru a ajunge la tribunal, care se afla la două străzi distanţă, de obicei luptându-se şi ea cu două serviete doldora de documente şi cu braţe de cărţi şi dosare. După ce o lăsam pe Shahirah la creşa tribunalului, eram gata să mă alătur lui John şi Lillian pentru şedinţa din acea zi. Ritmul în care creştea Shahirah şi gângurelile ei fericite erau egalate doar de muntele de documente legale în continuă creştere şi mă încerca vina că nu puteam opri totul cu un simplu semn şi să mă bucur de progresele făcute de copil şi de zâmbetul său.

Dezbaterile durau ore întregi, dar, cel puţin, în această fază Bahrin trebuise să îşi retragă acuzaţiile de răpire. Dovedisem că veniserăm în Australia cu aprobarea lui Bahrin şi că el se căsătorise cu Elmi în timp ce era încă însurat cu mine. Nu avusesem dorinţa clară de a rămâne în Australia când mă întorsesem acasă; nu ştiusem ce doream să fac când ajunsesem la Melbourne. Acum dezbaterea era legată de jurisdicţie şi de importanţa lui Bahrin ca membru al familiei regale.

Răgazul meu era reprezentat de pauzele în care mergeam să o alăptez pe Shahirah. Îşi ridica braţele către mine când mă vedea intrând în cameră şi plângea până o luam în braţe şi o puneam la sân. Stăteam într-unul dintre scaunele cu spătar înalt din creşă şi mă gândeam la viitor în timp ce îi priveam feţişoara cuibărindu-se lângă mine cu nădejde, cu o mână sau cu gura jucându-se cu bluza mea. Mi se părea că eram trei frunze luate de o rafală de vânt, fără a avea vreun refugiu, întoarse pe toate părţile, fără niciun control asupra direcţiei în care o luam.

Şi apoi începură telefoanele lui Bahrin, care mă deprimau cel mai tare, noaptea târziu sau dimineaţa devreme, epuizându-mă, făcându-mă să mă simt ca un animal prins într-o capcană, în căutarea unei raze de lumină. Mă ameţea, uneori cerând o reconciliere, uneori cerându-mi capitularea, dar mereu amintindu-mi că sunt inutilă, că sunt idioată şi neajutorată în faţa voinţei sale violente, dacă va alege să şi-o exercite. Într-un mod ciudat, teribil, aceste telefoane erau fascinante. Dacă eram singură cu copiii, mă ţintuiau în loc, înţepenindu-mă, încât nu mai puteam să îi închid telefonul acestui bărbat care fusese domnul şi stăpânul meu, în toate înţelesurile acestor cuvinte.

În cele din urmă, solicită o întâlnire în biroul avocatei lui, într-o dimineaţă devreme.

— Sunt dispus să divorţez de Elmi, anunţă cu mândrie, de

parcă s-ar fi aşteptat să-l felicit. „Yasmin, trebuie să înțelegi. Am fost *kenang* de ea şi deja merg la un *bomoh* pentru tratament.

— Bahrin, nu vreau să mă întâlnesc cu tine, nu vreau să aud nimic despre *bomoh* şi alte lucruri. Te rog, lasă-ne în pace pe mine şi pe copii, am răspuns eu.

Dar el continuă să ameninţe şi să preseze. „De dragul copiilor”, spunea mereu, ştiind că ei sunt punctul meu slab. Obosită, am cedat.

Odată ajunsă în clădirea de piatră albastră care îi găzduia firma de avocatură, am fost condusă la etaj într-o mică sală de consiliu, unde aşteptau Bahrin şi avocata lui. În timp ce ocupam scaunul liber destinat mie, de partea cealaltă a mesei, mă simţeam de parcă aş fi fost o şcolăriţă care întârziase la ore. Şi acesta avea să rămână tonul întâlnirii. Bahrin şi avocata lui se lansară într-o subliniere a termenilor împăcării, care prevedeau ca eu să locuiesc în Malaysia şi să mă întorc la viaţa pe care o dusesem înainte. În schimb, tot ceea ce promitea Bahrin era să mă ierte pentru comportamentul meu ridicol din Australia şi să mă accepte înapoi.

În loc să mă simt scandalizată de atitudinea lui trufaşă, m-am pomenit, în mod total ilogic, încercând să-i explic acestei avocate cât de inacceptabil era ceea ce-mi propunea şi motivele pentru care întoarcerea mea în Malaysia era imposibilă. Am încercat să o fac să înţeleagă cum fusese viaţa mea acolo şi la ce viaţă mă puteam aştepta pentru copiii mei dacă mă întorceam, sperând că poate îi va spune clientului ei şi îl va convinge să ne lase în pace. Dar ea doar se uita la mine condescendent, în timp ce eu încercam să-i explic existenţa înstrăinată pe care o duceam acolo, izolarea, violenţa şi superstiţiile barbare care dictau asupra vieţii de zi cu zi. Privind în urmă, văd cât de inutil era să îi explic aceste lucruri, să încerc să îi arăt adevărata faţă a lui Bahrin,

cât timp în fața ei stătea Bahrin cel cu față occidentală: politicos, cultivat și cu aparență civilizată, vorbind cu un ton moderat, cu atenție – exact cum se purtase cu mine în primele zile în care mă curta. Aproape că simțeam cum își transmiteau mesaje fără vorbe între ei, în timp ce vocea mea bătea în retragere. Liniștea era grăitoare; Bahrin mă prezentase drept instabilă avocaților lui, aproape turbată, o femeie care vorbea despre un bărbat care nu semăna cu clientul lor politicos, o soție amărâtă la care renunțase bărbatul.

Atunci mi-am dat seama că întâlnirea fusese o mare greșeală și am vrut să plec, dar nu înainte ca Bahrin să ceară să rămână un moment singur cu mine, lucru cu care avocata fu imediat de acord. Odată rămași singuri, se așeză pe celălalt scaun.

— Yasmin, vreau să te întorci. Te iubesc, începu el, băgând mâna cu grijă în buzunarul din dreapta, din care și scoase o cutiuță roșie din catifea. Când a deschis-o, am văzut că în ea se afla un inel cu diamant.

— Vezi, te iubesc. Ți-am cumpărat asta, spuse el și îmi puse cutia deschisă în poală. Totul va fi bine acum dacă te întorci.

Am simțit cum mi se strânge stomacul de furie în timp ce priveam în poală la diamantul care se odihnea în cutia lui și sclipea în lumina becurilor fluorescente.

— Chiar crezi că, după tot ce mi-ai făcut, după rănile pe care mi le-ai provocat, după toate umilințele, singurătatea, amenințările că îmi vei lua copiii și că îi vei face rău bunicii, un inel cu diamant poate fi destul să mă facă să mă întorc la tine? Și nu ai spus nimic di târfa cu care te-ai însurat! Ea știe că îmi ceri să mă întorc?

— Soția mea nu te privește, răspunse Bahrin calm. Nu e treaba ta.

— Ești într-adevăr de rahat, Bahrin. Nu îți pasă de

altcineva decât de tine; nu îţi pasă de Iddin şi de Shah şi nu îţi pasă de mim Nu voi mai trăi niciodată, niciodată în Terengganu. Shah şi Iddin merită o viaţă mai bună decât cea alături de tine.

— Ascultă, curvă mică, făcu el încet, astfel încât nimeni să nu-l audă. Am asta şi să nu crezi că nu o voi folosi când te voi face să te întorci acasă.

Îmi flutură sub nas o bucată de hârtie. Am recunoscut imediat documentul ca fiind emis de autorităţile religioase din Terengganu, cu emblema regală deasupra scrisului, şi am putut să-mi văd numele scris în arabă în capul paginii.

— Am să te fac să te întorci în Terengganu, curva dracului! Ştii asta, nu-i aşa? Judecătorul vostru australian cu rahat pe post de creier nu vrea să provoace un incident diplomatic; o să mi te dea înapoi; o să-ţi pară rău că mi-ai provocat atâtea necazuri. O să folosească *rotan*-ul pe tine, de şase ori, şi ai să putrezeşti în secţia de poliţie din Balai cât am să vreau eu. Mai ţii minte, Kasim este inspectorul Secţiei Speciale.

Toate astea mi le scuipă în faţă, în timp ce forţa din ochii lui bulbucaţi mă ţintuise în scaun. Nu aveam nicio îndoială că tot ceea ce spusese era adevărat şi că era foarte serios. Am reuşit să mă ridic şi să îmi fac drum spre ieşire pe lângă el, iar, în timp ce făceam asta, cutia cu inelul căzu pe podea. Am ieşit cu greu afară, în soarele de vară, şi am ajuns, nu ştiu cum, în biroul lui Lillian. Când i-am spus ce se întâmplase, s-a înfuriat pe mine, pentru că mă dusesem singură la întâlnirea cu Bahrin, şi pe avocaţii lui că stabiliseră totul fără ştiinţa ei. Dar, pentru mine, asta era cea mai mică grijă. Era de parcă viaţa mea adevărată apăruse brusc din nou şi mă păcălisem singură sperând că pot să scap de Bahrin. Lui Lillian i-a trebuit mult timp să mă calmeze şi să mă convingă că Bahrin nu câştigase încă; când, în cele din urmă, am plecat din biroul ei să iau copiii, încă eram zguduită.

F Niciun moment al bătăliei din sala de tribunal nu a fost

ușor. Bahrin chiar a adus din Malaysia, cu bani mulți, un avocat malaezian care trebuia să depună mărturie în fața curții australiene despre dreptul islamic. Partea noastră, din păcate, nu a putut să găsească un martor expert din Malaysia care să dorească să ne vină în ajutor, chiar dacă am fi avut banii pentru a-l aduce în Australia.

Dar Bahrin nu terminase cu propunerile în ceea ce mă privește. Marți, 4 februarie, m-a sunat pentru a-mi face ultima dintre propunerile lui dezgustătoare: dorea să-l cumpere pe Iddin de la mine. Asigurându-mă că voi trăi ca o femeie bogată pentru tot restul vieții, dorea să separe copiii, lăsându-mă pe mine cu Shahirah în i Australia. Rând pe rând, m-a intimidat, m-a flatat, a țipat la mine și m-a insultat, amenințând că nu o să aibă liniște până nu mă va fi distrus și îmi va fi luat ambii copii, spunându-mi că nu voi putea trăi departe de el. Am ascultat toate astea, incapabilă să închid telefonul, apoi m-am prelins de-a lungul peretelui din camera de zi, suspinând și amețită de teamă și de cea mai pură disperare. Era de parcă Bahrin încă îmi mai controla fiecare suflare. Eram terorizată de o voce care ajungea la mine prin intermediul liniilor telefonice, îmi aduc aminte foarte puține despre următoarele câteva ore. Îmi aduc aminte că Iddin stătea în fața mea, plângând. Îmi amintesc că i-am ținut la piept pe el și pe Shahirah și că i-am legănat. M-am trezit că vorbesc la telefon cu Lillian, dar nu mai știu ce i-am spus. Știu că am fost aproape de disperarea totală în acea zi și nu mai doream decât să închid ochii și să nu mă mai trezesc niciodată. Dar nu am făcut-o. Undeva, în ceața care îmi învăluise creierul, mi-am dat seama că micuții mei încă mai aveau nevoie de mine.

TREIZECI ȘI OPT

Am plecat din casa lui Sue și Rob Macarthur la ora 8

dimineața, pe 11 februarie 1986, sărutându-l pe Iddin de parcă ar li fost pentru ultima oară. Chiar l-am pus pe Rob să ne facă o poză stând împreună pe veranda din față, cu câteva momente înainte de a pleca. Mă pregăteam pentru ce era mai rău în acea zi, mă pregăteam ca băiețelul să-mi fie luat de către poliție și să fie urcat într-un avion către Malaysia, la ora 4 după-amiază, dacă sentința ar fi fost împotriva noastră. Știam că aveam un răgaz până să o ia pe Shahirah: din moment ce era încă alăptată, eram furnizorul ei de hrană; știam, de asemenea, că Bahrin nu era interesat de fiica lui și că, prin urmare, nu va face presiuni. M-am uitat repede peste umăr în timp ce ieșeam cu Shahirah pe poarta verde a grădinii și l-am văzut pe Iddin stând în capul scărilor, dând din lăbuța ursulețului său de pluș în semn de la revedere, zâmbind ștrengar. Mi-am înghițit cu greu un suspin, trimițându-i un ultim sărut și descuind portiera mașinii.

Lillian, asistenta ei, Sue Stephenson, și Noel Ackman stăteau în partea stângă a sălii de judecată, eu fiind un pic mai în spate. Cutiile cu dosare, cărți de drept, stilourile și hârtiile umpleau toată masa în fața lor. John Udorovic sosi la jumătatea ședinței și se așeză în spatele lui lillian. În partea dreaptă a sălii era echipa de juriști de categorie grea a lui Bahrin: un consilier, un avocat pledant, doi sau trei alți avocați și „expertul “lui malaezian. Cu toții am așteptat să între judecătorul, timp în care am parcurs în gând punctele care trebuiau acoperite de acesta. Acuzațiile de răpire aduse de partea lui Bahrin fuseseră refuzate de către judecător de mult, pe motiv că nu erau fundamentate; după multe întrebări, Bahrin recunoscuse că nu îi răpisem copiii și că el însuși mă trimisese acasă. Judecătorul era satisfăcut că acțiunea mea nu fusese premeditată. Acum trebuia abordată petiția celeilalte părți de a scoate problema de sub jurisdicția actuală și a o muta în Malaysia. Nu fusese introdusă nicio acțiune din partea lui Bahrin pentru custodia copiilor, doar

cererea ca eu şi copiii să fim deportaţi din propria noastră ţară în Malaysia.

În eventualitatea în care judecătorul dădea o sentinţă în această direcţie, cerusem vreo duzină sau mai multe ieşiri de siguranţă care să fie incluse în ordinele pe care le putea da acesta. Acestea includeau o garanţie personală din partea ministrului malaezian al Afacerilor Interne ca, în cazul în care Bahrin câştiga custodia copiilor mei şi ulterior divorţa de mine, să îmi fie permis să rămân în Malaysia lângă ei. Era una dintre marile mele îngrijorări, din moment ce el ameninţase mereu că mă va deporta şi, dacă divorţa de mine, nu mai aveam niciun statut de rezident legal şi nici mijloace de a obţine viză de rezident. Am cerut şi ca Bahrin să obţină, de la acelaşi minister, asigurări scrise că voi avea imunitate în faţa acuzaţiilor şi încarcerării în conformitate cu Legea Securităţii Interne din Malaysia, care permite ca orice persoană din Malaysia să fie deţinută în arest pe termen nedefinit, chiar dacă nu sunt prezentate acuzaţii oficiale. Eram îngrijoraţi că aceasta ar putea fi şi soarta mea, din moment ce făcusem declaraţii în sala de tribunal despre nivelul înalt al corupţiei şi al duplicităţii care caracteriza politica şi guvernul malaezian. Garanţii sub jurământ au fost, de asemenea, cerute din partea lui Bahrin pentru a renunţa la toate procedurile din tribunalele islamice ale Malaysiei şi de a ne confrunta doar în curţile civile, care, mai mult sau mai puţin, respectau vechiul cod civil englez. Acest lucru era important, din moment ce fuseserăm în stare să demonstrăm că tribunalele islamice ar fi putut să nu fie imparţiale, în ceea ce mă priveşte, în probleme care ţineau de familia regală. Mai erau şi lucruri care ţineau de sprijinul financiar al copiilor şi al meu, dacă ne-am fi întors în Malaysia, punerea la dispoziţie a unui apartament la Kuala Lumpur, în capitală, nu în Terengganu, şi o sumă fixă de bani pentru a acoperi costurile meii legale din Malaysia.

În cele din urmă, judecătorul Treyvaud intră în sala de judecată şi, în timp ce ne ridicam cu toţii în picioare, Bahrin mă privi cu o încredere arogantă care mă făcu să mă cutremur din adâncul fiinţei. În esenţă, judecătorul decisese ca eu şi copiii să ne întoarcem în Malaysia pentru judecarea problemei custodiei în tribunalele civile ale acelei ţări, că Bahrin trebuie să-mi îndeplinească toate doleanţele privind formele de securitate pe care le cerusem, ca toate procedurile şi judecăţile din Curtea Islamică din Terengganu să fie suspendate, la cererea lui Bahrin, şi că el trebuie, tot sub jurământ, să promită că nu va acţiona în continuare împotriva mea în tribunalele islamice şi să se limiteze, în ceea ce priveşte acţiunile legale, la curţile civile ale Malaysiei.

Lillian şi John se întoarseră imediat spre mine pentru a mă lua de mână. Cu voce joasă, John spuse:

— Vom face apel, pur şi simplu, vom face apel, toată lumea ştie asta. Noel ridică din umeri în felul lui tipic, relaxat, şi zise simplu:

— Vom face apel. Lillian, văzând cum mi se umplu ochii de lacrimi şi auzind geamătul care mi se oprise în gât, mă strânse cu putere de mână.

— Să nu îndrăzneşti să te dai bătută, să nu îndrăzneşti să plângi! îmi şopti cu aprindere, strângându-mă din nou de mână, înainte de a se întoarce să asculte rezoluţia judecătorului.

Am îndrăznit să mă uit în partea de sală în care se afla Bahrin, unde era clar că nimeni nu era bucuros de verdict. Bahrin părea furios, iar avocaţii lui dădeau din cap cu dezgust; era evident că se aşteptau la un verdict care să le respecte întocmai termenii. M-am întors, satisfăcută că Bahrin nu era mulţumit să i se spună de către un judecător australian că nu pot fi judecată de un tribunal islamic. Când şoaptele şi discuţiile scurte se terminară în ambele colţuri

ale sălii, Noel se ridică şi îl anunţă calm pe judecătorul Treyvaud că vom face apel. A fost imediat urmat de consilierul lui Bahrin, care afirmă acelaşi lucru. Judecătorul însuşi nu părea mirat de faptul că ambele părţi erau hotărâte să facă apel faţă de hotărâre şi amână orice altă acţiune pentru câteva zile.

Am ieşit din sala de judecată simţindu-mă de parcă aş fi trăit o viaţă de împrumut. Nu înţelegeam prea bine ce presupunea întreaga procedură a apelului şi mă simţeam de parcă ar fi trebuit să respir adânc şi repede, în efortul de a inhala cât de mult puteam din Australia înainte de a fi obligată să plec. Dar, cel puţin, aveam mulţumirea de a şti că Shahirah, Iddin şi cu mine vom fi împreună la cea de-a treia aniversare a lui Iddin, sâmbăta următoare.

În timp ce ieşeam din clădire, împreună, în formaţie strânsă, „echipa mea“, după cum începusem să-i consider, arunca vorbe în jargon juridic, vorbind de precedente, perioade de timp şi apeluri, lucruri din care înţelegeam foarte puţin. Tot ceea ce mă interesa, în timp ce încărcăm căruciorul plin de dosare şi pungi, ţinând-o pe Shahirah lângă mine, iar ea îmi gângurea în ureche şi mă apuca de rochie, era că mai am copiii cel puţin pentru câteva zile şi că nu trebuie să îmi iau adio de la ei – încă.

Bahrin plecă din Australia pe 13 februarie, lăsându-şi avocaţii să-l reprezinte în instanţă şi fără a mai cere să vadă copiii. Pentru copii şi pentru mine nimic nu era sigur, nu se puteau face niciun fel de planuri; viitorul nostru rămânea nesigur, iar viaţa noastră era pe cale să fie decisă de Curtea de Apel.

În următoarele săptămâni, m-am luptat să fac din nou ca viaţa copiilor să fie normală. Shahirah începuse să meargă în patru labe, şi Iddin picta tablouri în culori nebune şi cerea un căţeluş. Începusem să-mi fac prieteni şi beneficiam de sprijin necondiţionat şi de dragoste din partea lui Sue şi Rob

Macarthur şi a celor doi fii ai lor, Nicholas şi Ben, care erau prietenii foarte buni ai lui Iddin şi care o răsfăţau pe Shahirah. Dar, indiferent cât de mult aş fi vrut să pretind că venisem definitiv acasă, realitatea discuţiilor legale complicate la care participam şi studiile şi cercetările fără sfârşit pe care le făceam cu Lillian mă conştientizau de fragilitatea existenţei noastre în Australia şi de lupta pe care era nevoie s-o dăm pentru a ne clădi o viaţă acolo.

Lillian adunase o echipă formidabilă pentru a mă reprezenta la apel: Sue Stephenson, E.W. (Bill) Gillard QC, un domn foarte înalt, slab şi stilat, cu sprâncene stufoase şi ochi negri şi inteligenţi, şi avocatul pledant John Cantwell, tăcut şi concentrat ca un jucător de şah. Aceştia erau oamenii care lucrau zi şi noapte pregătind actele pentru apel în timp record, zece zile, şi cei care zburau în Adelaide, în sudul Australiei, pentru a apărea în faţa completului format din trei judecători ai Tribunalului Familiei, pe 13 martie, ca să prezinte cazul. Era total inutil şi nu era necesar ca eu să merg la Adelaide, din moment ce la apel nu era nevoie de martori pentru a depune mărturie. Întreaga problemă avea să fie decisă pe baza materialului scris şi a argumentelor şi pledoariilor consilierilor fiecărei părţi.

Personal, simţeam că perioada scurtă la care fusese stabilit apelul avea ceva de-a face cu presiunile guvernului şi cu faptul că Australia nu dorea să fie din nou implicată într-un incident diplomatic cu Malaysia. În acel moment, doi australieni, Barlow şi Chambers, erau ameninţaţi cu pedeapsa cu moartea în Malaysia pentru trafic cu droguri, iar cele două naţiuni erau încercate de resentimente. De obicei, cazurile judecate în apel durau între şase luni şi un an până erau prezentate în faţa unei curţi în distribuţie completă, şi acestea aveau loc, în mod normal, în oraşul de origine, în acest caz Melbourne.

Nu aveam de ales decât să aştept în casa lui Sue şi Rob ca

Lillian să mă sune pentru a mă pune la curent cu progresele înregistrate. Era îngrozitor să mă aflu atât de departe de lupta care se dădea în Adelaide. Am încercat să trăiesc în următoarele două zile în mod normal, hrănind copiii, făcându-le baie și citind povești pentru Shahirah, Iddin, Ben și Nicholas, pentru a trece mai ușor timpul, dar nu puteam să nu sar de fiecare dată când telefonul suna și dormeam foarte puțin noaptea. Audierile pentru apel au avut loc în Adelaide, pe 13 și 14 martie, în această perioadă echipa mea stabilind multe precedente în Curtea de Apel, inclusiv cel de a putea depune mărturii noi și transmise prin fax. În cele din urmă, două zile nu au fost destul pentru ca ambele părți să-și prezinte cazul, iar problema a fost din nou amânată, urmând ca audierile să aibă loc la Melbourne, pe 3 și 4 aprilie 1986. Așa că trebuia din nou să aștept. Nu eram sigură dacă să mă bucur de amânare ori să îmi doresc să fie luată odată o decizie în ceea ce privește viața noastră, cât mai repede cu putință. Dar mă bucuram de fiecare zi pe care o petreceam cu Iddin și cu Shah, de parcă ar fi fost ultima.

În luna mai, nu aveam încă nicio veste despre momentul în care avea să fie dat verdictul cu privire la apel. Cum era posibil ca totul să mai dureze câteva luni înainte de a afla ceva, am hotărât să fac următorul pas spre o viață normală în Australia și m-am mutat într-o casă a tatălui prietenului meu, Peter, în suburbia plină de verdeață East Malvern. Din moment ce Shah mergea din ce în ce mai repede în patru labe, iar Iddin era din ce în ce mai activ, devenise evident că apartamentul și micuța lui grădină aveau în curând să fie prea mici pentru a găzdui doi copii năzdrăvani și în creștere. Unchiul Eric, tatăl lui Peter, mi-a oferit vechea casă cu un preț mult mai mic decât chiria normală în suburbia confortabilă, în care locuiau oameni din clasa de mijloc. Avea o grădină imensă, cu arbori fructiferi și spațiu din plin pentru copii. Unchiul Eric locuia alături, singur, într-o casă

imensă şi veche, cu un teren de tenis în spate, pe care Iddin îl putea folosi pentru a merge cu tricicleta. Întregul aranjament avea să fie minunat pentru copii. Exista totuşi şi un dezavantaj: casa nu mai fusese locuită de mai bine de cinci ani şi nici nu fusese renovată în cei peste şaptezeci de ani de existenţă, aşa că mare parte din ea nu putea fi locuită. Eram foarte hotărâtă că vreau această casă pentru Iddin şi Shahirah şi că detaliile minore, precum lipsa pardoselii din baie, pereţii cu mucegai sau lipsa unui cuptor nu aveau să mă împiedice – aşa că am început să o renovez.

În timp ce făceam un pas în spate pentru a-mi admira opera, m-am întrebat brusc ce ar fi gândit doamnele de la curtea regală din Terengganu dacă m-ar fi văzut. Stăteam acolo, îmbrăcată într-o salopetă murdară, cu o eşarfa prinzându-mi părul pentru a-l

Feri de mizerie, cu cizme Wellington şi cu Shahirah prinsă în spatele meu, într-un marsupiu. Iddin era mai murdar decât mine – dacă acest lucru era posibil –, dar părea să se bucure de rolul lui de asistent, fugind prin casă şi culegând resturile de tapet pe care îl dădusem jos de pe pereţi, apoi umplând roaba pe care urma să o ducă unchiul Eric. Era începutul lunii iunie 1986 şi se făcea tot mai rece în fiecare seară, pentru că se apropia iarna, dar începusem, în cele din urmă, să văd progresele pe care le înregistrasem de când mă mutasem. Scosesem tapetul decolorat şi pătat de pe pereţi, cu ajutorul aburului, curăţându-l şi uneori jupuindu-l cu mâna până îmi rupsesem toate unghiile. Această ocupaţie îi plăcea lui Iddin şi rupea şi el de unde putea să ajungă, scutindu-mă astfel de la a mă târî în genunchi pentru a-l curăţa eu.

De îndată ce am spălat pereţii cu solvent, am făcut planuri să umplu crăpăturile şi spărturile, să le nivelez şi apoi să vopsesc totul în tonuri calde, de caisă. Deja pusesem noua pardoseală de gresie în baie şi, cu ajutorul lui Peter, am

instalat o chiuvetă luată la mâna a doua şi am înlocuit toată faianța din cabina de duş şi de lângă cadă. Acum, copiii şi cu mine nu mai eram nevoiți să mergem alături, la unchiul Eric, pentru a folosi baia, lucru care era un mare avantaj. Noua plită, pe care o cumpărasem tot la mâna a doua, fusese instalată şi funcționa cum trebuie şi, în acel weekend, Peter mă ajutase să torn noua pardoseală de ciment în spălătoria de afară, iar acum era aproape uscată. Singura problemă era că panta pe care am făcut-o pentru ca apa să se scurgă era prea mare, iar maşina de spălat nu stătea cum trebuie. Alți prieteni sosiseră cu două sau trei zile înainte, pentru a mă ajuta să smulgem mochetele vechi şi murdare din unele dintre camere. Aveam de gând să angajez pe cineva care să raşcheteze podeaua, iar eu urma să lustruiesc şi să aranjez pardoseala singură, din moment ce un nou covor ar fi fost prea scump pentru a-l lua în calcul. Camera copiilor era singura confortabilă şi cu adevărat terminată din întreaga casă; restul se contura încet, dar sigur.

Gata cu „inutila, proasta şi incapabila să se descurce "singură cu copiii, m-am gândit, în timp ce îmi dădeam jos eşarfa de pe cap şi o scoteam pe Shahirah din marsupiu, punând-o la sân, după ce m-am aşezat pe scaunul din bucătărie. Învățasem să am grijă de mine şi de copii – şi puteam folosi singură un ferăstrău, un ciocan şi o bormaşină. Mă rugam doar să ni se permită să trăim în casa pe care o făcusem. Privind pe fereastră, l-am văzut pe Iddin jucându-se în grădina din spate, sărind pe o grămadă uriaşă de frunze galbene şi ruginii de toamnă, cu chipul radiind de încântare, în timp ce țipa şi arunca brațe de frunze în aer.

Până în acel moment, respectasem mereu legea, revenind acasă şi declarându-mi prezența autorităților, supunându-mă jurisdicției lor şi nu fugind pentru a mă ascunde undeva unde Bahrin să nu mă poată găsi. Dar acum, când o zi urma după alta şi nu se întrevedea niciun răspuns de pe urma

apelului, începeam să mă întreb, după opt luni petrecute acasă, ce mă voi face dacă, până la urmă, verdictul va fi împotriva mea.

Am început să trec în revistă opțiunile: puteam să respect decizia curții; puteam să fac din nou apel, de data aceasta la înalta Curte a Australiei, dacă mi s-ar fi ordonat să mă întorc în Malaysia; sau puteam, pur și simplu, să dispar cu copiii. Din reflex, ultima opțiune părea cea mai atractivă, dar cu cât mă gândeam mai bine la ceea ce ar fi însemnat asta pentru copii – dezrădăcinare, retragerea lui Iddin de la grădiniță și poate un trai pe fugă, pretinzând că suntem alte persoane – cu atât mi-am dat seama că i-aș fi privat și de ultima urmă de siguranță și de normalitate pe care încercasem atât de greu să le-o ofer în lunile ce se scurseseră. Prin urmare, am exclus această variantă.

Am ajuns astfel la concluzia că voi epuiza orice cale legală pentru a ne apăra viața noastră împreună și că voi ține minte totul, în amănunt, pentru a ști ce să le răspund copiilor mei, când mă vor întreba la un moment dat despre motivele și acțiunile mele.

Am coborât de pe scară cât am putut de ușor, având grijă să nu scap peria ori să răstorn tava cu vopsea pe care o folosisem pentru a termina tavanul din camera de zi, și am sărit să pun mâna pe telefon înainte de a o trezi pe Shahirah din somn. Exact în momentul în care ajungeam la telefon, sună și soneria, trezind copilul, care începu să plângă. Fără suflare, am strigat în direcția ușii de la intrare că vin și am gâfâit un „alo “în receptor.

— Am câștigat, am câștigat! țipă Lillian în telefon. Și tu, și copiii puteți rămâne!

— Când? Cum? am reușit să bâigui.

— Stai puțin! Am să-ți citesc motivația, am auzit-o pe Lillian umblând prin hârtii și apoi vocea ei se auzi din nou la telefon. 27 iunie 1986, bla, bla, bla. Ordine ale Curții

întrunite în completul ei. (i) Apelul soției este admis, bla, bla, bla. (ii) Soția va avea custodia deplină asupra copiilor, (iii) Soțului nu i se va permite să scoată copiii din statul Victoria sau din Australia, (iv) Eventualele apeluri ale soțului nu vor fi admise. Felicitări, bine ați venit acasă!

Abia dacă îmi aduc aminte cum am pus jos receptorul, dar îmi amintesc cum am luat-o pe Shahirah din pătuț și cum am deschis ușa prietenei mele Susan, care stătuse afară în tot acest timp, în ploaie, pe veranda mea neacoperită, așteptând răbdătoare ca eu să deschid ușa.

Îngrijorată, Susan mă apucă de braț, până am reușit să gâlgâi răgușită: „Am câștigat! ". Eram amorțită cu totul, dar, în mod ciudat, nu eram încântată și nici nu țopăiam de fericire, așa cum mă gândisem că o să fac când îmi imaginasem momentul, în timp ce stăteam noaptea în pat. După ce i-am dat toate detaliile pe care le știam, am mers în dormitor, deschizând șifonierul și scoțând de acolo *baju kurung-ul* pe care fusesem adesea obligată să îl port la tribunal, pentru că nu aveam haine. Aruncând umerașul pe pat, am făcut rochia ghem și m-am întors în camera de zi, la Susan și Shahirah. Trăgând la o parte paravanul negru, greu, din fața șemineului, am aruncat în foc *baju kurung-ul* pe care îl uram și am privit cum flăcările pun stăpânire pe bucata de mătase.

— Acum suntem definitiv acasă, am spus, pe când Susan mă privea cu gura căscată, și, imediat, am izbucnit în lacrimi.

TREIZECI ȘI NOUA

Și eu, și copiii am crescut mult în cei patru ani care au urmat după ce am câștigat apelul. Să ne clădim o nouă viață nu era ușor, dar era amuzant; culmea ironiei, trecusem atât de rapid de la viața la palat la viața casnică. Dar nu aveam regrete. Nu aveam nici timpul, nici dorința să îmi fie dor de

viața pustie pe care o dusesem în Malaysia, iar deciziile pe care le luasem fuseseră cele bune pentru mine și pentru copii. Dacă m-aș fi gândit la trecut, aș fi rămas ancorată acolo, prinsă în capcana milei față de mine, exact unde sperase Bahrin că voi rămâne; prin urmare, mi-am permis să mă uit doar înainte și să nu vorbesc niciodată prea în amănunt despre Terengganu, nici chiar cu cei mai apropiați prieteni ai mei. Viitorul era singurul lucru de care eram interesată și singurul lucru la care mă puteam gândi, singură, cu doi copii mici.

M-am întors la biroul pentru plasarea forței de muncă de îndată ce am putut, la un moment dat având trei slujbe în același timp, pentru a mă putea descurca. Descoperisem că, atâta timp cât Shah era încă parțial hrănită la sân, aceasta era o modalitate mai convenabilă de a face față nevoilor copiilor și problemelor financiare. Dactilografiam pentru studenți, eram baby-sitter, luam parte la sondaje pentru studii de piață și coceam prăjituri pentru un mic magazin de delicatese. Mai apoi, am fost chelneriță cu jumătate de normă, acoperind ora prânzului într-un bistrou aglomerat din oraș. Acest lucru însemna că eram departe de Iddin și Shahirah doar pentru o scurtă perioadă zilnic, iar slujba se potrivea bine cu programul de grădiniță al lui Iddin și cu oferta de a mă ajuta ni copiii prietenei mele Susan.

Dar, mai ales, primii patru ani pe care i-am petrecut acasă au fost o perioadă de convalescență, în care am avut timp să-mi dau seama că nu sunt o creatură inutilă și să-mi redescopăr respectul de sine și încrederea în propria persoană. Ultimele două lucruri mi-au solicitat mult timp. Este ciudat că respectul de sine este atât de greu de atins și absența lui atât de greu de recunoscut, atunci când ți-au fost negate o vreme atât de îndelungată. Nu îmi lipsea respectul de sine până ce nu l-am pierdut și, astfel, am pierdut o parte esențială din mine. Nu credeam că merit mai mult. Îmi era

greu să contrazic pe cineva în mod hotărât şi duceam o luptă continuă cu mine să nu sar precum un căţeluş foarte bine dresat încercând să îşi satisfacă stăpânul şi să facă pe plac atunci când alţi adulţi sunt prin preajmă. Bahrin îşi făcuse treaba bine; mă simţeam murdară şi ratată şi era o prăpastie adâncă din care mă chinuiam să ies. În ceea ce priveşte inima mea, aceasta era atât de speriată de lupte şi atât de rănită, încât mă îndoiam că va mai avea loc pentru cineva în afară de Iddin şi Shah.

Îmi petrecusem patru ani lungi în Malaysia, patru ani în care nu am ştiut ce muzică era difuzată la radio sau ce filme avuseseră premiera, patru ani în care am ştiut puţine despre lumea din afara graniţelor statului Terengganu şi în care trăisem într-o ignoranţă aproape totală faţă de viaţa politică din Australia şi din lume. Reagan şi Thatcher erau doar nişte figuri din fotografii neclare, personaje de ziar, iar evenimentele de la bursă îmi erau total străine şi de neînţeles. Noile bancomate electronice de la coltul străzii mă lăsaseră cu gura căscată şi uimită de salturile tehnologice, în timp ce experienţele mele din Malaysia mă făceau să mă simt obosită şi mai înţeleaptă decât mulţi alţi contemporani ai mei. Pentru o lungă perioadă, m-am simţit de parcă existam doar parţial în relaţie cu lumea din jur. Mă simţeam ieşită din ritm, înstrăinată şi mult mai bătrână decât păream, dar, în acelaşi timp, mă luptam să fiu mama de care Iddin şi Shahirah aveau nevoie. Deodată, fiind transplantată din nou în ţara mea, am simţit cât de mult din tinereţe îmi luase Bahrin sau, mai bine zis, cât de mult îl lăsasem să ia.

La mijlocul anului 1986, i-am scris imamului-şef din Terengganu, cerându-i divorţul de Bahrin şi asigurându-l că nu am obiecţii faţă de decretul tradiţional de divorţ care avea să fie pronunţat de Bahrin. Am ales această cale drept cel mai simplu mod şi cel mai rapid de a-mi obţine libertatea; în plus, era şi cel mai ieftin, întrucât sub nicio

formă nu îmi puteam permite încă o luptă juridică. Intenţionat nu cerusem vreun aranjament al averii, nici bani, nimic; nici nu mă aşteptam, nici nu doream mai mult decât libertatea mea şi a copiilor mei. Familia putea păstra mărunţişurile, obiectele de artă, bijuteriile şi rochiile; cât timp vechea mea maşină hodorogită mă putea duce dintr-un loc în altul, nu avea rost să mă supăr de pierderea BMW-ului sau de lipsa Rols-Royce-ului din viaţa mea. Ce puteam face acum cu paharele de cristal Waterford Crystal şi cu tacâmurile de argint? De dragul comodităţii, acum toate vasele mele îndeplineau o singură condiţie: să reziste în maşina de spălat. Biblioteca era singurul lucru de care îmi părea rău. Cărţile fuseseră adevăratele mele prietene şi sursă de alinare şi de educaţie şi gândul că ele ar fi sfârşit în focul pus de Bahrin mă întrista foarte tare. Elmi putea să-mi poarte diamantele în jurul gâtului şi inelele pe degete – ele aveau să fie mereu lucruri la care puteam renunţa. Nu aveam nicio dorinţă să mă agăţ de un mort şi nicio dorinţă să rămân „soţia numărul unu “în acest *ménage à trois*[9] de prost gust pe care Bahrin îl crease în perversitatea lui. Nu mai doream să aparţin nimănui; doream doar şansa de a afla cât din mine mai era încă în viaţă.

Bahrin sosi iar în Australia pe 6 septembrie 1986, aşteptându-se să aibă acces imediat la copii şi plin de cea mai totală lipsă de consideraţie faţă de convenienţe sau de vieţile de zi cu zi ale altora.

Cum Bahrin era Bahrin, băgase întregul sistem judiciar în priză, cerând o „audiere de urgenţă", total inutilă, pentru a obţine dreptul de a vedea copiii. Părea să nu aibă habar de faptul că lumea nu se învârte în jurul toanelor lui de moment şi al dorinţelor lui şi se aştepta ca titlul regal să aibă aceeaşi

---

[9] Triunghi conjugal, în limba franceză în text (n. r.)

importanță în Australia ca și în țara lui. Nu lăsasem niciodată să se înțeleagă că aș fi avut vreo obiecție față de vizitele lui pentru a-și vedea copiii; de fapt, făcusem tot ce putusem pentru a-i facilita convorbirile telefonice cu ei, dau el făcea rareori acest efort.

Cred că motivele inventate pe care le-a prezentat pentru a-i aduce pe toți în sala de tribunal erau un șiretlic pentru a-mi afla noua adresă din East Malvern. Nu aveam nimic împotriva faptului că ne știa numărul de telefon pentru a putea vorbi cu copiii, dai aveam rezerve și mă temeam foarte tare că, odată ce ne-ar fi aflai adresa, copiii și cu mine ne vom pierde liniștea și siguranța. În boxa martorilor i-am spus judecătorului că aveam impresia că fusesem urmărită de un detectiv privat angajat de Bahrin, că îmi era frică de motivele lui și doream să păstrez secretă noua mea adresă. La depoziția luată lui Bahrin de către John Udorovic, soțul meu recunoscu, în cele din urmă, că pusese un detectiv particular să mă fotografieze, dar negă că l-ar fi angajat pentru a mă urmări. A trebuit să îmi înghit exasperarea față de sistemul juridic când judecătorul a decis să i se dea lui Bahrin imediat adresa mea completă. Am vrut inițial să cer ca judecătorul să recunoască amenințarea la adresa siguranței noastre, dar mi-am ținut gura și mi-am înghițit cuvintele, dându-mi seama că ar fi fost inutil să mă lupt cu sistemul și înțelegând că judecătorul avea nevoie de dovezi clare că Bahrin ar fi vrut să îmi facă vreun rău.

A doua zi, la tribunal, Lillian și John hotărâseră să îi mai facă ceva surprize lui Bahrin, din moment ce ne târâse pe toți la tribunal din motive puerile. Am decis că, din moment ce se afla în Australia, ar trebui să ne folosim de ocazie pentru a încerca să obținem un ordin al curții care să-l oblige pe Bahrin să îmi înapoieze bunurile pe care le lăsasem în Malaysia și un ordin pentru plata întreținerii, întotdeauna ostentativ, Bahrin venise totuși pregătit pentru o asemenea

posibilitate, pretinzând că e sărac, din momentul în care ateriză la Melbourne. Se dispensase de avocații lui scumpi și foarte cunoscuți, afirmând că nu își mai poate permite să îi plătească, și se cazase la cel mai ieftin hotel din oraș. De asemenea, a depus ți o cerere pentru a obține ajutor legal în calitate de plătitor de impozite australian. Aveam mari îndoieli că ar fi încercat vreodată să meargă la tribunal fără a beneficia de asistență juridică și nu am fost surprinsă când a fost zărit intrând pe ușa din spate la „fostul“ lui avocat, de îndată ce audierea luă sfârșit.

John speculă în mod magnific vestea subitei sărăciri a lui Bahrin. Înainte ca ședința curții să înceapă, merse degajat către Bahrin, îi strânse mâna și îl felicită pentru noul său ceas Ferrari. Apoi intră în sală și începu să demoleze protestele lui Bahrin cum că nu își poate permite să trimită bani pentru întreținerea copiilor, lovitura de grație având loc în momentul în care îi atrase atenția judecătorului spre noul și foarte scumpul ceas al soțului meu (valoare estimată la peste o mie de lire), afișat ostentativ la mâna dreaptă.

În cele din urmă, judecătorul ordonă ca Bahrin să plătească întreținerea lunară și să jure pe Coran că îmi va înapoia toate lucrurile – haine, fotografii, cărți, lenjerie, porțelanuri și tacâmuri –, cărțile și jucăriile copiilor și că le va trimite la Melbourne. Nu am așteptat cu nerăbdare. Nu mă așteptam nici ca întreținerea să sosească, nici ca Bahrin să se țină de cuvânt; era vorba, pur și simplu, de principiu. A durat zece luni până când ceva din lucrurile mele mi-au fost trimise de către Bahrin și nici chiar atunci nu își ținuse jurământul pe care îl făcuse pe Coran în fața judecătorului. Cele două cutii pe care le-am primit conțineau rochii de maternitate musulmane, prosoape rupte, care arătau de parcă cineva le-ar fi rupt într-un acces de furie extremă, unele dintre costumele mele balineze de dans și rochia de mireasă *songket* – nu chiar lucrurile esențiale pentru o

femeie occidentală. Nu erau incluse nici unele dintre hainele sau jucăriile copiilor. Judecătorul decisese, de asemenea, ca Bahrin să anunțe în scris, cu o lună înainte, sosirea lui în Australia pentru a-i vedea pe Iddin și Shahirah, astfel încât eu să mă asigur că planurile lui nu se suprapuneau cu alte aranjamente pe care le-aș fi putut avea pentru mine și copii. Această condiție a fost pusă la sugestia mea, pentru ajuta la depășirea situației dificile, astfel încât Bahrin să își vadă copiii atunci când dorea. Nu au fost decise de către curte alte aranjamente de vizită permanente și nici nu au fost cerute de către Bahrin, pentru viitor.

Cu toate acestea, Bahrin s-a folosit de ocazia audierilor din septembrie de la tribunal pentru a juca rolul „membrului nedreptățit al familiei regale "până la limită. Stând în boxa martorilor, se întoarse cu fața către judecător declarând cu patos că avea să considere drept *jihad-ul* lui personal, războiul sfânt al musulmanilor, recuperarea fiului lui, Iddin, din Australia. Nu cred că vreo persoană din sala de judecată, cu excepția mea, i-a înțeles declarația. Judecătorul cu certitudine nu înțelesese furia sau patosul din spatele acelui cuvânt scurt, străin. (Acest lucru se întâmpla, bineînțeles, cu mult înainte de atacurile teroriste de la " septembrie.) Conotațiile sale, prinse în cei o mie de ani de interpretări greșite și interes pentru propria persoană, îmi răsunară în tăcere, arătându-mi cât de mult mă ura Bahrin și ce era pregătit să facă pentru a se răzbuna. Îmi făcea greață faptul că își ascundea amenințările în termenii religiei islamice. Un *jihad* nu era ceva cu care amenințau bărbații curajoși femeile și copiii; era o bătălie violentă până la moarte în numele lui Allah, pentru apărarea religiei islamice. În învățăturile islamice, luptătorul care își pierdea viața în bătălia pentru apărarea religiei și a modului musulman de viață era considerat un martir plin de glorie, a cărui intrare imediată și fără oprelişti în rai era asigurată. Am încercat să râd de

declarațiile pe care le folosea pentru a mă intimida pe mine și a-l intimida pe judecător, dar, oricât aș fi încercat, chiar și după ce am ascultat raționamentele lui Lillian și ale lui John după audieri, menționarea de către Bahrin a *jihad*-ului îmi sădi o urmă de frică în inimă, care mă făcea să mă sperii de fiecare dată când soneria de la intrare suna pe neașteptate sau auzeam zgomote în afara casei, în mijlocul nopții.

Singurul lucru bun adus de vizita de o săptămână a lui Bahrin era pronunțarea divorțului în Terengganu, semnată, ștampilată și oficializată. Din data de 3 septembrie 1986, îmi aparțineam din nou mie și nici măcar nu știusem asta.

Viețile noastre mergeau mai departe, după ce m-am pus pe picioare, iar trecerea timpului era marcată de primii pași ai lui Shahirah, condusă de fratele ei mai mare, de vacanțe petrecute la plajă, de petreceri de aniversare cu jocuri zgomotoase și torturi cu ciocolată și de bradul de Crăciun care stătea în coltul camerei de zi. Când închid ochii, toate acele momente îmi trec prin față ca fragmente de film, fericite și zgomotoase, propoziții neterminate și râsete, lacrimi și șoapte, toate în mintea mea. Un picnic cu ursuleți de pluș în parc, copii și prieteni stând pe pătură la soare, încercări de a schia ale copiilor, în timpul cărora aceștia excelau sau eșuau în stil mare, momente de tăcere cu o carte în brațe, cu Iddin pe un genunchi și cu Shah pe celălalt, citindu-le povești, toți trei cântând pe benzile de la *Sesame Street* și *Play School,* în timp ce mergeam cu mașina, dragostea lui Iddin pentru cântecul celor de la Beach Boys, *Kokomo,* pe care îl fredona puțin fals. Toate acestea sunt undeva în mintea mea, de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Mai erau, desigur, și momente în care faptul de a fi singurul părinte nu era atât de ușor sau de roz sau când nu ar fi trebuit să mă grăbesc să țip, zile în care mă simțeam atât de singură, încât deschideam televizorul doar ca să aud o altă voce de adult sau în care ezitam pentru că nu eram în stare

să-l învăţ pe Iddin să urineze stând în picioare. Faptul că am reuşit să trecem prin toate aceste momente, bune sau proaste, nedespărţiţi ca familie, este mai ales meritul copiilor pentru că au avut răbdare cu mama lor, dar şi al personalităţilor lor minunate şi unice, şi nu atât al meu.

Anii de grădiniţă ai lui Iddin m-au transformat din mamă în şofer de taxi. Popularitatea lui în rândul fetelor şi al băieţilor din clasă însemna că viaţa lui socială era mai activă decât a mea, aşa că mă ocupam cu transportul meu sau cu cel al copiilor din East Malvern. Dezvoltă o pasiune pentru desen şi pentru Cavalerii Mesei Rotunde şi Robin Hood şi petrecea ore întregi cu prietenii lui construind adăposturi în grădină şi „cai de călărie” în jurul caisului care creştea pe pajişte şi îşi oferea crengile lungi şi rezistente drept cai pentru „indieni, cowboy, cavaleri sau tovarăşi”, din Pădurea East Malvern. Chiar la o vârstă fragedă, Iddin era mereu dornic să preia responsabilităţi, oferindu-se să culeagă vreascuri pentru foc, să scoată rufele din maşina de spălat ori să mă ajute să pun bine hainele curate. Eram îngrijorată de faptul că e prea serios nu doream să simtă că trebuie să umple golul creat de faptul ca are doar un părinte acasă. Păstrarea echilibrului între învăţarea responsabilităţilor de către Iddin şi faptul de a nu-i permite să iii prins în lumea adulţilor prematur mă solicita mereu. Pe măsură ce Iddin creştea, începuse să se uite la buletinele de ştiri şi să asculte foarte atent, după care să îmi prezinte părerea lui cu privire la ultimele evenimente internaţionale. Nu avea timp pentru nedreptate, după cum îi zicea el, şi în felul lui simplist nu putea înţelege de ce oamenii trebuie să moară de foame în timp ce în magazine se găsea atâta mâncare. Dacă mă gândesc bine, nici eu nu pot.

Shahirah era adesea inclusă în jocurile lui Iddin cu prietenii lui; devenise un soi de mascotă a copiilor mai mari, foarte capabilă să se implice în jocurile fratelui ei şi la fel de

capabilă să protesteze gălăgios dacă simțea că se profită de ea. Porecla ei deveni „Și eu“, semn că nu rămânea niciodată în urmă la ieșitul în evidentă. Era cea mai neglijentă dintre cei doi copii ai mei, în stare să atragă mizeria ca un magnet; în familia noastră circula gluma cum că, dacă o îmbrăcam pe Shah într-o rochie albă și o așezam într-o cameră albă, tot reușea să se murdărească. Sociabilă prin natura ei, Shahirah iubea totul până la exasperare, fie că era vorba de culorile din curcubeul pe care îl desena, fie că era vorba de zgomotul pe care îl făcea când cânta; Shah nu cunoștea jumătăți de măsură sau inhibiții – în ceea ce privea viața și oamenii, dorea să își deschidă brațele și să-i îmbrățișeze pe toți.

Viața noastră era formată în totalitate din cercul de prieteni buni și de încredere care deveniseră mai apropiați decât o familie. Ne petreceam vacanțele de vară la plajă cu Sue și Rob Macarthur și fiii lor, Nicholas și Ben, care erau verii lui Shahirah și ai lui Iddin, iar serile ploioase de iarnă cu unchiul Eric. Momentele speciale ne prindeau mereu împreună cu prietenii noștri cei mai apropiați: familia Macarthur, Susan și copiii ei, Josette, Mason și Spencer, familia Memenamin și copiii lor, Natalie și Lewis și familia

Jenner-Baker. Stăteam împreună la serbările școlare de Crăciun și ascundeam ouă de Paște pentru copiii celorlalte familii și, în fiecare an, familiile noastre petreceau ajunul Crăciunului împreună ia noi acasă, bând lichior de ouă, făcând schimb de mici cadouri și privind spectacolul tradițional *Carols by Candlelight,* cu bunica prezidând adunarea dintr-un scaun confortabil și acceptând fericită atenția copiilor, dar și a adulților. Îi făcea mare plăcere să-și învețe nepoții să danseze charleston și vals și să își deschidă brațele pentru a-i alinta și a-i îmbrățișa cu dragoste. Copiii păreau să nu observe problemele de memorie ale bunicii sau faptul că repeta aceleași povești de nenumărate ori. Iddin stătea cu ea pe canapea, ascultând cu răbdare poveștile ei și

intervenind cu grijă dacă ea își pierdea firul povestirii.

Și eu am descoperit o schimbare sensibilă în relația mea cu bunica. Dacă odată fusesem un copil răsfățat, al cărui păr îl pieptăna ore în șir și pentru care își făcea nenumărate griji, acum promovasem la poziția de femeie. Am fost uimită de revelațiile ei cinstite asupra sexualității și de cursul pe care îl luase viața ei, de evaluările asupra fiicei ei – mama mea – și de tristețea cu care vorbea de un fiu pe care îl născuse mort. La un pahar de porto, într-o seară, mi-am dat seama că își considera viața incompletă, indecisă, o ratare. A făcut câteva remarci vagi despre faptul că avusese atât de puține opțiuni în viață și întrebându-se cum ar fi fost dacă ar fi îmbătrânit cu bunicul lângă ea; spunea că nu are nimic cu ce să se mândrească în viața ei – cu excepția mea. În cadrul parametrilor stricți ai vieții bunicii, pietrele de hotar ale familiei, aniversările căsătoriei și un soț cărunt alături de ea, erau unitatea de măsură a succesului; chiar o vizită săptămânală la un mormânt bătut de vreme ar fi fost preferabilă statutului ei de femeie prinsă într-un purgatoriu marital.

— Dar lucrurile sunt altfel acum, adăugă ea repede. Ai de unde alege și ai ocazii și nu ai pe nimeni care să te arate cu degetul.

Dacă ar fi știut… Mă simțeam la fel de constrânsă de așteptările unei familii nucleare, cum fusese și ea în moraliștii „ani ai Marii Crize“. În sufletul meu, desigur, doream să mă joc de-a familia fericită. Îmi doream să împart responsabilitatea de a crește doi copii cu cineva pe care îl iubeam și în care aveam cu adevărat încredere; doream să îmi împart viața cu un alt adult care mă accepta așa cum sunt, ca o ofertă la pachet. Cu toate acestea, ceea ce vrem și ceea ce obținem sunt două lucruri complet diferite. Timp de câțiva ani după divorț, am trecut prin vreo două tentative puțin convingătoare de a avea o relație cu un alt bărbat, dar

nu am fost niciodată mulţumită de rezultat. Câteodată, destul de iraţional, mă simţeam recunoscătoare pentru că doreau să iasă cu mine, mama a doi copii, şi eram furioasă pe mine însămi că mă simţeam aşa. Unul dintre cei cu care m-am întâlnit cu intermitenţe pentru ceva timp insista ca, de fiecare dată când ieşeam cu copiii, nota de plată de la restaurant să fie împărţită la patru – rezultatul era că eu plăteam trei pătrimi din total, pentru a acoperi şi masa copiilor. Shah avea un an jumătate, iar Iddin patru, nu erau chiar o problemă financiară. Odată, am încercat să ies la masă cu un Adonis blond şi înalt. Această experienţă se dovedi năucitoare şi pot concluziona Iară a greşi că îşi făcea mai multă plăcere sărutându-se singur de noapte bună în oglindă decât mi-a făcut mie. Alţii, pur şi simplu, mă exasperau prin lipsa lor de maturitate şi sensibilitate; dar, de cele mai multe ori, ajungeam să mă detest singură pentru faptul că mă mulţumeam cu oricine, doar pentru a nu rămâne singură. Şi, pe lângă asta, eram condamnată dacă mai continuam să-mi cer scuze pentru existenţa copiilor. Erau bine-crescuţi, inteligenţi şi iubitori şi, în mod evident, meritau mai mult decât să fie trataţi ca nişte anexe stranii şi nedorite de către potenţialii pretendenţi.

La puţină vreme după ce întoarcerea în Australia fusese acceptată ca un aranjament permanent de familia lui Bahrin, am început o corespondenţă destul de regulată cu unii dintre membrii acesteia. Cea mai loială şi înţelegătoare prietenă a mea rămăsese Tengku Ampuan, Endah, care profita de fiecare ocazie pentru a mă ţine la curent cu toate ştirile şi maşinaţiunile din familie. Vorbeam des la telefon şi făceam schimb de fotografii; Endah îmi trimise şi câteva dintre albumele mele de fotografii şi haina de blană, pe care le lăsasem la ea în păstrare. Acest lucru îl făcu în timpul uneia dintre vizitele ei la Perth, în vestul Australiei, când l-a însoţit pe sultan într-o inspecţie la casa pe care o construise

aici. Am fost amândouă foarte dezamăgite când soțul ei a respins orice sugestie de a face o excursie până la Melbourne, dar am simțit că e mai înțelept să nu forțăm nota cu el, din moment ce Endah nu dorea să-i provoace reacții imprevizibile.

Raja Ahmad, tatăl lui Bahrin, ne transmitea și el, din când în când, vești și fotografii ale fiului său nou-născut, făcut cu cea de-a treia soție; părea ciudat că tatăl copiilor mei avea un frate mai mic decât ei. Scrisorile și vederile de la socrul meu nu erau condimentate cu reproșuri sau critici; spuneau doar că lui îi este dor de copii. I-am răspuns că este binevenit oricând dorea, lucru pe care l-am repetat de fiecare dată când răspundeam scrisorilor vreunui membru al familiei din Terengganu.

Și mătușile lui Bahrin mi-au scris; mătușa Roșită, în special, mă încuraja și era înțelegătoare în scrisorile ei, felicitându-mă pentru faptul că în cele din urmă mă eliberasem de Bahrin și exprimându-și speranța că voi găsi pe altcineva și că mă voi liniști. Aceasta era o schimbare de atitudine la care mă așteptasem cel mai puțin, dar cred că era cauzată de faptul că aroganța lui Bahrin și disprețul de care dăduse dovadă față de faptul că unchiul său își luase o soție chinezoaică nu trecuseră neobservate. Mătușa Zainah mă ținea la curent cu ultimele bârfe cum doar ea știa, dându-mi știri despre ultimele scandaluri și legături amoroase și transmițându-mi mesaje de la Mak pentru mine și pentru copii. Am fost, de asemenea, recunoscătoare pentru rețetele malaeziene pe care le indusese în unele dintre scrisori, pe care le-am folosit pentru a recrea mâncărurile pe care nu mi se permisese sau pe care nu fusesem încurajată să le gătesc cât timp trăisem acolo. Fiica lui Zainah, Diana, scria doar sporadic; noua ei slujbă și prima sarcină o făceau să fie ocupată. Mereu am avut impresia, din scrisorile Dianei, că prefera să se țină cât de departe cu putință de membrii

familiei regale din Terengganu, de unde şi decizia de a lucra în Kuala Lumpur. Dar, cu toate acestea, reuşea să scrie ca de la o tânără mamă la alta şi, după ce fiica ei s-a născut, am trimis instrucţiuni pentru soacra mea ca toate lucrurile şi jucăriile de bebeluş ale lui Shah şi Iddin să îi fie date fiicei Dianei, noua mea verişoară.

Pentru Mak, să corespondeze nu era aşa de uşor. Mâzgâliturile ei de copil, tremurate pe pagină, mă întristau; frazele ei chinuite şi simple arătau lipsa de educaţie sau, mai degrabă, o educaţie care se bazase mai ales pe religie şi estetic, lăsând-o total neechipată pentru a acţiona în folosul ei, în viu grai sau în scris.

Îmi era uşor să mi le imaginez pe femeile din casa lui Mak în jurul prăjiturilor şi al siropului de măceşe, stând pe perne cu unul sau doi servitori care masau picioarele sau umerii mătuşilor, citind cu glas tare scrisorile mele. Le văzusem de sute de ori cum se adunau în felul acesta, ciripind de emoţie când se zăreau (sau, uneori, când mă vedeau pe mine, din cauza manierelor mele rebele) la televizor, asistând la vreo recepţie oficială sau la vreo tăiere de panglică. Toată viaţa lor era concentrată în turnul de fildeş regal sau, cel puţin, aşa credeau. Acum, erau confruntate cu realitatea că una dintre ele nu încetase să existe în afara turnului.

Niciuna dintre aceste scrisori pe care le-am primit de la femeile din familie nu purta vreodată semne de furie sau înstrăinare – eram mereu asigurată de dragostea lor şi în unele dintre ele simţeam un soi de invidie, poate pentru că mă bucuram de libertatea la care aceste femei doar visau.

Cu toate acestea, Bahrin nu comunica mai deloc, nici prin telefon, nici prin scrisori. Câteodată, treceau luni între două telefoane pe care le dădea copiilor. Am încercat chiar să-i ofer acces nelimitat prin telefon la copii, dar această încercare n-a obţinut un răspuns entuziast, nici pe departe. Liniile de comunicare cu copiii i-au rămas deschise, dar

evident că nu simțea că merită efortul. Uneori, încercam să-l implic în activitățile lui Iddin la școală, cerându-i să luăm o decizie comună în ceea ce privește alegerea unei școli private, dar primeam prea puține răspunsuri sau deloc.

Crezusem că a încuraja participarea lui Bahrin în viața lui Iddin și a lui Shahirah ar fi o cale de a crea o relație între el și copii. Sperasem că va fi o modalitate de a-l ajuta să accepte că eu și copiii aveam altă viață și că faptul că țineam cont de părerile și ideile lui îl va ajuta să se împace cu realitatea noii situații. Totuși, a fost o risipă inutilă de efort, pentru că atitudinea lui Bahrin față de copii semăna cu comportamentul lui pe care îl cunoscusem în timpul căsniciei noastre – neînțelegere, iritabilitate și dezinteres constant. Singurul moment în care trimitea ceva copiilor era cadoul și felicitarea de ziua de naștere a lui Iddin; ziua de naștere a lui Shahirah trecea complet neobservată de către tatăl ei, până la 6 ani, când i-a trimis un cadou și o felicitare, pentru prima dată în viața ei.

În cea mai mare parte a timpului, Bahrin rămânea o figură neclară în fundal, vizitele lui la Melbourne fiind sporadice și menite să provoace maximum de haos în viața noastră. De obicei, treceau treisprezece sau paisprezece luni înainte de vizita lui anuală, mult-trâmbițată, iar când venea în Australia, vedea copiii cel mult cinci sau șase zile, între zilele în care avea programate întâlniri de afaceri și ședințe. Aceste vizite nu erau momente fericite pentru niciunul dintre copii și se sfârșeau, de obicei, cu Iddin venind precipitat acasă, plângându-se că Bahrin nu avusese grijă cum trebuie de Shahirah. După o ședere peste noapte cu tatăl lor, când i-am luat pe amândoi copiii, am văzut că Shahirah fusese lăsată peste noapte cu un scutec îngrozitor de mirositor, plin de fecale. Iddin mi-a explicat că se certase cu Bahrin cât se putuse pentru atitudinea lui față de Shahirah, dar nu fusese în stare să obțină mai mult. Continuă să-mi spună că

Shahirah fusese culcată pe jos, pe o pătură, în timp ce el și Bahrin împărțiseră un pat dublu, și că tatăl lui refuzase să facă rost de un pătuț pentru Shahirah. Am simțit că această diferențiere evidentă între copii, pe care o făcea Bahrin, era un lucru foarte rău pentru a-l include în relația cât se poate de sănătoasă și egală pe care o aveau Iddin și Shahirah. Cum să-i explici unui băiat iubitor și afectuos că tatăl lui nu considera că surioara lui merită cadouri sau atenții, doar pentru că e fată? Acesta, din păcate, avea să fie obiceiul în momentul vizitelor lui Bahrin, timp de mai mulți ani. Am încercat în multe feluri să-l fac să trateze în mod egal copiii: rugăminți personale, conversații politicoase și, în cele din urmă, scrisori oficiale, dar totul fără niciun rezultat.

Cred că lipsa lui totală de înclinație pentru grija față de copii a devenit evidentă în momentul în care am primit un telefon, într-un sfârșit de după-amiază, de la o femeie care m-a anunțat că i-a găsii pe Iddin și Shahirah blocați într-un lift la Victoria Hotel. Femeia, turistă din Taiwan, îmi explică faptul că Bahrin îi spusese că tatăl lui îi încuiase, pe el și pe sora lui, în camera de hotel, iar el plecase la cumpărături. Din fericire, Iddin știa numărul nostru de telefon de acasă și a rugat-o pe turistă să mă sune. Când, în cele din urmă, am vorbit cu el, era agitat, spunând că se speriaseră după ce fuseseră lăsați singuri și că hotărâseră să meargă acasă. Eram pe cale să mă arunc în mașină pentru a-i lua, când Bahrin ajunse înapoi la hotel. După propriile lui relatări, își petrecuse după-amiaza făcând cumpărături la magazinul exclusivist George, care era în Melbourne ceea ce este Harvey Nichols la Londra sau Barneys la New York. Eram furioasă pe el pentru că lăsase doi copii mici singuri, într-un hotel dubios, dar refuză să admită că ar fi ceva rău în asta. Copiii noștri aveau 6 și, respectiv, 4 ani; cum putuse fi atât de iresponsabil?

Mi-e teamă că tonul lui relaxat m-a făcut să-mi pierd firea

– singurul lucru pe care încercasem din răsputeri să-l evit în anii trecuţi. M-a luat gura pe dinainte, în timp ce o bombă imensă de indignare şi resentimente îmi exploda în piept.

— Nu e nevoie de multă minte să fii tată – poate fi orice taur comunal cu o eprubetă la îndemână –, dar trebuie să fii bărbat adevărat ca să te comporţi ca un tată! am ţipat la telefon, înainte de a trânti receptorul în furcă.

PATRUZECI

Am făcut primele încercări de a-mi construi o carieră atunci când Shahirah a început grădinița, la 3 ani. Doream să le ofer un viitor copiilor şi să mă asigur că nu vor duce lipsă de nimic. Mă gândeam să studiez dreptul. Aveam 25 de ani, aşa că puteam intra la facultate fără să mai am nevoie de o diplomă de bacalaureat şi chiar ajunsesem să completez cererile de admitere, până mi-am dat seama de realitatea situației în care mă aflam. Dacă la cheltuielile cu copiii, la cursuri şi la taxele pentru grădinița celor doi, mai puneam şi banii pe care trebuia să-i dau, de-a lungul anilor, pentru a obține diploma, costurile ar fi fost mult prea mari. De asemenea, nu credeam că pot dobândi ce doream fără ca Iddin şi Shahirah să plătească un preţ prea mare pentru aspirațiile mamei lor şi nu voiam să pierd ceva din viața copiilor mei.

După ce am lucrat câteva luni, cu jumătate de normă, pentru un post de televiziune, am început să lucrez pentru câteva agenții de plasare temporară, ca asistentă personală sau, când era nevoie, ca recepționeră. Agențiile mă trimiteau în posturi care durau undeva între o zi şi o lună. Flexibilitatea oferită de faptul că lucram pentru o agenție îmi permitea să-mi aleg slujbele şi să-mi aranjez orele de muncă în funcție de programul copiilor. Eram norocoasă. Puteam să fac cu ochii închişi munca repartizată şi eram plătită destul

de bine, cu ora. Mă specializasem în slujbe part-time la agenții de publicitate și la firme de relații publice și, de la un serviciu la altul, căpătăm tot mai multă încredere în mine, pe măsură ce diferiți patroni îmi cereau să rămân permanent. În cele din urmă, după o lungă perioadă petrecută la un studio de design grafic și publicitar, am acceptat oferta lor de a mă angaja cu normă întreagă. Agenția avea o gamă largă de clienți și mi s-au dat asigurări că nu voi li legată pentru totdeauna de o slujbă administrativă, ci, având în vedere așteptata extindere a firmei, voi avea șansa de a fi implicată în relații publice și în partea creativă a afacerii. Atitudinea companiei față de faptul că eram o mamă singură, care trebuia să muncească, a fost una de sprijin și mi s-a dat șansa să-mi iau de lucru acasă când nu terminam ceva, în loc să stau la birou și să fac ore suplimentare.

Când m-am angajat însă într-un program de lucru de patruzeci de ore pe săptămână, m-am lovit de realitatea pe care o implica acesta. În schimbul salariului săptămânal, aveam sarcina dificilă de a jongla cu baby-sitteri și cu programe speciale oferite pentru elevi după orele de școală, ca orice alt părinte cu o slujbă. Ce coșmar! Mă trezeam la 6.30 dimineața, mă chinuiam să scol copiii și să-i îmbrac la 6.45 și îi grăbeam să-și ia micul dejun, uneori rugându-mă de ei să mănânce, în tot acest timp ținând un cuțit de pâine într-o mână, plin de unt de arahide, în vreme ce le pregăteam pachetele pentru prânz, și o pensulă de machiat în cealaltă, apoi îmi dădeam, cam strâmb, cu creionul dermatograf în jurul ochilor, pe fața șifonată de oboseală, deasupra chiuvetei din bucătărie. Ieșeam pe ușă, niciodată mai târziu de 7.30, pentru a-i duce la școală și apoi mă luptam cu traficul din ora de vârf, pentru a fi la serviciu la 8.30. Serile erau la fel de aglomerate: fugeam de la birou pentru a ajunge la bona lui Shahirah înainte de 17.45 după-amiaza, apoi zburam, pur și simplu, către școala lui Iddin, ca

să-l iau de acolo până-n ora 18; pregăteam masa de seară în timp ce-l ascultam pe Iddin citind și mă puneam la punct cu ultimele lor noutăți; îi îmbăiam, o spălam pe cap pe Shahirah, îi uscam părul, apoi ne așezam la masă, înainte de a-i băga pe amândoi în pat, și aveam privilegiul de a face exact același lucru și în ziua următoare. Am rezistat în ritmul acesta timp de nouă luni, atât cât să câștig suficienți bani ca să-mi cumpăr o mașină la mâna a doua, apoi am renunțat. Îmi era prea dor de copii și știam că nu pot înlocui orele pe care le pierdeam departe de ei, ore pentru care îi plăteam pe alții. Începusem să nu mai suport sunetul propriei mele voci care le spunea copiilor să se grăbească.

Întoarcerea la slujbele temporare nu s-a dovedit la fel de profitabilă ca înainte, pentru că, între timp, începuse să se resimtă criza, îmi suplimentam veniturile printr-o slujbă de consultant de relații publice, deschizându-mi, mai apoi, propria firmă, și, de asemenea, începusem să predau dansul cu jumătate de normă, la Școala de Balet a Teatrului Național.

John Savage a intrat în viața mea în martie 1989, redându-mi respectul de sine printr-o răzbunare. Eram împreună de șase luni și aveam o relație care urma să-mi schimbe pentru totdeauna modul în care mă vedeam pe mine însămi. John era un reputat actor de film și de teatru în America și venise la Melbourne pentru a juca într-un film australian, *Hunting.* Crescut în Vermont și în statul New York, în tradiția strictă a Bisericii Reformate Olandeze, John se revoltase căsătorindu-se de tânăr, lansându-se în actorie și făcând față cu dificultate îndatoririlor de tată. Presiunile și tentațiile de la Hollywood au contribuit la eșecul mariajului său și l-au făcut să pornească pe drumul „găsirii de sine “. Când am făcut cunoștință, prin intermediul unor prieteni comuni, habar nu aveam de reputația sa profesională sau de cariera lui în film, care includea titluri precum *Hair, Vânătorul de cerbi* (pentru

care primise o nominalizare la Oscar) şi, mai recent, un film din trilogia *Naşul;* ştiam doar că atracţia era reciprocă. Ochii lui albaştri, pătrunzători, zâmbetul larg şi părul blond zburlit, darul lui de a-şi face simţită prezenţa şi de a dispărea apoi în decor, într-o clipă, toate acestea mă fascinau, aşa cum o făcea şi felul în care stătea în colţul unei camere, absorbind pur şi simplu comportamentul celorlalţi, ca un cameleon perfect ce era.

John m-a învăţat să aştept mult mai mult de la o relaţie decât o făcusem vreodată şi m-a convins să mă uit în oglindă şi chiar să-mi placă ceea ce vedeam. S-a împrietenit, separat de mine, cu Iddin şi Shahirah, incluzându-i în toate jocurile, luându-i la masă la restaurant şi implicându-i, fără prea mare efort, în conversaţie. Lucrul cel mai important totuşi era că vorbea cu ei, nu către ei, şi asculta ce aveau ei de spus cu o atenţie rezervată în mod normal discuţiilor profunde despre alegerile pe care trebuie să le faci în viaţă. Cu John, viaţa era un şir de uşi care se deschideau una după alta, iar atenţiile lui şi natura sa adesea extravagantă mă panicau, uneori, când îl vedeam că apare încărcat de cadouri pentru noi trei. Chiar şi bunica a căzut victimă şarmului său când John a răsfăţat-o cu un prânz special de Ziua Mamei, incluzând o panoramă dintr-un apartament de lux pe care îl închiriase la un hotel, şampanie, o masă cu patru feluri de mâncare, un buchet de flori şi bomboane de ciocolată făcute de mână. Uneori, mă întrebam pe cine curta el, de fapt.

Am discutat despre căsătorie – chiar am examinat subiectul delicat al unui acord prenupţial –, dar, chiar dacă îl iubeam pe John, mai lipseau piese din acest joc şi genul de dragoste pe care o nutream pentru el nu era de ajuns. Ceva inexplicabil m-a oprii să spun „da“. Ştiam, din lungile noastre discuţii, că John vedea în copii şi în mine cheia lui spre normalitate şi că regreta amarnic că nu fusese un părinte atent cu propriii lui copii – acum adolescenţi, Jennifer şi

Lachlan –, dar am constatat că nu sunt în stare să-i deschid calea de evadare din Hollywood sau de pe Broadway şi să-l duc departe de toţi demonii care îl ţineau legat acolo.

Când John a plecat, în cele din urmă, din Australia, a continuat, o vreme, să mă sune zilnic şi să mă roage să mă răzgândesc. Mergea în Africa de Sud şi se implicase tot mai mult în activităţile de caritate ale World Vision, apoi a avut mai multe proiecte cinematografice în Europa, fiind mereu oarecum dezrădăcinat şi mereu luptându-se cu tentaţiile. Am rămas prieteni, păstrând legătura telefonic sau prin scrisori ocazionale, dar contactele noastre se rezumau mai ales la mesaje din cele mai ciudate locuri din lume, pe care mi le lăsa pe robotul telefonic la cele mai ciudate ore din zi sau noapte, în care îmi transmitea dragostea sa, şi mesaje speciale pentru „wombaţi“, cum îi numea el pe Iddin şi Shahirah.

John era, şi încă mai este, un fel de apărător al copiilor; când a văzut comportamentul de dictator al fostului meu soţ, într-unul dintre puţinele şi scurtele momente în care acesta juca rolul de tată, John i-a explicat foarte clar lui Bahrin că era total inacceptabil ca Shahirah să doarmă pe podeaua unei camere de hotel. Cu câteva clipe înainte de a-i lăsa pe copii la hotelul unde stătea Bahrin, la care aveau să rămână peste noapte, John mi-a şoptit la ureche că se va ocupa de aranjamentele privind modul în care va dormi Shahirah cu tatăl ei. Abia dacă am avut timp să deschid gura că, făcându-mi cu ochiul şi ridicând întrebător o sprânceană, John a sunat la uşă. Bahrin era destul de uimit de faptul că ne vedea în persoană pe mine, pe cei doi copii şi pe americanul de care Iddin şi Shahirah erau, evident, ataşaţi. Ce l-a şocat însă şi mai mult a fost felul în care arăta John: cu barba de patru zile, lăsată pentru film, cu cizme pline de noroi şi o haină roasă de vreme. Cu o expresie de tipul „sunt doar un cowboy american“, John începu să se plimbe prin camera aglomerată

a lui Bahrin şi întrebă nevinovat unde erau paturile copiilor. Ruşinat şi defensiv, Bahrin explică în grabă că pătuţul lui Shahirah nu sosise încă. John era pregătit pentru un astfel de răspuns şi sublinie că, la 4 ani, fata era prea mare pentru un pătuţ şi că un pat ar fi mult mai bun. La fel de repede pe cât deschisese gura să protesteze, Bahrin o închise la loc, văzând privirea de oţel a lui John şi zâmbetul lui de neclintit.

Am rămas înlemnită; nu îl mai văzusem până atunci pe Bahrin cedând aşa de uşor. I-am sărutat repede pe copii, în ciuda protestelor lor că vor să plece cu mine şi cu John, şi am ieşit pe uşă, nu înainte însă de a-l auzi pe acesta spunându-i lui Shahirah: „Mâine vreau să-mi povesteşti cât de bine ai dormit în pătuţul frumos pe care ţi-l va aduce Abah “. A trebuit să-mi bag pumnul în gură ca să nu izbucnesc în râs, în timp ce John mă împingea în lift şi mă scotea în grabă din clădire.

Vom fi mereu prieteni. Vorbim unul cu altul de fiecare dată când ni se întâmplă ceva important şi ne ţinem la curent cu ce se mai petrece în familiile noastre. Aşa a fost şi în martie 1990, când am încercat timp de trei zile să dau de John, care se afla în Italia, filmând pentru *Naşul III,* ca să îi spun că mă mărit.

Viaţa este plină de posibilităţi şi de coincidenţe, de ocazii ratate şi de întâlniri cu norocul. O astfel de întâlnire, într-o zi luminoasă şi senină de vară, ne-a adus împreună pe mine şi pe Iain. După ce a plecat John din Australia, am făcut, fără prea mare convingere, încercarea de a mă vedea şi cu alţii, dar rezultatele au fost jalnice. Ajunsesem la concluzia că nu mă mai pot mulţumi cu puţin într-o relaţie, aşa că am hotărât să exclud din viaţa mea bărbaţii, cu excepţia prietenilor. Cred însă că aceasta e ca şi cum ai flutura un steag roşu sub nasul unui taur: pur şi simplu provoci viaţa să-ţi demonstreze că te înşeli. Ceea ce s-a şi întâmplat pe 2 decembrie 1989, ziua în care m-am dus să o iau pe prietena

mea Viv de la o adresă oarecare. Mi-a deschis uşa un bărbat chipeş, cu păr castaniu şi mustaţă, care a zâmbit şi ne-a invitat pe mine şi pe copii înăuntru. S-a prezentat drept Iain Gillespie şi ne-a poftit în living. Unde mă aştepta prietena mea.

Am petrecut o dimineaţă cu adevărat relaxată şi fericită, sporovăind şi neluând în seamă aluziile prietenei mele la faptul că ar trebui să plecăm. Trei ore au trecut parcă zburând. Am discutat despre muzică şi filme şi am zis că văzusem cu o seară înainte un documentar foarte emoţionant, intitulat *Suzi's Story.* M-am apucat să descriu filmul, despre o familie din Sydney, lovită de virusul SIDA, dar m-am oprit la mijlocul frazei când am văzut expresia de pe faţa lui Viv şi am ezitat să continui.

— Mulţumesc, îmi pare bine că ţi-a plăcut filmul, zise Iain, plimbându-şi amuzat privirea de la faţa mea uimită la cea a lui Viv. Văzându-mă confuză, mi-a explicat că lucrează ca realizator de documentare şi jurnalist de televiziune şi că scrisese, produsese şi regizase documentarul pe care tocmai îl lăudasem. M-am simţit foarte stânjenită, dar neştiinţa mea a fost repede şi cu mult tact dată uitării. Pentru a mă ajuta să trec peste momentul de jenă, Iain a început să cânte la chitară, fermecându-i pe copii cu versurile sale fără sens şi melodiile jucăuşe. Erau captivaţi de căldura lui, la fel ca şi mama lor. De fapt, trebuie să recunosc că m-am trezit cântând cu el şi simţindu-mă la fel de bine ca Iddin şi Shahirah, atât de bine încât am fost dezamăgită când a devenit evident că trecuse de mult ora la care trebuia să plecăm. În sinea mea, îmi ţineam răsuflarea şi mă rugam să îmi ceară numărul de telefon. Ştiam că îmi doresc să-l revăd pe acest om; speram doar ca şi el să simtă la fel. Când, în cele din urmă, ne-am ridicat să plecăm, mi-a cerut numărul şi l-a mâzgălit pe o cutie goală de şerveţele. Am aflat mai târziu că o luase discret deoparte pe Viv, în timp ce noi plecam, ca să o

întrebe dacă aş accepta să ies cu el în caz că mă invită. Răspunsul ei a fost „da“.

Când m-a sunat, douăzeci şi patru de ore mai târziu, am răsuflat uşurată. În tot acest timp, îmi imaginasem cum cutia ajunsese la gunoi, aruncată de o menajeră prea conştiincioasă, şi că, prin urmare, nu voi afla niciodată dacă atracţia pe care o simţeam faţă de Iain era reciprocă. Atunci când, pe un ton ezitant, dar vioi, a sugerat să ieşim la cină în acea seară, am acceptat repede, sperând că voi reuşi să găsesc pe cineva cu care să las copiii şi ţinând pumnii strânşi ca el să-mi pară la fel de interesant, în atmosfera rarefiată a unei prime întâlniri, cum păruse în propriul său living.

Soneria de la intrare a fost urmată imediat de lătratul câinelui nostru şi de ţipetele copiilor care s-au repezit spre uşă. Brusc, iată-l, în pragul casei mele, privindu-mă de parcă se aşteptase ca altcineva să-i deschidă.

— Jacqueline? întrebă, cu un aer uimit şi schiţând un zâmbet, în timp ce eu încercam să-i fac pe copii şi pe Buffy, câinele, să tacă.

— Bună, Iain, bine ai venit în casa mea de nebuni! Sunt gata să merg, dacă şi tu eşti.

— Grozav, am făcut rezervare la restaurant pentru ora 8.

După o ultimă rugăminte către Iddin şi Shahirah să se poarte frumos cu Karen, care urma să aibă grijă de ei, şi după sărutări şi îmbrăţişări de noapte bună, am plecat pe aleea din curte spre maşină. În timp ce deschidea portiera şi mă ajuta să mă instalez confortabil în vechiul său Jaguar Mark ÎI, am avut senzaţia clară că se uita la mine cu coada ochiului, dar nu-mi dădeam seama de ce.

La masă, într-un mic restaurant franţuzesc cu nume italian, Tolarno, a fost inteligent şi plin de spirit, cu un zâmbet larg care îi lumina întreaga faţă dându-i o expresie veselă, caldă şi abordabilă.

Cina cu Iain nu a fost o dezamăgire, ba chiar mi s-a părut

mai interesant decât mi-l aminteam, deşi a trebuit să fiu fermă când instinctele lui jurnalistice au fost pe punctul de a transforma conversaţia într-un soi de interogatoriu despre nişte aluzii făcute de Viv cu privire la fosta mea căsnicie din Malaysia. Era un subiect pe care îl discutam doar cu cei mai apropiaţi prieteni. M-am trezit râzând mai tot timpul şi bucurându-mă de poveştile lui extravagante şi de vocile unor personaje trăsnite pe care le imita cu mare vervă – era ca şi cum am fi avut la masă un întreg grup de comici.

La întoarcere, maşina lui veche a început să tuşească, iar, în capătul străzii mele, scoase un horcăit, oftă un pic şi refuză să se mai urnească din loc. Până aici a ţinut călătoria în stil mare. Dacă era parte a unui complot care să-l facă să rămână peste noapte la mine, urma să aibă parte de un duş rece, l-am atras atenţia lui Iain că trucul cu maşina defectă nu e deloc original, dar el a râs şi m-a asigurat, cu toată sinceritatea, că avusese mereu probleme cu Jaguar-ul cel vechi şi că îl luase doar în noaptea aceea pentru a mă impresiona. În timp ce mergeam pe jos ultimii o sută de metri din drumul spre casă, misterul privirilor sale lungi de mai devreme a fost rezolvat.

— Când ai deschis uşa de la intrare în seara asta…

— Da?

— Ei bine, nu te-am recunoscut. Arătai atât de diferit. Vreau să spun că nu arătai ca tine.

— Vrei să spui că eram frumos îmbrăcată, mă machiasem şi arătam cât de cât prezentabilă? l-am tachinat.

— Da, ăăă, adică nu, ei bine, da. Nu ştiu, erai altfel decât mi te aminteam, a zis el, încercând cu disperare să iasă din încurcătura în care îmi făcea mare plăcere să îl las. Arătai aşa de frumoasă, continuă el. Nu mi-am dat seama că eşti atât de frumoasă până nu te-am văzut din nou în seara asta.

— Şi atunci, de ce mai m-ai invitat la cină? am întrebat, ţinându-mi respiraţia şi sperând să primesc răspunsul

perfect.

— Pentru că mi-ai plăcut cu adevărat, m-am simţit bine vorbind cu tine şi am crezut că eşti foarte interesantă. Dar n-aveam idee că î 5

Eşti aşa de atrăgătoare, ăă, vreau să zic…

— Ştiu ce vrei să spui, l-am întrerupt, fiindu-mi milă de el. Nu eram machiată, aveam un ochi roşu din cauza unui accident din acea dimineaţă cu una dintre lentilele mele de contact şi eram îmbrăcată ca s-o ajut pe Viv la mutat. Dar tot m-ai sunat, i-am zâmbit.

— Da. Şi a fost o mişcare foarte inteligentă din partea mea.

— Da, a fost, i-am răspuns. Cu siguranţă a fost.

Am ieşit în fiecare seară în acea săptămână şi am petrecut împreună fiecare moment liber. Timpul era limitat, pentru că Iain trebuia să plece în China în vinerea ce urma şi, chiar dacă avea să lipsească doar zece zile, perspectiva de a ne desparţi aşa curând după ce tocmai ne cunoscuserăm a contribuit la sentimentul de grabă pe care îl încercam amândoi. Mă suna ca un caraghios de două ori pe zi din Beijing, plătind facturi telefonice de sute de lire, pentru că vorbeam ore întregi, şi mă asigura că viteza cu care ne îndreptam spre un anume tip de relaţie nu era nici ridicolă, nici nebunească, nici măcar pentru un bătrân jurnalist cinic şi uzat ca el, după cum se caracteriza.

În cele din urmă, iată-l ieşind pe uşile aeroportului şi zâmbindu-mi un pic nesigur. Privind cum i s-a luminat faţa când m-a văzut, mi s-au şters din minte toate îndoielile pe care le aveam faţă de viitorul relaţiei noastre. Era acasă şi continuam lucrurile din punctul în care le lăsaserăm.

Copiii noştri s-au înţeles imediat. Iain avea trei copii din căsniciile anterioare: Skye, de " ani, Tyson, de 17 şi Drew, de 15. Lucru cam înfricoşător, cei trei copii mai mici au adus pentru prima dată în discuţie subiectul căsătoriei. După ce s-au jucat cu toţii în dormitorul lui Skye, s-au repezit să

anunțe:

— Când vom fi cu toții căsătoriți, vom avea nevoie de o casă mai mare. Se gândiseră nu numai la felul în care vom uni cele două familii, ci și cum vom proceda cu animalele de companie. Iain spune mereu că eu l-am cerut în căsătorie, dar eu zic că ne-am cerut unul pe altul și am spus amândoi „da“.

Ne-am căsătorit cinci luni mai târziu și am avut o ceremonie frumoasă la biserică, înconjurați de copiii noștri și de prieteni. Unchiul Eric m-a condus la altar, domnișoare de onoare fiind Skye,

Shahirah și prietena mea Wai Lin, iar Susan Cole îmi organizase o petrecere liniștită în seara dinaintea nunții. Susan a refuzat să fie domnișoară de onoare, motivând că e cu mult mai înaltă decât mim și am fi arătat ridicol în fotografii. Am purtat o rochie ivorie din mătase și dantelă, cu mâneci până la cot și decolteu adânc. Voalul era din dantelă simplă, susținut de o bentiță din perle. Am avut un buchet din gardenii, tuberoze și trandafiri galbeni; fetele au fost îmbrăcate cu rochii din dantelă ivorie, Skye și Shahirah purtând pe umăr tartanul clanului lui Iain. În loc de buchete, aveau flori prinse la încheietura mâinii. Iain a purtat kilt, în semn de respect față de Strămoșii săi scoțieni, iar Iddin a insistat să aibă și el unul la fel. Cavaleri de onoare au fost băieții lui Iain: Tyson și Drew.

După ce Iain și cu mine am rostit jurămintele de cununie, a fost rândul copiilor. Se puseseră de acord să spună propriile lor jurăminte, luându-se unul pe altul de frați și surori. Fuseseră foarte dornici să devenim o familie adevărată și au exprimat-o cât se poate de clar prin această declarație publică. Ceremonia de la biserică a fost urmată de o petrecere liniștită și informală în noua noastră casă. Cu bunicile noastre, cu prietenii și un cimpoier scoțian, îmbrăcat, desigur, în kilt. Aceasta a fost și rămâne una dintre

cele mai fericite zile din viața mea, plină de râsete, lacrimi, dans și fețe emoționate și luminoase. De asemenea, reprezenta promisiunea că era doar începutul noii vieți, după cum îmi reamintea mereu Iain.

Ne-am instalat cu toții într-o minunată casă victoriană, în Hawthorn. A fost nevoie de mult timp și de mult efort pentru a găsi o locuință care să fie destul de mare pentru toți șapte. Îmi fusese clar de la început că nu era corect să îngrămădești pe toată lumea într-un spațiu mic și să te aștepți să devină brusc o familie. Dispunând însă de spațiu berechet, fiecare, de la cel mai mic la cel mai mare, avea un loc al lui.

Am aflat că trebuie să învăț repede să fiu foarte organizată, cu atât de multe persoane de care trebuia să am grijă. Să gătesc pentru șapte sau chiar pentru șaisprezece persoane cere un pic de antrenament, dar m-am obișnuit curând. Îmi împărțisem ziua de muncă între orele la care trebuia să duc și să aduc copiii de la școală și făceam naveta între grădinița lui Shah, școala lui Iddin și colegiul lui Skye la intervale de cinci minute. În primele luni, am avut mereu probleme cu locul în care trebuia să fiu și cu orarul școlii – ziua corectă, școala greșită sau școala bună, ziua greșită.

Iddin a insistat să folosească numele de Gillespie când a fost transferat la școala primară Canterbury, iar Shahirah i-a urmat exemplul. Și eu și Iain am ezitat puțin în această privință, dar Iddin a venit cu argumentul foarte puternic că acum eram cu toții o familie, încât a trebuit să-l lăsăm pe el să decidă, subliniindu-i totuși că Bahrin este și va rămâne mereu tatăl lui.

Noua noastră viață se desfășura astfel, cu familia, copiii și noi doi. Weekendurile și vacanțele ni le petreceam pe proprietatea de șaizeci de hectare a lui Iain, în South Gippsland. Mama lui și tatăl vitreg locuiau permanent acolo și, atunci când rămâneam peste noapte la ei, stăteam într-un fost hambar, în care aveam doar strictul necesar, dar pe care

copiii îl iubeau. Spuneau că se simt ca în camping; cel puțin aveam apă curentă și toaletă, deși pentru apa caldă depindeam de un boiler pe lemne. La fermă, ne petreceam zilele înotând, plimbându-ne și relaxându-ne. Ca să ne deplasăm pe distanțe mai mari, foloseam niște motociclete micuțe. E un loc idilic, la înălțime, pe un deal cu vedere la Westemport Bay. Stăpân pe aceste pământuri este un grup de canguri, iar în copaci trăiesc *goarna gigant* (o specie de șopârle de vreun metru lungime). Un mic pârâu, cu albia din lut alb, șerpuiește prin zona mai joasă și, din când în când, se găsesc și pietre prețioase în apă.

Iain lucra la Rețeaua de Televiziune Ten, ca reporter de investigații și producător, dar și ca realizator de documentare. Eu încă mai predam la Școala de Balet a Teatrului Național și, ca să nu-mi pierd exercițiul, mai lucram câte ceva în relații publice sau cu Iain.

Se părea că îmi găsisem fericirea cu un bărbat care era hotărât să mă facă mereu să râd. În fiecare dimineață, mă trezeam cu zâmbetul pe buze și așteptam cu nerăbdare ce avea să-mi aducă acea zi. Shah și Iddin creșteau repede, mulțumiți și echilibrați. Între cei doi și Iain se crease o relație specială și au ales ei singuri să-i zică „tati“. Din fericire, și între mine și Skye se legase cu adevărat o prietenie deosebită, care l-a determinat să mă numească „mamă”. A fost nevoie de multă muncă pentru a găsi echilibrul în această relație, dar a meritat pe deplin. Tyson și Drew locuiau cu noi în weekenduri și în vacanțe și au devenit idolii lui Iddin. Fiind între noi doar opt ani diferență, Tyson și cu mine am devenit și prieteni, nu numai rude, și mă consider extraordinar de norocoasă că relația noastră este atât de bună.

Serile ni le petreceam adesea ascultându-l pe Iain cântând la chitară și interpretând cântece vesele. Shah și Iain mai ales elaboraseră un număr în care se înțelegeau amândoi de

minune. Iain cânta „Domnul Broscoi a plecat în pețit “*(Mr Froggy went acourting),* iar Shah dansa și cânta și ea. Ambele fete începuseră cursurile de balet la Teatrul Național, iar Iddin era membru în Clubul Cercetașilor. Era atât de dornic să devină cercetaș, încât a trebuit să accept să fiu supraveghetoare-adjunctă, pentru a completa efectivul necesar!

De Crăciun, la zile de naștere sau alte evenimente importante, prietenii se adunau la noi acasă, ocupând toate camerele și umplând casa de râsete. Îmi făcea plăcere să fiu gazdă și mă bucuram de fiecare dată când aveam oaspeți. Petrecerea noastră tradițională din ajunul Crăciunului era un prilej să ne deschidem casa pentru cei mari și pentru cei mici. Preparam un lichior de ouă delicios, cu un strop de alcool, iar mesele gemeau sub greutatea mâncărurilor. Primul nostru Crăciun m-a prins în postura de voluntar în a găti curcanul tradițional pentru optsprezece persoane. După această experiență, am învățat să nu mă mai ofer așa de repede voluntar. Să mă descurc cu un clan de rude scoțiene prin alianță, toate dornice să pună mâna pe o pulpă de curcan, a fost mult mai mult decât puteam eu duce și asta m-a făcut să-mi doresc să fi gătit un miriapod, în locul unei păsări cu două picioare.

Când era vreme frumoasă, ieșeam cu bicicletele în convoi; parcurgeam treizeci km în fiecare an, împreună cu Muckle, câinele. Iain se asigura ca Shah să aibă un loc special pe bicicleta lui, din moment ce era prea mică pentru a ține ritmul cu noi și nici nu avea prea mare stabilitate pe două roți. Și acum parcă-l văd pe Iddin cum o lua puțin înainte, se întorcea și scotea un strigăt de plăcere, în timp ce vântul îi lua pe sus jacheta, iar câinele alerga, încercând să-l ajungă din urmă. Luam băuturi și gustări ca să avem ce ronțăi pe drum, în timp ce făceam traseul nostru favorit în Melbourne: de-a lungul râului Yarra, către vechea Studley Park

Boathouse, unde lăsam bicicletele și închiriam bărci pentru o plimbare pe râu și pentru bătăi cu apă. Adesea, ni se alăturau John Udorovic și copiii lui, Nadine și Joshua. Vâsleam până găseam un loc unde să ancorăm, să ne scoatem pistoalele cu apă, ne alergam unul pe altul în pădure, pentru a vedea cine e ultimul.

Cred că singurul lucru care ne amăra viața era faptul că suferisem patru avorturi spontane și că aveam endometrioză. Nu era o problemă să rămân însărcinată, ci să duc o sarcină la termen. Am încercat să-mi păstrez optimismul, mai ales după micile intervenții chirurgicale și după analize, dar era dificil să fac față pierderilor, mai ales că acest proces trist era greu de înțeles pentru ceilalți. Iddin, Shah și Skye erau mereu dezamăgiți când pierdeam o sarcină, pentru că voiau cu toții un bebeluș în familie; în rest, eram foarte fericiți.

PATRUZECI ȘI UNU

Mă întreb adesea câți oameni din lumea asta pot data cu exactitate momentul în care viața lor s-a schimbat irevocabil: distrusă, redefinită, necategorisibilă și pentru totdeauna ruptă de înțelegerea normală a semenilor lor.

Știusem, chiar înainte de a mă decide să intru pe ușa acelui hotel la ora stabilită, că este mai mult decât intrarea într-o clădire nedefinită, că era poarta către iad. Mi-am văzut reflecția în oglinzile care mărgineau holul și am observat cu satisfacție detașată că fața mea era calmă și nu dădea niciun semn al zbuciumului pe care îl păstram în adâncul meu în timp ce mergeam către telefoane și sunam în camera lui Bahrin. Niciun răspuns, dar atunci am știut că nici nu va fi. Dispăruseră.

Dacă încerc să refac cronologia evenimentelor și sentimentele de neliniște generală care au dus către luna

iulie a anului 1992, trebuie să-mi amintesc de telefonul lui Bahrin, din februarie. Contactul lui neaşteptat cu copiii, în preajma zilei de naştere a lui Iddin, nu a fost ceea ce a determinat sentimentul neclar că lucrurile nu sunt chiar ceea ce par a fi; mai degrabă era ceva legat de natura telefonului însuşi, care m-a făcut să mă gândesc la motivul lui, ore întregi după aceea. În graba primirii a ceea ce presupuneam a fi un telefon internațional scump, am cerut copiilor să vină repede la telefon. Doar mai târziu mi-am dat seama că nu auzisem „bip"-urile normale pentru telefoanele internaționale când am ridicat receptorul. În schimb, am auzit semnalul distinct de „bip, bip, bip", conexiunea unei legături interurbane în Australia. Când i-am pomenit lui Iain de această anomalie stranie, dar şi unor prieteni, m-au asigurat că trebuie să mă fi înşelat ori să fi încurcat semnalul de telefon internațional cu cel de telefon intern. Nu eram totalmente convinsă, dar am ales să fiu de acord cu majoritatea, din moment ce era cursul cel mai uşor de urmat şi cel mai puțin probabil a provoca ridicări dubitative din sprâncene sau insinuări despre faptul că sunt prea mămoasă ori glume despre paranoia mea.

Ca să scriu partea asta de poveste trebuie să verbalizez scenele, coşmarurile şi problemele care mi-au colorat viața în interminabilele luni care aveau să treacă. „Dacă aş fi… "este propoziția cu care mă torturez în fiecare moment în care respir. Dacă aş fi ce? Dacă mi-aş fi ascultat instinctele, dacă nu i-aş fi ascultat pe alții, dacă nu aş fi dorit să mă port ca un adult responsabil, dacă i-aş fi ascultat pe Iddin şi pe Shah şi aş fi ținut cont de dorințele lor. Dar nu am făcut-o, iar privirile înapoi şi „ce-ar fi fost dacă" nu ne vor schimba acum viața.

Recuperându-mă după un alt avort, de data aceasta fiind vorba de gemeni, reluasem munca la rețeaua de televiziune şi la postul de radio, dar problemele de sănătate mă

terminaseră şi eram deprimată. Jurasem că luna iulie avea să fie luna în care totul va reveni la normal, începând cu petrecerea tradiţională dată cu ocazia celei de-a şaptea zile de naştere a lui Shahirah şi cu ocazia zilei mele de naştere. După vacanţa ce urma, doream să-i fac o surpriză lui Iddin cu lecţiile de saxofon după care tânjea, iar Shah şi cu mine aveam să începem construcţia unei case din prefabricate pentru păpuşi pe care o comandasem. Toţi copiii din familie se vor întoarce la şcoală şi viaţa va reintra pe făgaşul normal, cu programul normal, cu comitete de părinţi, ore de balet şi lungi plimbări cu bicicleta.

Bahrin telefonă după câteva luni de tăcere pentru a confirma detaliile viitoarei lui vizite, din săptămâna următoare. Mi se păru ciudat că dă telefon în timpul orelor de şcoală, pentru a vorbi cu

Iddin, întrucât ştia că amândoi copiii au program. Dar, având în vedere că tonul lui era mai conciliant şi vocea lipsită de duşmănia obişnuită, am făcut tot posibilul să par prietenoasă. Era atât de fermecător, de fapt, încât m-am întrebat de ce. Când i-am amintit că niciunul dintre copii nu era niciodată acasă la ora aceea, el începu o lungă conversaţie cu mine, compătimindu-mă pentru recenta pierdere a sarcinii, sperând că sunt bine şi interesându-se politicos de sănătatea bunicii. Doar mai târziu mi-am dat seama că nu îi vorbisem niciodată de vreuna dintre sarcinile sau avorturile mele recente. Apoi, s-a petrecut o schimbare bruscă de atitudine, una la care sperasem mereu, dar pe care nu mă aşteptasem niciodată să o aud.

— Uite ce e, Yasmin – scuze, Jacqueline de data aceasta, când vin să văd copiii, aş vrea ca lucrurile să fie ceva mai paşnice între noi. De dragul copiilor, să lăsăm morţii cu morţii şi să încercăm să-i facem pe ei fericiţi. Ce zici?

Eram şocată. Nu doar că nu puteam identifica vocea cordială cu cea a lui Bahrin, eram prea uimită, mormăind la

început doar câteva sunete care aduceau a acord.

— Asta e tot ceea ce am vrut vreodată, Bahrin, am răspuns. Vreau doar ca lucrurile să fie mai uşoare pentru Iddin şi Shah, şi la fel şi Iain.

— Bine, atunci, ne vedem săptămâna viitoare. Transmite-le toate cele bune lui Iain şi bunicii tale. Pa! şi puse telefonul în furcă.

Convorbirea m-a lăsat fără grai, uitându-mă la receptorul pe care îl mai ţineam încă în mână şi întrebându-mă dacă, după toţi aceşti ani de ameninţări, abuzuri şi şicane, Bahrin se maturizase în cele din urmă.

Încercând să înţeleg noul curs al evenimentelor, l-am sunat pe Iain la birou şi pe Lillian la serviciu şi am repetat cuvânt cu cuvânt ceea ce se întâmplase. Iain a fost foarte mulţumit, spunându-mi că este un semn că Bahrin acceptase, în cele din urmă, ce era mai bine pentru copii şi că, în sfârşit, se comporta raţional şi matur. Reacţia lui Lillian a fost copia celei a lui Iain şi a trecut peste întrebarea mea „ce urmăreşte, oare? “cu un oftat nerăbdător. Însă, dintr-un motiv pe care nu puteam să-l definesc, părul de pe ceafă mi se ridicase, iar stomacul îmi rămăsese strâns mult timp după ce pusesem telefonul în furcă. Dar, în acel moment, aceasta era grija mea cea mai mică: aveam o petrecere aniversară de organizat şi cincisprezece copii de transportat la Plaster Fun House, unde hotărâse Shah să-şi sărbătorească ziua. Cadoul din partea mea şi a lui Iain era o păpuşă Minnie Mouse pe care şi-o dorise mult şi căreia îi dăduse târcoale discret luni la rând; doar văzându-i faţa în momentul în care îşi deschisese cadoul în acea dimineaţă, m-a convins că nu puteam alege mai bine. Multă vreme după aceea, mi-am amintit cu uşurare că am putut să-i ofer lui Shah petrecerea pe care şi-o dorise şi am fost mulţumită de faptul că îl încurajasem pe Iddin să-i invite pe doi dintre cei mai buni prieteni ai lui.

Duminică, 5 iulie 1992, a fost o zi frumoasă, o zi fericită, o zi în care cei mai apropiați prieteni ai noștri și familia au venit la noi acasă pentru ziua mea de naștere. Au stat până seara, râzând și glumind, în timp ce copiii neastâmpărați și veseli se jucau de-a v-ați ascunselea și se fugăreau prin casă și grădină, până la asfințit. În acel moment, eram în cele din urmă fericită, așteptând cu nerăbdare mult mai multe zile de naștere ca aceasta: copii și prieteni peste tot, o carieră înfloritoare, un soț iubitor și speranța unui alt copil, la un moment dat, pentru a ne lega și mai mult. Singurul lucru care întuneca gândul la ziua de mâine era apropiata sosire a lui Bahrin și faptul că Iddin și Shah aveau să petreacă noaptea cu el, la hotel.

Luni dimineață, vremea era întunecoasă și ploioasă, iar copiii protestau că nu vor să meargă la hotel și că ar fi preferat să își petreacă vacanța la fermă cu părinții lui Iain și cu Skye. Iain i-a ținut lui Iddin o predică despre avantajele perioadei care urma și i-a interzis, de asemenea, să își scrie numărul nostru de telefon pe picior, cu carioca, lucru pe care îl făcuse în secret de vreo doi ani. Iain îi spuse că nu este necesar, că nu era niciun pericol din partea lui Bahrin și că faptul că vor sta cu tatăl lor la hotel va fi un eveniment minunat pentru el și pentru Shah. Expresia de pe fața lui Iddin arăta cât de puțin credea într-un asemenea sfat.

Tatăl lor sosi la jumătatea după-amiezii pentru a-i lua. Cu o cordialitate și o politețe studiate, refuză oferta lui Iain de a bea o cafea și ceru să folosească telefonul ca să cheme un taxi pentru drumul de întoarcere la hotel. Shahirah începu să se plângă cu voce tare că nu vrea să meargă cu Abah, iar Iddin o susținu și el, în timp ce Bahrin stătea lipit de bancheta din bucătărie, cu receptorul telefonului strâns în mână. Am observat cât de albe îi erau încheieturile și că gâtul îi era țeapăn, semn clar al faptului că era enervat și al tensiunii pe care o ascundea sub chipul fără expresie. Am

pus această reacţie pe seama faptului că Muckle, câinele nostru, îi adulmeca gleznele, după ce mai devreme îl întâmpinase cu mârâituri şi lătrături furioase. Bahrin ura câinii şi fusese mereu intimidat de prezenţa lor. Mă bucuram în taină de faptul că nu se simţea bine şi speram că observase că micuţilor noştri le plăcea mult câinele şi nonşalanţa cu care se purtau în preajma lui. Pentru mine, lucrul acesta îmi arăta cât de diferiţi, de normali şi de naturali erau faţă de el. Animalele fuseseră mereu parte din viaţa noastră de familie – vaci, iepuri, câini, pisici, cai şi canguri – şi niciunul dintre ei nu ar fi putut să suporte un „sook "pe lângă creaturile pe care le iubeau. Privind acum înapoi, cred cu adevărat că Muckle mirosise situaţia şi îmi pare rău că am ţinut-o când începuse să adulmece în direcţia prohabului lui Bahrin. Îmi doresc să fi rupt o parte din el atunci şi acolo ori să fi sărit direct la jugulara lui. În schimb, i-am ordonat să stea pe burtă la picioarele mele, de unde a continuat să-l supravegheze straşnic pe fostul meu soţ şi să-i urmărească şi cea mai mică mişcare.

În noul spirit al cooperării de care ne bucuram şi eu, şi Bahrin, l-am convins să mă lase să îi duc eu în oraş, invocând inconvenientele implicate de taxiuri şi ploaia, dar neîndrăznind să-mi afirm cu glas tare opinia că trecerea copiilor de la un mediu la altul ar putea fi uşurată de această demonstraţie de unitate şi armonie. Aşa că m-am trezit că îi îmbarc pe Bahrin, Skye, Drew, Iddin şi pe Shah în Arnold, maşina noastră patru ori patru, pentru o călătorie la oraş. Bahrin şi Iain îşi strânseră mâinile în pragul uşii de la intrare, iar copiii îl sărutară de rămas-bun, Shah, ca de obicei, îl luă de gât, spunând cu glas tare: „Taţi, te iubesc". Iddin şi Shah numai entuziasmaţi nu erau, pentru că aveau să stea peste noapte cu Bahrin şi nu se temeau să arate asta în faţa tatălui lor. Shah insistă să o ia şi pe Whitney, căprţa ei albă din pluş, care fusese primul cadou de Crăciun al lui

Iain, pentru a-i ține de urât peste noapte.

Conversația dintre Bahrin și mine a fost îngrozitor de politicoasă tot drumul și m-am trezit căutând cu disperare un subiect sau un numitor comun. Încercasem cu copiii, cu școala și pasiunile lor, dar acest subiect părea a-i stârni foarte puțin interesul, așa că m-am orientat spre arhitectură, arătând o anumită clădire, care credeam că îi va stârni interesul lui Bahrin – o biserică frumos renovată și nesfințită, care acum adăpostea o agenție de publicitate de succes. Răspunsul lui, plin de dispreț veninos, mă uimi:

— E dezgustător, doar *mai salleh* ar folosi un loc sfânt ca spațiu pentru birouri.

Mi-am auzit vocea încercând să justifice restaurarea, nu demolarea unei clădiri frumoase, dar, dându-mi seama de inutilitatea demersului, comentariile mele au încetat, așa că am tăcut, abandonând toate tentativele de a face conversație. Din fericire, am ajuns la hotel și, în timp ce ploaia continua să cadă, s-a produs o mică manifestație de protest cu jumătate de gură din partea lui Iddin și a lui Shah, îmbrățișări de rămas-bun și sărutări, și mesaje strigate între Skye și copii. Bahrin, cu un suspin evident de ușurare, deschise cu atenție portiera și coborî. Le-am spus cu hotărâre copiilor că trebuie să stea cu Abah și că îi voi vedea din nou miercuri, amintindu-le că eu și Bahrin conveniserăm că au voie să îmi dea telefon de fiecare dată când doreau să-mi zică noapte bună. Amintindu-le de acest lucru, am reușit să îi potolesc puțin și am sărit repede în mașină, salutându-i cu mâna și aruncându-le bezele, lăsându-i pe trotuar lângă Bahrin, tatăl lor, care abia dacă era ceva mai mult decât un străin pentru ei.

Poarta de la intrare se închise sonor, anunțând sosirea acasă a lui Iddin și Shah, acompaniată de lătratul frenetic al lui Muckle și de sunetul soneriei. În timp ce deschideam ușa albă, am auzit-o pe Shah plângând de partea cealaltă.

— Mami, nu m-a lăsat să o iau acasă pe Whitney. Nu pot dormi fără ea, suspină, în timp ce o luam în brațe. M-am uitat întrebător peste capul ei, la Iddin.

— Abah nu ne-a lăsat să luăm acasă nimic cu noi, ne-a pus să lăsăm acolo chiar și periuțele de dinți. Ne-a spus că nu contează, explică Iddin.

Repede, m-am uitat către poartă și l-am văzut pe Bahrin cum îmi face cu mâna, în timp ce se strecura la loc pe bancheta din spate a taxiului care aștepta.

— Așteaptă! am țipat pentru a prinde mașina care pornise deja.

Lăsându-i pe copii pe verandă, am fugit la poartă.

— De ce nu ai lăsat-o să își ia căprița acasă? Nu poate dormi fără ea.

— Nu are nevoie de ea.

— Dar ți-am spus cum stau lucrurile, cum…

Înainte de a putea continua, mă întrerupse, încercând cu greu să-și controleze furia.

— Uite ce-i, nu îmi pasă, Yasmin, nu contează. Poate să o ia când îi iau iar la hotel, mâine. Și, spunând acestea, trânti portiera taxiului, întrerupând efectiv conversația, iar mașina plecă.

Cât de mult mi-aș fi dorit să anulez dreptul de vizită, atunci și acolo! Dar nu aveam curajul să risc o nouă confruntare în justiție. Cel puțin copiii nu vor sta cu Bahrin pentru mai mult de două nopți. Și am mulțumit în gând prevederii mele pentru stipularea faptului că, având în vedere că Iddin și Shah nu erau atât de familiarizați cu tatăl lor, accesul lui să fie întrerupt în timpul săptămânii.

După ce am intrat în casă, Shah s-a aruncat pe pat, suspinând după Whitney; m-am așezat și eu pe marginea patului, mângâind-o pe cap și încercând să o conving că lui Whitney îi va fi bine singură, pentru o noapte la hotel. I-am spus că luam cina în acea seară cu unii dintre cei mai buni

prieteni ai săi: Rob, Jo și fiul lor, Nicholas, care era de vârsta ei. Nimic nu conta; încă mai suspina când i-am închis ușa dormitorului și am mers să vorbesc cu Iddin.

Mă simțeam realmente furioasă pe Bahrin: de ce era atât de ticălos și de lipsit de afecțiune? Ce era așa de greu să facă două gentuțe pentru noapte și să aducă și căprița de pluș?

Cina din acea seară a fost și relaxată, și tensionată. Jo și Rob s-au străduit cât au putut mai mult să facă din ea o pauză plăcută în mijlocul unei perioade grele, dar seara a fost marcată de faptul că Iddin și Shah foloseau fiecare prilej pentru a le spune tuturor celor care doreau să-i asculte că nu vor să se întoarcă la hotel și la Abah. Pe la ora 20.30, exact în momentul în care ne așezasem la un pahar de porto și la o cafea, Shah anunță că e obosită și că vrea să se întindă înainte de a merge acasă. La câteva minute după ce s-a culcușit în patul lui Jo și Rob, începu să plângă după Whitney. Mă imploră să merg la hotel și să o iau; spuse că nu vrea să se mai întoarcă niciodată acolo și ne roagă pe Iain și pe mine să nu o trimitem la tatăl ei a doua zi. Continuă să plângă până începu să-i curgă nasul, iar umerii i se scuturau de suspine, în timp ce o legănam. Iddin intră în cameră cu Nicholas, care ținea în brațe un mic ursuleț alb, din pluș.

— Uite, Shah, spuse Nicholas, ăsta e ursulețul meu favorit. Poate te va face să te simți mai bine. Împinse ursulețul în brațele lui Shah.

— Mulțumesc, spuse ea, cu buza de jos tremurând, în timp ce se străduia să-și capete răsuflarea.

În drum spre casă, Shah moțăi lângă fratele ei, pe bancheta din spate, în timp ce Iain și cu mine vorbeam încet despre copii și despre Bahrin.

— Nu te îngrijora, îmi spuse Iain. Va pleca săptămâna viitoare și totul se va termina până la anul.

— Dar nu vreau să mă întorc mâine, se auzi vocea lui Iddin din spatele mașinii.

Presupusesem că şi el, ca şi sora lui, adormise, până în momentul în care i-am auzit comentariul.

— E aşa de plicticos acolo şi nu înţelege nimic despre nimic şi nu ai ce face acolo. Încearcă să se dea bine pe lângă noi, cu cadouri şi jucării şi alte chestii. Vreau să stau cu Skye, la casa bunicii, în vacanta asta.

— Uite ce e, i se adresă Iain, e doar pentru câteva zile. Încearcă să te simţi bine şi vom merge săptămâna viitoare şi la bunica. Doar asta nu este singura vacanţă în care o să mergi şi să îi vizitezi pe bunica şi pe bunicul.

PATRUZECI ŞI DOI

Joi, 9 iulie 1992

După telefonul pe care l-am primit la ora 5.10 dimineaţa, prin care eram anunţată de moartea lui Kelvin, stăteam lângă Iain şi priveam cum noaptea lasă loc unei zile cenuşii. Nu mi s-a părut adevărat când am auzit că Kelvin s-a dus; la urma urmelor, eu şi copiii merseserăm să-l vedem cu o zi înainte. Shah îi desenase un unicorn şi îl luase cu ea; îl sărutase cu blândeţe pe frunte, în timp ce stătea lângă el pe pat, apoi ieşise în linişte din cameră. Şi Iddin, şi Shah ştiau că Kelvin era pe moarte, fiind bolnav de SIDA, şi că slăbea cu fiecare oră, dar insistaseră să mă însoţească sus, când am mers să văd ce face. Şi eu îl sărutasem de rămas-bun, după ce adormise, ieşind în vârful degetelor din cameră, neştiind că aceea va fi ultima dată când aveam să îl văd. Eram fericită că murise în propria lui casă, înconjurat şi îngrijit de o droaie de prieteni apropiaţi şi vizitat mereu de foşti elevi, colegi şi parteneri de balet. Avea parte de demnitate şi de dragoste; acestea erau cele mai importante lucruri pentru el.

Kelvin Coe fusese prim-balerin la Baletul Australian şi un artist respectat pe plan internaţional şi maestru de balet. Cât timp urmasem cursurile de balet, nu fuseserăm mai mult

decât nişte cunoştinţe întâmplătoare; Kelvin era un virtuoz, un dansator cu mult mai bun decât mine şi o persoană pe care o veneram de departe, de mulţi ani, pe când eram doar o copilă. Chiar şi când ajunsesem să predau la aceeaşi şcoală cu el şi aveam aceiaşi prieteni, eram prea copleşită pentru a face mai mult decât să-i respect indicaţiile la orele de *pas de deux* şi să mormăi răspunsuri afirmative. De curând însă devenisem foarte apropiată de Kelvin şi de partenerul lui, Stuart, când le prezentasem relaţia într-un reportaj special de televiziune. M.i alăturasem echipei care avea grijă de Kelvin şi duceam caserole şi prăjituri cu ciocolată din bucătăria mea în a lor; aşa că, atunci când telefonul sună din nou, la ceva vreme după ora 7 dimineaţa, ştiam despre ce era vorba. Am fost rugată să îi prezint necrologul la ştirile de seară, exact aşa cum îi promisesem cu multe luni în urmă. Em ciudat pentru mine să lucrez la viteză maximă, atunci când copiii erau în vacanţă. Slujba mea de la radio şi reportajele speciale pe care le făceam pentru televiziune erau în funcţie de orele de şcoală ale copiilor şi îmi permiteau să îi las şi să îi iau de la şcoală în fiecare zi, lucru la fel de important pentru Iddin, Shah şi Skye, ca şi pentru mine. De data aceasta, era o excepţie şi ştiam că vor fi de acord că acesta este lucrul cel mai bun de făcut.

Mă trezisem deja şi mă îmbrăcasem când copiii au sosit la micul dejun. Au primit vestea morţii lui Kelvin cu tristeţe şi înţelegere, iar comentariul lui Iddin a fost de mare profunzime:

— Cel puţin nu îi va mai fi rău şi nu îl va mai durea. Nu mai arăta a fi fericit de multă vreme, mami. L-am sărutat pe cap şi l-am îmbrăţişat.

Echipa de filmare sosi la mine acasă pentru a mă lua la 11.30, în mijlocul protestelor copiilor referitoare la a doua parte a vizitei la tatăl lor. Îmi aduc aminte că am fost foarte fermă cu amândoi şi le-am explicat în termeni foarte clari că

trebuie să meargă şi că voi vorbi cu ei la telefon în timpul zilei şi că am să le spun noapte bună înainte de a merge la culcare. După ce am sărutat şi am îmbrăţişat pe toată lumea de rămas-bun, m-am întors către Iain, promiţând că voi suna acasă pe parcursul zilei, să văd dacă totul e în ordine. Iain urma să stea acasă cu Shah şi Iddin şi să efectueze predarea oficială a copiilor, când avea să vină Bahrin, la ora 5 după-amiază. Ne acopeream mereu unul pe altul; munca noastră ne permitea de obicei ca unul dintre noi să fie acasă pentru a sta cu copiii şi jonglam cu programul pentru a face faţă problemelor din viaţa de familie.

— Totul va fi bine, Jack, mă asigură el, cu un zâmbet preocupat. Copiii şi cu mine ne vom distra împreună, iar Elizabeth (menajera noastră), ajutată de mine, le va pregăti bagajele pentru momentul în care va veni el.

Întorcându-mă să le fac cu mâna pentru ultima dată înainte să plec cu echipa, mi-am văzut familia stând în veranda din faţă, făcându-mi bezele şi strâmbându-şi feţişoarele drăgălaşe pentru a mă face să râd. Şi apoi mi-am concentrat întreaga atenţie asupra întrebărilor pe care aveam să le pun în primul meu interviu din acea zi.

Am luat legătura cu copiii pe la ora 4 după-amiază şi le-am spus că-i iubesc „mult, mult, mult de tot“ şi că voi vorbi cu ei mai târziu, când vor fi ajuns la hotel.

Îmi voi aduce aminte mereu că Iddin mi-a cerut pentru ultima dată o amânare a iminentei vizite la tatăl lui şi că eu, în mijlocul problemelor de editare şi în graba de a avea reportajul despre Kelvin gata pentru ştirile de la ora 5, l-am repezit cu un scurt, dar clar „nu “.

— În regulă, mamă, spuse Iddin pe un ton resemnat şi cu un suspin greu. Te iubesc. Uite-o şi pe Shah.

— Bună, mami, te iubesc, te iubesc, te iubesc. Pa, pa, pa, pa, cântă ea la telefon.

Atunci mi-am auzit ultima dată copiii.

Am ajuns acasă destul de târziu în acea seară, foarte deprimată şi frântă de oboseală. Iain pregătise cina pentru noi doi şi mi-a spus din nou că amândoi copiii fuseseră luaţi la timp de tatăl lor. Noaptea, am simţit lipsa copiilor: cumva, glasurile lor fericite şi degeţelele lipicioase ar fi ajutat la evidenţierea aspectelor pozitive ale vieţii, după ce avusesem de-a face toată ziua cu moartea şi durerea pe care o aducea cu ea. Cred că cel mai mult aş fi dorit să le spun ce mult îi iubesc. Cu acest gând în minte, am pus mâna pe telefon şi am format numărul de la hotelul Victoria, unde stăteau Bahrin şi copiii.

În următoarele şaptezeci şi două de ore am încercat la intervale regulate să iau legătura prin telefon cu Iddin şi Shah. La primul telefon mi-a răspuns Bahrin de la hotel. Refuză să mă lase să vorbesc cu vreunul dintre copii, spunându-mi foarte hotărât că ambii dormeau şi că mă vor suna ei dimineaţă. Am aşteptat toată ziua de vineri telefonul, dar nu a venit. Am încercat să mă gândesc la programul de radio din weekend pe care trebuia să-l pregătesc, dai nu reuşeam să-mi pun gândurile în ordine. Seara, am început să telefonez la intervale de o oră, liniştindu-mă pentru situaţia creată, spunându-mi că erau plecaţi într-o excursie la zoo sau prin altă parte şi că se vor întoarce în camera lor în curând – dar cu puţină convingere şi în tot acest timp condusă de sentimentul ciudat şi iritant al unei situaţii de criză. Am lăsat mesaj după mesaj la recepţia hotelului, până ce telefonistul începuse să îmi recunoască vocea.

Sâmbătă a fost şi mai rău. Iain şi cu mine trebuia să terminăm toată munca de pre-producţie pentru programul săptămânal de radio, dar mi-am dat seama că nu sunt în stare să mă concentrez pe ceea ce aveam de făcut. Mi s-a părut chiar mai greu să mă abţin de la a mă năpusti direct în hotel şi să rămân acolo până ce Bahrin şi copiii aveau să se întoarcă. Dacă împiedicam programul de vizită cu care

fusesem de acord, de bunăvoie, riscam să fiu sancționată de Tribunalul Familiei din Australia și să reîncep ostilitățile cu Bahrin. Știam, de asemenea, că ar fi fost caraghios să cer ajutorul Poliției Federale Australiene (echivalentul Departamentului de Poliție al SUA și al FBI-ului, dar cu mult mai puțin personal și resurse mult mai puține), până nu existau dovezi clare că ceva nu era în regulă. Pe la ora 5 după-amiază, mâna mea se mișca spre telefon și sunam din nou la fiecare oră, lăsând mesaje care deveniseră monotone pentru telefonistă. De fiecare dată când îmi auzea glasul, mă anunța cu amabilitate că niciun membru al personalului nu îi văzuse pe Iddin și Shahirah intrând sau ieșind, de la ultimul meu apel, dar că îmi va transmite mesajul atunci când îi va vedea.

Stomacul meu era o minge de nervi, coastele îmi strângeau plămânii ca un corset de fier și tot ceea ce puteam face era să mă rog ca scenariul cel mai prost, cel care îmi tot trecea prin minte, să fie doar o reacție exagerată a mea. Iain încercă din greu să mă calmeze și îmi reaminti că Bahrin și copiii erau probabil în oraș, petrecând pe cinste; dar aceste asigurări nu prea mă convingeau și nu îmi calmau starea de neliniște.

„Totul e bine, totul va fi bine“, îmi repetam iar și iar, pentru a-mi potoli tensiunea crescândă care mă cuprindea. „Nu putea să facă asta, nu după tot acest timp, nu putea“, mă gândeam. O răpire după șapte ani era ceva ridicol, nebunesc, deplasat, dar, în adâncul inimii mele, în sufletul meu, știam că exact asta făcuse Bahrin, chiar dacă refuzasem să verbalizez ceea ce știam că era adevărat.

Pe la ora 8 seara începusem să mă gândesc dacă nu cumva comportamentul meu devenise irațional. Îmi stabilisem o cotă fixă de un telefon la fiecare jumătate de oră la hotel. Speram doar că personalul de acolo să nu devină exasperat de această frecvență și să-mi taie singurul punct cunoscut cu

privire la locul unde se aflau copiii. Ora 9 sosise fără niciun indiciu că mesajele mele ar fi fost primite. Fiecare părticică din mine îmi spunea că era ceva foarte grav. Nu puteam aştepta ca perioada de vizită să expire la ora 12.30 a doua zi, trebuia să fac ceva, aşa că am sunat la departamentul specializat în dreptul familiei, de la Poliţia Federală Australiană. Ofiţerul cu care am vorbit mi-a înţeles neliniştea şi a fost de acord cu mine că situaţia, aşa cum se prezenta, era cam suspectă, dar explicaţiile lui despre proceduri şi nevoia unor dovezi clare a dispariţiei copiilor nu erau nimic mai mult decât ceea ce mă aşteptasem. Nu puteam face mai mult decât să aştept până la expirarea oficială a termenului convenit pentru întoarcerea lui Iddin şi Shah. Înainte de asta, tot ceea ce putea face ofiţerul a fost să-mi noteze neoficial apelul şi îngrijorările şi să spere în tot ce era mai bine.

Minutele treceau ca ore şi, în momentul în care ceasul arătă ora" noaptea, ştiam că trebuie să solicit ajutorul personalului de la hotel. Managerul de serviciu înţelese imediat cât de serioasă era situaţia şi îmi spuse să aştept lângă telefon; mă va suna imediat ce va vorbi cu personalul. De fapt, făcu mai mult de atât: când mă sună, în cele din urmă, îmi pictă un tablou teribil, care mă făcu să mă urc pe pereţi de disperare. Nimeni nu dormise de două nopţi în cele două camere alăturate unde stătuseră Bahrin şi copiii, iar personalul nu îi văzuse ieşind sau intrând de joi noaptea. Doar bagajele şi jucăriile răspândite prin cameră m-au făcut să mă agăţ de speranţa că totul era o neînţelegere imensă şi că Bahrin încerca doar să răsucească din nou cuţitul în rană. I-am mulţumit managerului hotelului din tot sufletul pentru ajutor şi am pus telefonul în furcă, întărindu-mă pentru cea mai lungă aşteptare din viaţa mea: treisprezece ore şi jumătate înainte de a afla adevărul. În această fază, controlul meu emoţional era aproape inexistent; tot ceea ce puteam face era să nu mă reped la Iain când mă asigura că îi voi

vedea pe copii a doua zi și că eram prea alarmată de întreaga poveste. Dar știam. Era de parcă Iddin și Shah aveau un puls al lor în corpul meu, pe care nu-l recunoscusem până atunci, iar pulsul acela devenea din ce în ce mai slab, lăsându-mă cu o durere surdă și cu sentimentul că sufletul meu se legăna pe marginea unei prăpăstii.

Duminică, 12 iulie 1992

Nu știu cum am reușit să trec de programul de radio de a doua zi, uitându-mă încontinuu la ceas, dorind ca acele acestuia să ajungă la ora 12, la prânz, și să-mi anunțe eliberarea. Apoi, împreună cu Iain, am mers direct la Victoria Hotel pentru a-i lua pe copii. Am ajuns cu un sfert de oră mai devreme, așa că Iain a insistat să rămânem în mașină până la ora stabilită. Jucam acest joc al lui Bahrin exact ca la carte. În timp ce stăteam lângă hotel, ploaia începuse să cadă, formând băltoace murdare pe stradă. Oameni zâmbitori se plimbau la adăpostul umbrelelor deschise în grabă, iar aroma cafelei proaspăt preparate se strecura în mașină de la cafeneaua italiană din apropiere. În sfârșit, veni și ora 12.30, semnalându-mi că era timpul să-mi înfrunt teama cea mai mare. Iain mă strânse de mână încurajator, înainte de a deschide ușa hotelului și a face pas după pas pentru a ajunge la telefoanele de la recepție. Până să ridic receptorul, am murmurat câteva cuvinte.

M-am rugat să greșesc ori să mă întorc și să-i văd de Iddin și Shah alergând către mine pe coridor: orice, numai nu temerile mele cele mai mari.

Am format numărul. Niciun răspuns. Am încercat din nou, în cazul în care aș fi greșit numărul, deși știam că nu o făcusem – orice pentru a evita inevitabilul. Atentă să-mi păstrez tonul egal și strivind nota tensionată care îmi răzbătea din voce, am plecat de lângă telefoane și am cerut să vorbesc cu managerul de tură. Aceasta intră imediat în

acțiune, conducându-mă către lifturi și vorbind repede despre securitate, intimitate și alte chestiuni legale. Cuvintele ei mi se amestecau în cap. M-am trezit că dau din cap prostește, ca semn că sunt de acord cu orice ar fi spus ea mai înainte. În acest punct, m-aș fi aliat cu diavolul, doar pentru a obține ceva informații despre Iddin și Shah. În cele din urmă, după ce m-am împleticit pe un hol întunecos, am ajuns în fața ușii care dezvăluia viitorul copiilor mei în spatele ei.

— Vă aduceți aminte, ați fost de acord să nu atingeți nimic, doamnă Gillespie, îmi reaminti ea, în timp ce băga cheia în broască și deschidea ușa. În spatele ei, camera era pustie, dar scena avea ceva mai înspăimântător pentru mine decât orice scenă dintr-un film horror. Am privit în jos, doar parțial conștientă că pășeam pe mai mult de o duzină de mesaje, pe care tot eu le lăsasem în cele douăzeci și patru de ore care trecuseră. Prima cameră era, în mod clar, a lui Bahrin. La dreapta, pe podea, era o servietă deschisă, conținutul acesteia revărsându-se în afară. Patul era neatins – semn rău. Trecând dincolo de ușa care despărțea cele două camere, am observat că Bahrin făcuse rost, în final, de un pat pentru Shah, doar că și acesta era gol, ca și al lui Iddin. În această cameră, aproape că îmi puteam imagina ecoul vocilor copiilor. Baloane și ghirlande atârnau de lustra din tavan, o bucată de hârtie lucioasă de împachetat cadouri era lipită de perete și, lângă ea, atârna strâmb o felicitare imensă.

Stomacul mi se strânse în momentul în care mi-am dat seama că totul fusese lăsat așa de Bahrin, pentru mine, mesajul lui fiindu-mi foarte clar. Pe patul lui Shah stăteau Whitney și Minnie

Mouse, martori tăcuți a ceea ce se întâmplase în acest loc. Lângă piciorul patului se afla pălăria roșie a lui Shah, cea pe care o alesesem împreună cu câteva săptămâni înainte,

pentru a se asorta cu noua sa hăinuță de iarnă, dar ceea ce făcuse Bahrin cu pălăria îmi făcu stomacul să se întoarcă pe dos și camera să se învârtească:

Micul obiect colorat fusese zdrobit și răsucit într-un asemenea hal, cu o mânie venită din răzbunare, încât era ireparabil distrus. Pantofii sport Reebok, mândria lui Iddin, cu câteva numere mai mari, cei pentru care bâzâise luni la rândul, stăteau aruncați lângă birou, cu vârfurile spre interior, iar șapca lui de baseball era aruncată pe pat, de parcă tocmai ar fi lăsat-o acolo. Timpul încremenise în acea cameră ieftină de hotel. Era un vacuum creat de o minte bolnavă, în căutarea răzbunării finale. Scena semăna cu imaginea vasului-fantomă *Mărie Celeste,* părăsit în mijlocul oceanului, cu mâncarea pe jumătate consumată, iar radioul la volum maxim. Doar că aici nu era vorba despre Triunghiul Bermudelor și acesta nu era vreun mister de neexplicat care să stârnească presa de scandal: îmi implica total copiii, iar aceștia dispăruseră.

Am ieșit cu greu din cameră și am reușit să mă întâlnesc cu Iain pe hol. Am povestit repede ce văzusem sus, reținându-mi suspinele care mi se opriseră în gât și luptându-mă să-mi păstrez controlul, astfel încât să pot cere singurul ajutor care era disponibil, singura șansă pe care o aveau copiii mei.

A urmat un vârtej de frică și anxietate. Următoarele minute, ore și zile au trecut repede, într-un amestec de disperare, mânie, furie, lipsă de speranță, o bătălie care m-a sufocat cu intensitatea ei și mi-a marcat fiecare milisecundă a existenței. Un telefon rapid la Poliția Federală dat din holul hotelului, o conversație aproape incoerentă cu Lillian Webb și mesaje fără sens pentru John Udorovic, prin care îi relatam ce se întâmplase, și o întrevedere aranjată în grabă la sediul central al Poliției Federale.

Întrebări, întrebări și iar întrebări. Ofițerii de la Divizia

pentru Dreptul Familiei au fost amabili şi la obiect, în timp ce eu mă străduiam să fiu coerentă, în ciuda faptului că vocea îmi tremura de fiecare dată când rosteam numele lui Iddin şi al lui Shah. Mi s-au cerut şi am dat detalii: vârsta, data naşterii, hainele, destinaţiile posibile. Am răspuns la toate cu o rapiditate de maşină. Orice, orice care ar fi putut creşte şansele de a-mi găsi copiii. Deşi eram mai mult decât cooperantă, nimeni nu m-a întrebat nimic de greutatea şi înălţimea lor. Şi apoi a venit cererea care mă trezi la realitate, care mă făcu să-mi dau seama că toată această experienţă era într-adevăr reală şi nu un vis nebunesc din care aveam să mă trezesc în curând: unul dintre ofiţeri mă întrebă dacă am vreo fotografie recentă a lui Iddin şi Shahirah, pentru a o pune pe computerul poliţiei şi la toate punctele de ieşire din Australia. Am răscolit în geantă după portofel. Doar cu câteva zile înainte pusesem acolo fotografiile făcute la noua şcoală a lui Iddin, Shah şi Skye. Doar cu o zi înainte îmi deschisesem geanta pentru a arăta cu mândrie cât de mult crescuseră cei trei copii, iar acum scoteam cu mâini tremurânde fotografiile copiilor mei pentru a-i da unei străine, o poliţistă. Dintr-un singur moment, cum putea un străin să înţeleagă că aceşti copii erau nişte fiinţe vii, în carne şi oase? „Aceştia sunt copilaşii mei “, voiam să ţip. „Vă rog, găsiţi-i, ajutaţi-i, aduceţi-i acasă.“

Aş fi dorit să îl apuc de mânecă pe ofiţer şi să-i cer să mă asculte. Doream să-i vorbesc despre copiii mei, despre personalitatea fiecăruia, despre ceea ce le place şi ce nu le place, despre cât de speriaţi trebuie să se simtă în mijlocul acestei nebunii; dar m-am gândit bine că ofiţerii nu erau interesaţi de emoţiile mele şi că trebuia să mă controlez. Când mi-a venit să plâng, mi-am înfrânat repede dorinţa de a mă cufunda în lacrimi. Ştiam că vor mai fi multe întrebări la care va trebui să răspund coerent şi ştiam că trebuie să fiu tare de dragul copiilor. Ei contau pe mine; ştiau că voi face

totul ca să-i găsesc. Nu puteam să-i dezamăgesc; trebuia să rezist. Trebuia să încerc să fiu cu un pas înaintea lui Bahrin.

Când, în cele din urmă, tun terminat cu toate răspunsurile pe care le puteam da poliţiei, Iain mă conduse afară din clădire, în strada rece şi cenuşie din Melbourne, exact în momentul în care începuse să se revolte şi stomacul meu. M-am împleticit către pilonul de marmură şi am început să vomit, val după val de greaţă sufocându-mă, simţind că stomacul mi se întoarce pe dos şi tremurând incontrolabil. Iain pe jumătate mă cără, pe jumătate mă târî în maşină şi mă aşeza pe scaunul din faţă pentru drumul spre casă, care mă aştepta acum goală.

A durat o veşnicie până ce am izbutit să dăm de John Udorovic în acea duminică. Mi s-a părut că am petrecut veacuri întregi la telefon, degetele mele formând şi reformând numerele, până ce unul dintre mesajele mele ajunse la el şi ne telefonă acasă. Odată ce intră în legătură cu noi, se decise rapid o modalitate de acţiune. Trebuia să obţinem un mandat pentru arestarea lui Bahrin şi întoarcerea lui Iddin şi Shah şi, mai important, era urgent să primesc permisiunea oficială de la Curtea pentru Familii din Australia pentru a face publică răpirea copiilor, în speranţa că poate cineva, undeva, avea informaţii vitale despre locul în care se aflau şi ni le-ar fi dat şi nouă. În conformitate cu prevederile Curţii Familiei din Australia, nu pot fi făcute publice prin presă părţile unui caz sau detaliile acestuia, fără a avea un ordin publicat, conform secţiunii 121 din Legea Familiei.

Rick Willis, fostul nostru partener de afaceri, sosi cam pe la jumătatea serii. Răspunsese telefonului lui Iain şi venise să ne ajute. John, Rick şi Iain plănuiră un atac în trei pentru a încerca să-l împiedice pe Bahrin să plece din ţară. John l-a contactat pe grefierul de la Curtea Familiei pentru a încerca să organizeze o audiere imediată în faţa unui judecător, ca

măsură urgentă. Această audiere a fost ținută până la urmă, târziu, în acea noapte, în clădirea Curții pentru Familie, în prezența grefierului, judecătorul fiind acasă, la câțiva kilometri depărtare, și dând ordine prin telefon.

Primele mandate obținute erau foarte clare ca formulare: ordonau ca ofițerii Poliției Federale Australiene și toate forțele de poliție din Australia să îi caute pe Iddin și pe Shah, să caute în toate ambarcațiunile, vasele și avioanele și să folosească forța, în caz de nevoie, pentru a-i lua pe copii și a mi-i returna.

Am așteptat acasă cu cei doi copii adolescenți ai lui John: Nadine și Joshua, care m-au îngrijit cu mare atenție și afecțiune. Timpul trecea agonizant. Priveam neîncetat telefonul, dorind să sune, sperând că în orice moment voi auzi vocile copiilor în receptor. Am făcut lucruri lipsite de sens pentru a umple liniștea apăsătoare din casă; m-am rugat ca totul să fie o neînțelegere. Nu puteam sta locului, dar nici nu puteam să plâng. Am încercat să-mi ocup timpul gătind unul dintre felurile favorite ale lui Iddin și Shah: curry cu fructe și carne de vițel. Am făcut două cratițe imense, pline ochi. Am încercat să cred că vom fi cu toții împreună, ca o familie, în seara următoare, și că vom râde de toată această încurcătură ridicolă, în timp ce ne vom mânca porțiile. Mâncarea a fost consumată, mai târziu, de mulțimea de polițiști, ajutoare și jurnaliști care au umplut casa a doua zi. Am făcut curat în baie și am plimbat câinele pe hol, dar niciuna dintre variante nu m-a ajutat; nimic nu putea șterge realitatea lucrurilor care năvăliseră în viața noastră.

La ora 10.30 seara, înarmați în cele din urmă cu toate documentele oficiale necesare care permiteau publicarea și identificarea mea și a copiilor în media, Iain și Rick dădură buzna în birourile a două ziare importante din oraș și expuseră în fața șefilor de la știri viața noastră privată, fără niciun fel de ascunzișuri. Se spera că toată publicitatea care

va urma avea să ajute la căutare. Eu, în schimb, am dat telefon la directorul de ştiri al reţelei de televiziune unde lucram pentru a-l ruga să mă ajute şi a-l anunţa despre ceea ce va apărea în ziare a doua zi de dimineaţă. L-am trezit, din patul lui confortabil; când i-am spus că Iddin şi Shah fuseseră răpiţi de tatăl lor biologic, îmi râse în nas. Crezând, evident, că tot ceea ce bâiguiam era o glumă, îmi spuse: „Da, da, sigur, Jack“, şi îmi închise telefonul.

Şi Associated Press a fost anunţată, transmiţând ştirea prin telex, pentru a acoperi o zonă cât mai extinsă cu putinţă. Ştiam că va trebui ca feţele şi numele copiilor să apară în fiecare ziar, pe fiecare ecran de televizor şi la radio – aceasta ar fi fost singura noastră şansă de a-i găsi înainte ca Bahrin să poată să-i scoată din Australia. Mă rugam din răsputeri să nu fie prea târziu.

Joshua şi Nadine adormiseră pe canapea până am terminat de dat toate telefoanele. Pentru o clipă, mi-am dorit ca în locul lor să fie Iddin şi Shah, rugându-mă: „Doamne Sfinte, unde sunt, ce gândesc oare, sunt în siguranţă? " Dar nu am primit niciun răspuns. Prietena mea apropiată, Deb, sosi la câteva minute după a i-am dat telefon. Avea să mă ajute şi să stea de pază multe ore în acea noapte, în timp ce eu fie vomitam, fie nu îmi găseam locul.

Suspinele ajunseră la mine din direcţia camerei noastre, din spatele casei. Răvăşită, disperată şi abia controlându-mă am deschis uşa cu grijă şi l-am văzut pe Iain sprijinit de umărul lui Deb, plângând şi şoptindu-i răguşit:

— Nu va mai fi la fel după asta, se va schimba, Deb. Ce am să fac pentru ea? Se va amărî şi va fi dură şi nu va mai fi Jack pe care o iubesc aşa de mult, eu… Apoi soţul meu o împinse în grabă pe Deb, în clipa când îşi dădu seama de prezenţa din spatele lui. Se ridică de pe sofa, se duse glonţ spre baie şi închise uşa, evitând orice contact al privirilor cu mine. M-am uitat la Deb căutând explicaţii, dar tot ce făcu ea fu să mă ia

în brațe și să-mi spună:

— Se învinuiește, iar acum își face griji pentru tine și pentru copii.

Deschizând ușa băii, am intrat după Iain în camera unde cu câteva zile în urmă înghesuisem patru copii neastâmpărați – Iddin, Shah și verii lor, Allison și Kira – în cadă, înmuind și spălând resturile de tort, vopsea și lipici, dovezi ale unei zile fericite petrecute împreună, ca o familie. M-am străduit să mă uit la Iain. Am murmurat ceva de genul: „Spune-mi că va fi bine” și am făcut un pas spre el. Iain se întoarse și mă apucă de umeri, vorbind hotărât în tot acest timp. Părea să i se adreseze unui străin, pentru că în ochii lui nu mă recunoșteam.

— Am să-ți arăt ce am să-i fac dacă pun mâna pe el. Am să-l scutur până o să-i crape capul!

— Oprește-te, dragul meu, îmi faci rău, Iain! am reușit să spun, în timp ce capul îmi era zgâlțâit înainte și înapoi, de parcă aș fi fost o marionetă. Dându-mi drumul imediat, înjurând când își dădu seama ce făcuse, se întoarse repede și lovi peretele din stânga cu pumnul, apoi peretele din dreapta, lăsând două găuri în rigips, ca niște guri deschise într-un țipăt mut. Apoi, începu să-și ceară scuze, legănându-mă în brațe, dar nu puteam scăpa de imaginea mintală a unui Bahrin triumfător și batjocoritor, în timp ce-mi lipeam capul de pieptul lui Iain.

Am petrecut în patul nostru în acea noapte doar o oră, abia atingându-ne, doi oameni zguduiți, prea temători să spună ceva, de frică să nu cădem în prăpastia disperării, pe marginea căreia ne aflam amândoi.

Eram amorțită cu totul și îmi era îngrozitor de frig, tipul de frig care te taie la oase și te doare. La fiecare câteva minute, alergam la baie pentru a vomita bila care îmi rămăsese în stomac. Până atunci, scăpasem de toată mâncarea fie prin faptul că vomitasem non-stop, fie prin

diareea care îmi lovise stomacul cu regularitate monotonă. Lumea se schimbase, nimic nu mai era în echilibru şi undeva, acolo, Iddin şi Shah erau îngroziţi de ceea ce va aduce ziua de mâine. Ce va face Bahrin când Shah o va cere pe căpriţa Whitney? Va putea să ajungă Iddin la un telefon? Mâncaseră? Cine îi consola când plângeau după mine sau erau loviţi pentru a nu mai plânge? Le era destul de cald? Shah avea o erupţie urâtă care trebuia îngrijită cu cremă – îi păsase oare lui Bahrin sau îşi amintise? Unde, Doamne, unde erau? întrebările mi se învălmăşeau prin minte, la fel ca şi temerile pentru ei. M-am ghemuit în poziţie fetală şi mi-am imaginat fiecare unghi al chipului lor, fiecare zâmbet, fiecare fir de păr, cum creştea şi ce bine era când le simţeam braţele în jurul gâtului meu. Când le voi mai simţi oare? Când am să le pot spune că totul se terminase şi că nimic şi nimeni nu le va mai face rău? Dar, mai înainte de toate, când voi putea să-i legăn în braţe şi să le spun cât de mult îi iubesc? Când?

Luni, 13 iulie 1992

Am simţit un straniu sentiment de uşurare când a sunat telefonul, la ora 5 dimineaţa. Somnul mă ocolise cu desăvârşire în orele pe care le petrecusem în pat. Stătusem nemişcată, dorindu-mi ca mintea mea să îşi imagineze următoarea mişcare a lui Bahrin şi chinuită de frica pentru copii. Soneria telefonului îmi oferea o scuză de a mă ridica din pat. Orice ar fi fost preferabil decât să rămân nemişcată şi să mi se facă rău de atâta îngrijorare. Telefonul era de la presă cu o cerere de interviu, primul dintre miile care aveau să ne mănânce următoarele zile, săptămâni şi luni. Ştirea despre ceea ce i se întâmplase familiei noastre apărea pe prima pagină a ziarelor de luni dimineaţă. PE URMELE PRINŢULUI; RĂPIREA UNOR COPII AUSTRALIENI şi POLIŢIA A PRIMIT ORDINUL DE A GĂSI COPIII erau principalele titluri, care acompaniau fotografiile de la şcoală ale lui Iddin

și Shah. Niciodată înainte nu permisesem ca Iddin și Shahirah să fie identificați public drept membri ai familiei regale malaeziene; îi protejasem mereu în fața presei și nu le folosisem titlurile în public. Intimitatea era un element foarte prețios în viața lor, despre care simțeam că este o condiție intrinsecă pentru ca ei să poată crește ca niște copii normali, cu un set sănătos de valori, nederanjați de presă. Cu toate acestea, acum totul era pe cale să devină public, nu aveam să mai beneficiem de anonimat, iar ascendența copiilor mei avea să-i facă obiectul curiozității. Totul mi se părea extrem de suprarealist. Dispăruseră alți copii, copiii unor oameni cu care avusesem de-a face foarte puțin și pentru care eram îngrijorată – nu copiii mei. În douăsprezece ore trecusem de la prezentarea știrilor la a fi subiectul știrilor și nu mă simțeam deloc bine de partea cealaltă a aparatului de filmat.

Mi-am tras sufletul cât am putut înainte ca primele echipe de televiziune să ajungă la ora 7 dimineață, trăgând după ele cabluri, lumini, monitoare și microfoane în casa noastră și aranjând un mare car de transmisie prin satelit afară, în stradă, pe care trona o antenă de satelit și emblema televiziunii. Greața încă era stăpână pe stomacul meu, nelăsându-mi altceva de făcut decât să fug din când în când în baie. Am încercat din răsputeri să îmi potolesc tremurul care îmi stăpânea mâinile din momentul în care mă lovise cruzimea realității pe care o trăiam; mâna mea dreaptă se comporta cel mai rău, tremurând așa de tare, încât îmi era greu să duc un pahar la gură fără să mi-o sprijin cu mâna stângă. Eram în ultimul hal, dar nu îmi puteam permite acest lux. Autocompătimirea și colapsul total nu aveau să mă ajute să îmi recapăt copiii. Trebuia să lupt, îmi spuneam singură. Altfel, nu aveam de ales decât să mă pierd în lacrimi și să abandonez acolo și atunci. Așa că am făcut singurul lucru la care mintea mea încețoșată se putea gândi: am hotărât să mă

prefac pe cât era cu putință că barajul media cu care aveam să mă confrunt era parte a slujbei mele, că era vorba de serviciu și că „slujba“ mea era de a transmite un mesaj despre copiii mei, de a ajunge la oameni pe care nu îi cunoscusem până atunci și de a cere ajutor străinilor. Cred că, la început, atitudinea mea a derutat diversele organizații de presă. Iată o „victimă”, dar victima era cineva deja cunoscut; lucra în același domeniu, știa cum să-și prindă lavaliera de rever și se simțea în largul ei în fața camerei de luat vederi. Dar nu aveam nici timpul, nici dorința de a mă preocupa de modul în care purtarea mea le afecta modul în care mă vedeau în timpul acestei crize personale. Iddin și Shah erau unica mea grijă și era obligatoriu să fac tot ce puteam pentru ei.

Am dat treizeci și șase de interviuri în acea primă zi: opt interviuri la televiziune, la posturi de radio din întreaga țară, dar și la ziare. Cel mai ciudat a fost scenariul după care s-au petrecut lucrurile în prima dimineață, când echipele de televiziune au început să se perinde prin casă. Mulți dintre cameramani și dintre asistenții lor mă cunoșteau dinainte, fie de la diverse evenimente, fie pentru că lucraserăm împreună. Unii dintre ei m-au îmbrățișat sau m-au bătut pe umăr în semn de încurajare, înainte de a începe interviul. Acel contact personal și vederea fețelor familiare m-au făcut mai puțin vulnerabilă când au început interviurile. Iar și iar am explicat aceleași lucruri diverșilor ziariști, subliniind cu răbdare detaliile cazului și silabisind din nou și din nou numele copiilor. Am refuzat să plâng în fața camerei și am rugat în mod repetat telespectatorii, care poate priveau reportajul în timpul cinei, să contacteze Poliția Federală dacă aveau vreo informație despre locul în care s-ar fi putut afla Iddin și Shahirah.

Ca rezultat al răpirii, am putut să văd și fața mai urâtă a jurnalismului: calculul rece de a veni cu un unghi de

prezentare nou, pornirea de a aduce în față imaginea cea mai plină de emoții, care avea să eticheteze povestea drept tragică, și manipularea directă pe care era dispus să o realizeze un jurnalist doar pentru a obține o „imagine” a mea plângând incontrolabil în brațele lui Iain. Respectiva persoană folosi fiecare truc din manual, pentru a mă face să izbucnesc în lacrimi, o frazare cât mai dramatică și întrebă același lucru iar și iar, cu mici variațiuni de fiecare dată. „Ce ai să simți dacă nu îți vei mai vedea copiii, Jacqueline? Consideri că nu ai fost destul de atentă? Cât de mult îți iubești copiii? “în cele din urmă, reuși să mă aducă într-un asemenea hal de disperare, încât puteam să simt cum îmi pierd controlul, că gâtul mi se închide și o durere teribilă pune stăpânire pe corpul meu, un amestec de durere sonoră și cea mai pură disperare. Simțeam cum mă cufund în ea, incapabilă să continui interviul. Le-am cerut să închidă aparatul de filmat, spunând că am nevoie de un răgaz și de puțină intimitate și am fost asigurată cu cea mai mare seriozitate de jurnalist că aparatul nu mai filmează. Am dat frâu liber lacrimilor, suspinând incontrolabil în timp ce Iain încerca să mă liniștească, învinovățindu-mă că am ascultat de alții și bâiguind ceva despre modul în care mi-am obligat copiii să meargă la tatăl lor și cum dispăruseră acum. Nu e nevoie să mai spun că, în ciuda asigurărilor care îmi fuseseră date, fragmente din acele momente intime pline de durere au fost transmise în întreaga țară în acea seară, prezentându-mă în toată goliciunea mea pentru a obține mai multe puncte de audiență.

Prietenii. Ei au fost cei care m-au făcut să-mi păstrez cât de cât rațiunea în acele momente de coșmar adevărat; nu voi putea niciodată să-i răsplătesc pentru sprijinul și înțelegerea de care au dat dovadă, pentru faptul că m-au protejat și pentru altruismul lor. Este uimitor, de asemenea, cât de repede îți dai seama cine sunt cu adevărat prietenii tăi. Din

momentul în care au auzit ştirile, prietenii noştri adevăraţi au fost lângă noi pentru a ne sprijini în orice mod cu putinţă. La ora 8.30 dimineaţă, în mijlocul primei conferinţe de presă, soneria anunţă sosirea lui Rob şi Sue Macarthur, a lui George Craig, însoţit de fiica lui, Amber, a lui Jo Pearson, Heather Brown şi Rob Gell, care au venit unul după altul, la intervale scurte. Această echipă de oameni extraordinari s-a ocupat de telefoane şi de soneria de la uşă, făceau cantităţi industriale de cafea, făceau curăţenie, găteau, mă consolau şi stăteau cu noi în ceea ce aveau să devină schimburi de douăzeci şi patru de ore de anduranţă, pentru următoarele paisprezece zile. Şi aveam cu adevărat nevoie de ei. În cele din urmă, camera noastră de zi se transformase într-un centru de comandă, cu patru linii telefonice, două telefoane mobile împrumutate şi un fax care ţipa şi scotea tot soiul de sunete la fiecare câteva minute. În culmea freneziei media care ne înconjura, unul sau altul dintre telefoane suna la fiecare nouăzeci de secunde. Se ajunsese în stadiul în care doi oameni răspundeau la telefon non-stop, în schimburi de câte două ore, preluând toate telefoanele şi mesajele pentru fiecare fus orar, în detaliu, din toată Australia şi din lume, pe măsură ce povestea se răspândea din ce în ce mai departe. Telefonul începea să sune la ora 5, în fiecare dimineaţă, cu cereri pentru cele mai noi evenimente de la ultimele ediţii ale ziarelor, ale posturilor de radio şi, în funcţie de evenimentele din noaptea precedentă, transmisiuni în direct din casa noastră pentru vreo reţea de televiziune sau alta, în timpul zilei. Era o adevărată nebunie şi rămânea aşa până ce primeam ultimul telefon, pe la miezul nopţii. Grupul nostru de ajutoare stoice păstra contactele mele telefonice la minimum, lăsându-mi timp pentru discuţiile fără sfârşit pe teme legale, care marcau fiecare zi, nefiind programate dinainte. George îşi anulase toate angajamentele pentru a-şi petrece fiecare zi din cele două săptămâni cu noi şi când, în

cele din urmă, s-a întors la muncă, își petrecea serile cu noi. Sue și Rob își luaseră mai devreme concediul pentru a rămâne cu noi și a ne ajuta; Jo își petrecea diminețile răspunzând la telefon, făcând curat în casă, spălând pe jos, punând la dispoziție castroane de supă pentru a hrăni armatele care ne ocupaseră casa și apoi fugind la studio la timp pentru a citi știrile serii. Fără sprijinul prietenilor noștri adevărați, m-aș fi ghemuit într-un colț și aș fi așteptat să mor.

A fost, de asemenea, uimitor și trist să descoperim falanga de prieteni de „vreme bună“ și de curioși care se dădeau drept prieteni, dar care veneau doar din plăcere voyeuristică. Pe unele dintre aceste persoane le consideram prieteni apropiați și intimi și vor rămâne mereu un motiv de supărare, pentru că într-un moment de mare nevoie și stres emoțional fie au dat bir cu fugiții, fie au folosit prietenia noastră ca un mijloc de a atinge un scop, un tichet de masă pe seama căruia puteau să mănânce gratuit luni la rând. Folosind detaliile pe care le aflau de la noi pentru a-și condimenta conversațiile la băutură sau la antreuri.

În prima zi, nu am putut mânca nimic, am băut doar suc de portocale, atunci când îmi dădea cineva paharul în mână. Nu puteam să mă împac cu gândul de a mânca; nu puteam să mă gândesc decât la copii. Eram disperată să aflu noutăți, ceva care să spargă tăcerea care le învăluia posibila destinație. Mă rugam ca Bahrin să nu fi apucat să-i scoată din Australia și să fie ascuns pe undeva, așteptând ocazia să fugă. De-a lungul anilor, când venise la Melbourne pentru a-și exercita dreptul de a vizita copiii, fusesem precaută și neîncrezătoare în ceea ce privește motivele sale. Nu uitasem niciodată jurământul dramatic pe care îl făcuse despre *jihad* și, prin urmare, insistasem mereu să-și predea pașaportul, biletele de avion, cărțile de credit și cecurile de călătorie avocatului meu, înainte de a vedea copiii. Însă de data aceasta interveniseră

câteva schimbări la insistențele sale. În octombrie 1991, avocatul meu fusese abordai de avocații lui Bahrin, sugerându-i-se că acesta dorea să semnezi încuviințarea obținerii custodiei totale a lui Iddin și Shahirah în favoarea mea. Acest lucru ar fi clarificat, odată pentru totdeauna, incertitudinile litigiilor viitoare și ar fi ratificat un stătu quo, care era oricum în vigoare de șapte ani. Tot ceea ce cerea în schimb erau două săptămâni de vizită pe an, de care nu avea să se folosească niciodată, și o relaxare a condițiilor pe care le pusesem pentru accesul la cărțile de credit și la documente.

În acel moment, părea o ofertă prea bună pentru a fi adevărată, dar în momentele în care îmi exprimam rezervele de față cu Lillian și Iain, primeam reproșuri de genul: „Nu puteți să vă maturizați și să vă rezolvați problemele? " sau „Nu face valuri, oricum primești aproape tot ce îți dorești”. Am fost acuzată de avocații lui Bahrin că sunt prea severă, prea extremistă în cereri, paranoică și nevrotică. De dragul armoniei și al echilibrului, am cedat în această problemă și i-am acceptat cererile.

Pe 1 noiembrie 1991, Bahrin mi-a cedat custodia totală a copiilor la Tribunalul Familiei din Australia, prin ordin judecătoresc decis prin consens. În ordin se stipula că micuții puteau să mă sune cel puțin o dată pe zi în timpul cât erau cu tatăl lor și că pașaportul lui Bahrin urma să fie reținut de avocatul lui, nu de al meu, cum se întâmplase până atunci. Bahrin nu făcuse niciun alt fel de cereri care să fie incluse în termenii și condițiile de acces. Totul părea prea frumos să fie adevărat, și așa și era.

La ora 11.55 noaptea, cineva bătu la ușa noastră, în prima zi de la răpire. Toți cei care ne aflam în casă am înghețat, ne-am ținut respirația și ne-am dorit ca de partea cealaltă a ușii să fie copiii. Fugind către ușa de la intrare, ignorând toate avertismentele lui Iain, care dorea să răspundă el, am

deschis uşa şi am dat cu ochii de un bărbat şi o femeie care ţineau în mână legitimaţiile de la poliţie. Se prezentară drept sergentul Graham Downs şi poliţistul Fiona Pedersen, de la Departamentul pentru Dreptul Familiei al Poliţiei Federale. Îmi spuseră că sunt ofiţerii însărcinaţi cu cazul nostru şi că au nevoie să revizuiască nişte detalii. La intrarea în camera noastră de zi, care era plină de prieteni îngrijoraţi care sosiseră după lucru la noi, ofiţerii ne-au spus că doresc să vorbească cu noi în particular şi au cerut celorlalţi să părăsească încăperea. Apoi, cu un mic preambul, mi-au prezentat o listă cu numere de telefon la care sunase Bahrin de la hotel, dar şi copii ale faxurilor pe care le transmisese de acolo. Mi s-a cerut să identific orice număr care îmi părea cunoscut şi să dau orice informaţii despre prietenii australieni sau cunoştinţele lui de afaceri. Am făcut tot ce am putut cu informaţiile puţine pe care le culesesem de-a lungul anilor, dar trebuiau să ţină minte, le-am spus, că fusesem soţia lui până în urmă cu şapte ani, aşa că orice informaţie pe care le-o dădeam putea să fie cu mult depăşită. Le-am dat însă ce informaţii am putut, menţionând faptul că sultanul din Terengganu avea o proprietate într-o suburbie exclusivistă din Perth şi că anumiţi membri ai familiei aveau acces atât la avioane, cât şi la ambarcaţiuni. Odată ce le-am spus asta, i-am întrebat dacă fusese alertată şi Garda de Coastă. Sergentul mă asigură că fusese.

Unele dintre numerele de telefon pe care le formase Bahrin aparţineau unor companii de autobuze care făceau curse interstatale şi unor hoteluri răspândite pe tot teritoriul statului Victoria. Poliţia considera că aceste telefoane erau o tentativă a lui Bahrin de a li distrage atenţia, pentru a-i face să creadă că se hotărâse doar să-şi prelungească vacanţa cu copiii, sfidând aranjamentele din tribunal. Mi s-a arătat şi o copie a unui alt fax: era vorba despre textul seri. De mână al unei scrisori, care fusese

trimisă de Bahrin prin fax avocaților lui, informându-i în termeni emoționanți că se hotărâse să ia problema în mâini și că va pleca în vacanță cu copiii până ce va decide el că este de ajuns. Faxul acesta era datat și trimis joi seara, dar firma lui de avocați pretindea că nu îl primise decât după ce acesta răpise copiii. Am aflat mai târziu, de la biroul procurorului-general, că nu era adevărat.

Apoi, conversația s-a îndreptat către informațiile pe care le primisem de la public. Ofițerii de poliție m-au asigurat că, drept rezultat direct al prezentării în media, încă primeau informații valoroase de la public. Am pus sub semnul întrebării cât de valoroase erau și i-am întrebat dacă aveau vreo idee despre locul în care se puteau afla copiii mei. Drept răspuns la întrebarea mea, Downs și Pedersen adoptară un ton conspirativ și vreo câteva minute ne-au avertizat asupra consecințelor serioase pe care le puteam înfrunta dacă aveam să divulgăm ceva din informațiile pe care erau pe cale să ni le „împărtășească". Ne-au spus că, de obicei, lucrează cu victimele doar pe baza a „ceea ce trebuie să știm "și că, în mod normal, acest tip de informații nu era dezvăluit cuiva ca mine – „victima". Și eu, și Iain a trebuit să jurăm că nu vom dezvălui nimănui nimic din tot ceea ce aveau să ne relateze, altfel nu ne vom mai vedea copiii, ne-au avertizat ei. Niciunul din noi nu avea niciun interes în a incomoda poliția în căutarea lui Iddin și Shah; amândoi am fi făcut totul pentru a le da siguranța. Convinși, în cele din urmă, și după ce am demonstrat din nou că nu vom spune nimănui, nici prietenilor, nici familiei, ne-au dat o rază de speranță.

Mi s-a spus că Bahrin și copiii fuseseră văzuți de două ori: prima dată la 8.30 dimineața, pe autostrada Shepparton Benalla, o arteră importantă de transport, unde un automobilist se oprise pentru a-i ajuta la o pană. Martorul a relatat poliției că în spatele mașinii se aflau copiii și că erau însoțiți de un bărbat roșcat, având 1,80 în înălțime. Bărbatul

fusese agresiv în comportament şi îl gonise pe şoferul care oprise pentru a le da o mână de ajutor. A doua oară, fuseseră văzuţi într-un magazin de jucării, în oraşul Griffith, din statul învecinat New South Wales. Acolo, mi-au spus ei, copiii au fost scoşi în grabă din magazin şi băgaţi în maşină. Speranţele mi-au crescut, desigur, şi m-am agăţat de posibilitatea ca ei să nu fi părăsit Australia, ca de un colac de salvare în plin ocean. Nimic din lume nu mă putea face să le trădez încrederea.

Când i-am întrebat despre camera de hotel părăsită şi despre lucrurile copiilor, ofiţerii mi-au spus că acea cameră fusese sigilată şi cercetată în amănunt de membrii personalului său. Cu aceasta şi cu promisiunea că vom ţine legătura, ofiţerii Poliţiei Federale plecară, lăsându-mi o rază palidă de speranţă de care să mă agăţ.

John Udorovic şi copiii săi, Joshua şi Nadine, sosiseră în aceeaşi seară, pentru a trece peste detaliile legale care trebuiau puse la punct pentru momentul în care copiii aveau să fie localizaţi. Prezenţa lui Josh şi a lui Nadine, ca şi cea a lui Amber, era un lucru bine-venit pentru Skye, care sosise acasă în acea după-amiază, de la ferma bunicii ei. Era îngrijorată de dispariţia fratelui şi a surorii ei, iar eu eram îngrijorată că nu mai aveam puterea să o consolez; tot ce puteam face era să mă stăpânesc să nu ţip şi să nu sparg geamurile, pe măsură ce treceau orele. Mă agitam şi vomitam şi mă agitam şi vomitam iar. Nu îmi venea să dorm şi fiecare zgomot mă zgâria parcă direct pe creier. În primele douăzeci şi patru de ore de la răpire, mi se dăduse Valium şi multe alte tranchilizante pentru a mă calma, dar le refuzasem cu încăpăţânare pe toate. Nu aveam de gând să trăiesc acest coşmar într-o stare de prostraţie autoindusă, care mă va face să mă confrunt cu realitatea şi toate ororile ei într-un alt moment ulterior. Trebuia să fiu cât mai lucidă cu putinţă şi în deplinătatea facultăţilor mintale, cel puţin

atât cât îmi permitea situația. Le datoram acest lucru lui Iddin și lui Shah – contau pe mine pentru a-i aduce acasă. Așa că mi-am petrecut o nouă noapte în pat, țeapănă, pretinzând că dorm. În cele din urmă, am renunțat și la asta și m-am strecurat în dormitorul lui Iddin, luând-o și pe

Muckle de pe hol. Nu am pus mâna pe întrerupător, pentru că luna își arunca direct razele prin draperiile trase. Se lovea de șemineul alb din marmură și se răspândea la picioarele patului lui Iddin, ca o pată de vopsea fluorescentă. M-am cuibărit pe plapuma lui Iddin împreună cu câinele, lipindu-mi capul de perna lui pentru a-i simți mirosul. Am tras adânc aer în piept, cu un asemenea dor, încât am crezut că o să mi se frângă inima. Mi-am adus în minte imagini ale celor doi și am auzit frânturi din conversații de demult. Până veneau acasă, doar atât puteam face, asta trebuia să fie de-ajuns.

Marți, 14 iulie 1992

A doua zi dimineață, m-am trezit rece și înțepenită în patul lui Iddin, cu corpul gata să se relaxeze ca după un coșmar foarte urât. Dar când mi-am dat seama că aceasta este, de fapt, realitatea mea m-am cutremurat și m-am întors la tremurături și la de-acum familiarele crize de vomitat și diaree. În timp ce făceam duș și mă îmbrăcam, eram atentă să nu mă uit în oglindă. Ca un automat, mi-am periat părul și m-am spălat pe dinți; singurul lucru pe care îl aveam în minte era gândul la ce făceau copiii mei în acel moment. Tocmai îmi prindeam părul cu un elastic, când Iain intră în baie, în spatele meu. Uitându-se peste umărul meu la imaginea mea din oglindă, păru să mă examineze cu atenție.

— Machiază-te un pic, Jack, mă sfătui el. Publicul sprijină mai mult o femeie frumoasă și este mai înțelegător cu ea.

— Nu pot. Ce contează? i-am răspuns, în timp ce un nou val de greață începu să urce din capul stomacului.

— Contează, crede-mă, lucrez de multă vreme în presă cât să ştiu de ce e nevoie, iar acum să fii frumoasă este mai important decât să fii modestă, replică Iain cu atâta siguranţă, încât nu am avut curajul să protestez. Dar, cu fiecare trăsătură a periei şi cu fiecare strop de pudră, eram din ce în ce mai dezgustată şi mai amorţită – mă simţeam de parcă i-aş fi trădat în secret pe copii. Şi mă repezeam către lipsa de substanţă a unei lumi care, din câte se părea, cerea ca victimele să fie aranjate şi fotogenice, pentru a atrage sprijinul publicului şi acoperirea media.

Ziua se împotmolise în obişnuitele apeluri telefonice, întrebări, echipe de televiziune, fotografi şi ziarişti. Mă ocupam de detalii şi răspundeam întrebărilor presei cu cea mai desăvârşită răbdare; aceasta era singura noastră fărâmă de speranţă de a ne găsi copiii.

Am sărit când am primit un telefon de la Poliţia Federală, dar era doar o formalitate, un telefon de curtoazie prin care ne anunţau că se ocupă în continuare de caz. Schimbul nostru de dimineaţă format din prieteni sosise, dar nu am putut să le comunic nimic nou. Slavă Domnului că existau prietenii; îmbrăţişările lor, tăcerea lor, lucrurile pe care le făceau erau colacul meu de salvare. Mi-am petrecut întreaga zi ori dând interviuri, răspunzând întrebărilor 1 legate de probleme juridice, ori plângând, plângând până rămâneam fără lacrimi. Aşteptarea era stearpă şi fără de sfârşit.

La un moment dat, am vorbit cu Tim Watson-Munro, prieten apropiat, de meserie psiholog criminalist, a cărui fiică, Jessica, era cea mai bună prietenă a lui Shah. Încercă totul pentru a mă alina, dar ştia la fel de bine ca mine care erau implicaţiile psihologice ale unui asemenea eveniment asupra copiilor, precum şi că niciunul dintre clişeele pe care le auzi în aceste momente nu pot să îţi potolească neliniştea. Cei mai buni prieteni ai lui Iddin de la şcoală, Mark Maddern şi Jack Brown, dădură telefon pentru a întreba dacă pot fi de

ajutor cu ceva. Nu ştiam ce să le zic copilaşilor; doream să le pot spune ceva care să-i ajute să treacă prin acest şoc şi prin durerea pe care o simţeau pentru prietenul lor pierdut, dar aveam foarte puţin să le ofer.

Telefonul nu se oprea deloc; se părea că întreaga lume se zbate să găsească o modalitate prin care să mă ajute, dar mă simţeam de parcă cei doi copii ai mei deveniseră brusc nimic altceva decât două ace foarte mici într-un mare car cu fân. Reuşisem să mănânc o ciocolată cu migdale şi să beau un suc de portocale şi să nu mai vomit. Până la urmă, am reuşit să sun la căminul unde se afla bunica şi să-i avertizez să nu îi dea veştile până nu aflam ceva mai mult şi mai concret. De ce nu mai aveam ştiri? Nu puteam să înţeleg de ce nimeni nu îi văzuse pe Iddin şi Shahirah sau, cel puţin, pe Bahrin. Seara trecu la fel ca şi cea dinainte. Veniseră prieteni să stea cu noi, dar eram cu toţii pradă aceleiaşi nelinişti, toţi aşteptam să auzim soneria de la intrare ori să sune telefonul. În cele din urmă, telefonul a încetat să mai sune la ora " noaptea, dar eram mult prea agitată ca să dorm. În schimb, am stat în faţa televizorului până în zori, privind ecranul fără să văd ceva, retrăind ultima conversaţie pe care o avusesem cu Iddin şi cu Shah, iar şi iar.

Miercuri, 15 iulie 1992

Continuam să nu primesc veşti clare. Nimeni nu părea să ştie unde erau cei trei; eu doar supravieţuiam, speram şi mă rugam că, dacă tot continuam să vorbesc cu presa, cineva din public îşi va aduce aminte vreun detaliu care să ne poată duce la copii. Firul din Griffith era cel pe care mergea poliţia, dar de ce se termina acolo? Telefoanele curgeau, spunând fie că au fost văzuţi, fie dându-ne altfel de informaţii; atât de multe persoane erau sigure că îi văzuseră pe copii şi pe Bahrin. Asta ne făcea să mergem mai departe, dar cum să alegi sau chiar să începi să cerni printr-un miliard de detalii?

Cu o medie de zece mărturii că fuseseră văzuţi într-o singură zi, în trei state diferite, de unde sperau autorităţile să pornească la descifrarea enigmei? Unele telefoane îmi erau redirecţionate de la posturile de televiziune mai degrabă decât să fie transmise poliţiei şi nu puteam să nu le verific chiar eu pe cele care păreau mai plauzibile. Un bărbat îi spusese unui jurnalist de televiziune că văzuse copiii la un spectacol aviatic, la nouăzeci de mile de Melbourne, şi că aceştia se urcaseră la bordul unui avion. Un altul telefonă pentru a le spune autorităţilor că îl văzuse pe „prinţ "trecând într-un convoi de BMW-uri, în direcţia Aeroportului Internaţional din Melbourne. Copiii, spunea el, erau îmbrăcaţi în uniformele unei şcoli private, cu mănuşi, cravate şi pălării. Acest lucru mă făcu să râd, cel puţin, după ce am văzut ce presupuneau imediat unii oameni când auzeau că e vorba de membri ai unei familii regale. Era caraghios că imaginaţia oamenilor era capabilă să pună o coroană pe capul unui cerşetor, dacă li se spunea că acesta are sânge albastru. O prietenă luă legătura cu mine pentru a mă pune în contact cu o clarvăzătoare pe care o cunoştea; mi se păru ridicol, dar nu am scos varianta total din calcul.

Încă ne aflam pe prima pagină a ziarelor din toată ţara; consideram că singura noastră şansă era ca cineva, undeva, să-l predea pe Bahrin. Poliţia Federală mă sună pentru a-mi spune că erau siguri că Bahrin şi copiii nu părăsiseră ţara. Erau atât de siguri, încât i-am crezut fără a mai pune întrebări.

Îmi treceau prin minte atât de multe lucruri în timp ce stăteam în ceea ce fusese odată casa unei familii fericite. Dacă va mai fi vreodată, mă întrebam mereu. Oare Iddin şi Shahirah vor mai trece ţopăind prin camera de zi în drum spre frigider, oare ne vom reveni destul cât să ne întoarcem la normal?

Am hotărât să îi dau telefon lui Endah, consoarta

sultanului, în Terengganu, şi să-i cer ajutorul.

Am pus receptorul în furcă, cu un amestec copleşitor de disperare şi groază. Dacă Endah, o femeie căreia Bahrin îi datora loialitate şi respect, nu ştia nimic, ce puteam să fac? Ceea ce auzisem în vocea ei fusese un şoc şi o uimire incredibile faţă de faptele foarte publice ale lui Bahrin. „Cum ar putea să-şi supună familia unei astfel publicităţi, fără să se gândească la faptul că unchiul său suferă de inimă?" îşi exprimă ea cu glas tare opiniile. Îmi promisese că va face tot ceea ce îi stătea în putere, dar, după cum îmi reaminti, nu avea practic niciun pic de putere fără sprijinul sultanului.

Joi, 16 iulie 1992

Păream prinsă în ceea ce devenea rutina mea de fiecare dimineaţă: mă trezeam, vomitam, vomitam din nou, fugeam iar la toaletă din cauza unui nou atac de diaree, mi se reamintea să mă rujez, dădeam interviuri. Mă gândeam doar la copii şi păream incapabilă să îmi dirijez mintea şi spre altceva. Toată lumea îşi irosea energiile pentru a mă convinge să mănânc, dar, pur şi simplu, nu aveam poftă de mâncare. Prietenii ne telefonau mereu şi eram prea emoţionată şi nervoasă pentru a permite cuiva să pună telefonul pe robot, chiar şi noaptea, în caz că, Iddin şi Shahirah ar fi reuşit să ia legătura cu noi. Ştiam că îl irit pe Iain sărind la telefon de fiecare dată când suna, dar nu eram capabilă să mă abţin. De fiecare dată când auzeam telefonul, îmi ţineam răsuflarea şi mă rugam să aud veşti despre copii, înainte de a ridica receptorul. Simţeam o dependenţă nestăvilită faţă de mijloacele de comunicaţie din casă şi, oricât de iraţional ar fi fost acest lucru, simţeam că, dacă nu eram eu cea care răspundea la telefon, copiii nu ar fi sunat.

Iain îmi împărtăşea emoţiile şi mânia puternică faţă de ceea ce făcuse Bahrin, dar eu nu aveam cuvinte destul de înţelepte pentru a-l consola. Poate, cu toată onestitatea,

trebuia să mă lupi cu dorinţa de a-i trânti soţului meu inutilele cuvinte: „Ţi-am spus eu “. Acestea nu ne-ar fi ajutat pe niciunul dintre noi. Iain se simţea trădat de Bahrin. Cu două zile înainte de răpire, Iain încercase să-i ofere lui Bahrin o ramură de măslin, compătimindu-l pentru faptul că nu avea şi el jumătate de custodie, în calitate de tată, şi oferindu-i sprijinul pentru a face lucrurile mai uşoare pentru el şi pentru copii. Îi făcuse chiar sugestia, în timpul conversaţiei, de a sta la noi data viitoare când venea în oraş, astfel încât să înţeleagă viaţa copiilor şi să interacţioneze cu ei, la ei acasă. Bahrin i se plânsese lui Iain de restricţiile cu care se confrunta şi de perioada de vizită şi, în general, încercase să-l coopteze în clubul masculilor misogini. După această discuţie, îmi amintesc că l-am avertizat pe Iain să nu creadă nimic din ceea ce-i mărturisise fostul meu soţ şi că habar n-are ce putere de manipulare zăcea în el. Acum ştia.

Îmi doream să pot să opresc pur şi simplu timpul, până veneau copiii acasă. Uram apusul care se transforma, până la urmă, în noapte; marca trecerea unei alte zile în care nu ştiam unde se află ei şi îmi spunea că va trebui să trec din nou prin toate astea, a doua zi.

La miezul nopţii, în timp ce priveam orizontul de la fereastra camerei de zi, m-am uitat în sus şi am văzut stelele cu coada ochiului. Eram atât de furioasă, dar şi de deprimată, în acelaşi timp, încât nu ştiam dacă să deschid uşa de la intrare şi să fug pe străzi, spărgând geamuri, ori să mă fac mică şi să-mi doresc să dispar. Îmi era greu să cred că Poliţia Federală a Australiei era formată, de fapt, din nişte incompetenţi. Poliţista Petersen mă sunase în după-amiaza acelei zile pentru a mă informa că personalul de la Victoria Hotel împachetase lucrurile lui Iddin şi ale lui Shah şi îmi ceruse să merg la hotel să le iau. Dar era un lucru pe care nu îmi doream să-l fac; părea atât de definitiv, de parcă se închidea un capitol pentru totdeauna, pentru a nu mai fi

deschis niciodată. L-am rugat pe Tim Watson-Munro să le ia în locul meu.

Tim a ajuns la noi acasă la ora 11 noaptea, cărând patru sacoşe verzi din plastic, în care fusese înghesuit tot ce rămăsese la hotel şi le aparţinuse lui Shah şi Iddin. Nu mă puteam opri din plâns în timp ce goleam conţinutul sacoşelor pe podea; eram singură cu Tim, într-o cameră goală şi tot ceea ce rămăsese în urma copiilor mei era răspândit pe podea. Brusc, am avut o revelaţie care îmi tăie respiraţia şi îmi spulberă optimismul: Bahrin voia să scape de tot ceea ce le putea aduce aminte copiilor de casa lor. Fiecare articol de îmbrăcăminte, şosetele şi lenjeria intimă, chiar şi pantofii, fusese aruncat de tatăl lor când au plecat. Acest lucru explica de ce fusese uitată Whitney, dar şi toate lucrurile la care ţineau copiii cel mai mult. În ceea ce-l privea pe Bahrin, ei nu avuseseră o viaţă înainte de a fi răpiţi. Intenţiona să le remodeleze personalitatea, fiinţa lor interioară, să-i schimbe în ceea ce dorea el, ca pe nişte păpuşi din lut, fără minte sau sentimente. Pe Iddin şi Shah îi considera proprietatea lui, lucrurile lui pe care le pierduse, dar pe care era acum hotărât să le reinventeze pentru a face pe plac egoismului şi dorinţei sale de a se răzbuna pe mine.

Desfăcând gentuţa cu lucrurile lui Iddin, care fusese băgată într-o pungă de gunoi pentru a fi adusă acasă, am găsit dovezi că fiul meu era îngrijorat de ceea ce i se întâmplă încă dinainte de răpire. În timp ce goleam geanta, am descoperit că Iddin ascunsese cu grijă etichetele şi bonurile de la noile haine pe care Bahrin i le cumpărase sub căptuşeala de carton de la baza genţii; aceste bucăţi de hârtie erau bonuri de la magazinul David Jones; înregistraseră şi descriau lucrurile cumpărate în detaliu. Însemna că, în cele din urmă, aveam o idee clară despre hainele pe care le purtau acum copiii. În acel moment, am fost tare mândră de Iddin. Era atât de deştept, de isteţ şi plin

de idei, că se gândise să lase în urmă indicii.

Mai departe, prin lucruri, am găsit o pereche de șosete murdare ale lui Iddin, strânse ghem. Când le-am desfăcut, am găsit un fir de păr castaniu-roșcat, care se potrivea cu ceea ce povestise unul dintre martori. Din moment ce Iddin nu suporta să poate șosetele pe dos, singurul mod prin care firul acela se putea prinde în șosetă era doar dacă bărbatul respectiv fusese în camera de hotel. Tot acolo am mai găsit și câteva cărți cu coperta lucioasă, care aveau pe ele amprente mari, de adult. Pe acestea le-am pus, de asemenea, deoparte. Bucata de hârtie folosită la ziua de naștere, pe care o văzusem prinsă de perete în camera abandonată, fusese pliată și pusă și ea printre lucrurile copiilor; și aceasta avea amprente mari pe ea. Toate acestea ar fi trebuit să fie găsite de Poliția Federală Australiană; nu aveau nicio scuză pentru aceste scăpări. Chiar și personalul de la hotel se plimbase prin lucrurile copiilor – câte dovezi fuseseră distruse sau aruncate la gunoi din cauza ignoranței lor?

Cei de la Poliția Federală Australiană părură foarte rușinați când am dat telefon să le vorbesc despre ceea ce descoperisem. Era evident că se uitaseră foarte superficial în camera de hotel. Vocea de la telefon îmi spuse că a doua zi dimineață un ofițer criminalist va veni pentru a colecta dovezile de pe diversele obiecte; între timp, mă rugară, să fiu foarte atentă, ca să nu distrug sub nicio formă dovezile. I-am asigurat că pusesem deja toate obiectele separat, în pungi de plastic, și că evitasem, cu multă atenție, să le ating mai mult decât era strict necesar. I-am spus ofițerului de poliție că învățasem toate astea dintr-un roman polițist și l-am întrebat dacă foloseau aceeași carte și pentru pregătirea lor. Sper că mi-a înțeles sarcasmul.

Pe la ora 3 dimineața, îmi aduc aminte că am vrut să dorm, dar cred că uitasem cum.

Vineri, 17 iulie 1992

În cele din urmă, am reuşit să dorm vreo două ore, dar mi-aş fi dorit să nu o fac. Am fost constant terorizată de coşmaruri. În vis, îi auzeam pe Iddin şi pe Shah cum strigă după mine, dar eu eram oarbă, nu puteam să-i ajut, nici nu puteam măcar să-i văd – tot ce puteam auzi era cum mă roagă să vin la ei, iar şi iar. M-am trezit strigându-i pe nume.

Rutina mea de fiecare dimineaţa nu varia foarte mult: telefoanele începeau să sune la ora 5 dimineaţa, apoi urmau interviurile şi camerele de luat vederi, însoţite de ceea ce deveniseră de-acum simptomele standard de greaţă şi diaree. În ziarele de dimineaţă, citeam despre răpirea lui Iddin şi a lui Shahirah cu cât de multă detaşare era cu putinţă: COLEGII DE CLASĂ ÎMPĂRTĂŞESC TEMERILE FAMILIEI GILLESPIE; PRINŢUL SE ASCUNDE ÎN AUSTRALIA; VIN ACASĂ JUCĂRIILE, NU ŞI COPIII.

Dorind să ne ofere un pic de consolare, părinţii de la şcoala primară Canterbury, unde învăţau Iddin şi Shah, au început să aducă pachete cu mâncare gata preparată. Eram foarte recunoscătoare pentru aceste manifestări de simpatie, din moment ce, deşi aveam o casă plină de oameni care trebuiau hrăniţi, îmi era imposibil să gătesc. Copiii de la şcoală începuseră, de asemenea, să ne scrie scrisori şi să lase mici bucheţele de flori la poarta de la intrare, cu bileţele şi desene alături; imaginile lor stângace de copil şi cuvintele scrise greşit îmi aduceau aminte cât de mici erau şi copiii mei şi cât de încrezători, de buni la inimă şi de vulnerabili. Cum se puteau descurca fără ajutorul cuiva care ţinea la ei?

Până la răpire nu îmi dădusem seama cât de iubiţi erau Iddin şi Shahirah de către prietenii lor şi cât de bine se integraseră în viaţa comunităţii locale. Toate acestea reieşeau din scrisorile pe care le primeam, pe care le păstram cu grijă pentru viitor. Mă gândeam să le arăt copiilor atunci când aveau să vină acasă, ca dovadă a

dragostei şi sprijinului, crezând că va fi bine pentru ei să ştie câţi oameni fuseseră îngrijoraţi de dispariţia lor. Am încercat să mă concentrez pe ce era pozitiv şi să ignor aspectele negative cât de mult cu putinţă, dar, pentru a face toate acestea, în mine se ducea o luptă crâncenă.

Un comentariu foarte rece şi retoric din ziarul *Age* a făcut foarte puţin pentru a mă ajuta în această privinţă. Pot să rezum coloana de comentariu în câteva cuvinte: sacrificarea a doi mici copii australieni pe altarul comerţului internaţional este rentabilă, pentru dolarii care veneau de la export. Era nevoie de un compromis. Poate că autorul vedea problema în termeni simplişti, poate să-i taie pe copii în bucăţi sau, şi mai bine, să li se ridice cetăţenia? La urma urmelor, trebuie să strângem dolari din exporturi cu orice preţ.

Un oficial de la Ministerul Afacerilor Externe mi-a făcut o vizită de curtoazie. Era politicos, chiar dacă se vedea că nu vrea să se implice, dar era destul de clar că se aştepta la ce era mai rău. Din moment ce poliţia încă îmi dădea asigurări că nu era vorba ca aceştia să fi părăsit ţara, îmi era destul de greu să-mi păstrez perspectivele asupra a ceea ce era real şi a ceea ce inutil, dar luasem hotărârea să continui să lupt.

Faptul că nu doream să mănânc şi imposibilitatea mea de a digera mâncarea, chiar şi atunci când încercam, îi făcuse pe prieteni să vină la noi cu ciocolată cu migdale. Se dusese repede vestea că era singurul tip de mâncare pe care reuşeam să-l păstrez în stomac, în adâncul sufletului totuşi îmi doream ca lumea să nu mai încerce să mă hrănească. Nu puteam să mănânc, mai ales când nu puteam şti prin ce trec copiii mei.

Muckle insista să mă urmeze pretutindeni; refuza să mă scape din ochi. Câinii au un mod de a oferi consolare doar prin prezenţa lor, dar şi ea părea că tânjeşte mai puţin dacă o lăsam să stea la picioarele mele.

Credeam cu tărie că era doar vina mea pentru că eram nevoiți să trecem prin tot acest chin. Simțeam că nu ar fi trebuit să am încredere în nimeni atunci când instinctele mele îmi spuneau nu. Le promisesem lui Shah și lui Iddin că totul avea să fie bine, că Bahrin nu va încerca niciodată să îi ia de lângă mine. Acum, ei știau că îi mințisem.

În acele momente, în mine se declanșase o adevărată pornire isterică pentru a mă asigura că spusesem exact lucrurile corecte presei. Dacă Iddin și Shah erau încă în Australia, mă rugam ca această presiune și atenție continuă să-l facă pe Bahrin să clacheze. Toți ziariștii solicitau un nou unghi de abordare – după atât de multe zile, povestea începuse să lâncezească. Doreau să fotografieze camerele lui Iddin și a lui Shah, dar am refuzat; oricum copiii urmau să aibă puțină intimitate după ce toate acestea aveau să ia sfârșit și nu aveam de gând să las pe alții să-și bage nasul în lucrurile lor decât dacă era absolut necesar. În mijlocul acestui imens interes mediatic, câteva reviste pentru femei începuseră să-mi lase mesaje din oră în oră. Toate doreau să scrie articole despre răpire, dar eu nu eram interesată. Copiii, îmi promisesem, vor fi acasă în momentul în care revistele aveau să publice povestea, iar faptul că apăreau în ele nu putea să ajute la localizarea lui Iddin și Shah. Aveam nevoie de promptitudinea pe care numai presa cotidiană, televiziunea și radioul ne-o puteau oferi; așa hotărâsem, cu sprijinul lui Iain.

În acea după-amiază înnegurată am fost de acord, cu reticență, să vorbesc în cadrul unui program dedicat afacerilor, care se difuza noaptea – orice, numai să-i aduc pe copii acasă. Echipa de transmisie sosi pentru a-și monta antena de satelit exact când mă întorceam din cea de-a treia călătorie spre toaletă din acea zi. Eram aproape de a lua hotărârea că ar fi fost mult mai simplu să nu mai mănânc nimic, în efortul de a-mi controla cel puțin una dintre

funcțiile biologice. Îmi era atât de rău, încât nu știam dacă puteam să trec de interviu cu vreo urmă de inteligență sau demnitate. Eram deja atât de dărâmată fizic și psihic, încât nu mai puteam să îmi controlez tremurai mâinii drepte și mă aflam mereu în pragul leșinului.

Convenisem la negocierile de dinaintea interviului ca, înainte de a vorbi cu realizatorul programului, să văd un interviu realizat mai devreme, prin satelit, cu unchiul lui Bahrin, Tengku Ibrahim. Producătorii au decis, mai departe, că nu voi fi pusă într-o poziție conflictuală cu unchiul său, dar că voi fi liberă să-i comentez declarațiile. Ceea ce s-a întâmplat, de fapt, a fost că, fără a fi avertizată, am fost prinsă într-o discuție în trei direcții, prin satelit, între gazdă, unchi și mine. În momentul în care preînregistrarea se terminase, eram distrasă și realmente furioasă: fusesem obligată să stau și să ascult comentariile lipsite de compasiune ale lui Tengku Ibrahim despre circumcizia fetelor, iar el admisese că, dacă Shah ajungea în Malaysia cu tatăl ei, atunci bineînțeles că va fi și ea circumcisă.

— Ce mare lucru? zicea el. Cu toții trecem prin asta. Milioane de fete trec prin asta și nu e mare tragedie. Este o operație minoră.

Această operație, în cursul căreia clitorisul le este îndepărtat fetițelor, este unanim acceptată, la nivel mondial, drept o mutilau sexuală și este considerată, în societățile civilizate, o invazie totală asupra drepturilor omului. Faptul că această formă de mutilare putea să i se aplice fiicei mele îmi spulberă complet orice fel de rezerve pe care le mai aveam și mă făcu să-mi pierd controlul. Am început să plâng de față cu toată lumea, sprijinită de umărul lui Iain. Abia după câteva momente mi-am dat seama că făceam asta în auzul lui Tengku Ibrahim, care era încă pe fir și nu, după cum promiseseră producătorii, deconectat. Oamenii cu influență din televiziune obținuseră ceea ce doriseră: emoții

crescute care, fără nicio îndoială, le ridicaseră cotele de audiență. Departe de mine să subliniez faptul că mica lor șmecherie ar fi putut să pună în pericol și siguranța copiilor mei și orice alt contact viitor pe care l-aș fi putut avea cu familia regală.

Faptul că vorbeam cu Tim mă ajuta imens. Își făcuse obiceiul să treacă pe la noi o dată sau de două ori pe zi, pentru a vedea dacă poate face ceva. Îmi doream ca și Iain să poată vorbi cu el. Noi doi ne ocoleam, de teamă ca nu cumva durerea noastră să explodezi dacă ne ciocneam; nu mai vorbeam foarte mult, poate doar despre Iddin și Shah, și stăteam noaptea unul lângă altul în pat, încercând să ne consolăm în tăcere – cuvintele făceau, pur și simplu, prea rău. Din nou, prietenii au fost salvarea noastră. Mă simțeam atât de vinovată că nu mai aveam energia de a le oferi mai mult decât un zâmbet ori să plâng, când încercau să mă consoleze.

Sâmbătă, 18 iulie 1992

Nouă zile trecuseră de când îi ținusem ultima dată în brațe pe Iddin și pe Shah și încă nu aveam un fir clar despre locul unde se puteau afla. Titlurile ziarelor încă mai aminteau de poveste și erau afișate cu litere mari: MAMA COPIILOR RĂPIȚI NE VORBEȘTE; RĂPIREA GILLESPIE. Un ziarist reușise chiar să dezgroape o poveste veche de trei ani și includea citate din John Savage despre fosta noastră relație. Ca să fiu dreaptă, articolul nu avea nimic greșit în sine, dar nu reușeam să-mi dau seama care era legătura între fosta mea relație cu un actor american și faptul că lucrasem împreună cu el la un film, și răpirea copiilor mei.

În orice caz, îl sunasem pe John doar cu câteva zile înainte ca acel articol să între la tipar. Reușisem să dau de el tocmai la Praga pentru a-i spune ce se întâmplase cu „wombații“. Îmi spusese imediat că va organiza un soi de asistență

diplomatică prin relațiile pe care le avea în America, în caz că ar fi fost, în cele din urmă, nevoie de așa ceva. I-am spus că refuz să cred că micuții mei plecaseră din Australia, înainte de a vedea dovada clară cu propriii ochi.

Tot ce se afla în casă părea că înghețase – chiar și locuitorii ei – și oriunde m-aș fi uitat, îmi aduceam aminte că viața noastră fusese poate distrusă pentru totdeauna. Bicicletele familiei erau la locul obișnuit, aliniate pe hol. Încercam să le ocolesc cu privirea de fiecare dată când treceam pe lângă ele – durea prea tare. Îmi aduceau în minte imagini ale sâmbetelor din trecut, zile în care mergeam cu bicicleta în convoi chiar și douăzeci de kilometri, râzând și cântând, în timp ce câinele alerga pentru a ne ajunge din urmă. Oare aveam să mai petrecem astfel de zile?

Lucruri mărunte aveau acum capacitatea de a mă înfuria. Sentimentul că îmi erau distruși copiii și că le erau încălcate intimitatea și drepturile mă chinuia mai mult decât orice, așa că în momentul în care am observat că fotografiile lor, pe care le țineam pe raft, erau stricate și murdărite de amprente ale ziariștilor, nu am mai putut face față. Aceasta m-a făcut să mă aventurez afară din casă, pentru prima dată în șapte zile, ca să cumpăr rame de argint potrivite, pentru fotografiile copilașilor mei. Fie că era rațional sau nu, devenise un gest urgent, aproape simbolic, pentru a proteja tot ce era asociat cu ei. Această călătorie inopinată la cumpărături a fost un adevărat dezastru. Am refuzat să las pe cineva să vină cu mine; era datoria mea ca mamă. Era oribil să fiu recunoscută pe stradă; toată lumea mă arăta cu degetul, șoptind, holbându-se la mine. Era un lucru cu care nu fusesem obișnuită și era prea puțin flatant să devin cunoscută prin intermediul unui lucru atât de îngrozitor.

Când vânzătoarea mi-a luat mâna și mi-a strâns-o, spunându-mi că se roagă pentru noi, am cedat și am plecat cât am putut de repede.

Jeff Goldstein, proprietarul unui magazin de închiriat casele video, a bătut la uşa noastră în aceeaşi după-amiază, cu sacoşe pline de casete. Ne spuse că se gândise că aveam nevoie de ceva care să ne facă să nu ne mai gândim la ale noastre. Jeff avea dreptate numai că ştii oare cu ce să începi când te simţi de parcă trupul ţi-a fost sfâşiat şi ţi-au fost smulse inima şi sufletul?

Duminică, 19 iulie 1992

Trecuse de acum exact o săptămână de când ne prăbuşiserăm în acest abis, deşi simţeam că trecuse o eternitate. Când încercam să dorm, eram chinuită de coşmaruri îngrozitoare, trezindu-l şi pe Iain din cauză că mă agitam, şi apoi neliniştea mă făcea să mă ridic din pat, doar pentru a-mi fi iar rău.

În fiecare dimineaţă, parcurgeam titlurile din ziare, încercând să-l descopăr pe acela care avea să-mi aducă mai aproape copiii şi să verific dacă făceam într-adevăr cel mai bun lucru. Iain era cel care mă ajuta să rămân întreagă, fizic şi psihic, mai ales în timpul acestor prime zile agitate, când nu aveam nicio constantă în viaţa mea, cu excepţia lui. Era precum o plută, mă ţinea la suprafaţă, la limita normalităţii mintale.

În ziare începuseră să apară semne că membrii familiei regali malaeziene se adunau în jurul lui Bahrin, pentru a prezenta publicului imaginea unui front unit. Cu titluri precum RĂPIRE SAU SALVARE? O PROBLEMĂ RELIGIOASĂ, mi-am dat seama că multe surse potenţiale de informaţii erau pe cale să mi se închidă. Acest articol, în special, mă exasperase. Cita membri ai familiei regale care spuneau că Bahrin nu ştiuse că micuţii fuseseră creştinaţi de Biserica Anglicană; acest lucru nu era deloc adevărat. Bahrin ştia că ei merg la grădinişte şi şcoli normale în Australia şi că iau

parte la serbările de Crăciun şi la toate celelalte evenimente care erau parte şi veneau la pachet cu viaţa din Australia. Mai mult, fusese anunţat oficial de faptul că Iddin şi Shah fuseseră botezaţi după ritul creştin cu nouă luni înainte de a semna cedarea custodiei totale în favoarea mea. Nu îi fusese niciodată negat dreptul la a-şi expune opinia privind modul în care erau educaţi copiii, doar că nu îl interesase.

Dacă nu era mulţumit de modul în care Iain şi cu mine creşteam copiii, ar fi trebuit să o spună la tribunal, nu să-i răpească.

Ce mă înfuriase şi mai tare la acest articol era faptul că ziarista, Di Webster, folosise, cred, orice cale de a mă cultiva, dându-mi asigurări că, dacă se ivea ocazia, va încerca să afle tot ce se putea despre copii pentru mine. Aceasta nu era o poveste oarecare; era o poveste care implica doi copilaşi nevinovaţi, copiii mei. Mi-aş fi dorit să nu-i fi oferit niciodată doamnei Webster informaţiile după care umbla, ca să nu mai vorbim de procedurile de protocol şi etichetă prin care putea aborda familia regală din Terengganu. Mă simţeam indusă în eroare în cel mai rău mod cu putinţă şi îmi era rău fizic să descopăr că îmi fuseseră implicaţi copiii în ceea ce percepeam drept interesul meschin al unui ziarist, mărindu-i veniturile şi asigurându-i o poveste în exclusivitate.

În jurnalul meu, în dreptul acelei zile, stă scris: „îi iubesc aşa de mult pe Iddin şi pe Shah. Nu au petrecut atât de mult timp singuri de când s-au născut. Mă simt de parcă trăiesc fără un picior sau fără ambele picioare. Unde sunt? “

Era o întrebare la care nimeni nu avea răspuns.

Vineri, 24 iulie 1992

În ciuda situaţiei noastre sau poate din cauza ei, guvernul australian de la acea dată numai săritor nu era în ceea ce priveşte sprijinul acordat familiei noastre. Din Camberra îmi parveneau veşti conform cărora aceştia ar fi fost foarte

mulţumiţi dacă într-adevăr copiii s-ar fi aflat în Malaysia, mai ales dacă m-aş fi aflat în situaţia în care să accept să mă lupt pentru Iddin şi Shah în tribunalul de acolo. Guvernul nu părea deloc deranjat că legea federală australiană fusese încălcată de un membru al familiei regale malaeziene. Atitudinea aceasta părea a deranja guvernul Keating de fiecare dată când apărea o problemă delicată între cele două naţiuni, mai ales în domeniul drepturilor omului. Se cheamă să faci toate sacrificiile şi să plăteşti toate costurile pentru a închide gura celorlalţi. Decât să fi riscat să jignească pe cineva, preferau să dea înapoi în orice problemă morală. Apoi, ministrul de Externe, senatorul Gareth Evans, insista fără încetare în presă că răpirea copiilor mei era o problemă de familie şi nu avea nimic de-a face cu cele două guverne. Singura mea întrebare era: dacă încălcarea unei legi federale importante nu era o problemă internă a guvernului, atunci care era?

Drept rezultat al acestei poziţii de dezinteres total pe care o adopta propriul meu guvern, un prieten, Micki, iniţie o petiţii publică, prin care cerea urgent Ministerului de Externe să ia măsuri pentru întoarcerea copiilor şi arestarea lui Bahrin şi a complicilor lui. Mii de oameni au semnat petiţia şi prietenii mei jurnalişti mi-au spus că documente similare începuseră să circule şi în oraşele lor. Ideea păru un bulgăre de zăpadă. Speram că, având în spatele nostru şi pe alţi oameni care cereau trecerea imediată la acţiune, guvernul va începe lupta pentru Iddin şi Shah. Fără ei, care au fost fermi şi au insistat asupra faptului că ambii copii erau australieni, am fi fost pierduţi.

A doua săptămână de la răpire a fost mult mai rea decât prima. Pe măsură ce treceau orele, speranţele noastre de a ne găsi copiii în Australia se diminuau. Indiferent de câte ori fusesem asigurată de Poliţia Federală, încrederea mea în ei scădea – mai ales după ce recunoscuseră în faţa mea că nu

verificaseră casa din Perth a sultanului şi că neglijaseră să cerceteze cargoul *Bunga Delima,* atunci când acesta plecase din Perth, cu câteva zile mai înainte. Nu exista nicio echipă special desemnată pentru a-i căuta; Poliţia Federală considera răpirea lor drept o simplă problemă domestică. Având foarte puţine căi deschise şi pentru că îmi dădusem seama, în cele din urmă, după cum recunoscuseră singuri, că Poliţia Federală nu avea nici resursele, nici oamenii care să urmeze cele mai simple căi, am început să mă agit în presă.

Un al şaselea simţ m-a făcut, în acea zi, să iau legătura personal cu proprietarul magazinului de jucării Griffith. Din moment ce acesta era singurul fir pe care continua să lucreze şi poliţia, voiam cu disperare să aflu mai multe. Era de parcă aş fi tras la sorţi, dar trebuia să ştiu. Totul se nărui în momentul în care proprietarul începu să îşi ceară mii de scuze, spunându-mi că se înşelase, că acei copii pe care îi văzuse în magazin erau nou-veniţi în comunitate şi nu erau Iddin şi Shah. Continuă, relatându-mi că, atunci când îşi dăduse seama că greşise, lăsase un mesaj la Politia Federală, la care nu primise niciun răspuns; mai mult, nu vorbise niciodată cu Politia Federală şi nici nu i se ceruse să identifice copiii pe baza fotografiilor.

Ca rezultat al criticilor pe care le adusesem în presă la adresa Poliţiei Federale, comisarul-adjunct Walter Williams îmi răspunse la apel. Mă asigură că fusese folosită fiecare resursă în căutări. L-am întrebat dacă era sigur că Paza de Coastă fusese alertată şi îmi dădu toate asigurările că da. Era uşor să-ţi dai seama că domnul comisar-adjunct Williams nu mă plăcea deloc; pot doar să presupun că se simţise jignit de faptul că spusesem adevărul în presă despre incompetenţa poliţiei. Nu îmi păsa nici cât negru sub unghie – acum eram convinsă că, dacă stau şi zâmbesc şi nu fac nimic toată ziua, aş putea să fac pe placul presei şi al guvernului, dar nu-mi voi ajuta copiii. Dacă nu le plăcea ceea ce aveam de spus, ar fi

putut să se ocupe odată de situaţie aşa cum trebuie. Eram hotărâtă să fac tot ce trebuia pentru a-i proteja pe Iddin şi Shah; toţi ceilalţi puteau să se ducă la dracu'. Era în joc viaţa copiilor mei şi nimeni nu avea să-mi spună să stau la locul meu.

Pe când ne apropiam de finalul celei de-a doua săptămâni, câţiva jurnalişti australieni plecaseră în Terengganu pentru a se ocupa de subiect. Niciunul dintre ei nu avea îndoieli că fiul şi fiica mea fie erau în drum spre Malaysia, fie se ascundeau în acelaşi loc. O echipă de televiziune de la reţeaua pentru care lucram şi eu fusese arestată de poliţia malaeziană pentru că se apropiase cam prea mult de familia regală; din fericire, fusese eliberată nevătămată, peste câteva ore. Singura consolare pe care o aveam era că, fiind vorba de jurnalişti pe care îi cunoşteam personal, în care aveam încredere şi care se ocupau acum de subiect, adevărul îmi va fi spus cu sinceritate brutală.

Şi tot am avut un şoc când partea mai urâtă a profesiei noastre şi-a arătat din nou faţa. Era ora 11 noaptea când am răspuns la telefon şi am auzit o voce stridentă de bărbat care mă anunţa că e ziarist la o publicaţie importantă. Fără să respire, continuă fără menajamente, anunţându-mă că, în mod sigur, copiii se află în Malaysia şi întrebându-mă dacă am vreun comentariu. Am izbucnit în lacrimi. Iain îmi smulse telefonul din mână pentru a afla cu cine stau de vorbă, dar, înainte de a spune ceva, bărbatul ceru să afle întregul istoric al cazului şi o analiză a răpirii. Când Iain refuză să-i facă pe plac şi sublinie nu numai că declaraţia reporterului despre copii nu era fondată, dar şi că era total neprofesionist să-i telefonezi la miezul nopţii unei victime a unei infracţiuni, cerându-i răspunsuri şi amănunte asupra unei poveşti care ţinea prima pagină fără să faci mai întâi documentare, bărbatul începu să se poarte abuziv şi să vorbească urât, înainte de a trânti receptorul. Iain îi informă

a doua zi de dimineață pe editorii respectivului ziar despre comportamentul ziaristului și primi scuze, dar acest incident îmi arătă faptul că, deși încă mai făceam parte din presă, unii dintre membrii acestei bresle începuseră să tragă concluzia că, victimă sau nu, ziaristă sau nu, mă arătasem gata să lupt cu îndârjire pentru copiii mei, prin urmare nu sufeream. Cât de mult greșeau! Mă durea îngrozitor, sufletul meu fusese călcat în picioare, dar, da, eram încă în stare să lupt. Pur și simplu nu aveam altă alegere.

Singurul mod în care mai puteam continua era să-mi pun ochelari de cal. Funcționam ca un automat, blocându-mi orice vedere periferică, orice lucru care m-ar fi putut distrage. Deși Iain, George și Deb încercau să mă convingă să mănânc și să mă odihnesc câteva ore, mintea îmi spusese că orice clipă pe care mi-o petreceam în folosul trupului meu era o clipă pierdută pentru Iddin și Shah. Pe lângă asta, după două săptămâni de luptă intensă, nu mai eram în stare să-mi dau seama ce înseamnă cuvinte precum odihnă și mâncare.

PATRUZECI ȘI TREI

11.15, sâmbătă, 25 iulie 1992

Acesta a fost momentul în care sufletul mi-a fost rupt de mine și am rămas cu sentimentul de teamă, dar și cu cel fatalist că sufletul nu mi se va mai întoarce. Singurul mod în care pot să vă relatez această parte din poveste este prin a vă împărtăși ceea ce am scris în jurnal în acele zile:

Nu am încercat să dorm de mai bine de patruzeci și două de ore. Stomacul meu este cuprins de spasme și creierul îmi țipă după un moment de răgaz, mâinile îmi tremură incontrolabil și tocmai mi-am dat seama că părul îmi cade masiv și culeg smocuri întregi din perie. Dumnezeule, mi-aș vinde sufletul celui care îmi oferă mai mult, dacă acest lucru

mi-ar aduce copiii în brațe, în siguranță. Iain arată ca naiba, doarme în fotoliu, răpus de oboseală. În jurul meu, văd prieteni care stau ori se sprijină descurajați de uși și mobilă – niciunul dintre ei nu a dormit de treizeci și șase de ore, toți luptându-se pentru copii. John tocmai a plecat, Nadine și Joshua l-au urmat, dar abia ținându-se pe picioare. Lillian a plecat acum o oră; se va întoarce de dimineață. Până atunci, tot ce trebuie să fac este să pun cap la cap ce am auzit în ultimele douăzeci și patru de ore.

La ora 11.15, noaptea trecută, Davidrutter de la Departamentul Afacerilor Externe i-a dat telefon lui Lillian acasă anunțând-o că Iddin și Shah sunt „în Indonezia și merg spre Malaysia“. A refuzat să spună mai multe. Lillian a luat imediat legătura cu John și i-a cerut să se întâlnească cu ea la noi acasă. Când au sosit fără să se anunțe, pe la miezul nopții, am știut că veștile sunt proaste. David Abraham, managerul partener al firmei mele de avocatură, a bătut și el la ușă. O singură privire aruncată fețelor lor a fost tot ce era nevoie și, de aici, a început o agitație îndelungată de anxietate, frică și furie absolută.

Am vorbit cu David Rutter puțin după miezul nopții. A refuzat să dea amănunte față de ceea ce îi spusese lui Lillian și continua să repete că micuții sunt „în Indonezia și merg spre Malaysia “. Am întrebat cine îi văzuse, pe ce insulă și în ce stare erau, dar el păstră distanța, refuzând să răspundă la întrebările mele. Drept rezultat, lipsa de dorință a guvernului țării mele de a-mi da informații relevante mie, mama lui Iddin și Shah, m-a înfuriat. În acel moment, eram atât de disperată, încât i-am spus domnului Rutter ce cred despre el și despre departamentul lui. Cum puteam să lupt pentru Iddin și Shah, dacă guvernul propriei mele țări îmi refuza informațiile de care aveam nevoie? David Abraham a continuat conversația cu domnul Rutter și i se spuse că senatorul Gareth Evans, ministrul de Externe al Australiei,

care participa la conferința ASEAN de la Manila, fusese informat despre situație cu doar câteva ore înainte și că avusese o întâlnire cu ministrul de Externe indonezian, dl Aii Alatas, în legătură cu copiii mei. Ni s-a spus că senatorul Evans dorea, de asemenea, să se întâlnească și cu ministrul de Externe malaezian, care era și el prezent la conferință.

Auzind toate acestea, am sărit în picioare, am smuls telefonul din mâinile lui David Abraham și, fără a folosi termeni echivoci, i-am spus lui Rutter că, sub nicio formă, senatorul Evans nu trebuie să fie de acord cu târguri de genul un copil pentru altul. Îmi era cu adevărat frică, știind cum era Bahrin, ca nu cumva să o ofere de Shahirah în schimbul plecării lui în siguranță, pentru că oricum fiul lui valora mai mult. „Să nu îndrăzniți să încheiați târguri fără consimțământul meu, să nu îndrăzniți!", am țipat la telefon. „Vă rog să-mi spuneți unde îmi sunt copilașii.“

După ce telefonul a fost așezat din nou în furcă, am rămas cu toții complet șocați, pentru câteva minute, chiar înainte de a ne putea gândi la ce ne așteaptă. Asta era tot. Copiii ieșiseră cu siguranță din țară, în ciuda asigurărilor pe care ni le dăduse Poliția Federală că nu plecaseră.

Trebuie să știm exact în ce loc din Indonezia se află copiii, astfel încât să încercăm să obținem un ordin judecătoresc din Indonezia care să-i interzică lui Bahrin să plece, dar pot face asta doar dacă am idee despre locul în care se află. Indonezia este o țară formată din sute de insule. Fără ajutorul guvernului nostru, ar fi ca și cum am căuta acul în carul cu fân. Afacerile Externe știu cu siguranță mult mai mult decât ne spun și pur și simplu nu înțeleg de ce nu fac meii multe eforturi pentru a ne ajuta. Oare prima datorie a guvernului nu se referă la cetățenii lui? Sunt foarte mândră să fiu australiancă, dar lucrul acesta trebuie să însemne mai mult decât faptul de a avea un pașaport cu stema Australiei; trebuie să însemne că guvernul meu va face tot ce îi stă în

putinţă pentru a-şi proteja cetăţenii, mai ales când cetăţenii respectivi sunt copilaşi fără apărare. Simt cu adevărat că şi eu, şi copiii mei suntem vânduţi la piaţă, de dragul comerţului internaţional.

Restul nopţii a trecut într-o ceaţă marcată de convorbiri telefonice. Rob Gell a sosit cu un telefon mobil pe la ora 1 dimineaţa şi a început să sune prin toată Australia, căutând o modalitate de a exercita presiuni asupra guvernului, pentru a ne spune ce ştie despre Iddin şi Shahirah. În timp ce eu şi cu Iain trezeam din somn politicieni, diplomaţi şi jurnalişti din toată ţara, Lillian şi John redactau documente legale la computer, iar George şi Debbie le erau rezerve, din când în când.

L-am sunat pe Malcolm Fraser, fostul prim-ministru australian şi preşedintele agenţiei de ajutor australiene CARE Australia, la casa lui de la ţară. În ciuda faptului că a fost deranjat în mijlocul nopţii, a ascultat cu atenţie relatarea desfăşurării evenimentelor şi ne-a promis să tragă sfori şi să facă tot ce poate pentru a obţine informaţiile de care avem nevoie. Am dat şi peste fostul şef al Departamentului Afacerilor Externe. El mi-a spus că nu înţelege poziţia guvernului în această problemă şi că va încerca să meargă pe fir şi să obţină informaţii. L-am sunat şi pe John Halfpenny, liderul sindicatelor. A fost înţelegător şi ne-a promis să ne ajute, dacă e posibil. L-am trezit din somn şi pe liderul opoziţiei din Senat, ministrul de Externe al guvernului din umbră, Robert Hill, în casa lui din Adelaide pentru a-l pune la curent cu situaţia. Mi-a promis că va da câteva telefoane. Niciunul dintre politicienii laburişti pe care i-am contactat nu vrea să se implice; se pare că am fost prea deschisă în ceea ce priveşte denunţarea lipsei de reacţie a guvernului şi acum ei se distanţează clar de noi. Am vorbit şi cu comisarul pentru drepturile omului al Naţiunilor Unite, Brian Burdekin. Ne-a spus că nu ştie ce să facă, dar că va studia

problema. I-am contactat pe directorii de la ştiri de la reţelele Ten şi Seven, Neil Miller şi David Broadbent, la ei acasă. Poate că presiunea media ne poate ajuta.

Telefoane, telefoane şi iar telefoane. Refuz să renunţ la copiii mei. Voi continua să dau naibii telefoane şi să bat la cap, şi să cer, şi să cerşesc şi să solicit favoruri, până ce voi obţine ce am nevoie pentru Shah şi Iddin. Ce doreşte guvernul laburist să fac? Să mă târăsc în colţ şi să-mi accept înfrângerea? Iddin şi Shah sunt copilaşii mei, sunt viaţa mea. Îi iubesc din toată inima, cu toate puterile. Merită mai mult decât atât şi nu voi renunţa până ce acest guvern nu recunoaşte faptul că doi mici australieni au fost răpiţi de un membru al unei familii regale dintr-o ţară vecină, încălcând flagrant o hotărâre a unei curţi australiene. Credeam că unul dintre jurămintele de bază pe care le depune un guvern în funcţiune este de a apăra legile australiene. Senatorul Gareth Evans încă n-a văzut nimic; trebuie să ştie mai multe decât să supere o mamă ai cărei copii sunt în pericol.

Un analist din sud-estul Asiei este citat în ziarele de azi: „Nu există nicio soluţie în această situaţie decât prin negocieri diplomatice între cele două guverne. Chiar dacă guvernul Malaysiei ajunge la o înţelegere cu Australia, el nu poate să-şi impună soluţia familiei regale pentru că, din punct de vedere constituţional, în Malaysia, conducătorii sunt mai presus de legea civilă”. Elmi, cântăreaţa de bar, este citată în alt ziar cu afirmaţia că speră ca, Jacqueline să rămână repede însărcinată cu noul ei soţ şi să aibă copii”. Aş spune că asta rezumă cel mai bine ce înţelege ea din legătura dintre o mamă şi copiii ei. În afară de asta, nu ştiu dacă mai pot avea copii din cauza endometriozei şi a fibrozei. În orice caz, copiii nu sunt un soi de cremă de prăjituri la pachet pe care o faci rapid, dacă nu ţi-a reuşit cea făcută în casă. Fiecare copil este un individ unic, o fiinţă vie, în carne şi oase, nu un obiect pe care să-l poţi înlocui la prima toană.

Aşa a trecut ziua: o conferinţă de presă în grup pentru toată mass-media, întrebări, flashuri şi microfoane. Prieteni, mulţumesc Domnului pentru prieteni, ei sunt puterea mea. Rick Willis face tot ce poate pentru a micşora presiunea de pe noi. A preluat producerea programului săptămânal şi ne ţine locul la postul de radio, astfel încât să ne putem ocupa de răpire. Nu ştiu cum să-i mulţumesc.

Am trimis prin fax un apel la Comitetul Naţiunilor Unite pentru Drepturile Copilului de la Geneva. Sper să răspundă în curând.

Este imperativ să îi tăiem orice cale de scăpare lui Bahrin din Indonezia; este singura noastră şansă de a salva copiii. Cum Indonezia şi Malaysia sunt atât de apropiate geografic, timpul este esenţial. Dacă apucă să-i ducă în Malaysia, şansele noastre de a-i scoate pe Iddin şi Shah se reduc la 1 la sută. Am întins toate hărţile şi atlasul de la şcoală al lui Skye pe podea. Nu ştiu cu ce folos, sincer. Continui să mă uit la hărţile Indoneziei şi Malaysiei, încercând să obţin o localizare telepatică a copiilor mei. Pe hartă, distanţa dintre Indonesia şi Malaysia este doar de trei sferturi de centimetru – vreo trei sute de kilometri, o nimica toată cu avionul.

Am petrecut ore întregi la telefon cu Indonezia încercând să angajez un avocat care să acţioneze în numele nostru acolo; până la urmă, printr-un prieten, am reuşit să dau peste cel mai bun avocat din ţară, specializat în dreptul familiei. N-a ezitat să accepte cazul, dar a subliniat că nu are nicio putere să depună documente sau chiar să încerce să construiască un caz, pentru că nu ştie unde anume în Indonezia se află Bahrin şi copiii. Pentru început, ar fi suficient numele insulei – Bali, Java, Sulawesi, Sumatra sau oricare dintre cele câteva sute de insulițe. Nu poate înțelege de ce guvernul australian este atât de lipsit de voinţă într-o problemă care implică doi copii mici. L-am lăsat aşteptând

instrucțiuni, în timp ce eu încerc să mut munții din loc pentru a obține mai multe informații.

Prietenii cei mai buni ai lui Iddin Mark și Jack – s-au plimbat azi pe străzi, având drept țintă centrele comerciale și supremarket-urile. Au dus cu ei sute de petiții. Amândoi sunt hotărâți să facă ceva pentru Iddin și Shah; niciunul din ei nu poate înțelege atitudinea guvernului și sunt foarte furioși. Fosta soție a lui Iain, Gaye, mama lui Tyson și Drew, împreună cu toată familia ei, adună și ei semnături pentru copii. Îi sunt atât de recunoscătoare pentru sprijin! Am auzit azi că faxurile de la birourile senatorului Evans din Camberra și Melbourne sunt blocate de miile de petiții care cer întoarcerea lui Iddin și Shah. E bine.

Nick și Ben Macarthur împreună cu Mark și Jack vor să se adreseze mass-mediei, ca să vorbească despre Iddin și Shahirah. Am spus că mă voi mai gândi, dar, de fapt, totul depinde de părinții lor.

Mă simt de parcă suntem sub asediu. Presa simte că ne aflăm într-un punct crucial și ne sună o dată la câteva minute. Unii dintre jurnaliști ne-au devenit buni prieteni și urmăresc povestea chiar și când nu lucrează la ea sau ne dau telefon doar pentru a vedea ce mai facem.

Doamne Sfinte, de ce nu ne spune nimeni unde sunt copiii?

Iain mă roagă să dorm un pic. Nu știu cum aș putea – nu știu nici dacă mai pot.

Noapte bună, dragii mei, vise plăcute. Dumnezeu să vă binecuvânteze. Mămica vă iubește foarte mult. Fiți curajoși, vă vom aduce acasă!

Duminică, 26 iulie 1992

Îmi imaginez ce gândește Iddin. Știu ce fire are: este foarte atent și cu luare aminte, evită să riște și nu îi place să plece în aventuri importante fără a fi mai întâi sigur că are sorți de

izbândă. Am petrecut multă vreme încercând să-i încurajez încrederea în sine. Ştiu că Iddin a încercat să găsească o modalitate de scăpare, dar şi că nu s-ar gândi la asta dacă nu e sigur că poate să o ia şi pe Shah. Iddin nu ar risca niciodată s-o pună în primejdie pe sora lui, de asta sunt sigură. Vede, ascultă şi încearcă să scape la momentul potrivit. Aproape că îi aud vocea întrebându-mă ce să facă, doar că nu pot să-i spun.

M-am ridicat din pat cât de devreme am putut în dimineața asta, însoțită de greața obişnuită. Pulsul îmi este atât de rapid, încât simt că pieptul e pe cale să-mi explodeze. Nici unuia din ei nu îi place vremea foarte caldă, iar iritaţia lui Shah probabil că se va înrăutăţi în căldura şi umiditatea din Indonezia. Când are cineva de gând să ne spună unde se află cu adevărat? Prietenii încep să sosească devreme în dimineața asta; cu toții se pare că au simțit starea de tensiune în care mă aflu. Toţi ştiu că va fi o zi crucială pentru Iddin şi Shah. Tot ce îmi trebuie este să aflu unde s-au ascuns, apoi avocatul indonezian poate trece la acţiune.

Casa arată de parcă ar fi un centru de comandă militar: hărţi, telefoane, agende şi activitate constantă. Presupun că în asta s-a transformat – de aici ne conducem bătăliile.

CANBERRA TREBUIE SĂ SE GÂNDEASCĂ LA DREPTURILE COPIILOR CA LA DREPTURILE CETĂȚENILOR AUSTRALIENI – PLEDOARIA JUDECĂTORULUI DESPRE RĂPIRE scrie *Sunday Age* şi continuă:, Judecătorul-şef al Tribunalului Familiei, Alastair Nicholson, a făcut un apel către guvernul federal pentru a lua în considerare o atitudine mult mai activă în cazurile care implică răpirile internaţionale de copii. Judecătorul Nicholson a afirmat că eforturile australiene de a recupera copiii răpiţi nu ar trebui să se desfăşoare între limitele jurisdicţionale australiene, subliniind că aceşti copii merită să le fie apărate întru totul drepturile pe care le au toţi australienii, de acasă sau din

străinătate. «Este de datoria guvernului să ia în considerare faptul că drepturile copiilor sunt cele ale oricărui cetățean australian», a spus judecătorul Nicholson. Acest lucru ar însemna ca personalul ambasadei să aibă un rol activ, dacă este necesar, în localizarea și recuperarea copiilor răpiți. «La urma urmelor, de asta se află acolo. Cred că, cel puțin, și-ar face datoria consulară»."

Deci, după toate astea, politicienii au înțeles ceva? De dragul lui Shah și Iddin, sper că da.

Joi, 30 iulie 1992

Cea mai mare frică a mea s-a confirmat. Shah și Iddin sunt în Malaysia. Această veste m-a distrus complet în ultimele zile; simt că parcă trupul mi-a fost făcut bucățele cu un cuțit bont. E un gol imens în ființa mea, atât de pustie și de neconsolat, încât știu că nu voi mai fi întreagă niciodată. Cu fiecare părticică a ființei mele mi-e dor să-i țin în brațe. Dumnezeule, ce se va întâmpla cu noi? Nimic nu va mai fi ca înainte.

Primul avertisment pe care l-am primit a fost un telefon de la Ministerul Afacerilor Externe, imediat după ora 13, informându-ne că ambasada din Kuala Lumpur anunțase că Bahrin se află în Malaysia și convocase o conferință de presă la un hotel important, la ora 4 după-amiaza, ora orașului Melbourn.

Au fost cele mai lungi trei ore ale vieții mele, timp în care am încercat să-mi țin în frâu ceea ce îmi mai rămăsese din nervi și să mă lupt să înăbuș valul de isterie care mi se ridica în gât. Mă răsteam la oricine mă irita cât de puțin, având replici tăioase și aduceam lumea la tăcere cu o simplă privire. M-am plimbat și am vomat, și am tremurat până ce Iain a insistat să mă așez. Aveam atât de multe întrebări. Înțeleseseră copiii ce se întâmplase? Ce le-a spus Bahrin? Le era teamă? Cum dormeau? Mâncau? Iritația lui Shah o durea

oare? Erau Iddin şi Shah separaţi sau împreună?

Şi, mai presus de toate, cum vom putea să-i aducem înapoi fără ajutorul guvernului?

La ora 4.30 după-amiază, prin intermediul jurnaliştilor a venit confirmarea că amândoi copiii se aflau la Kuala Lumpur şi se presupunea că stau la palatul Terengganu din capitală. Bahrin anunţase la conferinţa de presă că răpise copiii în numele lui Allah. Din acel moment, viaţa încetase să mai aibă valoare pentru mine.

Multe dintre orele de după confirmarea oficială nu mi le mai amintesc din cauza amestecului de isterie, teamă şi a stării de semiconştienţă. M-am prăbuşit după ce am auzit ştirile, aparenţele pe care le păstrasem cu grijă dezintegrându-se în cele din urmă.

Mă înecam, cădeam, muream, deşi aparent încă eram în viaţă. Când m-am oprit din plâns, cineva îl sună pe Michael Jones, doctorul meu. Nu mai vedeam cu ochiul stâng, care îmi ieşise din orbită, iar capul îmi stătea gata să explodeze. M-au băgat în pat, văzând că nu-mi mai puteam stăpâni lacrimile. Îmi aduc aminte că auzeam un soi de schelălăit, de parcă un animal era chinuit: suspine lungi şi gemete primitive, pierdute în depărtare; mi se spune că despre mine era vorba. Michael mi-a făcut o injecţie cu petidină; fără niciun efect. Era o durere pe care niciun medicament nu putea să o aline. Ceva mai târziu, am fost pe jumătate cărată, pe jumătate târâtă la toaletă. Nu mai vedeam, dar puteam să aud vocile din jurul meu, care s-au oprit imediat ce am intrat în camera de zi. Când am întrebat ce se întâmplă, mi s-a spus că toată casa era plină până la refuz cu presă şi avocaţi. Nimeni nu se aştepta să vorbesc, îmi şopti cineva la ureche; îmi înţelegeau durerea. Cred că, până la urmă, am leşinat. Nu ştiu şi nici nu-mi pasă. Nimeni şi nimic nu contează, în afară de Iddin şi Shah.

Vineri, 31 iulie 1992

Iain insista să stau în pat şi toţi aveau grijă să urmez indicaţiile doctorului. Nu eram în stare să mă împotrivesc, pentru că mă durea capul şi îmi pierdusem vederea. Dar vineri, pe 31 iulie, m-am ridicat şi am reînceput lupta. Eram îngrozită de ceea ce trebuia să fac; îngrozită de ceea ce urma să mă întrebe presa. Cum mă oprisem din lupta pentru copii în ultimele zile, eram emoţionată că trebuia să o iau de la capăt. Iain, Lillian, John şi David Abraham îmi ţinuseră locul toată săptămâna, dar această zi nu mai putea fi ocolită: trebuia să vorbesc. Presa fusese de acord cu un interviu general, pentru toată lumea, în birourile avocaţilor din oraş, concentrat pe problemele legale şi pe reacţia guvernului faţă de situaţia creată.

Am fost de acord, cu ceva rezerve, cu un interviu în exclusivitate pentru revista cea mai de succes din Australia. Pentru că fusesem de acord să vorbesc, în detaliu, despre fosta mea viaţă cu familia regală din Terengganu, eram foarte emoţionată şi agitată. Până în acel moment, nu văzusem de ce ar trebui să discut cu revistele; acum, două motive făceau ca interviul să fie necesar: trebuia să exercit cât mai multă presiune cu putinţă asupra guvernului, după cum ne trebuiau cu disperare bani pentru a acoperi cheltuielile legale care creşteau în ritm ameţitor. Pentru poveste nu era niciun onorariu; în schimb, se făcea direct o donaţie către „Fondul de luptă pentru copiii Gillespie“, înfiinţat de unii dintre prietenii noştri, printre care fostul prim-ministru al statului Victoria, Sir Rupert Hamer, Brian Goldsmith, Bruce Memenamin şi Roger Evans, de la societatea de contabili autorizaţi Evans Partners. Aceşti oameni urmau să administreze fondul, banii fiind folosiţi pentru a acoperi toate costurile legale şi pentru posibilitatea în care s-ar putea construi un caz legal în Malaysia, cu scopul salvării lui Iddin şi Shahirah. Banii care n-aveau să poată fi

folosiţi fie urmau să fie returnaţi către donator, fie, în cazul unor donaţii anonime, daţi Fondului Salvaţi Copiii de la UNICEF.

Nimic din toate acestea nu ar fi fost necesar dacă guvernul federal ne-ar fi ajutat şi s-ar fi implicat mai activ. Senatorul Gareth Evans a refuzat să se întâlnească cu mine şi chiar să-mi vorbească, insistând că răpirea lui Iddin şi a lui Shah era doar o problemă de familie, nu una în care să se implice guvernul. Descria cazul copiilor drept „cât se poate de nefericit “. Mă întreb cum ar fi descris situaţia dacă ar fi fost vorba de copiii lui, nu de Iddin şi de Shah?

Luni, cu o săptămână înainte, echipa mea de avocaţi, formată din Lillian, John şi David Abraham, fusese chemată la Camberra pentru a discuta o ofertă de asistenţă financiară, menţionată de senatorul Gareth Evans în media. La sosirea la întâlnire, au găsit zece funcţionari publici de la Departamentul Afacerilor Externe şi de la cel al procurorului-general care stăteau înşiraţi la masă: nici un ministru nu a considerat că problema e destul de importanta pentru a participa. S-a făcut o ofertă iniţială de 1 000 de dolari (cam 400 de lire sterline), dar după trei ore şi jumătate de târguieli cu birocraţii şi de rugăminţi din partea avocaţilor, aceasta a fost crescută, până la urmă, la 2 500 de dolari (circa 1 000 de lire sterline). Această sumă nu acoperea nici măcar costul transportului cu avionul şi al cazării lui Lillian, John şi David pentru farsa care avea loc la Camberra, să nu mai vorbim de costul unei bătălii legale cu familia regală din Terengganu. Aşa că, întrucât cheltuielile legale se ridicau acum la zeci de mii de dolari, oferta „generoasă” a fost respinsă cu dispreţul pe care îl merita şi i s-au recunoscut caracteristicile de lovitură de relaţii publice, ceea ce şi era în realitate.

Titlurile din ultimele zile au fost după cum urmează: FAMILIA GILLESPIE SUFERĂ ÎN TIMP CE SPERANŢELE LE

SUNT DĂRÂMATE; TATĂL MULȚUMEȘTE LUI ALLAH PENTRU ÎNTOARCEREA COPIILOR; PROTEST FAȚĂ DE RĂPIRE; COPIII SUNI ÎN MALAYSIA; PRINȚE, HAI SĂ PUNEM LEGEA LA TREABĂ ÎN LUPTA PENTRU COPIII „PIERDUȚI”; ALLAH FIE LĂUDAT; ACASĂ, DEPARTE DE ACASĂ; RĂPIREA ESTE TESTUL CU ACID AL AUSTRALIEI; FOTOGRAFIA CARE A FRÂNT INIMA UNEI MAME; COPIII AU FOST ADUȘI ACASĂ, NU RĂPIȚI – PRINȚUL; MAMA NU AR TREBUI SĂ ABANDONEZE SPERANȚA, SPUNE JUDECĂTORUL; MUSULMANII PRETIND CĂ PRESA A DEZINFORMAT ÎN CAZUL RĂPIRII; DREPTURILE COPIILOR, ADEVĂRATA PROBLEMĂ, SPUNE AVOCATUL; FUGA PE MARE SPRE MALAYSIA. Titlurile continuau. La fel şi dezbaterea publică şi comentariile asupra situaţiei: scrisorile la ziare, comentariile la radio şi scrisorile către noi, care nu mai încăpeau în cutia de poştă. Scrisorile care îmi erau adresate personal erau pline de încurajări, dragoste şi sprijin, pentru care eram foarte recunoscătoare. Speram ca, până la urmă, să le pot răspunde acestor oameni drăguţi, dar nu ştiam când.

Dimpotrivă, revelaţia că noi eram acum proprietate publică, faptul că traumele noastre personale erau discutate şi dezbătute în birouri şi fabrici sau ca acompaniament de prost gust la discuţiile mărunte de la petreceri erau ca o anatemă pentru mine. Părea că pune sub semnul îndoielii chiar existenţa lui Iddin şi Shah ca persoane şi îi golea de umanitate. Era, în mare măsură, o sabie cu două tăişuri: aveam nevoie de presiunea publicului pentru copii, totuşi vedeam că nişte străini aveau o atitudine de proprietari faţă de noi. Apoi, fiara teribilă a prejudecăţilor rasiale îşi arătă capul: o personalitate de la un radio din Sydney a comentat că sunt „o gălbejită cu ochii mici“ şi că ar trebui să fiu trimisă acolo unde îmi e locul. Această atitudine a fost adoptată şi de unii dintre compatrioţii mei australieni. Cred că ar fi trebuit

să mă aştept la asta. Cred că fusesem prea naivă, uitând să mă privesc în oglindă şi să văd imaginea după care mă judecau unii ca nişte ignoranţi. Realizatoarea de radio Margaret Fletcher şi Murray Nicoll, realizator la Adelaide, pe de altă parte, îmi sunt buni prieteni. Amândoi mi-au apărat naţionalitatea şi onoarea; nu au contenit să-mi acorde sprijin şi să-l critice pe senatorul Evans.

Un ziarist m-a sunat pentru a-mi cere permisiunea de a scrie un articol despre moştenirea mea rasială. I-am spus că familia mea era în Australia din 1801 şi că veniseră ca administratori şi exploratori. Dacă e să fiu cinstită, trebuie să recunosc că percepţia cum că aş fi străină mă doare foarte mult. Sunt oare Iddin şi Shah mai puţin valoroşi doar pentru că sunt produsul unei căsătorii interculturale? Arătaţi-mi-l pe cel care zice asta şi am să-i scot ochii. Cum îndrăzneşte cineva să evalueze valoarea copiilor mei după faptul că sunt metişi?

În aceeaşi zi, în timpul drumului către conferinţa de presă, s-a întâmplat ceva cu adevărat îngrozitor. Eram în maşină pe una dintre străzile importante din Melbourne, când Iain a fost atacat de un bărbat cu cască de motociclist, care urla îngrozitor. În momentul în care maşina era oprită la semafor, un bărbat a sărit brusc de motocicletă, pe care o oprise lângă maşina noastră, a băgat mâna pe geamul deschis din dreptul lui Iain şi a început să-i care pumni şi să-i vorbească urât. Cuprinsă de panică, am încercat să-i descleştez mâinile din jurul gâtului lui Iain. Susan Duncan, editor la *The Australian Women's Weekly,* şi fotograful, Tony, care erau cu noi în maşină, priveau plin de groază. La un moment dat, ochii bărbatului se aţintiră asupra mea şi începu să ţipe: „Curvă, meriţi să-ţi pierzi copiii! "Drept răspuns, Iain îi dădu un pumn. Din păcate pumnul lui lovise doar casca bărbatului, înainte ca noi să plecăm de la semafor. Am ajuns foarte tulburaţi la biroul de avocatură;

mâna soțului meu sângera puternic în urma impactului cu casca de motociclist.

Conferința de presă a fost un chin teribil. Mă simțeam amețită și copleșită în camera plină ochi de oameni și abia îmi puteam reține lacrimile. Din toate direcțiile îmi erau adresate întrebări despre copii, viitor, guvern, despre cum mă simțeam în acel moment. Le-am răspuns cât de bine am putut. Le-am spus că doresc să-mi vină acasă copiii, unde le este locul, dar că, dacă nu pot să-i aduc imediat, măcar să vorbesc cu ei la telefon. Doream și aveam nevoii să-i asigur din nou pe Iddin și Shah că îi iubesc. În timpul conferințe i de presă, am avut ocazia să neg toate poveștile false care circulau în presă, cum că i-aș fi răpit pe copii prima dată. Bahrin angajase o firmă de relații publice, parcă intenționat numită Damage Control, pentru a se ocupa de relația cu presa în locul lui și a răspândi minciuni despre mine.

Lillian și David au încercat zile întregi, fără succes, să contracteze serviciile unui avocat malaezian în numele nostru. Nicio persoană din acea țară nu dorea să se implice într-o luptă împotriva unei familii regale bogate și puternice. Nu pot să spun că îi învinovățesc. Am făcut multe cereri pe lângă avocații lui Bahrin pentru o singură convorbire telefonică cu copiii, dar rugămințile nu au avut succes.

Cum mai putea să acționeze acum guvernul, când presa a dezvăluit că Iddin și Shah fuseseră scoși pe apă din țară prin Queensland, în nordul îndepărtat al Australiei? Poliția Federală australiană nu anunțase Paza de Coastă, care anunțase ulterior că auzise semnale de ajutor de la o barcă presupusă a fi un vas indonezian de pescuit, *Pencheroboh,* care scăpase de sub control timp de patru zile în strâmtoarea Torres, care separă Australia de Indonezia. Mai mult, Paza de Coastă știuse de existenta vasului cât încă aceasta se afla în apele australiene și coordonase o operațiune completă de căutare și salvare de la Camberra,

capitala federală a Australiei. O abandonaseră în ultimul moment. După monitorizarea semnalelor de ajutor prin care se menţiona că la bord se află şi doi copii, un avion al Pazei de Coastă care survolase vasul şi nava marinei, HMAS *Dubbo,* fusese chiar trimis să intercepteze vasul în derivă. Ajunsese foarte aproape de acesta, când i s-a ordonat brusc să înceteze acţiunea de salvare şi să se întoarcă la bază, pentru că *Pencheroboh* refuza ajutorul din partea autorităţilor australiene şi ceruse în schimb intervenţia armatei indoneziene. Cererea care venise prin radio, monitorizată şi făcută în engleză, solicita să fie contactat un anume colonel indonezian de armată, comandantul forţelor militare indoneziene pentru teritoriul Irian Jaya (jumătatea indoneziană din Papua Noua Guinee). Vasul cu motor avariat, avându-i la bord pe copii şi pe Bahrin, a fost, mai apoi, remorcat la Merauke, în Irian Jaya, de către armata indoneziană.

De asemenea, Poliţia Federală a recunoscut, în cele din urmă, în presă că nu informaseră Paza de Coastă sau alte autorităţi similare – era o scăpare, se justificară ei. Poliţia nu reuşise nici să respecte termenii mandatelor emise de Tribunalul Familiei; au „uitat “să notifice oficial poliţia din Queensland cu privire la caz.

Având în vedere intervenţia evidentă din partea indoneziană, cum putea guvernul australian să mai susţină că răpirea lui Iddin şi a lui Shah era o „problemă de familie”?

Când am auzit de metoda folosită pentru a scoate copiii din ţară, l-aş fi putut castra bucuroasă, fără instrumente şi fără niciun pic de compasiune, pe Bahrin. Numai Domnul ştie ce condiţii au fost siliţi să îndure copilaşii mei, în derivă la bordul unui mic vaporaş cu motor, în mijlocul oceanului. Bahrin nici măcar nu poate să înoate: îi este frică de apă. Dacă ar fi fost vreo urgenţă, ai fi fost total incapabil să salveze copiii. Iddin este un înotător destul de bun – mă

asigurasem de asta petrecând cu el luni întregi, ducându-l la cursuri regulate de înot dar lui Shah îi era foarte frică sa stea cu fața în apă și din cauza asta nu îi plăcea să fie spălată pe cap. Bahrin era dispus să le pună viața în pericol doar pentru a se răzbuna pe mine.

Un alt eveniment uimitor, pe care guvernul încercase să-l ignore, ieșise la lumină. Pe 20 sau 21 iulie, în aceeași zi în care soldații indonezieni remorcaseră vaporul avariat în portul Merauke, două avioane pline de oficiali australieni au fost reținute, fără niciun fel de explicații, de militari indonezieni aparținând aceleiași arme. Fuseseră puși sub arest la domiciliu la Merauke, li se interzisese accesul la avion și fuseseră înconjurați de gărzi armate. Coincidență? Guvernul australian refuzase să dea amănunte.

Ieșeau la iveală și alte fapte. Colin Ferguson, pilot de elicopter din Melbourne, trimis în teritoriile indoneziene pentru a ajuta națiunea din Papua Noua Guinee, se întorsese în Australia. A fost șocat să afle că fusese la bordul aceluiași avion, călătorind din teritoriul indonezian Irian Jaya în insula Sulawesi, cu Bahrin și copiii. La acel moment, a fost mirat de faptul că doi copii cu trăsături malaeziene îl necăjeau pe tatăl lor cerându-i să joace împreună jocuri de cuvinte, folosind un accent cât se poate de australian. Copiilor nu li s-a permis să coboare din avion în timpul numeroaselor escale făcute de acesta în timpul călătoriei; erau ținuți separat și nu li se permitea să stea unul lângă altul. Bahrin era însoțit de o gardă de corp, care se ocupa de Iddin și care a stat lângă el pe toată durata călătoriei. Shah stătea lângă tatăl ei, pe locurile din față.

Colin a fost foarte amabil și a găsit timp să îmi dea telefon după ce vestea celor observate de el a apărut în presă. Cele povestite de el m-au consolat puțin, pentru că fusese foarte precis, spunându-mi exact ce joc jucau copiii: recitau poezioare amuzante cum ar fi *Round the Ragged Rock* și

Betty Bought a Bitof Butter la nesfârşit, până ce tatăl lor se enervase foarte tare. Aceste poezii aveau o semnificaţie specială pentru noi. Iddin şi Shah copiau un joc pe care Iain şi cu mine îl jucam adesea în timpul lungilor noastre călătorii cu maşina. Amândoi concuram, recitând exact poeziile acestea din ce în ce mai repede, în timp ce copiii ne încurajau şi alegeau câştigătorul. Pentru mine, era un mesaj secret că Shah şi Iddin îşi aminteau jocul şi doreau să-l enerveze pe Bahrin, ştiind că acesta nu îi va înţelege niciodată semnificaţia.

Comisarul-şef al poliţiei malaeziene anunţase public că îi oferea toate serviciile lui Bahrin, precum şi protecţie permanentă din partea instituţiei sale. Era o adevărată batjocură la adresa legilor australiene. Câţiva miniştri ai guvernului malaezian au ţinut, de asemenea, conferinţe de presă pentru a-şi demonstra sprijinul faţă de acţiunile lui Bahrin. Fostul meu soţ folosea copiii ca pe un soi de scenă de teatru pentru a deveni erou naţional; şi-a prezentat cu măiestrie acţiunile sale egoiste şi meschine ca pe un soi de declaraţie despre religia islamică şi creştinism. Religia nu a fost niciodată o problemă şi, cu siguranţă, nu avea nimic de-a face cu faptul că îi răpise pe Iddin şi pe Shah, dar el reuşise să inducă în eroare populaţia ţării sale. Bănuiam şi că, nu peste multă vreme, vom asista la un anunţ că va candida pentru o poziţie politică. Avusese mereu aspiraţii în acest domeniu.

Datele ziarelor îmi aduceau aminte în fiecare zi de trecerea timpului din momentul în care îmi ţinusem pentru ultima dată copiii în braţe şi mă încărcau cu emoţii şi amintiri devastatoare. Iată ce scriam în jurnal:

Mi-am petrecut ultima oră pe patul lui Iddin, ţinând-o pe Whitney la piept şi plângând. Prezenţa copiilor se face simţită peste tot, nările mele sorb parfumul lor şi îmi imaginez că le aud glăscioarele pe hol. Îmi amintesc cum îi

sărutam pe amândoi de noapte bună, cum le ridicam părul de pe frunte şi cum le aşezam plăpumioara sub bărbie. Îmi amintesc rugăminţile lui Shah să le mai spun o singură poveste şi felul în care devora cărţile, la fel ca mine. Îmi amintesc vocea ei cântând în italiană la ora 10.30 seara şi paşii ei în timp ce se strecura pe hol către uşa camerei de zi. Intrând sfioasă, anunţa:

— Mami, nu pot să dorm.

— De ce nu? întrebam.

— Pentru că creierul meu îmi tot vorbeşte.

— Ei bine, spune-i să tacă, îi răspundeam, încercând să par serioasă.

— I-am spus, dar nu mă ascultă.

Îmi aduc aminte de expresia de consternare de pe faţa lui Iddin în timp ce lucram împreună la cel mai recent proiect şcolar al lui, despre Sistemul Solar, şi comentariul lui exasperat despre ceea ce învăţase. „Tot ceea ce ştiu despre Venus este că atmosfera ei este făcută din pneumonie. “Nu ştiu când voi putea să-i spun că această temă i-a adus primul zece din viaţă. Îmi aduc aminte, îmi aduc aminte, îmi aduc aminte – totul. Cu siguranţă, Bahrin nu se aşteaptă să poată să le şteargă orice amintire despre mine din memorie. Of, Doamne, ajută-mă să-i aduc înapoi!

Nimic nu mai e sigur. Singura constantă pe care mă pot baza este durerea care îmi macină întregul corp de dorul lor şi coşmarurile care îmi însoţesc nopţile.

Duminică, 2 august 1992

Ştirile de la televiziune au anunţat că Bahrin şi copiii ajunseseră la Kuala Lumpur cu maşina. Din câte se pare, Bahrin se oprise la moschei de vreo câteva ori, pentru a lua parte la rugăciunile de mulţumire pentru succesul înregistrat în răpirea copiilor. Iddin şi Shah erau înconjuraţi de ofiţeri de poliţie înarmaţi şi ascunşi în fosta mea casă, în

spatele unui gard de trei metri, care fusese construit special. Erau tratați precum animalele în cușcă, Bahrin scoțându-i doar pentru a-i arăta în public și pentru ședințe de fotografii. Una dintre fotografiile făcute publice de către presa din Malaysia o înfățișa pe Shahirah fluturând un steag malaezian, în timp ce Iddin stătea lângă ea, cu o expresie detașată și gânditoare pe față. Bahrin asigură presa că copiii se obișnuiesc cu viața din Malaysia fără probleme și fără să le fie dor de Australia. Doream să știu ce se întâmpla când plângeau după mine noaptea sau când cereau să se întoarcă acasă. Doream să știu ce li se spune când plâng după mine. Le spusese cumva că murisem? Le spusese cumva că îi abandonasem? Știau cât de mult mă luptam pentru ei?

Trei psihiatri specializați în problemele copiilor și doi psihologi criminaliști au explicat impactul emoțional pe care îl are acest gen de situație: copiii vor trece prin simptomul de stres posttraumatic, care provoacă insomnie, anxietate și probleme emoționale, dar și prin sindromul Stockholm, un fenomen specific ostaticilor răpiți, în cazul sindromului Stockholm, ostaticul începe să relaționeze cu răpitorul sau răpitorii ca și cum ar fi mijlocul lui de subzistență. Ostaticii chiar încep să preia din comportamentul și idealurile răpitorilor și, ca în cazul moștenitoarei americance răpite, Patty Hearst, se alătură activităților răpitorilor din pură necesitate. Experții spun că este absolut imposibil ca doi copii să fie răpiți din singura casă pe care au cunoscut-o și de lângă singurele persoane pe care le știu și să fie duși într-o țară străină fără a fi sever traumatizați. Cum poate un guvern să sacrifice doi copilași în numele relațiilor diplomatice armonioase? Bahrin le-a spus celor din presă că nu mi se va permite în niciun caz să vorbesc cu copiii. Ce s-a întâmplat cu drepturile de bază ale lui Iddin și Shah?

Titlurile continuau: PRINȚUL MÂNAT DE DRAGOSTE IMPUNE EMBARGOU PENTRU MAMĂ; CIOCNIREA

VALORILOR FEMINISTE ŞI MULTICULTURALE. Primul era de-a dreptul ridicol: „dragostea” nu avea nimic de-a face cu motivaţia pe care o avusese Bahrin pentru a răpi copiii. În toate interviurile sale, nu a afirmat niciodată măcar că ar iubi copiii. Vorbea despre religie, niciodată despre binele lor fizic sau emoţional.

Existau, cu toate acestea, multe scrisori de sprijin pentru familia noastră care erau publicate în ziare. Una, în special, de la Heather Brown, m-a făcut cu adevărat să chicotesc, imaginându-mi-l pe senatorul Gareth Evans citind-o la micul dejun. Sub titlul PRINŢUL RECUNOSCĂTOR, spunea următoarele: „Raja Bahrin Shah are fonduri nelimitate, sprijinul total al guvernului malaezian, al tribunalelor islamice, al poliţiei malaeziene, plus, din cât se pare, al mai multor indonezieni influenţi, inclusiv al unor membri ai armatei indoneziene. Nu avea nevoie şi de ajutorul senatorului Evans şi al Pazei de Coastă. Dar, ca şi Mahathir (prim-ministrul malaezian), este, fără îndoială, recunoscător”.

În cele din urmă, Australia a cerut ca guvernul malaezian să permită oficialilor consulari australieni accesul la Iddin şi Shah şi am aşteptat ca pe ghimpi răspunsul. Acesta era ambiguu şi nu stan gaj a la nimic.

Am luat în discuţie oportunitatea de a merge în Malaysia pentru a vedea copiii, doar pentru a afla că mi se refuzase viza de călătorie. Eram *persona nongrata* în Malaysia; nu doar atât, dar Bahrin reuşise să obţină mandate de arestare pe numele meu pentru diverse infracţiuni, aşa că riscam, şi încă mai risc, să fiu arestată acolo. Dacă încerc să pun piciorul în acea ţară pentru a-mi vedea copiii, voi fi arestată imediat. Reuşise să antedateze ordinele curţii în martie 1984, într-o perioadă de dinaintea întoarcerii mele în Australia, cu mai mult de optsprezece luni înainte de desfacerea căsătoriei noastre. Aceste ordine îi dădeau

custodia totală asupra „copiilor rezultați din căsnicie “. O decizie uimitoare, având în vedere că Shahirah nici nu era concepută pe atunci; poate că obținuse custodia asupra ovarului meu stâng.

În acest timp, începusem să primesc scrisori îngrijorătoare de la un bărbat care se oferea să-i răpească pe copii pentru mine. Scrisorile lui erau pline de aluzii și declarații despre cât de priceput este la arme. Am aflat că îl cunoștea și poliția și că fusese acuzat de posesie ilegală de arme. Nu aș fi lăsat o astfel de persoană nici la un kilometru depărtare de copiii mei. Doream să vină întregi și nevătămați acasă, nu morți. Scrisorile lui nu au fost singurele de acest gen pe care le primeam de la acești așa-ziși „Rambo “, care păreau să apară din neant și își ofereau serviciile – pentru un onorariu, bineînțeles.

Un alt fapt neplăcut care se ivise avea legătură cu un detectiv particular din Queensland, care pretindea a fi specializat în rerăpirea copiilor. Acest om a acordat un interviu la televiziunea națională, pretinzând în fața reporterului nu numai că eu îi eram clientă, dar și că ne oferise un plan de a ne lua copiii înapoi prin folosirea forței, pe care noi l-am fi refuzat. A făcut declarații asemănătoare într-o revistă pentru femei. Nu vorbisem niciodată cu acest bărbat; nici nu aveam de gând să o fac ținând cont de lucrurile pe care le declara și minciunile pe care le vehicula despre mine.

Nu puteam dormi fără să am coșmaruri; indiferent cât de mult încercam să o fac, păreau să fie inevitabile. În jurnal mi-am notat unul dintre cele mai îngrozitoare:

Din când în când, lovesc cu pumnii pereții de sticlă care se ridică în fața mea și care îi țin prizonieri pe Iddin și Shah. Copiii sunt separați, încarcerați în dormitoare perfecte, fără ferestre sau uși, înconjurați de jucării. Amândoi se leagănă înainte și înapoi, plângând fără încetare după mine, iar

vocile lor sună ciudat, sacadat. Țip spunându-le că vin, că îi iubesc. Țip iar și iar, dar ei nu mă pot auzi, și în tot acest timp eu lovesc sticla cu pumnii. Apoi începe râsul acela șiret și crud. Mă întorc și îl văd pe Bahrin cum se uită la mine, cu buzele răsfrânte peste dinți, râzând și râzând până ce am senzația că am să surzesc. Sunetul îmi umple urechile și estompează plânsetul copiilor. Văd un fulger de oțel și simt o durere intensă, în timp ce lama macetei lui îmi taie mai întâi brațul stâng, apoi pe cel drept, deasupra cotului. Mă prăbușesc la pământ, sprijinită de peretele de sticlă, și bat în sticlă cu cioturile însângerate pe care le mai am, disperată să ajung la copii. Las în urma mea dâre de sânge în timp ce încerc iar și iar să îi fac să mă audă, încerc să-i anunț că nu am renunțat la ei și, în tot acest timp, Bahrin continuă să râdă de mine, mai tare și mai tare și mai tare, până ce nu mai pot să suport sunetul, până ce se amestecă cu plânsetul copiilor și mă trezesc, țipând numele lor iar și iar.

Îmi doream să am pe cineva cu care să vorbesc despre răpire, pe cineva care să fi trecut prin asta. Simțeam că înnebunesc. Prietenii noștri, Tim Watson-Munro și soția lui, Caria Lechner, mă asigurau, în calitate de profesioniști, că nu era cazul. Lipsa somnului și faptul că pierdeam din greutate nu mă ajutau să-mi revin; greutatea mea scăzuse de la cincizeci și patru la patruzeci de kilograme. Încetasem să-mi mai pese. Nu mai puteam să țin mâncare în stomac; nu voia să rămână acolo. Am încercat să gătesc, dar izbucneam în lacrimi când intram în bucătărie și îmi aminteam oala de curry pe care o făcusem în noaptea în care am aflat că dispăruseră copiii.

Iain și Skye trăiau cu mâncare de fast-food și din pachetele aduse de vecini. Părul continua să-mi cadă masiv la duș și începuse să se rărească spre frunte. Mă întrebam cum aș fi arătat cheală.

Lillian și John munceau incredibil de mult, în căutarea

unei chichiţe avocăţeşti pe care am fi putut s-o folosim în orice mod sau formă. Exista o cale de a-l pune sub acuzare pe Bahrin, dai guvernul trebuia să fie dornic să coopereze şi să ne ajute.

În seara de miercuri, 5 august 1992, i-am văzut pe Iddin şi pe Shah la televizor pentru prima dată după ce fuseseră răpiţi. Era o ocazie de a fi fotografiaţi, pusă în scenă cu grijă. Iddin părea solemn şi furios, dar poza, iar Shah era doar Shah; păreau foarte conştienţi de prezenţa fotografilor şi a jurnaliştilor. Copiii păreau să se certe, dar comentariul acoperea mare parte din sunetul de fundal, fiind astfel mai greu de descifrat. Mai apoi, când am dat sunetul de fundal mai tare, am putut să-l auzim pe Iddin spunându-i lui Shah să fie cuminte, că altfel vor avea necazuri. Pentru a sublinia atmosfera, erau înconjuraţi de şoareci, iepuri şi porcuşori-de-Guineea, toţi în cuşti; amândoi se concentrau pe animale şi încercau să ignore camerele de luat vederi, cu excepţia momentelor când li se spunea să zâmbească de către cineva care nu se afla în cadru. Picioarele lui Shah erau pline de ciupituri de insecte.

Am vizionat caseta de sute de ori, doar pentru a-i vedea. Iain se supără când m-a găsit sprijinindu-mi capul de televizor şi plângând lângă chipurile lor nemişcate. Nu mă puteam abţine. Mai mult nu puteam face, dacă doream să îi iau în braţe.

Noapte bună, dragii mei, vise plăcute, Dumnezeu să vă binecuvânteze. Mami vă iubeşte foarte mult!

Vineri, 21 august 1992

Pe măsură ce trecea timpul, îmi era din ce în ce mai greu să trăiesc cu realitatea vieţii fără Iddin şi Shah. Îmi pierdusem identitatea la fel cum îi pierdusem pe ei. Lucrurile care fuseseră importante pentru mine, modurile în care mă defineam, fuseseră extirpate din viaţa mea cu

precizie chirurgicală. Familia noastră șchiopăta, iar aparențele erau greu de păstrat; doi membri dispăruseră, doi copii în jurul cărora ne croiserăm echilibrul și optimismul. Ar fi fost o bucurie și o ușurare imensă și doar să le auzim vocile, dar speranțele erau în van. În fiecare zi mă așezam lângă telefon și încercam toate trucurile posibile, care să mă pună în legătură cu ei. Sunam și iar sunam la diverse numere care aparțineau familiei lui Bahrin, dar fără succes; toți își schimbaseră numerele de telefon. Sunam la centrala din Istana Badariah și îi rugam să mă lase să vorbesc cu Endah, în speranța că ar putea să-mi dea vești despre copii. De fiecare dată fie eram refuzată pe față, fie, dacă telefonul era preluat de telefonistul Kasim, care îmi fusese cândva prieten, mi se ofereau scuze puțin plauzibile. Foloseam accentul malaezian, și un pic de dialect, cu măsură, dar nimic nu trecea de barieră. Din când în când, izbuteam să-l înduplec pe Kasim și să-i smulg promisiunea că va transmite mesajul meu prin viu grai lui Endah. „Dacă nu vrea sau nu poate să vorbească cu mine“, pledam eu, „te rog să-i spui că nu doresc să-i creez neplăceri”, și apoi îmi formulam rugămintea în dialectul de curte, ținând cont de etichetă și de amabilitățile sociale:

„Cu adânc respect și dragoste îmi aduc aminte de Alteța Sa Regală și sper că e bine. Cu respect o rog să protejeze interesele copiilor mei și să aibă grijă de ei și să-i apere, de dragul lor. Cu respect și fără dorința de a perturba armonia vieții ei, o rog, de asemenea, cu umilință, să decidă dacă va spune sau nu Alteților Lor, Tengku Iddin și Tengku Shahirah, că mămica lor îi iubește foarte mult. În acest scop, îi mulțumesc cu respect și adâncă umilință Alteței Sale Regale“.

Puneam apoi receptorul în furcă pentru a-mi trage suflarea, oftam de mi se scuturau umerii și plângeam după copiii mei. Știam că, dacă va avea ocazia, Endah va avea grijă

de ei de la distanță; mai mult nici nu puteam spera, chiar dacă nu puteam ști niciodată dacă primise mesajul meu. Și această ușă mi se închidea acum.

Alteori, când sunam la palat, îmi răspundeau servitori pe care nu îi cunoșteam. Se jucau cu mine, mă chinuiau, insistând cu încăpățânare că întreaga familie regală din Terengganu locuia pe termen nelimitat în Singapore sau că niciun membru al familiei nu avea telefon. Uneori, puneau pur și simplu telefonul jos pentru lungi perioade de timp, lăsând linia deschisă, și îi puteam auzi cum râd și pun la cale tot felul de jocuri de cuvinte sau cum se certau; îl cui era rândul să își bată joc de mine, înainte de a-mi trânti telefonul în nas. Îmi spuneau *kaffir* și Satana, dar nu îmi mai păsa; tot ceea ce conta era că încercam pe orice cale să le transmit un mesaj lui Iddin și Shahirah. Lupta pentru ei era singurul lucru care mă făcea să continui; trebuia ca ei să știe că nu voi renunța niciodată.

Continuam, cu regularitate monotonă, să apărem în articolele din presă. Povestea noastră devenea rapid precum saga lordului Lucan: dezbateri publice, întrebările și opiniile zburau pe lângă noi. Deveniserăm fără voie tinta unor tati nemulțumiți că nu obținuseră custodia și a studenților malaezieni plini de venin care studiau în Australia. Cauciucurile mașinii noastre fuseseră tăiate; într-o seară, un bătrân a început să lovească în geamul mașinii mele când mă oprisem într-o intersecție.

David Hirschfelder, un prieten apropiat care avea să fie mai târziu nominalizat la Oscar pentru coloana sonoră a filmului *Shine.* Organizase semnarea unei petiții publice de către alți muzicieni și artiști, prin care se cerea ca guvernul să acționeze în vederea repatrierii lui Iddin și Shah. I-am fost foarte recunoscătoare lui și celorlalți semnatari.

Prin fax am primit vestea că partidul de opoziție va solicita o anchetă parlamentară în Senat despre răpirea

copiilor. Acest lucru nu avea să-i ajute de Iddin şi Shahirah, dar poate avea să oprească ineficienţele care mai existau în sistem şi poate nu avea să li se mai întâmple şi altora ceva similar. Apelul venea de la senatorul Robert Hill, liderul opoziţiei din Senat, şi era sprijinit de câţiva senatori din ambele tabere.

Bahrin începu să citeze ordinul judecătoresc din martie 1991 ca fiind motivul pentru care răpise copiii. Susţinea că i se interzisese de către Tribunalul Familiei să îi ducă pe Iddin şi pe Shah la o moschee şi le sugera ziariştilor că interdicţia era permanentă. Mă înfuria grozav faptul că putea să manipuleze în aşa hal faptele şi să le facă să sune plauzibil. De fapt, circumstanţele erau foarte diferite; ordinul judecătoresc se referea doar la o anumită zi de vineri şi nu la altele. Bahrin sosise neanunţat la Melbourne, cerând să fie tratat ca un vlăstar regesc de către Tribunalul Familiei, folosind ca scuză faptul că avea nevoie urgentă ca audierile să aibă loc joi, imediat după weekendul prelungit de Paşte. Cum sosise pe neanunţate şi cerea să vadă copiii fără a lua măcar în considerare faptul că poate ne făcuserăm planuri speciale de sărbători, am cerut ca, din moment ce copiii erau deja implicaţi în anumite activităţi, să amânăm vizita pentru Vinerea Luminată. Îi permisesem să vadă copiii şi chiar să rămână la el peste noapte, în timpul vizitei sale de patru zile; chiar l-am condus cu maşina prin Melbourne.

Judecătorul a subliniat că, într-adevăr, vinerea era zi de rugăciune pentru comunitatea islamică; dar că acea zi de vineri avea semnificaţii deosebite şi pentru creştini. Şi, pentru că sosise pe neaşteptate, din moment ce fuseseră făcute planuri pentru acel weekend în particular, copiii nu vor merge cu el. Judecătorul, de asemenea, sublimase, în special, că religia şi credinţele lui Bahrin erau respectate de tribunal şi că, atunci când se ivea ocazia şi dorea să aibă acces la copii într-o zi semnificativă pentru musulmani, i se

va acorda aceeaşi favoare ca şi mie. Dar nu aşa au fost prezentate lucrurile şi în presă.

Atât de mulţi oameni, care nu ne cunoşteau, au sărit imediat cu opinii şi analize în media privind meritele mariajelor „interculturale “. Devenisem subiect de dezbatere retorică pe tema Islam contra Creştinism, fiind transformată din sceptică într-un soi de creştină propovăduitoare a Bibliei. Aceşti comentatori ne disecau viața de parcă ne-ar fi cunoscut în intimitate, proiectându-şi propriile preconcepţii şi prejudecăţi asupra mea şi a copiilor. Mă înfuriam şi mă supăram şi doar prietenii îmi aminteau, în mod constant, că aceste opinii nu aveau nimic de-a face cu cazul nostru. Era greu să fii de acord. Mă simțeam violată și folosită. Îmi făceam griji pentru ceea ce percepea publicul. Îi consideram pe oamenii care sprijineau repatrierea lui Iddin şi a lui Shah la fel de importanţi pentru a determina guvernul să acţioneze pentru copii; fără acest sprijin nu aş fi putut să-i ajut.

Principalul meu scop era de a forța guvernul să deschidă acțiuni penală împotriva lui Bahrin și să înainteze actele de extrădare malaezienilor. Simțeam că Australia le datorează lui Iddin şi lui Shah măcar atât: o recunoaştere a drepturilor lor ca cetăţeni australieni.

Între timp, rezistam cât puteam de bine, câte o zi pe rând, pas cu pas.

PATRUZECI ŞI PATRU

Septembrie 1992

Începusem să urăsc faptul de a ieşi din casă, pentru că însemna automat că îmi sacrific intimitatea în tot acest timp. Oameni bine intenționați, în majoritate complet străini, mă abordau pe stradă, unii dintre ei punând mâna pe mine, îmbrățișându-mă în semn de sprijin pentru lupta mea. Unii

dintre ei doar remarcau cu glas tare sau şopteau destul de sonor că sunt „mama copiilor răpiţi “. Dacă ar fi fost să aleg, aş fi preferat să îmi vorbească direct decât să discute despre mine de la mică distanţă, de parcă aş fi fost surdă. Cu toate acestea, bunătatea oamenilor mă ajuta în momentele cu adevărat grele, când mă simţeam de parcă m-aş fi dat cu capul de pereţi şi îmi doream să mă ascund şi să nu mai ies niciodată în lume. Aprovizionarea era cel mai mare chin. Trebuia să fiu însoţită de un prieten, din moment ce reacţiile erau foarte diferite. Era deranjant să auzi cum şuşotesc despre tine în public, dar acum pot vedea şi partea amuzantă. Eram cu Heather, la un moment dat, când două femei mai în vârstă m-au urmărit de la distanţă printr-un magazin. Se opreau de fiecare dată când ne opream şi noi, se uitau la ce ne uitam şi noi şi, cu un ton nu foarte discret, începură să comenteze felul în care arătam.

— Vai, nu arată prea bine nemachiată, nu crezi?

— Nu, nu e deloc aşa de drăguţă cum arată pe coperta revistelor.

— Uite, a zâmbit! Nu-i chiar aşa de necăjită din cauza copiilor, la urma urmelor.

Ce puteam să spun? Nimic. Nu ştiam că expresia chipului meu în timp ce îmi îndeplineam sarcinile domestice obişnuite era astfel percepută de public, în ceea ce priveşte lupta mea pentru copii, dai acum ştiu. Pentru a păstra un minimum de intimitate, am început să port ochelari de soare şi şepci de baseball când ieşeam din casă.

Să intru într-un supermarket pentru prima oară de la răpirea copiilor părea un lucru mult prea obişnuit. Mă simţeam cuprinsă de panică pe măsură ce-mi dădeam seama că, fie că-mi plăcea, fit că nu, era un pas înapoi în lumea reală din afara cercului de disperare şi durere în care ne închiseserăm. Nu doream să mă aflu acolo, nu doream să mă împac cu viaţa, nu duceam lipsa nici unui lucru pe care mi-l

putea oferi viața de zi cu zi – nu aveau nicio valoare fără Iddin și fără Shah. Supermarketul era locul unde ne duceam o dată pe săptămână, după școală, plimbându-ne printre rafturi, cu copiii mârâind după un anumit soi de cereale sau vreun anumit tip de biscuiți pe care îl cumpăram pentru săptămâna următoare. Mă luptam cu lacrimile lor și evitam majoritatea zonelor magazinului pe care le frecventam cu ei. Încă o mai fac. Eram lovită de panică la gândul că nu voi putea, pur și simplu, să opresc ceasul lumii până aveau să vină înapoi acasă.

După care, am descoperit că era dificil să merg la cumpărături fără să fiu oprită la fiecare câțiva metri și să fiu întrebată despre copii. Oamenii care îmi ieșeau în cale nu aveau idee că această activitate, pe care ei o considerau absolut banală, era una dintre cele mai greu de înfăptuit pentru mine, fără ajutorul familiei mele. Lovea chiar în centrul rolului meu de mamă și de protectoare. Din nou, erau oameni care ne ofereau ajutorul: se rugau pentru noi sau scriseseră o scrisoare parlamentarului din circumscripția lor, ministrului Afacerilor Externe sau vreunui ziar. Dar, adesea, mai exista o fațetă a acestor opriri, un ton subtil voyeurist care învenina orice contact pe care îl aveau cu mine. Era vorba despre întrebările de sondaj care mă enervau, de femei care îmi spuneau în mod repetat cât de rău le părea pentru mine și pentru copii și care, apoi, mă întrebau despre viața mea cu Bahrin, oferind sugestii despre genul de înțelegere pe care credeau că l-aș fi putut face cu el. Unele sugerau să mă ofer să accept întoarcerea unui singur copil; altele îmi ofereau consolări – „Cel puțin știți că sunt în viață “sau „Se vor întoarce la dumneavoastră când vor crește mari “. Știu că trebuia să-i mulțumesc lui Dumnezeu în fiecare clipă a zilei că erau în viață, dar știam din experiență ce fel de viață puteai duce lângă Bahrin, acceptându-i termenii, și îmi era teamă pentru lucrurile esențiale care fac

ca Iddin şi Shah să fie unici. I-am crescut să fie independenţi, să fie fiinţe care gândesc şi îşi pun întrebări, să ia decizii şi să evalueze oamenii căutându-le binele din suflet, nu judecând după culoarea pielii sau după religia pe care o au. I-am învăţat să-i trateze pe alţii în felul în care le-ar plăcea şi lor să fie trataţi.

Când mi se spune că se vor întoarce la maturitate, nu mă consolez aproape deloc. Realitatea este prea dureroasă. Tribunalul Islamic le-a interzis să părăsească Malaysia până la vârsta de 18 ani, dar nu pot obţine un paşaport legal fără consimţământul lui Bahrin până la vârsta de 21 de ani. Dacă Shahirah se mărită mai devreme, nu va putea să călătorească peste hotare fără acordul soţului. În orice caz, atunci când ai copii nu crezi că vei pierde toată perioada în care cresc, momentele importante care le marchează viaţa. Bahrin a spulberat aşteptările pe care Iddin şi Shah le aveau de la viaţă, încă din momentul în care abia începuseră să meargă. Shah nu va avea parte de poveşti cu Zâna Măseluţă, nici ea şi nici Iddin nu vor avea brazi de Crăciun, ouă de Paşte sau petreceri de Halloween. Aceste lucruri le-au fost furate de către propriul tată, fără drept de apel, fără să-i întrebe ce vor, la fel de arbitrar şi de uşor de parcă ar fi alungat o muscă.

Şi apoi, mai erau şi titlurile din ziare: PRESIUNI PENTRU ARESTAREA PRINŢULUI; MAMA ÎL ATACĂ PE EVANS „CEL OCUPAT”; ÎN PROBATORIUL RĂPIRII SE ACUZĂ LUCRUL DE MÂNTUIALĂ; CAZUL GILLESPIE, O AVERTIZARE SUMBRĂ; TRIMITEŢI-L ÎNAPOI!; RAJA BAHRIN AVERTIZAT DE CĂTRE

PRIETENI CU INFLUENŢĂ CĂ POATE FI EXTRĂDAT; Dl, CE A TREBUIT SĂ FUG: VIAŢA MEA CU UN PRINŢ – MAMA COPIILOR RĂPIŢI VORBEŞTE.

Am făcut o nouă cerere, de data aceasta în scris, pentru o între vedere privată cu senatorul Evans. M-a refuzat pe motiv că era mult prea ocupat şi că ştia deja ce probleme

aveam de gând să discut cu el. Probabil că era clarvăzător. În ceea ce mă privește, cred că a refuzat a se întâlni cu mine personal pentru că nu dorea să fie confruntat cu o persoană implicată în această chestiune. Răspunsul lui, formulat tot în scris, a sunat de parcă mi-ar fi aruncat o piatră în față. Scria: „Sper din tot sufletul că veți reuși în efortul de a obține o cale de acces la copiii dumneavoastră și că îi veți găsi sănătoși și fericiți când acest lucru se va întâmpla“. Din acest ultim paragraf era evident că nu puteam conta pe nimeni. Guvernul încerca să se spele pe mâini de toată afacerea.

Am încercat să mă întorc la lucru, compilând rapoarte de mediu pentru emisiunea noastră săptămânală. Trebuia să intru iar în direct și să prezint programul; pur și simplu aveam nevoie de bani. Răpirea ne lăsase fără mijloace financiare. Eram mai sigură ca oricând, indiferent de cât de atenți se arătau ascultătorii care îmi dădeau telefon, de ceea ce aveau să-mi spună aceștia când intrau în direct. Îmi era frică să nu spună cineva ceva de copii și să-și exprime regretele, pentru că puteam să cedez și să nu mai pot continua. Mulți dintre ascultătorii obișnuiți îmi scriseseră și scrisorile lor de încurajare ajungeau adesea la timp, când moralul meu avea nevoie de un imbold.

Uneori, lucrurile deveneau prea haotice sau prea dureroase pentru a fi înfruntate, iar eu începusem să recunosc momentul în care o amorțeală generală punea stăpânire pe inima mea. Am descoperit că pot să folosesc această amorțeală ca o mască pentru a mă ajuta să trec de perioadele mai grele, dar mi-am dat seama și de faptul că, deși puteam să-mi pun această mască oricând doream, era din ce în ce mai greu să scap de ea. Mă învățasem să mă descurc pe moment. Toată lumea mă felicita pentru cât de bine mă descurc; era foarte important să mă descurc și să fiu văzută că mă descurc – doar că nu văzusem pe nimeni care să dea medalii pentru asta. Oamenilor li se pare mai ușor

dacă dai impresia că te descurci. Oamenii fericiţi, doar cu mici probleme ale vieţii care le mai perturbă existenţa, au tendinţa să se simtă vinovaţi în jurul oamenilor care au suferit o tragedie. Şi se simt mai puţin vinovaţi atunci când cred că faptul că pari a te descurca înseamnă că nu te doare.

Pretind că rezist când, de fapt, nu e deloc aşa. Întreaga fiinţă mă doare de dorul copiilor, nopţile mele sunt pline de vocile lor, iar chipurile lor îmi apar în vis. Sunt mamă şi, cu toate acestea, nu sunt. Trăiesc şi totuşi nu trăiesc. Cum mă cheamă? M-am întrebat asta în timp ce mă uitam în oglindă. Mai am dreptul să mă numesc, Jacqueline şi mami "? Sau ar trebui ca ultimul nume să nu-l mai pomenesc?

Octombrie 1992

Greaţa încetă, în cele din urmă.

Titlurile din ziare, cu toate acestea, continuau să apară: UN GOL IMPORTANT ÎN SUFLET; FĂRĂ COPII; POLIŢIA PE CALE SĂ EFECTUEZE ARESTĂRI ÎN CAZUL RĂPIRII; PLAN DE EVADARE ÎNDRĂZNEŢ; RAPORTUL DESPRE RĂPIREA ÎN CAZUL GILLESPIE DETALIAZĂ UN PLAN COMPLICAT DE EVADARE; POLIŢIA NU A PUTUT SĂ-L OPREASCĂ PE PRINŢ; O MUŞAMALIZARE; ÎNDRĂZNEŢUL PLAN AL RĂPIRII SCOS LA IVEALĂ.

În acea lună, multe detalii semnificative au ieşit la lumină, privind atât modul în care Iddin şi Shah fuseseră răpiţi, cât şi persoanele care fuseseră implicate. Raportul Senatului asupra răpirii a fost discutat în Parlament, în mijlocul multor controverse şi al multor chipuri mânioase din direcţia Poliţiei Federale Australiene. Raportul, redactat de un funcţionar de frunte de la Camberra, Graham Glenn, includea dovezile pe care i le pusesem la dispoziţie şi chiar revelaţiile despre planul de răpire în sine. Ministrul Justiţiei, senatorul Tate, în al cărui portofoliu ministerial intra şi Poliţia Federală Australiană, îi critică şi spuse că împărtăşeşte

„presimțirile rele “

Despre eşecul poliției de a alerta Paza de Coastă după dispari! i. I copiilor. Raportul Glenn arăta că Bahrin elaborase în mare detaliu piste false. Se asigurase că lucrurile lui personale şi diverse documente fuseseră lăsate la Victoria Hotel, pentru a da impresia că el şi copiii lipseau doar temporar, cazarea era asigurată la un hotel în statul Victoria şi se dăduseră telefoane la diverse companii de autocare.

Ruta reală pe care o urmase în Australia era o călătorie aproape non-stop, de 4 000 de kilometri, cu maşina, care începuse pe 10 iulie, din Melbourne la Weipa, din vârful peninsulei Cape York, în Queensland. Pe 12 iulie, copiii au fost transportați în vehicule separate până la Cairns şi, de acolo, transferaţi într-un mic camion, al unor complici. Copiii fuseseră ascunşi sub o prelată, într-o căldură de 30°C. Între Melbourne şi Cairns, Bahrin fusese ajutat de trei oameni care călătoriseră cu el: doi singaporezi, un bărbat şi femeie (al căror nume nu a fost dezvăluit niciodată), şi un rezident temporar în statul Australia de Vest, Brian Walter Wickham, un emigrant din Scoția şi un bărbat notoriu pentru poliție din cauza legăturilor cu prostituția şi cu spălarea de bani. Odată ajunşi în Weipa, a fost necesar să se ascundă, pentru că aşteptau să se repare vaporaşul care fusese achiziționat în statul Australia de Vest şi care fusese transferat într-un port mai îndepărtat. Vaporaşul fusese echipat cu rezervoare mai mari, dar tot mai avea probleme mecanice. Au plecat din Weipa pe 14 sau 15 iulie şi s-au îndreptat spre Indonezia, dar au avut probleme cu motorul şi au intrat în derivă în canalul strâmtorii Torres câteva zile, înainte de a lua legătura cu armata indoneziană pentru a solicita ajutor.

Raportul Glenn nu era nimic mai mult decât o muşamalizare de proporţii, destinat a permite guvernului să declare închisă întreaga chestiune a răpirii copiilor. Lipsa de

reacție din partea senatorului Gareth Evans era o dovadă a lipsei de coloană vertebrală și, având în vedere că era atât de clară și implicarea indoneziană, adoptarea unei tactici a struțului era deplorabilă.

Un alt rând de solicitări pentru orice tip de acces la Iddin și Shah a fost trimis avocaților din Melbourne ai lui Bahrin. Am urmat regulile stabilite de el ca la carte și îmi direcționam solicitările doar prin avocații lui, dar tot nu primeam niciun fel de răspuns.

Am avut parte de o altă experiență ciudată când mă aflam la supermarket împreună cu o prietenă care venise să mă ajute. Ca să mă vadă mai bine, o femeie își abandonă realmente căruciorul de cumpărături și conținutul acestuia pentru a mă urmări prin magazin. Nu spunea nimic, dar ochii ei urmăreau fiecare mișcare pe care o făceam.

Nu mai era cazul de a lua pe cineva cu mine doar pentru sprijin moral. Cu o săptămână înainte, fusesem atacată într-o parcare a unui centru comercial. Brusc, mă trezisem înconjurată de un grup de cinci studenți malaezieni: două fete cu văluri și trei băieți. Mă înghesuiseră cu spatele la mașină și începuseră să mă împingă. Când am încercat să trec pe lângă ei, începuseră să mă insulte, urlând obscenități în malaeziană. Fusese și înspăimântător, și mă și înfuriase. Abia când am început să țip după ajutor m-au lăsat în cele din urmă în pace. După acest episod, prietenii m-au pus să promit că nu voi mai ieși singură din casă.

Casa noastră din Victoria Road, primul cămin al familiei noastre, a fost scoasă pe piață la licitație. Problemele financiare care fuseseră aduse de răpire nu ne-au permis să o mai păstrăm. Mă simțeam rănită știind că micuții nu se vor întoarce în casa lor, în camerele lor și eram cuprinsă de panică atunci când mă uitam la dormitoarele lor dezmembrate și când le împachetam lucrurile în cutii de carton. Mă simțeam de parcă aș fi pierdut o altă parte din ei.

Găsisem o altă casă în apropiere, dar lucrul acesta nu prea îmi era de ajutor. Nu mă gândeam prea mult la anumite lucruri, dar am fost foarte supărată și întoarsă pe dos de faptul că nu ne puteam păstra numerele de telefon la mutare; nutream, în secret, speranța că într-o zi Iddin va putea să ajungă la un telefon și să sune acasă.

Noua casă pe care o închiriasem avea o grădină mare și un loc de joacă; tocmai datorită acestor caracteristici o alesesem pentru copii, dar nu puteam să nu simt o pierdere la gândul că ne părăseam casa.

Decembrie 1992

În acel an, bucuria și sentimentul așteptării Crăciunului au lipsit din casa noastră. Cum Iddin și Shahirah lipseau, nu aveam nimic de sărbătorit, dar eram la fel de hotărâtă să avem un brad de Crăciun cu cadouri așezate sub el. Cândva, Bahrin îmi răpise cinci Crăciunuri și nu avea să o mai facă din nou. Copiii încă mai credeau în Moș Crăciun, așa că păstrasem tradiția vie pentru ei. Crăciunul fusese o perioadă foarte fericită pentru familia noastră, dar acum mă întrebam cum aveam să trecem prin asta. Cum vor reacționa copiii când vor afla în ce mod vede tatăl lor sărbătoarea Crăciunului: un obicei păcătos, ateu, iar pe mine, ca pe o femeie păcătoasă și imorală? Le-am cumpărat cadouri lui Iddin și Shah, le-am ambalat și le-am pus sub brad, depozitându-le apoi într-o debara, pentru momentul în care aveau să se întoarcă acasă. Doream ca ei să știe că, indiferent cât de departe erau, oamenii care îi iubeau își aduceau aminte de ei.

Nu am știut niciodată că se poate să simți durere fizică la pierderea copiilor. Îmi lipseau atât de mult. Îmi lipseau picioruşele lor. Când se agățau de mine atunci când îi luam în brațe, și brațele lor, cu care mă prindeau de gât. Îmi lipseau alinturile și săruturile lor. Îmi lipseau chiar și mâinile

lor murdare. Dar, cel mai mult, îmi lipsea mirosul lor. Parfumul lor dispăruse din perne și din hainele lor după ce ne-am mutat. Parcă timpul ștergea amintirea existenței lor din viața noastră.

Am reușit să trec și de Crăciun, lăsându-mă luată de val. Bradul a fost decorat cu podoabele pe care le făcuseră copiii de-a lungul timpului și am pus o fotografie cu ei, dar și un carton cu anul tipărit pe el, sub brad.

Skye încerca să umple golul lăsat de copii, dar niciunul dintre noi nu putea pretinde că eram o familie completă la masa de Crăciun. Rob Gell și Nicholas ni s-au alăturat și au petrecut bietul nostru Crăciun împreună cu noi. Toți ceilalți prieteni ai noștri ne-au umplut casa în ajunul Crăciunului, înconjurându-ne cu dragostea lor și aducând cadouri pentru copii. Am cedat la biserică, în dimineața de Crăciun. Biserica Sf. Ioan fusese scena atâtor evenimente vesele și fericite din familia noastră și acest lucru, la care se adăuga sunetul colindelor tradiționale, era prea mult pentru mine. Când întreaga congregație s-a ridicat să cânte colinde, am auzit vocea lui Shah, așa cum cântase cu un an înainte, când provocase zâmbete în asistența care se întorsese spre noi. Anul trecut Shah cântase colindele la volum maxim.

Am luat-o pe bunica de la cămin la timp pentru masa de Crăciun. Era fragilă, așa că trebuia dusă în brațe în casă și am așezat-o lângă brad. Acolo prezida adunarea, schimbând cadouri și sorbind din paharul cu sherry. Îmi sfâșie inima întrebându-mă, în mod repetat, de Iddin și de Shah. A trebuit să o mint, pentru că adevăratul motiv al absenței lor îi fusese ascuns – îmi era frică de faptul că șocul ar fi putut fi prea mult pentru ea.

În noaptea de Crăciun, am căzut în pat epuizată, dar prea speriată de coșmaruri pentru a mă lăsa cuprinsă de somn. Stăteam nemișcată imaginându-mi posibilitatea de a petrece multe astfel de sărbători fără copii. Presiunea asupra

căsniciei mele era enormă. Iain dăduse dovadă de mult stoicism, însă rezistența lui începuse să scadă. Fusese retrogradat de unii doar la nivelul de tată vitreg, dar și viața lui fusese distrusă. El era cel căruia îi spuneau odată „tăticule”. Îmi aduceam aminte de un incident cu Iddin cu mai multe luni în urmă. Totul fusese declanșat, fără îndoială, de o conversație pe care o auzise din întâmplare. Tocmai luasem copiii de la școală și ne îndreptam spre casă când l-am auzit pe Iddin cum spune: „Mami, știu care este diferența între un tătic și un tată. Abah este tatăl meu, cu care m-ai făcut pe mine și pe Shah, dar un tătic este cel care se trezește la miezul nopții, când îmi este frică sau îmi este rău, și stă treaz noaptea până târziu pentru a mă ajuta la temele pe care le am pentru școală. Și mă învață să merg pe bicicletă și mă plimbă și mă duce și la pescuit “. Era atât de convins de părerea lui – înțelegea definițiile și delimitările dintre cei doi – și era atât de ferm, încât am continuat conversația.

Ianuarie 1993

Bunica a murit. Nu am avut cum să le dau vestea cea tristă lui Iddin și lui Shah. I-am implorat pe avocații lui Bahrin și chiar am sunat la el la birou, dar toate solicitările mele au rămas fără răspuns. Am organizat o slujbă specială, în memoria ei, la biserica Sf. Ioan. Altarul era acoperit cu florile cele mai opulente pe care le găsisem, în culorile ei preferate, iar, mai târziu, am dat drumul aranjamentului floral pe mare, de la picioarele cheiului ei preferat, de pe plaja St. Kilda.

Nu cred că mă simțisem vreodată așa de singură. Odată cu moartea bunicii, devenisem în mod irevocabil adult. Nu mai puteam să-mi las capul în poala ei și să mă comport ca un copil, când aveam nevoie de alinare, sau să mă aștept să-i simt mâna cum mă mângâie pe păr. Dacă ar vedea ce scriu, mi-ar ține o lecție despre modul în care trebuie să mă descurc în viață, îndreptându-mi umerii și mergând mai

departe. Crezul ei era „Trăim cu speranța”. Acum este și al meu.

Februarie 1993

Am petrecut două săptămâni la Sydney, cu prietenii noștri apropiați, Mărie și Michael. Era bine să petrec un timp într-un mediu diferit și am folosit perioada respectivă și pentru a încerca să găsesc o cale de a-l convinge pe senatorul Evans să se întâlnească cu mine. Mă hotărâsem să îi cer lui Gough Whitlam, fost prim-ministru australian, câteva idei privind persoanele cărora ar fi trebuit să le cer ajutorul mai departe. Am sunat la el la birou și am explicat că sunt în căutarea unor sfaturi și nu doresc o implicare politică. Secretara lui a fost cât se poate de nepoliticoasă cu mine și mi-a spus că are convingerea că îmi pierd timpul și, fără ca măcar să verifice, că știa că el nu va dori să ia legătura cu mine. Cu toate acestea, am insistat cu tot respectul, să îi prezinte și lui solicitarea mea. Zece minute mai târziu, mă sună înapoi și îmi comunică pe un ton foarte rece că domnul Whitlam credea că este foarte nepotrivit să vorbească cu mine – la revedere – pac! receptorul. Cam atât și cu teoria bunicii care îl considera pe Whitlam reprezentantul poporului năpăstuit.

L-am abordat apoi pe Bob Hawke, un alt fost prim-ministru de dată recentă. Am luat legătura cu familia Hawke la domiciliul lor temporar și am vorbit destul de mult cu soția lui, Hazel. A fost foarte politicoasă și săritoare în timpul primei noastre discuții, chiar dacă destul de reticentă în ceea ce privește tipul de sfaturi pe care ar fi putut să mi le dea soțul ei, din poziția în care se afla, dar m-a asigurat că va vorbi cu domnul Hawke și că îmi va da un răspuns. Cam la o zi după aceea, îmi telefonă acasă la Mărie, iar atitudinea ei suferise o schimbare drastică. Era destul de plină de laude la adresa lui Gareth Evans. Îmi spuse că, după ce vorbise cu soțul ei, acesta o rugase să-mi transmită că ei îl cunosc pe

senatorul Evans de mulţi ani, că le este prieten apropiat şi că trebuie să am încredere în judecata lui. „Dacă Gareth nu vrea să se întâlnească cu dumneavoastră, este pentru că probabil crede că aşa este mai bine. “Îmi spuse că au încredere deplină în Gareth şi, prin urmare, el trebuie să aibă un motiv foarte bun pentru care nu vrea să mă vadă, un motiv care pentru mine era prea greu de înţeles.

Oricât de greu îmi este să admit, începusem să am izbucniri incontrolabile şi uimitoare de comportament straniu. Mi-am dat seama că trebuia să-mi muşc limba de fiecare dată când eram martora unui incident în care un părinte era excesiv de nervos pe un copil; aş fi vrut să-l prind de mână şi să-l avertizez că, în viaţă, nimic nu este cert şi că prezenţa unui copil în viaţa ta este fragilă. Îmi făceam griji pentru izbucnirile acestea iraţionale. Le înţelegeam resorturile psihologice, dar nu mi le puteam ţine în frâu. Stăteam transfigurată în faţa unui magazin cu pantofiori pentru copii, mă aşezam să beau ceva cu faţa spre părinţii şi copiii care îşi făceau cumpărăturile pentru şcoală; îmi doream să fac acelaşi lucru şi pentru micuţii mei. Era mai mult decât o dorinţă. Aveam fantezii despre posibile conversaţii şi glume pe care le-am fi avut în timp ce alegeam pantofii.

Lucrurile simple, obişnuite ale vieţii îmi făceau cel mai man rău. Trebuia să mă lupt cu sentimentul, care nu era exact gelozie, ci un dor sfâşietor de a fi în locul altui părinte pentru câteva secunde şi de a avea grijă de copilul lui. Am mers să văd un film, *Nop*□*i albe în Seattle,* cu Mărie şi am plâns în timpul momentelor triste din film, când personajele discutau despre pierderea unei fiinţe foarte dragi. După ce filmul s-a terminat, în timp ce mergeam la maşină, am zărit un tată cu fiul lui în faţa noastră. Inima mi-o luă razna şi nu am mai putut respira, în timp ce pulsul îmi bătea din ce în ce mai tare. M-am trezit că grăbesc pasul şi o las cu mult în

urmă pe Mărie, doar pentru a mă uita la băieţel pe ascuns, de mai aproape. Asemănarea cu Iddin era doar o părere, doar forma capului şi culoarea părului, dar era destul cât să mă facă să ridic mâna şi să-l mângâi pe cap. Mi-am venit repede în simţiri, adusă la realitate de îngrijorarea din glasul lui Mărie, care mă ajunsese din urmă. Nu am povestit nimănui despre acest incident şi i-am fost recunoscătoare lui Mărie că nu a fost de acord cu ceea ce făcusem. Eram înspăimântată şi îndurerată, în acelaşi timp. Către ce aci iraţional avea să mă împingă subconştientul în continuare? îmi pierdeam minţile?

Martie 1993

Cea de-a zecea aniversare a lui Iddin veni şi trecu, în februarie 1993, fără vreun semn că Bahrin s-ar mai fi potolit. În schimb, le spusese tuturor şi diverşilor săi ascultători că nu făcusem nicio încercare de a intra în legătură cu copiii de la răpirea lor. Nu se puneau la socoteală toate nopţile în care stătusem lângă telefon sunând în Malaysia şi rugându-i pe toţi cei care erau dispuşi să mă asculte şi să mă lase să discut cu copiii. Oferta generoasă de a-mi permite să le trimit o scrisoare prin intermediul avocaţilor lui era însoţită de condiţii foarte drastice: trebuia să scriu o scrisoare fără accente emoţionale, în care trebuia să mă abţin să le cer copiilor să se întoarcă acasă ori să le spun cât de mult îmi lipsesc sau ce mult îi iubesc. Atunci, şi doar atunci, va fi luată în considerare scrisoarea mea şi, dacă era acceptată, avea să le fie înmânată copiilor.

În fiecare an, de Crăciun şi cu ocazia zilelor lor de naştere, le cumpăram lui Iddin şi lui Shah câte o hăinuţă specială pentru acea ocazie. Eram hotărâtă să păstrez tradiţia şi, cu două zile înainte de ziua de naştere a lui Iddin, pe 15 februarie, am pornit hotărâtă să găsesc cadoul perfect. Plănuiam să păstrez hainele pentru momentul în care avea

să se întoarcă acasă. Am intrat într-un magazin al unui lanț important și am început să caut printre hainele viu colorate, gândindu-mă ce ar alege Iddin pentru el, dacă ar fi lângă mine. Apoi, realitatea mă lovi, adânc și cu putere, un amestec de durere și ignoranță totală prin care nu mai trecusem niciodată; nu știam ce mărime să cumpăr. Nu aveam nicio idee de cât de mare crescuse, nu aveam idee dacă Shahirah se mai rotunjise sau dacă era cu mult mai înaltă decât fusese cu șapte luni în urmă. Eram mama lor, dar nu știam nimic despre ei. Eu, care observasem fiecare schimbare, fiecare centimetru cu care creșteau și fiecare moment important din viața lor, încă de la naștere, nu puteam cumpăra nici cel mai mic lucru pentru vreunul dintre ei și să fiu sigură că le vine. Era un lucru pe care îl făcusem adesea, fără prea multe probleme, un fapt cotidian, pe care îl îndeplineam fără a sta prea mult pe gânduri și, brusc, nu o mai puteam face. Enormitatea acestei revelații mă făcu să-mi pierd și ultimul gram de autocontrol pe care îl aveam asupra lacrimilor și mă determină să îngenunchez lângă un raft cu treninguri și să mă ascund în umbra lor. O tânără mamă dădu peste mine câteva minute mai târziu, îngrijorarea reflectată în ochii ei fiind repede înlocuită de recunoaștere și apoi de curiozitate.

— Doamnă Gillespie, vă simțiți bine? Pot să vă ajut cu ceva?

— Nu știu ce mărime poartă copiii mei. Am vrut să-i cumpăt niște haine fiului meu pentru ziua lui de naștere, dar nu știu *a* mărime poartă, am reușit să îngaim printre suspine.

M-a ajutat să mă ridic în picioare și m-a luat în brațe, ținându-mă așa până mi-am recăpătat controlul. Jenată dincolo de orice închipuire, mi-am revenit cât de repede posibil, i-am mulțumit din sufli i și am plecat, cu capul în jos, pentru a evita orice privire întrebătoare care îmi era adresată.

Raţional, înţelegeam ce mi se întâmplă, de ce mă purtam atât de straniu, dar emoţional eram distrusă de reacţiile mele faţa de normalitatea vieţii celor din jurul meu. Poate că amputarea emoţiilor ar fi fost singurul mod care m-ar fi ajutat să trec prin toate astea; nu ştiam – nu aveam pe cine să întreb. Încercam să mă descurc cât puteam de bine. Nu aveam habar dacă reuşeam sau nu să trec prin toate acestea păstrându-mi minţile acasă. Ştiam doar că acolo trebuie să fiu în momentul în care copiii aveau să vină şi că ei aveau nevoie de o mamă care era *compos mentis,* nu de una închisă la balamuc.

Titlurile din ziare continuau să curgă: DISPERAREA UNEI MAME; COPIII GILLESPIE APAR LA TELEVIZOR; CELOR DOI *U* S-AU SPĂLAT CREIERELE; SOŢIA PRINŢULUI DEZMINTE ZVONURILE PRIVIND EXTRĂDAREA PRINŢUL RĂPITOR PRIMEŞTI AJUTOR OFICIAL; PRINŢUL RĂPITOR POATE AJUNGE LA PROCES; RUPTURA ÎL AMENINŢĂ PE PRINŢUL CARE A RĂPIT COPIII; CURSĂ SPRE ARESTAREA PRINŢULUI RĂPITOR; MINIŞTRII IAU ATITUDINE LA RUGĂMINTEA MAMEI; EXTRĂDARE PENTRU PRINŢUL CARE ŞI-A RĂPIT COPIII.

Până la începutul anului 1993, peste 220 000 de persoane semnaseră petiţia care circulase în toată Australia. Acest mare sprijin primit de la public a determinat o schimbare de atitudine din partea guvernului, care a anunţat, în final, că va pune în mişcare procedura de extrădare a lui Bahrin din Malaysia, pentru a răspunde acuzaţiilor penale conform secţiunii 70A din Legea Familiei din Australia. Din martie 1993, de când se anunţase data alegerilor federale, făcusem presiuni mai puternice asupra guvernului laburist. Mă gândeam că membrii opoziţiei îşi alăturaseră vocile criticilor mele despre lipsa de acţiune a guvernului în privinţa răpirii copiilor. Îi provocasem public pe cei doi lideri ai partidelor politice importante să arate dacă au inimă. O veche maximă

spune că viitorul unei țări stă în copiii ei și eu sunt de acord cu ea. Resursa naturală cea mai prețioasă a oricărei națiuni este constituită de copiii săi și nicio țară nu se poate aștepta să stea cu fruntea sus pe scena internațională, în ceea ce privește drepturile omului, atrocitățile și foametea din alte țări, dacă nu este matură și destul de puternică pentru a-și proteja propriul viitor: copiii ei.

Vineri, 6 martie 1993, mă aflam într-un studio de televiziune, cu camerele de luat vederi urmărindu-mi fiecare expresie, și îmi priveam copilașii aduși la paradă în fața întregii prese, ca un fel de circ ambulant. Îmbrăcați în costume tradiționale malaeziene, dădeau declarații în malaeziană, o limbă pe care nu o vorbiseră niciodată până la răpire. Iddin, cu brațele strânse la piept și cu o privire de supărare pură, spunea într-o malaeziană stâlcită: „Nu vreau să fiu creștin". Apoi, Shahirah, îndemnată de tatăl ei, spuse într-o limbă total lipsită de fluență: „Vreau să fiu musulmană”. Acest spectacol era, evident, un soi de batjocură pusă la cale de Bahrin la aflarea veștii că i se pregătește extrădarea. Cum putea să-și manipuleze în acest fel copiii? După fiecare frază pe care o spuneau, copiii se uitau la el pentru aprobare, pe care el le-o dădea înclinând ușor capul. Îmi era rău fizic. Am început să plâng fără a mă mai controla, în timp ce gazda emisiunii încerca să mă consoleze. Tot ceea ce doream să fac era să îmi iau copiii în brațe și să le spun că nu sunt nevoiți să dea astfel de spectacole pentru televiziune. Era prea mult. Copiii trebuiau lăsați să-și trăiască viața cât de bine puteau. Bahrin și cu mine ne puteam bate la nesfârșit: eram adulți, dar copiii nu erau arme.

Doctorul John Hewson, pe atunci lider al opoziției, îmi dădu telefon pe 8 martie pentru a-și declara sprijinul față de lupta mea pentru copii. Încă nu auzisem nimic din partea guvernului, iar senatorul Evans continua să refuze să stea de

vorbă cu mine.

Un articol apărut într-una dintre cele mai importante reviste pentru femei îmi făcu rău fizic din cauza sursei pe care se baza. Fiica uneia dintre fostele mele prietene vânduse fotografii personale cu mine şi cu Iddin acestei reviste împreună cu povestea ei. Având în vedere că avea doar 9 ani în momentul în care mă cunoscuse şi că eu eram pe atunci o femeie măritată, în vârstă de 20 de ani, pot doar să presupun că era o încercare disperată din partea ei, din dorinţa de a avea parte de cele cincisprezece minute de faimă.

Aprilie 1993

Am fost de acord să dau un interviu televiziunii malaeziene, în speranţa vagă că va aduce vreun soi de contact cu copiii, dacă arătam guvernului malaezian că nu fac casă cu răul. Întregul interviu a fost realizat în limba malaeziană, lucru ce mi s-a părut destul de dificil, pentru că îmi pierdusem exerciţiul. În cele din urmă, fragmente din interviul meu difuzat au fost tăiate, cuvintele scoase din context, fiind inserate alte întrebări. Fusesem sfătuită să nu am încredere în ei, iar cei care mă avertizaseră avuseseră dreptate.

Şi iarăşi titluri: FOTOGRAFIA CARE A SCANDALIZAT-O PE MAMA COPIILOR RĂPIŢI; PRINŢUL MALAYSIAN POATE FI EXTRĂDAT; BĂRBAT ARESTAT ÎN LEGĂTURĂ CU RĂPIRILE; ARESTARE ÎN CAZUL RĂPIRILOR; ACUZAŢII DIN PARTEA MALAYSIANĂ ASUPRA FAMILIEI GILLESPIE; GUVERNUL EVITĂ O CONFRUNTARE CU PRINŢUL; PRESIUNI ASUPRA PRINŢULUI.

Într-o mişcare-surpriză, unul dintre răpitorii lui Iddin şi Shah, Bryan Walter Wickham, complicele plătit al lui Bahrin, a fost reţinut de către ofiţerii Departamentului de Poliţie al Statelor Unite din Florida, pe 16 aprilie. Prima mea reacţie a

fost de admirație pentru „competența americană”. Informația inițială mi-a parvenit prin intermediul unui telefon în miez de noapte, pe care l-am primit de la Tim Pallesen, un ziarist de la ziarul *Palm Beach Post.*

Interpolul – și, ce ironie! presa – îl căutase pe Wickham în toată lumea, din Filipine (unde se credea că are legături cu prostituția infantilă) până în Scoția, unde Wickham locuise până ce emigrase în Perth. Își lăsase copiii și pe soția sa, Sheila, în Australia, iar aceasta se dovedise mai mult decât capabilă să se apere și singură. Demonstrând că are iscusință în a-și folosi limba ascuțită, Sheila se repezise la mine în interviurile pe care le dăduse și apărase acțiunile soțului său din timpul răpirii copiilor. Nici ea, nici soțul ei nu mă întâlniseră pe mine înainte de răpire, nici pe Iddin, nici pe Shah, dar sprijinise în totalitate răpirea lor din singura casă adevărată pe care o cunoscuseră vreodată. Cred că fusese vorba de atracția banilor și de aurul pe care îl primise soțul ei pentru a lua parte la această infracțiune, care liniștiseră orice frământări morale – deși se pune întrebarea dacă Bryan Wickham avusese vreodată așa ceva.

Wickham lucrase în West Palm Beach, Florida, în diverse șantiere, din decembrie 1992. Din ceea ce mi-am dat seama, FBI-ul și agențiile de apărare a ordinii din Statele Unite îi luaseră bine urma cu ajutorul amprentelor digitale și al verificărilor de rutină ale numerelor de înmatriculare pe care un ofițer mai ager le constatase ca având legături cu Wickham. Din câte se pare, ajunsese în West Palm Beach în decembrie 1992 și se instalase confortabil într-un apartament pus la dispoziție de domnul Orville Rodberg, un om de afaceri din localitate, și de fiul său, a cărui legătură cu Wickham nu a fost niciodată stabilită. Având și piscină și bucurându-se de împrejurimi foarte salubre, Wickham se obișnuise cu stilul de viață din însorita Floridă cu mare ușurință și fără prea multe complicații.

Procurorul-adjunct al Statelor Unite, Thomas O'Malley, se asigurase că procedurile americane aveau să meargă ușor, prin urmare, cu o întârziere minimă după arestarea sa, Wickham a fost extrădat cu succes din Statele Unite, fiind arestat pentru răpire, și a ajuns înapoi în Australia pentru proces. A pledat vinovat la acuzația de răpire a lui Iddin și Shahirah și a fost condamnat, pe 5 mai 1995, la optsprezece luni de închisoare. A executat însă doar nouă luni din condamnare, cu o perioadă de probă de alte nouă luni. Pedeapsa maximă pentru această infracțiune este, de obicei, de trei ani pentru fiecare persoană răpită.

La tribunal, Wickham a spus o poveste extraordinară de înșelăciune, decepție și abandon final din partea lui Bahrin. A implicat în răpire și guvernul, și armata indoneziene, susținând că îl ajutase pe Bahrin doar pentru dragostea pe care o nutrea el pentru copii. Omul era un criminal condamnat pentru că ar fi avut legături cu exploatarea copiilor, cu prostituția, cu evaziunea fiscală, cu spălarea de bani și cu asocierea criminală – mi se ridică pielea pe mine când mă gândesc că stătuse în apropierea copiilor mei. Distrusese viața lui Iddin și pe cea a lui Shah, dar și viața familiei mele. Nu cred că sentința a fost destul de severă, dar nu aveam intenția să urmăresc problema. Speram doar că se va târî la loc sub piatra de unde se ivise.

Mai 1993

Întreaga lună mai a fost una de chin, de coșmar și de bătălii nesfârșite.

Pe 7 mai, speranțele noastre au crescut pe neașteptate la știrea că prim-ministrul Malaysiei, Mahathir Mohamed, afirmase la o conferință de presă comună că, dacă Australia va urma canalele oficiale și procedurile corecte, guvernul lui nu va face nimic pentru a bloca procedura de extrădare a lui Bahrin.

Ziua Mamei a căzut într-o duminică, pe 9 mai, iar Bahrin îmi pregătise un cadou special. Într-un interviu dezgustător, pus în scenă într-o moschee, Iddin a recitat o listă de acuzații referitoare la viața lui în Australia. Vorbind în malaeziană, Iddin îi relata reporterului de televiziune că îl bătusem în mod repetat cu un *rotau* și cu o curea și că îl închideam pe el și pe Shahirah sub pământ, într-o cameră secretă, zile la rând, fără mâncare. Bietul meu copilaș fusese obligat să afirme și că Iain îl bătuse și îl înfometase. Am plâns în timp ce priveam fața lui Iddin și limbajul corpului său în timpul acestui interviu repetat. Partea de sus a trupului îi era rigidă, singura mișcare fiind cea a degetelor lui, care se jucau nervos cu marginea mânecii. Fața îi era foarte tensionată și nu își ridica ochii din pământ. Parcă aș fi privit filmarea unui ostatic, o victimă a unei campanii teroriste, forțat să dezvăluie lumii ideile pe care le avea răpitorul său. Ce dorea să obțină Bahrin? Prin distrugerea ultimelor urme ale inocenței unui copil, îi răpea acestuia tocmai stabilitatea emoțională și copilăria.

La mulți ani de Ziua Mamei!

Ziua de joi, 13 mai, aduse un alt atac, dintr-o tabără diferită. Telefonul sună la o oră târzie din noapte și un bărbat cu accent american ceru să stea de vorbă cu mine. Se recomandă drept editor al unei reviste săptămânale, o publicație-soră a unei renumite reviste americane.

— Doamnă Gillespie, știu că nu vă iubiți copiii și că doar căutați atenția din partea presei.

— Poftim?

— Reporterul meu, Di Webster, tocmai le-a luat un interviu copiilor dumneavoastră pentru revista mea. Fiica dumneavoastră spune că vă urăște. Știați că fiica dumneavoastră cântă „O urăsc pe Jacqueline, o urăsc pe Jacqueline“? Ce aveți de spus în legătură cu asta?

— Cum îndrăzniți să vă apropiați de copiii mei! Nici măcar

nu au beneficiat de consiliere psihologică. Nu mi s-a permis să vorbesc cu ei de la răpire. Cum îndrăzniţi să îmi supuneţi copiii unui interviu?

Încercă să îmi smulgă o replică în scris, acolo şi atunci, dar nu aveam de gând să-i spun mai mult decât ceea ce gândeam. Eram furioasă şi, când am trântit telefonul în furcă, tremuram din toate încheieturile şi am simţit cum îmi revine senzaţia cunoscută de greaţă. Era revoltător că micuţii mei fuseseră traşi de limbă şi interogaţi de un străin fără pic de delicateţe, al cărui unic interes era să obţină o poveste suculentă. Atunci am decis să încerc orice formă de acţiune în cadrul Tribunalului Familiei pentru a-i proteja pe Iddin şi pe Shah de exploatarea media.

În ziua următoare, ne-am întâlnit cu Lillian şi John pentru; a discuta opţiunile. John mă avertiză că, dacă ceream un ordin de restricţie prin care să se interzică orice publicare a interviurilor cu Iddin şi Shah, voi risca să întorc întreaga presă australiană împotriva mea. I-am spus că nu îmi pasă, că vorbisem cu un psiholog specializat în psihologia copilului care fusese de acord ca era foarte dăunător pentru ei, din punct de vedere emoţional, să fie intervievaţi şi iscodiţi de media şi să li se ceară să aleagă între părinţi. Le-am explicat avocaţilor că acum puteam face foarte puţine pentru copiii mei ca mamă, dar singurul lucru pe care puteam încerca să-l obţin era să-i protejez de media, în căutarea ei perversă pentru veşnicul unghi nou al unei poveşti care dura de prea multă vreme. Dacă ei s-ar fi aflat în Australia, niciun jurnalist care ar fi ţinut la etică nu ar fi încercat să le ia vreun interviu, din moment ce acest lucru era automat interzis de lege. Ni se confirmase şi faptul că Bahrin cerea cel puţin 8 000 de lire sterline pentru fiecare interviu. Nu aveam de gând să permit ca Iddin şi Shah să fie vânduţi celui care oferă mai mult, pentru ca apoi să li se ceară să joace un rol.

Cererea mea de a interzice publicarea oricărui interviu sau a comentariilor presupuse a fi fost făcute de copiii a fost aprobată de judecătorul Frederico vineri, pe 14 mai. Pentru moment, erau în siguranță; stimulentul dat jurnaliștilor de a adulmeca în jurul copiilor mei fusese înlăturat. Nu avea niciun sens să le iei un intervin lui Iddin și lui Shah, dacă rezultatele nu puteau fi publicate. Notificarea privind restricțiile de publicare a fost trimisă prin fax fiecărui organism de media din Australia.

Iain și cu mine am plecat spre Sydney, cu avionul, în acea noapte, pentru a asista la întâlniri de afaceri și a organiza mai multe întâlniri de lucru. Cu toate acestea, în drum spre aeroport, am fost contactată la telefonul din mașină de producătorul unui program de afaceri pe al cărui prezentator îl socoteam printre prietenii mei. Producătorul îmi ceru să explic motivația care stătea în spatele noului ordin judecătoresc și încercă totul pentru a mă convinge să îi acord un interviu în exclusivitate despre restricțiile de publicare. I-am explicat că este imposibil, pentru că eram în drum spre Sydney. El ne oferi atunci cazare peste noapte la un hotel de cinci stele, un drum cu elicopterul la aeroport și bilete la clasa întâi spre Sydney, dacă eram de acord să apărem la programul din acea noapte și ne amânam zborul până dimineața. Am refuzat. Fuseserăm toată ziua la tribunal și eram frânți de oboseală. Înainte ca telefonul să se închidă, producătorul spuse ca din întâmplare:

— Știți că veți fi acuzată de manipularea presei de către unii oameni din branșă, nu-i așa? Poate să iasă urât.

— Sunt pregătită de asta, dar copiii sunt cei mai importanți, am răspuns.

În acea noapte, la sosirea la Sydney, am fost întâmpinați de știrea, proaspăt scoasă din cuptor, că, în chiar acea seară, o echipă de televiziune sosise din Terengganu după ce filmase un interviu cu Iddin și Shahirah. Interviul avea să fie

difuzat în weekend. Am fost informaţi că preţul pe care Bahrin îl smulsese de la reţeaua de televiziune fusese de 8 000 de lire sterline.

Interviul a fost difuzat fără comentariile copiilor, iar revista a ajuns pe rafturi cu părţi din acesta tăiate. Până lunea următoare, după cum mi se prezisese, eram acuzată de manipularea mass-mediei, de faptul că aveam ceva de ascuns, că mă temeam că micuţii mei aveau să spună ceva despre acte de cruzime şi, mai rău, că nu îmi iubeam deloc copiii – că eram bucuroasă că se produsese răpirea şi că îmi înflorise cariera drept rezultat. De aceea, probabil, ne aflam în pragul falimentului şi ne fusese anulat programul la radio.

Dar acea seară de luni ne mai rezerva o lovitură. Am fost distrusă public de vorbele spuse la televiziunea naţională de un om pe care îl admirasem şi pe care îl considerasem prieten. Am fost acuzată de faptul că profit la maximum de publicul australian, că eram maestrul manipulator al presei şi de mai multe alte păcate. Şi toate acestea, doar pentru că refuzasem să îi acord un interviu în exclusivitate în emisiunea lui. În timp ce stăteam şi mă uitam la televizor, ascultându-i diatriba, simţeam că mi se strânge stomacul şi că mă trec călduri şi friguri, simultan. Nu puteam să cred că sunt trădată într-un asemenea hal. Cel puţin, omul ar fi putut să mă sune şi să mă roage să-mi explic acţiunile, înainte de a mă ataca în direct.

Atacul acesta m-a lovit mai tare, fiind mai josnic decât toate celelalte pedepse pe care le primisem în acea zi. Eram mamă – ce sr aşteptaseră să fac? Să le permit să-mi devoreze copiii în căutarea unu i titlu de senzaţie? Am stat legănându-mă şi plângând pe canapeaua lui Mărie până am devenit isterică. Am permis ca atacul acestui om să mă aducă în pragul sinuciderii în acea noapte. Se părea că nu mai exista nimic pozitiv în viaţa mea. Am văzut inutilitatea de a încerc a să-mi explic acţiunile şi modul în care reputaţia mea de

jurnalist fusese făcută țăndări. Doar înțelegerea imensă și răbdarea celor din jurul meu din acea noapte m-au salvat de pe marginea prăpastiei.

La puțin timp după acest episod, am urmărit o fetiță pe stradă, care țopăia veselă pe lângă mama ei. Doream doar să revăd ceva din exuberanța lui Shahirah și să păstrez amintirea ca pe o piatră prețioasă. Fetița vorbea și țopăia precum Shah, care făcuse la fel lângă mine de sute de ori, iar modul în care își înclina capul semăna cu felul în care Shah își lăsa capul într-o parte când punea o între bare. M-am silit să nu o mai urmăresc după vreo două sute de metri, îngrozită că nu am putut să-mi stăpânesc reacția de fascinație.

Iunie 1993

S-a întâmplat, în cele din urmă. Dosarul de extrădare împotriva lui Bahrin a intrat în pregătire. Am fost chemată să depun mărturie în fața magistratului care se ocupa de problemă și am depus o declarație destul de detaliată în fața lui. În total, au fost interogați șaizeci și opt de martori și au fost luate declarații în cazul Australia contra Bahrin. Guvernul recunoștea, în cele din urmă, că drepturile lui Iddin și ale lui Shah fuseseră încălcate. Într-un mod ciudat, această acțiune era mai semnificativă din punct de vedere moral decât orice rezultat posibil.

PATRUZECI ȘI CINCI

Noiembrie 1993

Oricât de mult m-aș fi străduit, unele părți ale vieții mele începură să se împletească într-un fir îngust, întinzându-se mult mai departe decât ar fi putut vedea ochiul, trăgându-mă într-o direcție care avea puțină semnificație fără copii. Nu din constrângeri reale, ci doar din necesitate trebuia să

avem ce pune pe masă şi un acoperiş deasupra capului, aşa că m-am întors la muncă, la realizarea de documentare. Am descoperit că discuţiile cu străinii în timpul documentării pentru vreun film aveau cerinţe îngrozitoare şi evitam majoritatea locurilor de filmare şi interviurile faţă în faţă, păstrând contactele cu străinii la minimum.

Mai bine de douăsprezece luni nu avusesem nicio sursă de venit, după răpirea lui Iddin şi Shahirah, din moment ce fiecare moment fusese dedicat luptei şi lobby-ului pe care îl făcusem pentru ei – scriind scrisori, dând telefoane şi citind cărţi de drept şi culegeri de speze. Fuseseră încasate toate dobânzile, se folosiseră diverse economii, iar vechiul Jaguar fusese vândut pentru a ne descurca de azi pe mâine. Toate acestea se dovediră deosebit de dificile pentru Iain, care se trezise formând un scut protector pentru mine împotriva lumii; în acelaşi timp, aşteptările lui fuseseră înşelate, iar viaţa lui profesională era pe butuci. Şi eu mă schimbasem, fiind complet implicată în căutarea mea şi mult mai independentă şi concentrată în izolarea mea. Pentru noi amândoi, dar mai ales pentru Iain, reconstruirea unei cariere după o absenţă de un an şi o prezenţă neplanificată în faţa camerei era ceva ce nu intrase niciodată în ecuaţia căsniciei noastre şi a viitorului pe care îl planificaserăm cu doar câţiva ani mai devreme.

Întoarcerea la vechea mea reţea de televiziune, ca prezentator de ştiri, era o încercare ce era realizată doar după ore întregi de repetiţii „pe uscat “şi sub ochiul atent şi grijuliu al directorului de ştiri, Neil Miller, şi al unei echipe de filmare de nădejde. Să fiu machiată şi să mi se coafeze părul „de probă “părea ridicol de deplasat când ştiam că există o lume adevărată dincolo de pereţii studioului şi că sânge din sângele meu şi carne din carnea mea se află undeva, departe. Era dificil să intru în legătură cu colegii mei din televiziune, pentru care nu contau decât costumul care

trebuia să cadă bine, ultimele puncte de rating sau noua coafură pe care şi-o doreau.

În plină agitaţie provocată de realizarea de documentare şi de repetiţiile la televiziune, cererea pentru extrădarea lui Bahrin din Malaysia, pentru a fi judecat în Australia pentru infracţiuni comise conform secţiunii 70A din Legea Familiei din Australia, a fost respinsă de guvernul Malaysiei. Nu a existat nicio explicaţie din partea prim-ministrului Mahathir sau din partea oricărui alt membru al guvernului. Cu toate acestea, era cât se poate de clar pentru orice observator atent al politicii din sud-estul Asiei că Australia pur şi simplu lăsase să treacă prea mult timp înainte de a cere extrădarea lui Bahrin. Timpul era, se pare, împotriva noastră.

În lunile ce trecuseră de la cererea de extrădare, Bahrin îşi cultivase asiduu o imagine publică de musulman devotat, cu barbă şi îmbrăcat în straie tradiţionale. Gata cu costumele elegante croite în Anglia şi Italia, cu cămăşile Paul Smith, cu pantofii italieneşti făcuţi manual şi cu maşinile la modă; în locul lor purta acum un pistol la vedere şi le dădea peste nas, în mod ritualic, tuturor „necredincioşilor” şi occidentalilor. Arunca cu bani în construcţia de moschei, ocazie cu care îşi demonstra talentele arhitecturale, şi-i folosea pe copii drept fundaţia pe care să-şi construiască un profil politic şi public accesibil. Aceasta era strategia pe care o folosea Bahrin şi, până la urmă, era prea riscant politic pentru Mahathir să-l extrădeze pe fostul meu soţ în Australia pentru proces. Bahrin îşi aruncase plasa în direcţia unei circumscripţii electorale, înotând în umbra religiei fundamentaliste cu eficienţa unui pescador comercial; pentru a atrage pe cineva în plasă şi a destabiliza un guvern malaezian vag secular era într-adevăr simplu dacă dorea să facă asta.

În aceeaşi lună, am fost informată printr-o revistă a presei pe care mi-o înaintase Ministerul Afacerilor Externe că Shahirah fusese spitalizată cu arsuri pe partea stângă a

corpului, acoperind o parte substanțială între gât și coapsă. Rănile îi fuseseră cauzate de un ibric cu apă clocotită care fusese turnat peste corpul ei gol de o servitoare care o ajuta să facă baie. Din câte se pare, copiii fuseseră mutați în Kuala Lumpur, în casa lui Bahrin din suburbia Petaling Jaya. Nu e nici acum clar dacă erau însoțiți de tatăl lor sau de Elmi. Poate că erau supravegheați doar de servitori – poate că nu voi afla niciodată totul. Ceea ce știu este că nu exista un boiler în baia unde era spălată Shahirah, de aici și arsurile. La auzul veștii, o panică intensă îmi cuprinse sufletul, tăindu-mi respirația. Fetița mea era rănită, avea dureri și era ținută într-o țară unde engleza era o limbă străină. Înainte de răpire, fiica mea vorbea doar engleza – cum se putea exprima corect când mai era și rănită? Mi-o imaginam cum plânge după mămica, înfricoșată de examenele medicale și singură în salonul de spital, fără ca eu să pot să o țin în brațe și să o alint. Mai presus de toate, îmi doream ca eu să fiu cea opărită și să am dureri, nu copilul meu de 8 ani.

Prin numeroase subterfugii și rugăminți, am putut să aflu în care spital și în care salon fusese internată Shahirah. Orele petrecute la telefon, rugându-mă de diferiți doctori și asistente, s-au dovedit absolut inutile. Indiferent ce personal medical era de serviciu, niciunul dintre ei nu era dispus să se ridice împotriva directivei regale de a nu lua legătura cu Shah sau informații despre sănătatea ei. Timp de două zile și jumătate, am dat telefon la spital o dată la două ore, sperând cu disperare ca măcar unul dintre membrii personalului medical cu care vorbeam să aibă destulă decență și curaj să transmită unei fetițe mesajul că mămica ei dăduse telefon, că era îngrijorată și că o iubea foarte mult. Nu numai că mi se refuza contactul cu Shah, dar mi se nega și accesul la dosarele medicale. Nimeni nu avea destulă coloană vertebrală. Nici oficialilor de la ambasada australiană nu li s-au oferit informații despre rănile ei.

Din cauza intensității campaniei internaționale media. Bahrin își asumă responsabilitatea externării lui Shahirah, după numai câteva zile, și o duse înapoi în Terengganu, după o călătorie de nouă ore cu mașina. Făcu doar o remarcă din mers ca replică unui jurnalist care se făcuse ecou al preocupărilor mele pentru fiica noastră și ridicase posibilitatea existenței cicatricelor: „Ei bine, cel puțin ea este musulmană și va fi mereu acoperită”. În acel moment, eram atât de furioasă, încât l-aș fi putut jupui de viu pe Bahrin pentru cruzimea de care dădea dovadă față de Shah.

Cu toată publicitatea și interesul pe care acest incident îl stârnise în presă și având dovezi că acesta putea fi un comportament standard, m-am hotărât că nu mai puteam citi știrile și să fiu subiectul lor, în același timp, așa că am spus rămas-bun pentru totdeauna companiei Ten Network și oricăror altor gânduri de a lucra în domeniu.

La câteva săptămâni de la acest incident, am fost abordată și mi s-a solicitat să scriu această carte. Rumegând ideea ore întregi, mi-am adus aminte de gândurile pe care le avusesem încă din copilărie. Nu mai scrisesem de mai mulți ani, de când tatăl meu vitreg începuse să mă abuzeze sexual; era de parcă toate cuvintele din vocabular ar fi fost scăparea mea dacă le puneam în poezie, cu bucurie și regularitate. Chiar și la 10 ani, mi-am dat seama că nu exista nicio cale prin care să mai pot să fac ca atacul asupra corpului meu să se modeleze în cuvânt scris și, în același timp, să rămân în toate mințile. Ca să fac lucrul acesta, ar fi însemnat să aduc la viață fiecare detaliu care rămăsese în amintire; ar fi însemnat să mă trădez prin scris.

Optsprezece ani mai târziu, perspectiva de a scrie despre viața mea în Malaysia și despre răpirea lui Iddin și Shah mă făcu să-mi dau seama că, până în acel moment, îmi stabilisem sarcini: să respir, să mănânc, să dorm, să mă spăl, să lupt pentru copii, să gătesc, să mă cert cu politicienii, să

acord interviuri presei şi să încerc să muncesc. Acum ajunsesem la două concluzii deodată: cât de obişnuit împărţisem viaţa în „înainte “şi „după“, referindu-mă în subconştient la răpire ca la punctul de răscruce al vieţii mele, şi cum recreasem dormitoarele lui Iddin şi Shah în noul meu cămin, de parcă ar fi putut intra în orice moment pe uşă ca să-şi reia locul. Ani mai târziu, mărunţişurile şi jucăriile, cărţile şi şepcile de baseball începuseră să se umple de praf şi să aibă aura unui altar, mai degrabă decât a unui cămin.

Durerea mea mă înconjura ca un nor negru. Acoperea atât de multe niveluri şi, având în vedere că trecuse atât de mult timp, mă simţeam vinovată de durerea mea, aşa că făceam tot ce puteam să nu le arăt prietenilor dovada depresiei mele decât în doze atent măsurate. Vieţile lor merseseră mai departe, la fel ca anotimpurile; se născuseră copii, se strânseseră relaţii şi se făcuseră călătorii. Simţeam cu adevărat că nu era cinstit din partea mea să îi las să vadă că sunt într-un doliu aproape continuu şi să-i trag după mine.

Era timpul. Timpul să accept o schimbare în percepţia mea despre numărul la haine al lui Iddin şi al lui Shah şi despre lucrurile care le plăceau sau nu. Era timpul să fac ordine în lucrurile lor, dând unele, şi să împachetez în geamantane cele mai iubite dintre lucruşoarele lor, cele care spuneau o poveste şi erau legate de amintiri profunde. În timp ce făceam asta, lacrimile îmi şiroiau pe obraji dezlănţuite, declanşate de aceste dovezi tangibile din mâinile mele, dovezi ale esenţei absolute a copiilor mei. Şi era momentul să vorbesc cu un profesionist independent, cineva care mă putea ajuta să înţeleg ce înduraseră copiii din punct de vedere emoţional, ca rezultat al răpirii lor, şi să mă ajute să-i percep la vârsta lor reală. Libertatea de a-mi exprima emoţiile fără rezerve a fost o uşurare enormă, pe care o rezervam acum întâlnirilor cu un psihoterapeut foarte

talentat şi sensibil, un psihiatru care era specializat şi în gestionarea durerii. Eliberată, în final, de amabilităţile sociale şi de sensibilităţile care îmi colorau conversaţiile încă de la răpirea copiilor, am avut, în cele din urmă, posibilitatea să analizez chinurile pe care mi le rezerva somnul şi să mă ridic împotriva platitudinilor pe care oamenii se simţeau obligaţi să mi le adreseze, fără frica de a jigni. A fost un lucru important pentru următoarea etapă a vieţii în care urma să intru şi care îmi cerea cunoaştere de sine, echilibru şi o supapă de siguranţă.

După ce am făcut cercetări intensive despre infracţiunea răpirii internaţionale de copii, am intrat în legătură cu o grămadă de părinţi de pe tot globul cărora li se răpiseră copiii. Treptat, ideea unui documentar de televiziune începuse să apară undeva, în mintea mea. Titlul filmului venise de la sine: *Braţe pustii – Inimi frânte.*

Mi-am început cercetările în parte pentru că mă simţeam sigură. Eram hotărâtă să îmi folosesc aptitudinile de documentarist pentru a obţine cât mai multe informaţii şi cunoştinţe succinte despre răspunsul guvernelor la nivel internaţional, drept muniţie în lupta mea pentru Iddin şi Shahirah. Cu cât îmi făceam mai multe contacte şi mă afundam în mai multe probleme legale, devenea tot mai evident că nu eram deloc singurul părinte ai cărui copii fuseseră răpiţi. În loc ca aceste cazuri de răpire a copiilor de către propriii părinţi să fie doar câteva incidente izolate rezultate ale unor relaţii maritale sau parteneriale zbuciumate, statisticile internaţionale erau clare şi creşteau rapid. Estimări mai conservatoare arătau că mai bine de 30 000 de copii, doar din ţările occidentale, erau răspândiţi şi ascunşi în diverse părţi ale lumii. Aceşti copii erau pierduţi undeva în haosul diplomatic şi prinşi în capcana vidului legislativ, victime ale răzbunărilor. Toţi fuseseră duşi într-o ţară străină de părintele care nu avea custodia asupra lor şi,

în majoritate, fuseseră rupţi de cei pe care îi cunoscuseră şi îi iubiseră.

Aveam să aflu că nu multe naţiuni aveau baze de date centralizate cu numărul de copii răpiţi în străinătate, dar, conform celor de la Reunite, o organizaţie britanică al cărei scop era ajutorarea victimelor răpirilor de copii, şi de la Departamentul Lordului Cancelar, Marea Britanie pierdea aproximativ 1 400 de copii pe an, echivalentul a patruzeci de grădinişte care dispar brusc din această tară. În Franţa, estimările ridicau numărul la mii de „dossiers “, termen folosit pentru a identifica numele de familie individuale şi care maschează probabilitatea ca mai mulţi fraţi să fie răpiţi într-un an.

Australia nu a ţinut statistici exacte, dar estimările oficiale se plasează la 8 100 de cazuri pe an, iar numărul continuă să fie destul de constant. Statele Unite ale Americii se situează pe primul loc în termeni de cifre brute, cu un număr imens de 367 000 de „răpiri din familie”, la fiecare douăsprezece luni. Acest termen se referă la scoaterea unui copil sau a mai multor copii de către un membru al familiei dincolo de graniţele ţării, interstatale sau în alte continente, fără permisiunea părintelui cu care locuieşte în mod normal copilul şi fără ca acesta din urmă să fie redat voluntar. Peste 800 de copii americani au fost scoşi în afara graniţelor într-o perioadă cu puţin mai mare decât un an calendaristic şi se plasează în domeniul Convenţiei de la Haga privind răpirile.

Convenţia de la Haga privind aspectele civile ale răpirilor de copii este un tratat internaţional care a intrat în vigoare la mijlocul anilor ’80, pentru a combate incidenţa din ce în ce mai mare a răpirilor de copii de către propriii părinţi. În termeni simpli, un copil luat dintr-o ţară care este semnatară a Convenţiei de la Haga şi dus în alta care a aderat la aceeaşi Convenţie trebuie returnat automat către ţara sa de rezidenţă. Funcţionează ca un fel de convenţie de extrădare

şi nu este menită a fi folosit pentru a determina drepturile de custodie sau alte probleme. Treptat, de-a lungul anilor, Convenţia de la Haga a fost adoptată şi ratificată de tot mai multe naţiuni (în 1995, doar patruzeci şi una de naţiuni erau semnatare; în 2006, numărul crescuse la cincizeci şi şase de state membre). Din păcate, majoritatea naţiunilor din Orientul Mijlociu, din Africa şi Asia au refuzat să semneze tratatul, ceea ce înseamnă că micuţii răpiţi care sunt duşi în aceste state nu au nicio plasă de siguranţă legală pentru a-i proteja şi a-i ajuta să fie repatriaţi în ţara de origine. Un număr destul de mare de foste colonii europene şi protectorate refuză automat să returneze un copil, dacă părintele răpitor este originar din fosta metropolă – este o formă stranie de ceea ce numesc acum „răzbunare postcolonială “. Şi un număr semnificativ de ţări membre ale Uniunii Europene, deşi semnatare ale Convenţiei de la Haga, nu returnează copiii. În aceste cazuri, se pare că este vorba de o confuzie internă privind preponderenţa suveranităţii interne faţă de tratatele internaţionale şi de autodeterminare, lucru care împiedică implementarea corectă a Convenţiei. Uneori, este vorba de o formă ciudată de naţionalism, dublată de rasism şi misoginism, fapt care pune beţe în roate dezvoltării viitoare a unui copil.

Aşa că, iată-mă, mult prea bine informată pentru binele meu, cu hârţoage de la Naţiunile Unite, Departamentul de Stat al Statelor Unite, Departamentul Britanic al Lordului Cancelar şi nenumărate alte agenţii de acest gen, cu toate acele statistici deprimante şi birocraţia referitoare la răpirile internaţionale de copii de către un părinte care mă presau, cu poveşti tragice ale copiilor cărora li se refuzase ceea ce am considerat mereu a fi unul dintre drepturile de bază – acela de a-ţi cunoaşte ambii părinţi. Uneori, era vorba, de asemenea, de o mulţime de părinţi disperaţi care îşi spuneau povestea în timpul unor lungi convorbiri telefonice, părinţi

de pe tot globul. Am descoperit şi un alt termen prin care să mă definesc eram acum, oficial, un „părinte părăsit “.

De-a lungul timpului, de la răpirea copiilor mei, am fost acuzată de faptul că folosesc presa pentru a le promova cauza şi pentru asta nu am de ce să îmi cer scuze. Oare un medic nu ar face nimic după un accident în care propriul copil a fost rănit şi nu ar da imediat primul ajutor, aşteptând în schimb să sosească, în final, şi ambulanţa? Mi-am folosit singurele mijloace de care dispuneam pentru a-mi ajuta copiii, iar acum era timpul să le dau cuvântul şi altor părinţi şi copiilor lor, folosind aceleaşi mijloace. Am vrut să creez un documentar cu efect de coeziune, despre ce înseamnă răpirea de copii şi modul în care este rezolvată în lume, am vrut să arăt care sunt ramificaţiile sociale, emoţionale şi politice ale unei astfel de acţiuni şi să încerc să educ părinţii să nu-i folosească pe copii drept arme cu care să se atace unul pe altul. De aici şi ideea filmului.

Pentru a face din acest documentar un film cuprinzător care nu avea să fie (sper) o pledoarie în folos propriu, s-a realizat un program al filmărilor în diverse locuri, care necesita, realmente, o a doua pereche de picioare, trei săptămâni mai mult, suplimente de energie şi un târnăcop. Poate şi o doză în plus de sănătate mintală. În momentul când am terminat filmările, echipa şi cu mine călătoriserăm în douăzeci şi şase de locuri, din Melbourne în Maroc, Paris, New York, Anglia şi Elveţia, în cursul a patru săptămâni. Am devenit expert de talie mondială în evitarea taxelor pentru exces de bagaje pentru echipamentul de filmare şi iscusită în negocierea eliberării din diverse aresturi, din Maroc în Monaco, în timp ce mă aflam în urmărirea răpitorilor şi a complicilor lor. Dar am învăţat şi să îmi muşc limba când ascultam retorica fără sens a Comitetului Naţiunilor Unite privind drepturile copilului.

Judecătorul-şef al Tribunalului Familiei din Australia,

onorabilul Alistair Nicholson, a fost de mare ajutor în a-mi deschide multe uşi în toată lumea – mai ales în sistemul judiciar britanic. Îi voi fi mereu foarte recunoscătoare pentru că m-a încurajat în dorinţa mea de a schimba poziţia adevăratelor victime ale acestor infracţiuni internaţionale de răzbunare – copiii nevinovaţi. Cred că domnia sa a sperat, de asemenea, că îmi voi canaliza energiile maniacale într-o zonă care mă va susţine în feluri în care viaţa mea obişnuită nu putea.

Alegerea de a face documentarul nu a fost un mod foarte eficient de a-mi potoli dorul de Iddin şi Shahirah. Oriunde mergeam, gândurile mele se întorceau la ei şi la faptul că, pentru moment, mă puteam afla aproape de ei doar prin intermediul fotografiilor pe care le luam cu mine în fiecare zi în care mă îmbrăcam pentru filmare, ca un fel de talisman al credinţei. Îmi aduc aminte că am văzut pentru prima dată Turnul Eiffel, într-o noapte, de la fereastra camerei mele de hotel, o clădire ciudat construită, de pe Rue du Rivoli, cu balcoane minuscule şi podele care scârţâiau. Cerul avea culoarea aceea albastră-azurie pe care numai apusul în Europa o poate avea şi tot Parisul părea învăluit într-o strălucire aurie. Pentru câteva momente, răsuflarea mi-a fost tăiată de pura frumuseţe şi magie a acelui oraş fermecat, dar apoi pieptul mi s-a strâns şi absenţa copiilor s-a transformat într-un gol palpabil în corpul meu. Dar, într-un fel, prezenţa lor spirituală, dacă nu şi fizică, făcea să-mi crească hotărârea de fiecare dată când mă simţeam deprimată şi epuizată de caruselul emoţional de confruntări cu funcţionarii şi de lacrimile pe care le împărtăşeam cu alte mame şi cu taţi care fuseseră privaţi de bucuria de a-şi privi copiii cum cresc şi se maturizează.

Câte presiuni, câte privaţiuni poate să suporte o relaţie înainte să apară fisuri la fundaţia sa? Cu siguranţă, Iain şi cu mine ne confruntam cu miliarde de probleme, cât timp eu

încercam din toate puterile să termin simultan şi manuscrisul, şi documentarul. Devenisem vehementă şi zgomotoasă; nu mai semănăm deloc cu femeia cu care se însurase el. Eram obosită şi îmi era dor să dorm cu cei mici lângă mine, ca în dimineţile leneşe de duminică. Ce se mai putea întâmpla?

Prin luna octombrie, după ce filmasem *Braţe părăsite – Inimi frânte,* se părea că îmi câştigasem, în cele din urmă, tresele sau, cel puţin, aşa se citea în invitaţia nescrisă pe care o primisem pentru a susţine un discurs despre răpirea de copii de către unul dintre părinţi, la o conferinţă internaţională de dreptul familiei – din nou, mulţumită judecătorului Nicholson şi recomandărilor făcute de el comitetului director. Culmea ironiei, trecusem acum în rândurile experţilor şi nu mai eram percepută doar ca victimă. Cu ceva emoţii, mi-am început primul angajament în calitate de vorbitor şi îmi era îngrozitor de greaţă din cauza nervilor, astfel încât m-am abţinut să mănânc timp de douăzeci şi patru de ore înainte de a urca la tribună. Tremurând în costumul meu roşu atent ales şi în pantofii negri din catifea, mi-am citit lucrarea despre efectele sociologice ale răpirii de copii, fără să ştiu că acesta va fi primul dintre seminariile şi conferinţele de acest gen la care voi participa.

Trecu astfel un nou Crăciun, bântuindu-mă cu absenţa copiilor. Le-am pus fotografiile sub brad şi am făcut o fotografie pentru a marca trecerea timpului. Ani, nu luni, trecuseră de acum de când îi văzusem sau le vorbisem ultima dată lui Iddin şi Shahirah. Pierdusem zilele lor de naştere, momentele în care lui Shah îi căzuseră dinţii de lapte şi, mai presus de toate, personalitatea lor deosebită şi râsul lor minunat. Durerea nu se diminuase, dar învăţasem să trăiesc cu ea, în cea mai mare parte a timpului. Parcă ai fi străpuns de un instrument gigantic de curăţat mere, cu care

ți s-ar fi extirpat o parte din suflet. Cutreier lumea cu o gaură imensă în suflet, acoperită de o membrană subțire de rezistență. Am auzit că oamenii care au suferit o amputare au adesea amintirea membrului pierdut, simțindu-i prezența și având senzații-fantomă; poate că prin același lucru treceam și eu.

Acești ultimi ani ai absenței copiilor au fost mult mai mult decât un câmp de mine emoțional. Durerea continuă într-un cerc vicios, în fluxuri și refluxuri care mă scaldă. La anumite niveluri, nu mă mai descurc la fel de bine cum o făceam în primul an.

EPILOG

Există o notă stranie de ironie în faptul că, după atât de mulți ani în care nu am putut să îi țin în brațe pe Iddin și pe Shah, încă mă mai aștept să mă uit peste umăr și să-i văd cum stau pe canapea, în timp ce scriu toate acestea. Poate că acest fapt este adevărata substanță a faptului de a fi părinte – esența și realitatea existenței unui copil rămâne la fel de dulce și proaspătă ca în prima zi în care l-ai ținut în brațe, indiferent dacă ești departe în spațiu sau dacă el ți-a murit.

Adesea, mă trezesc crezând că aud vocile copiilor chemându-mă și mă simt obligată să mă dau jos din pat și să mă uit după ei prin casă. Știu că e doar o festă pe care mi-o joacă mereu coșmarurile, dar dorul de ei de care îmi este cuprins corpul, durerea tangibilă pe care o simt în pântece îmi spun că legătura dintre ei și mine nu este ruptă.

Nu voi gândi și nu voi spune niciodată că Iddin și Shah îmi aparțin. Ei nu aparțin nimănui, doar lor înșiși. Adesea, mă gândesc la ei ca la niște cadouri prețioase care mi-au fost făcute pentru a avea grijă de ele și pentru a le hrăni, a le iubi și a le ține în siguranță până ce soarta i-a luat de lângă mine. Sunt unici precum fulgii de zăpadă și infinit mai prețioși și

mai puri decât orice dorință egoistă pe care o pot avea pentru mine. Nu pot să îmi înfrâng nevoia de ei sau durerea care mă copleșește până în punctul de înec, când apelez la vocile lor din minte. Dar un lucru pot spune: nimeni nu-i poate reinventa pe cei doi copii pe care i-am adus pe lume; încercarea numai și ar însemna o atrocitate față de spiritul lor.

Sunt ei înșiși, indiferent cât de adânc ar putea fi nevoiți să-și înăbușe adevăratele sentimente și adevărata identitate și, într-o zi, mă rog să-și aducă aminte cum să se întoarcă acasă, la mine.

Când mă uitam la fiecare dintre copiii mei, la vârsta copilăriei, îmi aduc aminte că gândurile îmi zburau, calculând câți ani o să am când vor face primii pași, când vor vorbi pentru prima dată și când vor trece prin mii de faze de tranziție, pe drumul spre vârsta adultă și independență. Mi se părea un lucru de la sine înțeles că îi voi vedea cum cresc mai înalți decât mine; mă gândeam că voi fi martora atâtor momente importante pentru ei. Cât de mult greșeam!

Gândindu-mă mai bine, cea mai importantă lecție pe care am primit-o din toată această nebunie a ultimilor ani este să nu iau pe nimeni sau nimic drept garantat, mai ales în ceea ce-i privește pe copii. Al doilea lucru este să nu renunț niciodată.

Un colț al biroului meu este acum umplut de două „lăzi cu comori", ce ascund în ele așteptarea și speranțele pe care le mai am încă pentru fiul și fiica mea. În cele două cufere masive am pus cadouri, felicitări, fotografii și scrisori pentru Iddin și Shah. Aceste obiecte marchează zilele, aniversările pierdute și sărbătorile pe care nu le-au mai petrecut ca membri ai familiei noastre, dar ei au fost tot împreună cu mine. Prieteni și străini amabili trimit și ei amintiri pentru copiii mei și mă rog ca într-o zi să deschid cutiile și să le dau lui Iddin și Shahirah marea moștenire tangibilă a anilor lor

„australieni" pierduți.

În viață mi s-au întâmplat cele mai stranii lucruri, care mi-au permis să dau un pic de sens unei situații lipsite de sens. Am căpătat mai multă încredere în capacitatea mea de a scrie și aș dori să încerc să capăt un loc pentru mine în calitate de autor. Poate voi reuși, poate nu, dar cel puțin aceasta îmi oferă un loc unde să pun toate cuvintele care îmi umplu mintea când stau trează noaptea, încercând să adorm.

În timpul acestor ani scurți, am descoperit ce este mai rău și mai bun în oameni: obtuzitatea și compasiunea. Dar, mai presus de orice, am descoperit o umanitate comună pe glob, lucru care îmi oferă speranța că fenomenul răpirii copiilor va fi stopat – adică o înțelegere crescută în rândurile oamenilor că fiecare rasă, credință și naționalitate nutrește dragoste pentru copiii săi, sentiment care poate, cu educație, să treacă dincolo de egoism și răzbunare.

Iddin și Shahirah sunt acum mult mai mari decât erau în momentul în care au fost luați de lângă mine. Continui să cer să am acces la ei, dar fără succes. Și nici nu primesc răspunsuri la scrisori sau confirmări că sunt primite cadourile pe care le trimit. Din ziua în care au fost răpiți, nu mi s-a permis să vorbesc cu ei. Durerea mea nu s-a diminuat, dar, ca și cum ar fi o suferință cronică, am învățat să trăiesc cu ea și accept că aceasta este, cu adevărat, existența mea.

Până în momentul în care îmi voi vedea din nou copiii, trăiesc cu speranța.

Jacqueline Pascarl

GLOSAR

Abah	tată
Abang	titlu conferit fratelui mai mare
Allah	Dumnezeul musulmanilor
angkat sumpah	palmele apropiate și ridicate la frunte în semn de supunere
baju kebaya	îmbrăcăminte tradițional feminină compusă din două piese: jachetă până la genunchi, cu guler răsfrânt, și fustă lungă petrecută
baju kurung	îmbrăcăminte tradițional feminină din două piese, tradusă drept „rochia colivie“
baju melayu	veșmânt tradițional bărbătesc, care constă dintr-o cămașă largă, cu mânecă lungă și închisă la gât, fără guler, și pantaloni
Balai Police	sediul central al poliției
bekeng	fioros
Bersanding	vezi *Istiadat Bersanding*
bomoh	vraci de credință islamică
bunga goyang	flori artificiale făcute din metal auriu, puse pe arcuri minuscule, de obicei folosite ca ornament de păr
bunga telur	cadouri tradiționale de amintire pentru oaspeții la o nuntă; traducere literală: floare de ou

dapur	bucătărie de vară
Datuk	cavaler al regatului
daulat tuanku	trăiască regele
dosar	păcat
gin	gjini, spirite malefice sau benefice
Hantar Belanjar	schimb de daruri la nuntă
Hari Raya	finalul lunii de post a Ramadanului
hurii	îngeri cu sex, sumar îmbrăcați
ikan tendiri	ton
Istana Badariah	palatul Badariah
Istana Maziah	palatul Maziah
Istiadat Berinai	ceremonia regală cu henna
Istiadat Bersanding	ceremonie oficială la care participă cuplul nupțial ca parte a nunții regale tradiționale
Istiadat Bersiram	ritual de îmbăiere, ceremonial regal
jihad	războiul sfânt al musulmanilor
kaffir	expresie insultătoare folosită în mod batjocoritor pentru a-i desemna pe non-musulmani
kalong	colier din materiale prețioase
kayu chengai	cherestea de culoare roșu-maronie vie
Kampung Istana	satul din jurul palatului sau circumscripție
kedukut	înțepător
keling	termen insultător referitor la istoria indienilor din Malaysia, care au fost aduși ca sclavi
kenang	fermecat
Khadi	oficial juridic musulman sau indicativ al unui ordin judecătoresc musulman
Coran	cartea sfântă a musulmanilor
kris	pumnal ceremonial
Mak	mamă
matt saleh	om alb
nasib Tuhan	voința lui Dumnezeu
Nobat	orchestra tradițională regală din Terengganu

orang darat	țărani
orang kampung	săteni
Pahang	regat
parlar	sistem musulman al punctelor de merit câștigate pentru fapte bune
pantan	cod de comportament și dietă care urmează perioadei de sarcină
Perak	regat
Raja	prinț sau prințesă, conducător
Raja Muda	prinț moștenitor
Ramadan	lună a calendarului islamic când musulmanii postesc de la răsărit la apus
rotan	băț lung malaezian, din trestie, folosit pentru aplicarea pedepselor
sampin	sarong bărbătesc purtat în jurul taliei peste *baju melayu* tradițional
saya terima	„da“, expresie folosită în cadrul nunților tradiționale
songket	material țesut manual, făcut din mătase pură și fir de aur
songkok	pălărie ovală, fără bor, asemănătoare unui fes, purtată de bărbați
sunnat	acțiuni neobligatorii în cadrul legii islamice, incluzând circumcizia fetelor, sau terminologie colocvială rafinată pentru circumcizia băieților
talil	priveghi islamic solemn, în cadrul căruia se spun rugăciuni pentru cei morți
tanjok	turban fără partea din centru, realizat din material *songket*
Tengku	titlu pentru prinț sau prințesă
tudum saji	plase protectoare contra insectelor, din ratan țesut
tukang urut	maseuză

SURSE DE INFORMAȚII LA NIVEL INTERNAȚIONAL PRIVIND RĂPIREA COPIILOR

Australia

Rețeaua Empty Arms

e-mail: emptyarmsaustrali@yahoo.com

Nicholes Family Lawyers

Specialişti în probleme privind răpirea copiilor şi în Convenția de la Haga

Level 3, 224 Queen Street Melbourne Victoria 3000 Australia www.nicoleslaw.com.au e-mail: sallynicholeslaw.com.au

Departamentul Procurorului-General

Camberra

Australia www.ag.gov.au

Departamentul Afacerilor Externe şi de Comerț Camberra

Australia

1300 555 135 (hotline 24 de ore) www. Dfat. Gov. Au

Belgia

Rețeaua Internațională a Copiilor Dispăruți Tel: 32 (84) 21 14 61 Fax: 32 (84) 22 13 94

Child Focus

Bulevardul Houba de Strooper 292

1020 Bruxelles

Belgia

Tel: 32 (0) 2 475 " 11 *Canada*

Societatea Copiilor Dispăruți din Canada Apartamentul 219, 3501 – 23 Street NE Calgary

Alberta T2E 6V8

Canada www.mese.ca e-mail: rmorganmese.ca

Franța

Collectif de Soli dări te aux Meres D'Enfants Enleves 9 Rue des Cahillots 92190 Meudon France e-mail: csmeewanadoo.fr

Marea Britanie

Reunite Internațional PO Box 7124

Leicester LE 1 7 XX Marea Britanie www.reunite.org e-mail: reunitedircon.co.uk

Statele Unite ale Americii

Centrul Național pentru Copiii Dispăruți și Exploatați (Autoritatea Centrală din Statele Unite)

Charles B Wang Internațional Children's Building

699 Prince Street

Alexandria

Virginia 22314-3175

USA

Hotline: 1-800-THE-LOST (1 800 843 5678) www.missingkids.com

MULȚUMIRI

Probabil că sunt unul dintre cei mai norocoşi oameni din lume, pentru că sunt înconjurată de un grup mare de oameni lipsiţi de egoism, care m-au sprijinit cu dragostea lor şi generozitate prin această perioadă nebună a vieţii mele şi mi-au oferit un refugiu în siguranţă în sufletul lor.

Mulţumesc, bunico, pentru că mi-ai încurajat paşii; îmi lipseşti şi te iubesc.

Naşilor mei iubiţi, mătuşa Connie şi unchiul Kevin Coverdale – aţi fost mereu nelipsiţi cu dragostea şi sfaturile voastre. Fără voi, aş fi fost doar o fată superficială de la oraş.

Deborah Gribble, Sue şi Rob Macarthur, Mărie Mohr, Mike Featherstone, Julie Jones şi June Cann merită mulţumiri şi un premiu pentru că mi-au oferit momentele de pauză de care am nevoie adesea.

Gratitudine şi dragoste avocaţilor mei luptători şi prietenilor mei, Lillian Webb şi John Udorovic, care au fost lângă mine de la început. Mulţumiri speciale lui Joshua „Pot să-ţi folosesc numele de familie? "Udorovic şi lui Nadine Udorovic.

Mulţumesc lui Valerie „vedem cum facem "Hardy.

Admiraţia mea sinceră lui Mark Maddern, Jack Brown, Nick şi Ben Macarthur şi Jessica Watson-Munro – nu pot să-mi imaginez prieteni mai buni pentru Iddin şi Shahirah.

Mulţumesc şi lui Heather şi Graham Brown, pentru „electricitatea "noastră, şi lui Elizabeth Lew, care mi-a luat din volumul de muncă, ceea ce mi-a permis să mă aşez şi să scriu această carte.

Mulţumiri din inimă şi celuilalt avocat şi prieten al meu, Nicholas Pullen, de la Holding Redlich Solicitors and Consultants, lui Sir Rupert şi lui Lady April Hamer, judecătorului Bill Gillard, avocatului John Cantwell, lui Noel

Ackman, lui Murray şi lui Frankie Nicoll, doctorului Michael Jones, lui Neil Miller, unchiului Eric (naşul lui Iddin şi al lui Shahirah şi un scump prieten al meu), lui Michael Cremean, lui Andy şi lui Kim Tavares, lui Michael Willesee, Rob şi Nicholas Gell, David şi Debie Hirschfelder, Jeff Goldstein, senatorului Rod Kemp, Bronwyn Bishop, Malcolm Fraser, Robert Hamilton, Torrance Mendez, Wayne Miller, Howard Sattler, Suzanne Monks, Mike Munro, Bert şi Pattie Newton, Susan Duncan, John O'Loan, David Broadbent, Graeme Orr, Gavin Medougall, Richard şi Joanne Waller, Geoff Barnes, Lindy Chamberlain-Creighton, Ramona Koval, Julie Clark şi Richard Neville, Rea Francis şi Simon Binks. Mulţumiri speciale lui Nene King.

Lui James Fraser, mulţumesc pentru imbold şi încrederea că s-ar putea să fiu în stare să scriu.

Lui Deborah Callaghan, care a avut atât de multă răbdare şi m-a sprijinit pentru a scoate „la lumină "această ediţie a cărţii; mă bucur că te-am întâlnit la prima ediţie. Am fost mai fericită decât majoritatea scriitorilor – am dat peste doi minunaţi prieteni/agenţi literari într-o viaţă. Îmi vei lipsi mereu, domnule Antony (cu „t ", nu cu „th ") Williams.

Aş dori, de asemenea, să-i mulţumesc lui Bill Campbell şi echipei lui minunate de la Mainstream Publishing, care au decis că experienţa unei australience are încă relevanţă într-o lume plină de incertitudini şi teamă şi că speranţa şi tenacitatea ne conduc pe toţi – mai ales pe noi, părinţii. Lui Peter Mackenzie, pentru sprijinul lui tacit şi expresia unei gratitudini extrem de profunde pentru Fiona Brownlee, datorită încrederii ei nestrămutate în această carte şi în prietenie.

Mulţumiri speciale trebuie transmise sutelor de oameni de treabă care au scris sau mi-au telefonat pentru a mă încuraja şi care s-au rugat pentru noi în lupta pe care am dus-o pentru drepturile copiilor mei, împreună cu zeci de

mii de australieni care și-au pus semnătura pe petițiile care au circulat în toată țara. Pe această listă trebuie să se afle și sutele de oameni care m-au oprit pe stradă pentru a-mi ura mie și familiei mele tot binele. Mulțumesc tuturor pentru că le-ați redat identitatea lui Iddin și lui Shahirah și pentru că mi-ați întărit hotărârea.